

WA2
~~NN. 4. 26.~~

174

FROM
THE LIBRARY
OF
SIR WILLIAM OSLER, BART.
OXFORD

174. MS. in Latin, on paper: written in 1624 by Samuel Bave: $6 \times 4\frac{1}{8}$ in., xiv + 422 pages: in vellum binding.

Pp. xi-295: 'Commentarii in Hippocratis Aphorismos septem sectionibus concinnatos. Samuelis Bavè. Coloniensis. Medicinæ Candidatj Anno 1624...' With Latin text of Aphorisms distinguished by larger writing.

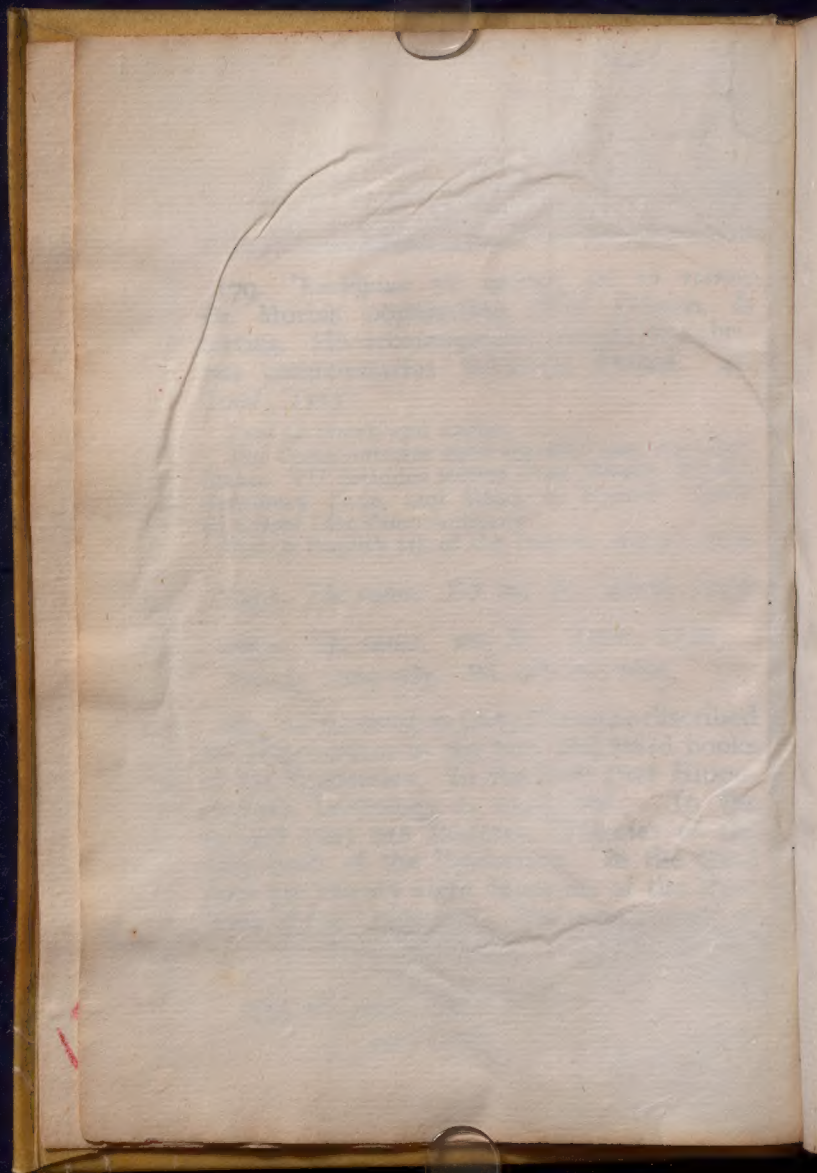
Pp. 305-48: 'Ratio Componendi Pulverem Marci Cornacchinij quo omnes humani corporis affectiones ab humoribus copia vel qualitate peccantibus genitæ tutò citò & jucundè curantur.' With chemical and pharmacological notes &c.

Pp. 359-74: 'Rudimenta Chymica cum selectioribus quibusdam ad quamlibet partem exemplis. A. D. D. Fro: Gillot.'

A number of pp. are blank.

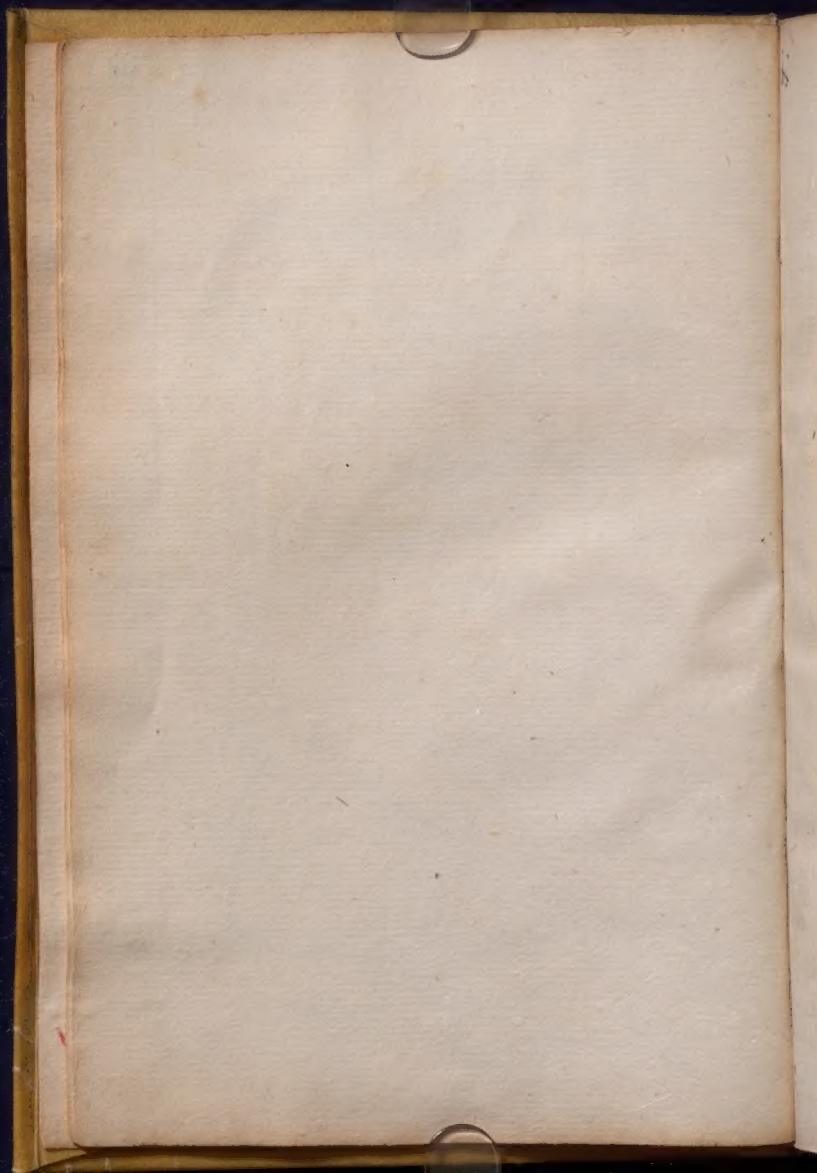
Phillipps MS. 11778. Inserted (pp. 419-22): letter from C. W. Shickee, Bath, 29 May, 1914, giving biographical details of Bave (see also note to no. 7519). On Cornacchinus see Ferguson, no. 7040.

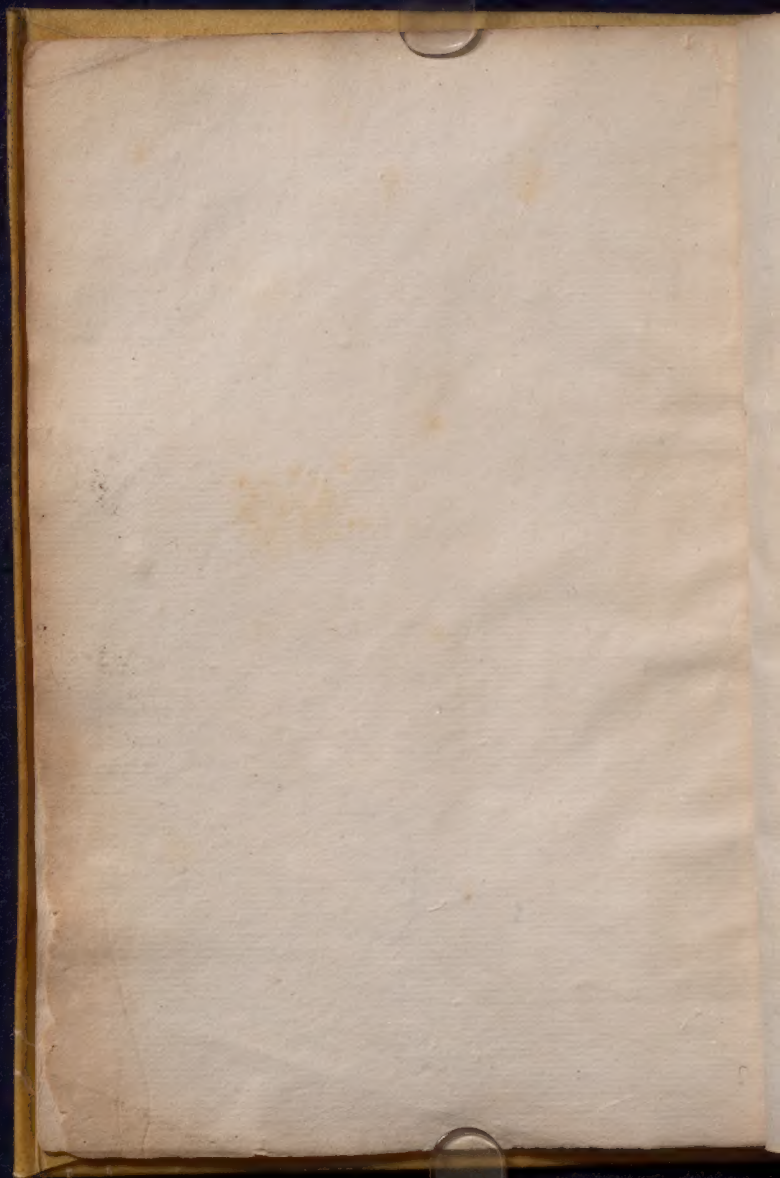

六

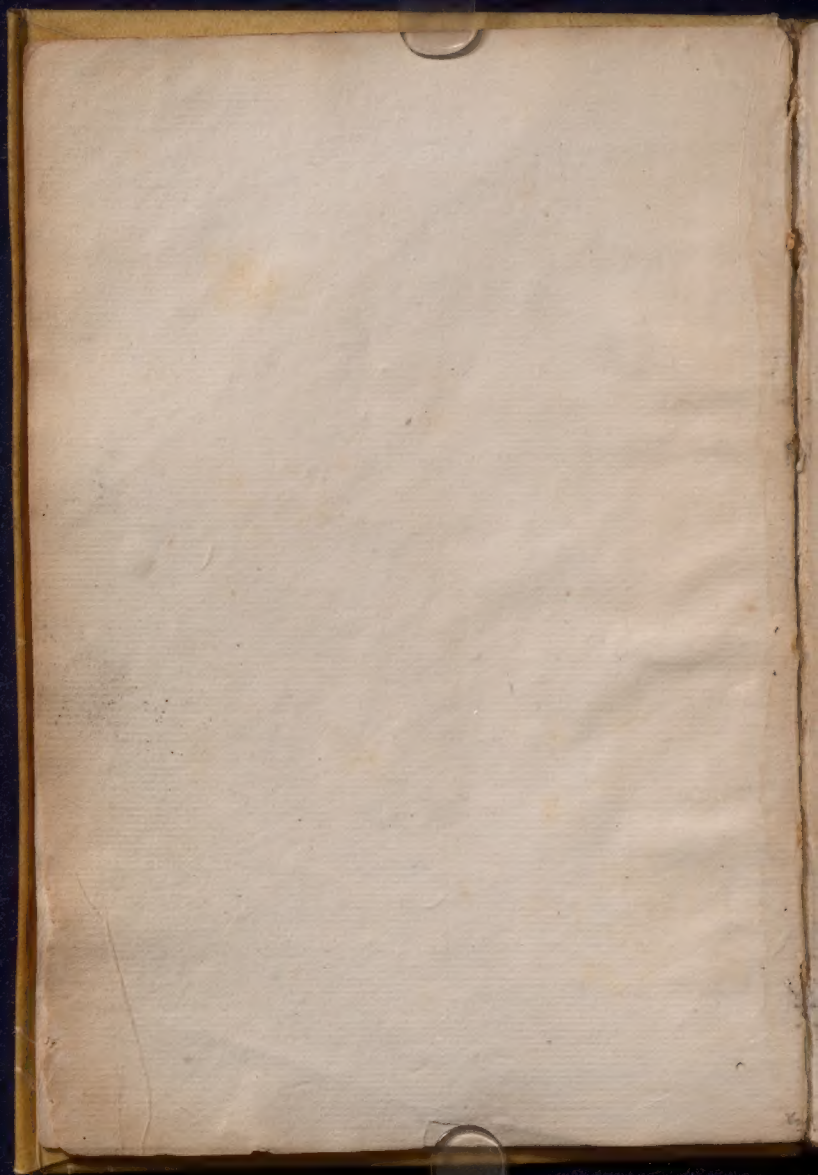
✓

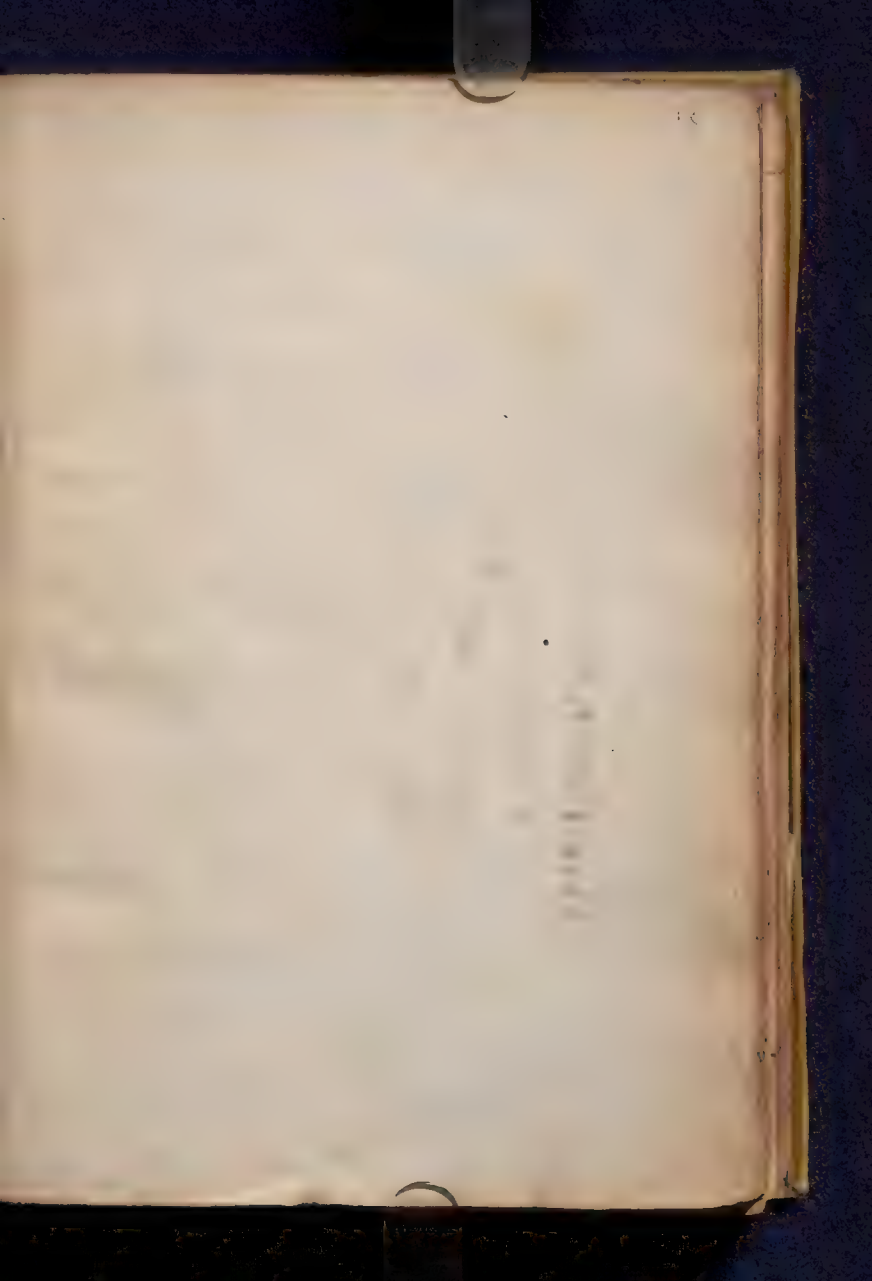

vii

x

HIPPOCRATIC

ESSENTIAL

CONSTITUTION

SSM

1851

Phillippo Ins
1778

9

COMMENTARII

in

Hippocratis Apho-
rismes

Septem sectionibus
compositos.

Samuelis Bavæ. Coloni-
ensis.

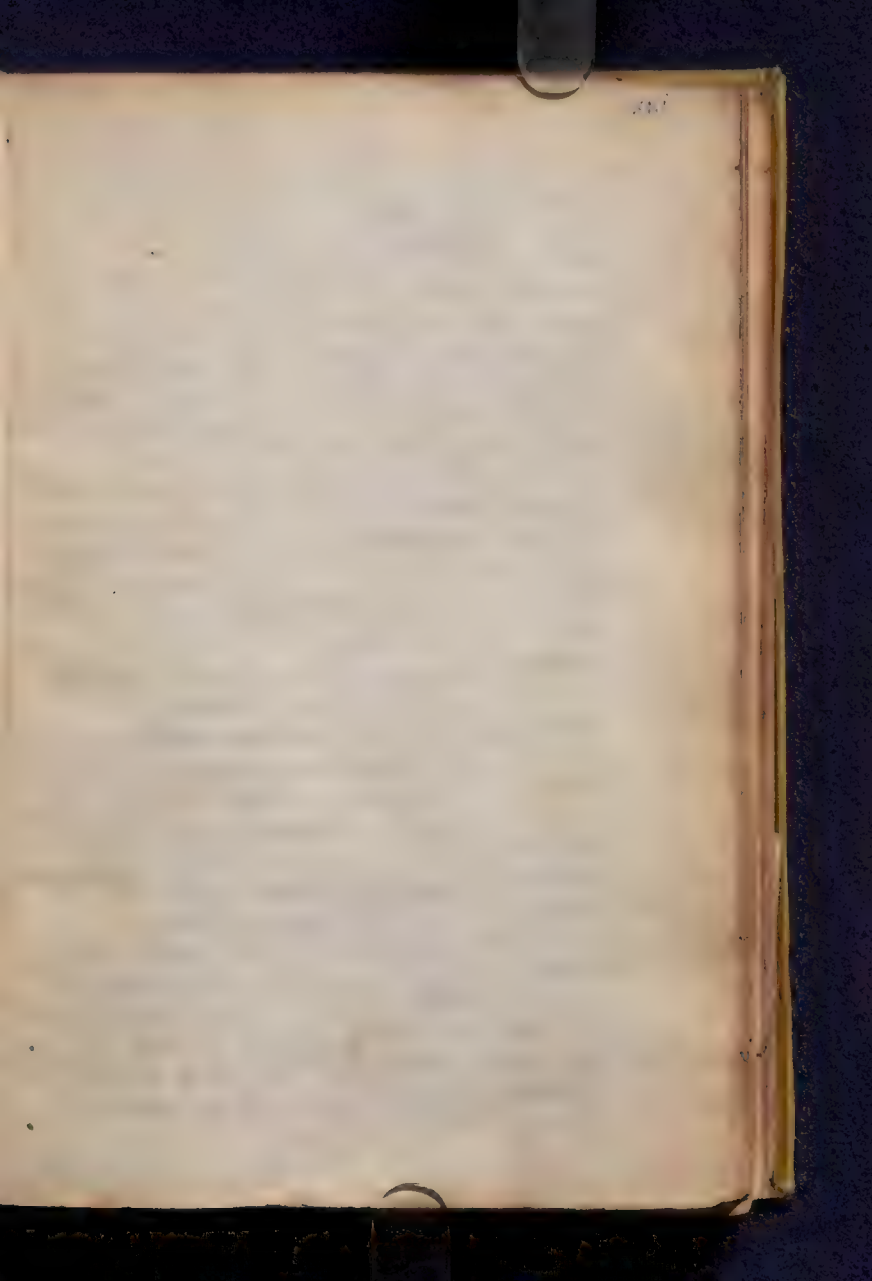
Medicine Candidat.

Anno 1624.

Curæ Materum velleis est
usq; insillendum.

Quod Duce strenuus nihil. Idem Divinus Hippocrate
 medicus tyrannus in pio. Proponitur primo in me. Huius
 Quos enim legit miles bonus imperator. Virtutem, ne aboy
 gerundae & difficultatum intricatis aequis a victoria non
 minus gloria quam expedita deterrecant. Quis enim
 exiguas peregrinationibus vigilis medicis morbis alijsq;
 ut non summi quotidie exponantur casu sequentes ut
 communem deventent hostem, nemo est qui verum aris enet:
 deinde carissime queat, ut ut mirum non esset si a suis ti
 more percussus a via torpentibus militibus derelictus pri
 ceptis. Quotidie hostili, tortoris ignominia, quo aris ipse nocte
 praeterea tradideretur, nisi eos prius deciperet, priusquam ad nodum
 & lubricum qd esse callendam viam, ut ita se Duce spectant
 nos denunciam ale. Cuius notanda pericula quoniam, quippe qua
 placida, interitudo vultu intueri, facti animo & agendi a pro
 prio summe superare, paratos haberet. Hoc inquam deinde
 ac sapient Hippocrates observasse mihi videtur, quippe qui ante
 suam ad eius doctrinam tradendam se accingat ut necesse
 nature cum morbo luctant. Cuius ad evitandam in otio
 admoneret, maximus vero & multat. omniumq; intellecta
 difficultas meo quidam ordine perstringit. quo puras igni
 res & temerarios tripudians gni astru. exstiterat. Alledius
 enim dum curatur morbi essentiam causas, duas a sympto
 mata clandestinas naturae insidias, stuerit. ad quod inghi
 a longo studio disturnisq; laboribus arduis arduis op
 ci. ostiorem videri melam transegitse fateri cogitur, cum
 tamen ipse arsi feracitatem nullo pura ad. cetera resistent
 quam aut muerus vlla. eductate. hoc comitate potuerit.
 Hoc igitur non. nanquid nam. artem. contritantes. medi
 cina turpe. quinemus. sed parus ignorantia. ad. non
 continui. tady. discubamus; Hippocrates. aures praecant
 dienti quod non. sit. Vita brevis an longa. &c.

HIPPOCRATIS APHORISMORUM

SECTIONIS PRÆLII

~~APHORISMORUM~~ Præfatio

Ita brevis. ars longa. occasio præceps experi-
mentum periculofum, & iudicium difficile. Porro
autem non solum se iurum præstare oportuna taci-
entem, sed & ægrum, & adestes, & exteriora.

CONTINENTIA L. I.

Hæc est præfatio totius huius libri. Ita brevis
est, comparatione sci. instituta cum prolixitate artis
quæ tanta est ut fere sit incomparabilis. Atque
aliis laboribus & monumentis fruatur, nedum sine ipsis.
Nam pars artis, diagnostica, quæ in affectuum, causarum &
actionum contemplatione versatur prolixa admodum est.
Prognostica fere inaccessibilis, & quæ in ægrorum
curanda præter id quod alijs duabus artis partibus vocat
totam vitam in experimentis conferendam notatur. Atque
tunc tres adiungit causas quibus artis longitudinem probat
dicens: Occasionem esse præcipitem, nam agendum
occasio cito fugit, eaque elapsa irrevocabilis est. Cum
enim humanum corpus sit perpetuis mutationibus connoxium
tam per causas externas quam internas; mutato & corporis
affectu aut humorum quantitate aut qualitate cessat quocumque
ocasio adhibendi remedium quod affectui conueniat. Est
omnis præceps occasio agnoscendi affectus & symptomata
quoniam hæc celeriter mutantur. Experimentum periculofum

est, siquidem experimenta non sine vitæ discrimine tentantur in homine: Iudicium præterea difficile est tam in causis quam in effectis dignoscendis, nam morborum & symptomatum causas non facile agnosces, aut agendorum rationem excogitabis, præsertim si internæ fuerint actiones. Quæ v. experimento evenisse vides, ubi id à pluribus causis evenire posset difficile agnosces à qua illarum processerit. Secunda pars huius proamii ad alios inventionem & præceptoris executionem monet, ut medicus præset se ipsi facientem quæ oportet, nullum agendorum pot. incuriam omittat, neq. aëro blandiatur: & in his summam diligentiam apponat, ut ut aeger obediat neq. præceptum aliquod violat. Et assistentes aq. aëro ministrant idonei sint, ne ex illorum vel incuria, vel temeritate aëre detrimentum capiat. Quod die credi pot. Hippocratem voluisse suadere iudicii difficultatem ex iis quæ in hac secunda parte scripsit: nisi enim hæc omnia probe paraveris nempe te ipsum facientem quæ decet, & aërotum, & assistentes & exteriora, nullum certum feres iudicium & omnia veretari evenient.

APHORISMI PRIMI.

In perturbationibus ventris & vomitibus sponte factis, si quidem qualia decet purgari, surgunt, confert, & facile ferunt; si vero non, contrarium, sic & manitis vasori, siquidem qualem fieri oporteat, fiat, confert, & facile ferunt, si vero non, contrarium. Inspicere autem oportet regionem, & anni tempus, & ætatem, & morbos, in quibus convenit aut non.

Excedendum aut. consideratus quantitas aut qualitas. De qua-
 litate huius agitur ut patet ex voce qualitas. Præterea purgatio
 debetur humoribus infectantibus quantitate; veluti et vacuatio por-
 quantitati. Quamvis interim medius indifferenter utantur utroque
 evacuationis pro quavis et purgatione et evacuatione, statuendum
 est illud improprie fieri; & voce purgationis eos nunquam uti ad
 loquendum de his quæ solâ quantitate molesti sunt. Debet itaque
 cognoscere in evacuationibus quæ sponte & nullo artificio even-
 niant, quæ bonæ sint quæ seculæ. Bonæ si tales sint quales
 decet; non bonæ si eæ sunt tales autem eas esse cognoscas quia
 conferunt & agri eas facili erunt. L'entus enim evacuationem &
 vomitionem sponte eventientem quâ nâa expellit noxios humores;
 si tales fuerint quales esse debeant facile eas sciet ager vacua-
 tiones & conferent ad salutem. Perturbationes ventris sunt
 fluxiones & defectiones. Cum autem de his & vomitibus loquor
 omnem a corpore factam peccantium humorum evacuationem in-
 telligit. Sive ea fiat fluxu ventris sive vomitu sive fluxu san-
 guinis per nares, uterum, aut hæmorrhoidas, aut urinam, aut
 sudore, aut insensu evacuatione; aut ea quæ ex accidenti
 mediam fiat evacuatio. Cum autem dicit qualia oportet, non
 speciem, non qualitatem solam, aut primam aut alteram intelligere
 oportet, sed omnem conditionem ad bonam purgationem compa-
 riendâ. Nam in tertiana febre non satis est bilem purgari, sed
 opus est eâ quæ auro molesta est, & præterea ut ratio eva-
 cuationem præcedat. Vacuatio itaque debet esse nocentium humorum,
 nec confusa & præcipitata nimis: pp animi deliquium quod illi
 auunt, e.g. si hydropeus aut empyicus subito evacuaretur. Ac-
 cedunt adhuc evacuationes quæ fiunt per particulam tantam, ut
 bilis defectiones ulceratis intestinis. Deinde procedit a purga-
 tione naturali, ad eam quæ fit arte: diuersa In vasorum man-
 tionibus h. e. in purgationibus arte factis, si tales fiant qua-

4 quales fieri decet, conferunt, et facile feruntur: si
 vero non. contrarium. Conuenit enim medium nāq̃ mini-
 strum & imitatore esse. Quod si igitur natura facile sit &
 vacationes quas sponte facit, ubi tales fuerint quales esse
 oportet. feret quoq; bene eas quae arte fiunt cum eisdem conditionib.
 In postrema aphorismi parte admonet ut affente inspiciamus
 quisnam sit humor qui a corpore duci debeat, ut qualem decet
 & non alius vacuetur, id fiet cognita regione, anni tempore,
 etate aequotantis, et morbo. Haec enim humoris naturam
 ostendunt an bilis, pituita, sanguis, aut melancholia sit. Nam
 calida regione, aridius tempore, etate iuuenili bilis aceratur,
 & tertiana, si fuerit febris, a bile fit. Hyeme regione frigida,
 etate simili, pituita: & quotidiana febris fit ab ea. Au-
 tumno etate subsistenti, frigida & sua regione melancholia, &
 haec quartanam facit. His itaq; praecognitis, nos arte curabimus
 tales facere vacationes, quales nā recte opans solet effuere
 adhibitis medicamentis quae humorem peccantem educant, quod
 vacationis genus n̄ tm̄ quent humor aliquo alio q̃ sanguine
 peccante, sed etiam in plethora, ubi alias sanguinis misce-
 mentum aequale omnium humoris quent. Si enim medicus alicui
 praecipiat venae sectionem, ipse v. non pareat ob metum, aut alia ra-
 tione, omnib. humorib. ad portionem auctis, non erit eos re ejus-
 ventrem leui aliquo medicamento large subducere, nam detracta
 alicuius eorum quantitate, tota sanguinis massa manet minor & hu-
 mores melius transpirabunt, & minguntur putredini erunt obnoxij.

APHORISMI II.

Eorum qui ad exercitationes parati sunt bonus
 habitus in summo periculosus si in extremo fuerit.
 Non enim possunt in eo ipso manere, nec persistere: cu-
 autem non persistant non item possunt in melius pro-
 ficere, relinquitur in pejus. Horum igitur causa bona

* hinc regione calida etate iuuenili sanguis portetur
 & si febris se eum continens.

habitu solvere confert: non constanter ut rursus
refectionis initium corpus accipiat. Neque vasorum con-
cidentias ad extremum ducere: periculosum enim, sed
qualis fuerit natura ejus qui ferre debet in id ducere:
eodem modo et euacuationes ad extremum ducentes pe-
riculosae. ac rursus refectiones quae ad extremum fuerint
periculosa. **CECILIANUS U.S.**

Hoc Aphorismo consideratur bonus habitus athletarum, quorum
erat exiguus nra tempore Hippoc qui multis ac bonis alimentis se
suauabant quo & satiores & pulchriores euaderent: Huius itaque
hunc appellat quidem bonum, sed non simpliciter talem, verum cum
adjectione eorum qui ad exercitationes purantur. Quamvis
interque conveniat in bona simplicium temperatura inuicem, de
bona carne, in uixima & suorum bonitate, & probitate actionis
^{tamen}
etiam in commoderatione differunt & Symmetria sanguinis, car-
nis, & solidorum partium, quae in bono habitu simpliciter dicto
reperies, quales in messoribus quibundam & fossoribus, cum cetera
ritate & facili perspiratu, non in athletis summe plenis, obstu-
tis & concalcatis humoribus. His fusi namque & rari, labores magis
tolerant, minus a lassitudine molestantur, ut docet Gal. Com. lib.
De vulg ratione, eoque eueriam diutius habituros testatur quo-
niam ad summe bonum habitum non prompte perueniunt, quem-
admodum athlete, quorum habitus summe bonus est periculosus,
propter senuitumem, quae in eo statu manere nequit, nec in melius
mutari; quia ille huius est summe boni; restat igitur ut transeat in
deterius. Quapropter expectat hos vacuare statim ut rursus
nutrimentum accipiant sine periculo. Sed cum vacuantur non
sunt ducendi ad coincidentias vasorum. Utitur Hipp. voce
ὀμνιστίας quod est quod omnino conicio. Neque idem est
vasa comprimere & concidere. Comprimuntur enim ab exte-
ria aut carne cui causa alia, concidunt autem euacuata. De
hac coincidentia quae magnam sequitur euacuationem, loquitur,

6 mensuram quoque præcipit, quam ex natura hoc est
visibus ejus qui evacuari debet desumit. Hæc est generalis
ratio omnium evacuandorum à corpore, quâ quantitatem ejus quod
vacuari debet, metimur, vires minime patientis, auras enim
& animi deiquia & mortes sequentur. Addulo exemplo athle-
tarum, in quibus summâ existente repletionem non licet
summam facere vacationem, de aëre proferi sententiam di-
cens: Eodem modo evacuationes ad extremum ducentes
esse periculosas: siquidem in omnibus vinum robur est mē-
sura vacationis, ut enim Aphor: 22. Sequenti docebit; De-
jectiones non multitudine sunt arctandæ, sed an ager facile
earum vacationem ferat. Hæc est à viribus sumpta mensura.
Refectiones quoque ad extremum periculosas dicit, nam
quis post immodicās evacuationes, quæ ad extremum sunt, corpo-
ra reficere tentet, multa morborum genera eisdem evenient, neque
ante natura coctionem, distributionem & alitionem prope peragere.

APHORISMUS. III.

Tenuis atque exquisita victus rationes et in longis
passionibus, semper, & in acutis in quibus non conue-
niunt, periculosa. Et rursus quæ ad extremum tenui-
tatis perveniunt, victus rationes, difficiles, quænam
et repletiones quæ ad extremum perveniunt difficiles.

COMMENTARIUS

Agitur hoc apho: De quantitate alimenti offerenda longis &
acutis morbis. Ex collatione igitur facultatis ac morbi longitu-
dinem victus præscriptio pendet, & ea ratione s. Aphor: sequentem
scribit Morborum autem longitudo cognoscitur tum ex natura,
tum ex motu; tum etiam ex notis coctionis quibus accedunt anni
tempus, regio & ætas. De motu morbi et coctione ducimus
aphor: 10. Hoc loco de natura tantum. Morbi itaque quidam
sunt à natura longi, ut quotidiana & quartana, quidam v.

breues ut tertiana, & diuina febres. & ex breuibus quidam
sunt acuti, quidam peracuti. Rursus tum ex acutis quam
peracutis quidam sunt exacte tales, quidam non exacte.
Exacte peracuti terminum habent quartum diem non
exacte tales septimum. Acuti exacte decimum quartum
non exacte vigesimum. Inter non exacte acutos et
longos a natura sunt acuti ex decidentia, qui perti-
nunt ad 40 & centesimum vigesimum. Tam eadem est mixtu-
enda duarum ciborum. Victus quidam est tenuissimus exacte
ut omnimoda abstinencia aut acetum multum aut aqua multa
nam primum nullum praestat alimentum, alterum paucum & im-
becillum. His adde hydrosaccharum constans ex 12 aquae partibus
& una sacchari. item sucep violatum. Tenuissimus non ex-
acte est aqua hordei elixa, donec hordeum rumpatur, colata,
non expressa & ius pulli, tenue ampodalatum. Exacte tenuis
cibus est ius gallinae cum hordeo elixa expressu granis, lactuca
elixa cum aceto, pyra, aut poma assa cucurbita elixa cum iure
pulli aut gallinae, integra pisana. Non exacte tenuis ius gal-
linae cum mica panis, alia aurum elixa hepata gallinae, vitelli
ocorum. Victus conservans vires per morbos longos caro-
pulli elixa, aut turturis, aut raudi. Victus augens vires caro
caponis elixa aut assa, vervecis & vituli, & alia quae sunt ho-
minibus assuetae nam sunt qui auantur vaccinis & porcinis car-
nibus. Horum quoque quantitatem metiri convenit periecta no-
minis temperatura, aetate anni tempore regione & consuetudine.
Morbus peracutis exacte convenit victus tenuissimus exacte
peracutis non exacte tenuissimus non exacte. Acutis ex-
acte tenuis exacte. Acutis non exacte, tenuis non exacte.
Acutis ex decidentia convenit vultu non exacte tenuis, ad
in maiori quantitate quam acutis non exacte. Longis morbis
victus conservans convenit panis augens. Ex his constabit
quam sit vera Hipp. sententia, quidque significaverit, cum

8. Dixit Tenuēs atq; exquisitas victus rationes in longis passionibus semper esse periculosas quoniam per vitium exquisite tenuem non seruantur vires. neq; per ipsum poterunt ad summum morbi vigorem perducere. Dixit semper siquidem in nullo longo morbo est sine periculo. Dixit itaq; in acutis in quibus non conuenit est periculosus quoniam ~~per se ipsum exquisita et tenuis victus ratio~~ victus tenuis atq; exquisita victus ratio non in omnib; est periculosa sed in his acutis morbis quib; crassior victus ratio conuenit. Tales sunt morbi acuti non exacte & acuti ex decidentia, quib; non conuenit victus ratio exacte tenuis sed eā crassior: morbis autem exacte acutis, qui septimo die finiuntur victus ratio exacte tenuis conuenit. Verum non parum ad rem faciat si prout vitium considerationem consuetudinem consideremus, quae indicatio eam quae à natura & aetate sapet. Altera aphorismi pars quae sic incipit et rursus quae ad: &c. Immut eadem quae in praecedenti aphorismo dicta sunt. Omne scilicet minimum verti in vitium.

APHORISMUS 1111.

In tenuibus victus rationibus peccant aegrotantes ac proinde magis laeduntur. Omne enim peccatum siquodcuq; fuerit magis fit in tenuibus quam in paulo crassioribus victus rationibus. Quae de causa et ratio periculosa sunt valde tenuēs, constitutae & accuratae victus rationes quoniam peccata molestius ferunt propterea igitur tenuēs et constitutae victus rationes magis periculosa paulo crassioribus.

COMMENTARIUS.

Verba huius aphorismi ita districte sensum Hippocratis exponunt ut in proluxa interpretatione non sit opus. Admonet enim summo periculi cavenda esse delicta ab his qui tenui utantur

victu & acurato quia vires languidae ex alimentorum abstinentia
 tales redduntur, non terunt delicta, ne periculo, qui vero, sagaciter
 victu utuntur melius eadem aut similia delicta terunt & cum minori
 periculo quoniam vires plenior vires ferunt, quae peccata ferre &
 eadem emendare debent. Simile est quod sana corpora quae victu au-
 gato vivunt, a quocunque peccato citius, quam alia quae utuntur
 victu non constituto offenduntur. Quod nos apertissime videmus, eos -
 nempe, qui perpetuo servant in prandio & cena unicam ciborum -
 mensuram unicam potus quantitatem, & eundem ordinem suamque
 occasionem mutandi modum & ordinem agrosare ac mori. Haec est
 illa Hippo consulat nobis ad inconvicta transire qui enim semper
 unam constitutam vivendi rationem servat, eam solam noster con-
 suetam, reliquas inconvictas, à quibus deinde variandi occasi-
 one oblata molestius offenditur, quam si in nulla tali acurata
 ratione vivisset. Sane igitur hoc salubre erit consilium, non
 vivere in constituta mensura rerum non naturalium quoniam
 peccata vitare non possunt & mutationes. Eritis autem non est
 salubre consilium abstinendi ad acurata vivendi ratione & tenui
 si opus fuerit in extremo; nam tales servare debet abstinentiam
 exproscante morbo, & viribus consentientibus. Sed est exhortatio
 ut maxime vitent & delicta & delinquendi occasiones, quibus
 nui victu utuntur, magis utique, quam si alio victu crassiore
 uterentur, quoniam novas, quae sequuntur ex delictis, viribus
 ex media dissolutis, & ex ciborum paritate debilitatis, molestie
 ferent, & parum ad eas emendandas valebunt.

APHORISMUS V.

Ad extremos autem morbos, extrema exqui-
 sita curationes, optima.

COMMENTARIUS.

Quae curationis ratio sit opportuna morbis extreme acutis
 ex praesenti aphorismo constabit. Non enim uti quidam medi-
 corum à parvis incipiendum est auxilijs, neque ut ipsi dicunt

10 putandum per ea primum tentandum. Deinde si nihil profe-
cerint admoveat majora. In morbis quidem qui sunt sine pericu-
lo. hac opinio est vera. verum ubi ager moriturus est si consti-
tuatur in principio tabis. longissimum est a ratione a morbo
auspicari. De extremis enim morbis dicitur. quod is ex-
trema exquisita remedia conveniant.

DE MORBIS VI.

Quando igitur morbus peracutus fuerit statim
extremos labores habet. et extreme tenuissima
victus ratione necessum est uti. Quando vero non, non:
sed licet plenioris victus rationem adhibere. ta-
tum indulgendum. quanto morbus extremis est -
mollior.

COMMENTARIUS.

Tota victus ratio ad initio morbi eum habet scopum, ut
vires pervenire possint ad summum vigorem. aut constantes
aut non valde languentes, quo tempore de morte aut vita co-
missa pugna natura & morbi decernatur. Tenetur autem me-
dicus per id tempus summam tenuitatem victus instituere, ne
natura in coquendis & propulsandis causis morbosicis extreme
occupata ad ciborum recentium assumptorum sectionem dista-
natur. Id quoque tempus summi periculi est. siquidem ex acci-
dentibus morbo propriis magnitudo morbi significatur. & ex his
& accidentibus & quibusdam mor apparentibus periculum pendet. im-
minet cum ipsa morbi magnitudine & vehementia a quibus omnia
vires conflatur & molestat. Hinc omnia morbis eveniunt
citius vel tardius. pro natura morbi & motu. & alijs qua-
circa ii aphorismi dicuntur. Acutis sane morbis cito di-
cente Archigene: Acutus morbus est citius motus &
velox, et cito pericula adveniunt. In peracutis
præterea eo citius & majora eveniunt symptomata quo
fuerint acutiores. siquidem summa symptomata statim eve-

niunt nisi morbi causa fuerit manifeste ante id dimissi-
ta. & ea ratione tenuissimæ victus eisdem statim con-
venit. Huius est Hipp. voce ἀντίκτα, quæ hoc loco spatium
 trium dierum stat. Trium igitur dierum spatium aliquando
 significat statim, & principium, quomodo ad quartum-
 diem extendatur principium. & primus morbi insultus
 ac terminus peracutorum morborum exacte. Si tamen
 morbus non fuerit exacte peracutus crassioris victus ra-
 tione alendus erit ager. atq; eo crassiore. quo morbus ex-
 tremis fuerit mollior; ac si dixisset quo morbus longis-
 sime a primo die habuerit summum vigorem. ac summa symptomata.

APHORISMUS. VII.

Quando morbus viget tunc tenuissimæ victus ra-
 tione necesse est uti.

COMMENTARIUS.

Monemus hoc aphorismo ut exhibeamus victum tenuissimum
 in summo vigore morbi; quæ enim nihil dandum aut solum
 ~~cibum~~ ~~etiam~~. Hoc maxime observandum est. ubi vides eam
 ferunt ciborum abstinentiam & statum morbi. brevis sit quæstio
 est in morbis peracutis; de cetero interim studere ut permittat
 natura vacare coctioni & evacuationi causatum morbi.
 Aequitudine enim tunc consistente, in statu ut vigore acci-
 dentia sunt gravissima, virtus itaque maxime est occupata &
 nec revocanda cibo; Nam exhibitio cibo totâ fortis pugna vir-
 tus impeditur multipliciter. 1. quia dweretur natura a dige-
 rendo. 2. quia resistitur digestionis; quia augetur & fovetur
 materia morbi & quia inflammatio postea consequenter auge-
 tur. Ergo aequitudine consistente in statu competit diæta tenuis-
 sima.

APHORISMUS. VIII.

Considerare igitur oportet agrotantem si sufficiat
 cum ea victus ratione ad morbi vigorem. Et —

12 numquid ille prius succumbat, et non sufficiat cum ea victus ratione vel morbus prius succumbat et hebetetur.

COMMENTARIUS.

Præter naturam morbi, etiam vires ægrotantis consideranda sunt; ut collatione instituta virtutis & facultatis vitalis ægri cum morbo, possimus præscribere iustam cibi quantitatem. Si enim æger plus debito acceperit morbi causam augebit; sin minus non sufficit ad vigorem. Decet autem ipsas vires non succumbere, priusquam morbus succumbat & hebetetur: febris autem redditur morbus, cum causæ morbificæ integre coactæ sunt, & aliqua ex parte vacuata, quo tempore non hnt morbi periculum, nec vehementiam. In unum sane duorum errorum coguntur incidere, qui non perspicui planè viribz victum debito tenuiorem ab initio instituunt, aut enim ægros ob imbecillitatem coquant morbis succumbere, aut eodem crassius alere cum sunt in statu sive vigore quo tempore cibis deberet esse tenuior aut omnino nullus. Hipp. l. 2. de ra. vict. acut. sect. 4. accusat eos qui primis diebus vasa exmanant integre, deinde quarto ac quinto coquantur cibos adhibere. Eo namq; tempore foret potius abstinendum, & parcius agendum.

APHORISMUS IX.

Quibus itaq; vigor statim futurus est, tenuiter statim alere oportet; quibus autem posterius, et in ipso vigoris tempore, et paulo subipsam, de victu demendum: antea vero plenus alendum, ut ægrotus perferre queat.

COMMENTARIUS.

Quod aphorismo 6. de morbis peracutis docuerat, id iam in

omnibus suadet, attenuandum scilicet esse vitum in vigore.
Si vigor statim adest, ut in morbis petperacuris, statim
vitus attenuandus imo & tenuissimus exiendus. Quod si
morbus non statim vigeat, agnoscere oportet vigorem, eo pa-
cto quo ipsum futurum agnosceat docuit Hipp. l. 3. Prog. a pri-
mis diebus per quaternarios procedens atq; coniciens ex notis
coctionis jam accedentem vigorem qui non ostendebat se-
primis diebus morbi & ita modo in illo & prope illum ci-
bum augere praecipit. interim tamen & ad initio ipso morbi
averig agere & vitu tenuitatem moderari ut vires ad vigorem
usq; servenant, & in ipso liceat per vires mediam, aut summam
quandam vitus tenuitatem servare. Haec omnia observanda
sunt in morbis, in quibus tota fere causa morbilica manet ad
vigorem usq; tunc enim cum summa coctione symptomatu
adest vehementia in alijs vero non, sed ipsam vehementiam
oportet conquirere & in ipsa tenuiorem quam in alijs temporu
adhibere vitum. Sunt enim tres ferrius & morborum om-
nium differentiae apud Hipp. l. 1. de met. 30p. quidam enim
statim vident, qui deinde semper remittunt vehementiam,
quidam augentur statim & ad terminum quandam perveniunt
& ante iudicationem remittunt quidam semper ad vigorem
usq; augentur. Notum autem est in morbis primi & secundi
generis non convenire summam vitus tenuitatem, sed ante.
In postremis vero ea ratio servanda est qua ad Hipp. traditus
in praesenti & 6 Aphor. Nam in laterali evidens habemus
exemplum, cum enim os madescit, autore Hipp. & talia
juvantur, qualia oportet sorbitionis quantitatem augere co-
venit. Est autem id tempus status non tamen vehementia
aut morbi aut accidentium.

APHORISMUS. X.

In ipsis tamen exacerbationibus cibum adnere

¹⁴ oportet: nam præbere noxium. Et quum per circuitus redeunt morbi in ipsis accessionibus abstinendum.

COMMENTARIUS.

In præcedentibus aphorismus de generali totius morbi vultu locutus est. nunc particulares accessiones respiciens docet in illis abstinendum esse à cibis. hoc enim noxium quod augeat causam morbigiæ & distrahatur naturam à pugna quam habet cum morbo in tempore accessionis. Græci παροξυσμὸν vocant id iritationem, vehementiam, accessionem. Quidam morbi unum tenorem servant & unum sine paroxysmis, quidam vero accessiones habent ut continua tertiana: sunt etiam quidam morbi qui non sunt continui vel ejusdem tenoris & tamen accessiones habent ut tertiana & quartana. In accessionibus ut et in toto morbo sunt tempora diversa: In morbo enim est principium, augmentum, status et declinatio, quæ cunctis distinguuntur. Intra hæc tempora & totam morbi longitudinem sunt quorundam accessiones, quas videmus aliquando ad solam remissionem pervenire, aliquando ad integritatem. Singularem vero accessionum tempora sex sunt. Principium quo calor intra colligitur extrema refrigerantur: Inaqualitas, cum incipit calor extendi, sed interim nunc calorem nunc frigus sentiunt, aut aliqua parte existente calida alia frigidâ. Deinde sequitur augmentum, dum calor manifeste se ostendit sine frigore, majorque est interior quam exterior & in intimis quam in extremis partibus. Quartum tempus status est, quo calor universum corpus æqualiter occupat ita ut æqualis in thorace & pedibus se tactui ostendat. Quintum tempus est declinatio, quo calor vehementius se offert in pedibus & manibus, quam in thorace. Sextum tempus est infirmitas. Hæc sex

tempora unicam periodum constituent a principio unius
 accessionis ad principium sequentis. In continuis autem febri-
 bus accessionem habent tribuarias sive insultum, & signi-
 ficationem, augmentum, statum ac declinationem. Ex pulsu
 tamen ita hæc tempora distingues, in principio generatur
 celeritas constitutionis, in augmento augetur, ad fine
 augmenti summam fit magnitudinem, eo adest satis ma-
 gna celeritas distinctionis. In statu minuitur celeritas
 constitutionis, & distinctionis ad summam pervenit ma-
 gnitudinem. In declinatione utrague celeritas aboletur
 ad contractionis usque. Divides etiam quo modo tempora
 accessionum, in eam quam appellant accessionem et
 inclinationem: ac continet ^{tunc} accessio, principium, in-
 equalitatem, augmentum & statum: inclinatio vero
 declinationem & quietem sive infervitationem. Cum
 itaque Hipp: in præsentis sententia præcavit abstinendum
 esse a cibo in accessionibus, intelligit per accessionem prin-
 cipium, augmentum, & statum: In declinatione enim
 id non est vitium, præterquam ubi integritas esset adeo
 longa, ut sine vitio sive damno posset ager manere to-
 ta accessione sine cibo. Hinc Hipp: lib. 4. de ratione vict: sect.
 40 dicit. Cum autem purgaveris, prohibitionibus quorundam uti-
 tor, observatis ita febrium accessionibus, ut nunquam eam
 desunt, neque cum futura sunt exhibeas, sed vel cum cessat
 vel quieverunt & maxime a principio recesserunt. Scripse-
 rat etiam eandem sententiam lib. 5. sect. 40. dicens. Temp-
 autem dande prohibitionis tum per initia, tum per omnem
 morbi decursum, hoc maxime observare oportet. Nam si
 pedes frigidi fuerint non a prohibitionem modo, sed etiam
 maxime a potu temperandum: at cum caliditas ad pedes
 pervenerit tunc dare expedire. Ut itaque summam in diuam

Sed ratio
 autem assump-
 tionem ne-
 me nisi dulem,
 forte scitari
 potuit.

16. ubi nihil ardeat (scilicet debilitas facultatis vitalis &c.) ab-
 stinere docet ab alimentis in accensione febrium continuarum
 de quibus dixit in ipsis exalterationibus cibum ad-
 dimere oportet. Abstineri etiam oportet in accessio-
 nibus intermittens. De quibus dixit Et cum per cir-
 cuitus redeunt morbi, in ipsis accessionibus ab-
 stinendum. Sunt autem primae febres continuae, secun-
 dae intermittentes; quoniam in prioribus accessionum
 meminit, in posterioribus accessionis et periodi. At
 vero periodus, ut diximus (& est Gal. sententia lib. de temp-
 ribus morbi) infervescitationem continet sive sextum
 tempus quietis. Constat autem periodum constare sex tem-
 poribus ordinem servantibus, alioquin inordinata esset peri-
 odus; & per consequens nulla certa ratio inveniri tempus
 quo cibis offeratur. Si vero quidpiam urgeat ut inopia, a-
 limenti nimia siccitas, imbecillitas, aut syncope, in prin-
 cipio & prope ipsum, & in augmento, aut in statu, meliora-
 tione tamen in succis affectibus aut intervallo existente bre-
 vi licet alere. hoc est quod dixit Hipp. cum calor in pe-
 des descenderit, non dicit cum descendit, quod est augmen-
 ti tempus, sed cum descendit id est occupaverit extremas
 partes & deseruerit internas. Propterea ubi intervallum fu-
 erit breve, cogimur aegrum alere in statu praecedentis acce-
 sionis, aut in principio sequentis, aut prope hoc. Quantum
 autem unumquodque horum fugere conveniat nimis intelliges.
 In statu continues an calore an siccitate magis noceat, si
 siccitate in ipso alet. si calore remissionem expectato. In
 principio ita considera, si extrema perfrigerentur & magna
 adsit sanguinis intro revocatio, aut omnino non premat, nec
 secundum contemnendum; si primum magna extremorum frigus

17
geratio fuerit cum abundantia succorum & crassitudine,
aut viscerum phlegmone fiat non est excludendus cibus in
principio: Si non ita, non est timendum exuere. Accidit
si in principio praeter infusionem refrigerationem humorum
abundantiam & crassitudinem, praecipue si visceris cuiusda
phlegmone accesserit, accidat insuper syncope diues disposi-
tionem esse letalem: ut docet Gal: 1. 10 de methodo mede-
di.

APHORISMUS. XI.

Accessiones vero et constitutiones morborum, in-
dicabunt tum morbi ipsi, tum anni tempora, tum
periodorum proportionis inter se observatio, siue
eae quotidie, siue maiore intervallo fiant. Sed et
ex ijs quae mox apparent indicia sumuntur: velut
in pleuritide si sputum statim initio appareat
breuem fore denunciat: si vero posterius conspi-
ciatur, longam. Lunetiam urine, alui faeces,
sudores, et iudicatu faciles aut difficiles et bre-
ves aut longos morbos fore, cum superueniant,
demonstrant.

COMMENTARIUS.

Cum docuisset modum instituendi victum in morbis tam
acutis quam longis, ut & in singularib. morborum acci-
sionib.; in hoc aphorismo docet quid accessio significet.
Constitutio in febrilib. & alijs morbis femus est ab initio
in vigorem & quod in continuis appellatur constitutio-
nem simile est ei quod in intermittentijs dicitur accessio
in secundo significatu. comprehendit enim principium
augmentum, et statum. Cognosces itaq; totam morbi

constitutionem & singulares accessiones ex-
 morbo, ac si diceret, morbi naturam ostendere constitu-
 tionem morbi, siue generalia tempora & singulas ipsius
 accessiones. Si enim morbus tertiana peris est, breuem est
 totam constitutionem, ac cito futura est status, & cognita fe-
 bre tertiana, vel prima accessione medius praedict ip[s]am
 tertiam die redituram & per tertium futuras accessiones. Quo-
 sus in prima accessione inuadente quotidiana; morbi ipsius na-
 tura quia pituitosus est ostendit longe post futurum statum
 & morbi coctionem singulas vero accessiones quotidie futura.
 Quartana vero & his longior est & per maiora intervalla se
 repetit. Verum nec omnes quartanae, nec tertiana quatuor
 exquisitae eundem terminum definitum habent: Nam tertiana
 exequitur septem periodis iudicatur, quod longissimum, poterit
 tamen & quatuor periodis finire; hanc distinctionem summere
 docet ex anni tempore, nam calidis temporibus morbi sunt
 breviores, frigidis longiores. Anni autem tempus includit
 aerem ambientem, regionem & calis statum quibus adde qua
 ad nos sequuntur temperaturam, aetatem, sexum et vive-
 di institutum. Praeterea observatio proportionis perio-
 dorum inter se, ostendunt constitutionem, hoc est statu
 futurum et tempus, quo accessiones deinceps evenient, non
 utique quo die nam id morbi natura, sed qua nota diei, q[uam]
 quam maxime ad vietus institutionem conduit: siue enim
 febris quotidie repetat, siue tertio quoque die, siue quarte, si
 reciprocationes fuerint celeriores maiores & venientiores,
 cito futurum statum indicant, & si quotidiana febris fuerit
 accessionem citius futuram sequenti die quam fuerat praece-
 denti. Cum enim morbi vigor & brevis agnoscat ex morbi
 natura & motu, & metus celeritas sumatur ex celeritate
 repentinorum & accessionum: Si haec celeres sunt, cito eve-

niet statim. brevis erit morbus & accessiones sequentes cito
erunt speranda. In ipso itaque accessionebus consideramus
periodos sive reciprocationes ad statum praecognoscendum. &
tempus futurum accessionem. Tria vero indicia sumit ex
ipsum Hipp. l. 4. de morbo pop. pars 5. nempe si celerius an
non, si longius an non, si magis an non. Nihil enim re-
fert siue quotidie, siue tertijs diebus siue per maiora inter-
valia eveniant. Si enim celerius repertant, ita ut tertia accessio
magis anticipet secundam quam secunda primam, augmenti
signum est. Ita etiam si secunda prima tempus anticipet, si
reliqua consentiant, nempe longius tempus durare, ac veneme-
tius affligere. ac ita hae celeritas, longitudo venementia
accendant. Sunt enim non nullae febres quarum accessiones
natura sua anticipantes sunt, & anticipatio sola in eis non ma-
gis augmentum quam declinationem significat. Signa post
apparentia sunt signa coctionis, dicuntur etiam a quibusda
signa assidentia, quae non semper coapparent morbo, item
signa salutis & mortis item signa crisis. Porro ex signis
quaedam sunt propria, quaedam post apparentia, et ex his
quaedam sunt veluti probria, quaedam communia omnibus
morbus. Sic pleuritidis siue de morbi lateralis propria si-
gna sunt dolor punctioni similis in membraga subimogen-
te costas, febris continua, tussis, difficultas respirationis.
Soluti proprium sputum est. Communia sunt deie-
ctiones & urina. Morbi speciem, magnitudinem, motum
& motem morbi novisse oportet ad cognoscendum statum
eiusdem. Species ex signis proprijs, magnitudo ex ipse
cognoscitur: motus ex anticipationibus & postpositio-
nibus circuituum vel periodorum. Mos ex signis post
apparentibus investigatur. Hipp. hae oia hu. miro quo-
dam modo comprehendit hoc aphorismo: nam de specie morbi

dixit accessiones et constitutiones morbi indicat
 de motu & magnitudine. cum dixit: periodicarum -
 proportionum inter se observationes. Reliquum est
 ut de notis morbem ostendentibus non nihil addat h. v.
 sunt mox apparentes. in quibus sunt indicia coctionis ex
 spūto in pleuritide. ex urinis. dejectionibus & sudoribus in
 omnibus. Imo dicit etiam post apparentia ostendere ac-
 cessiones & constitutiones morborum: adducitq; exempla
 pleuritidis in qua si spūtum appareat statim ipsa incipi-
 ente morbum brevitat. si vero non producit; spūtum, bona
 spūtum significat & coctum, idq; cum siquum sit mox ap-
 parens. veluti proprium ad morem affinet. & salubritatem
 significat. ac morbum brevem. scilicet totam ipsius constitutione.
 coctiones enim crisis celeritatem. & securam sanitatem osten-
 dunt lib. 1. de morb. pop: Cum enim coctionis signa statim
 appareant in spatio trium dierum. nequit morbus longip-
 erari. Si tamen tardius apparere incipiant protogabitur;
 veluti in pleuritide cum spūtum nullo modo educitur. aut
 crudum. indicat morbum longius produci. Constat enim nō
 sequi si spūtum quodvis appareat. morbum reddi breviores
 ubi videlicet spūtum fuerit crudum. & quod neq; sanguine
 neq; alterutroq; suis aliquid admixtum sit. His præterea
 adduntur signa ex dejectionibus urinis et sudoribus. q̃
 his enim. veluti a post apparentibus sumuntur indicia bre-
 vitatis quæ dicta sunt a coctione desumi. salubritatis si-
 militer: quemadmodum ex cruditate horum sumuntur in-
 dicia longitudinis. & ex matritia horum signorum agrotantis
 perniciem h. e. boni. quod dixit. aut mali iudici. Ex crudi-
 tate. longitudo. Ex coctione brevitatis et bonum iudi-
 cium: Ex prava excrementorum dispositione quali-

in spūto lūor. ingredo. viriditas. Sic in alijs excrementis
totum generibz malum iudicium, sporatur. Hoc loco dubi-
tata sunt quæ longius iudicium hnt ut patet ex sequentibz
verbis.

APHORISMUS XII.

Senes facillime jejuniū ferunt: secundo loco qui
etatem consistentem agunt, minus adolescentes mi-
nime omnium pueri: præsertim qui ex eis sunt vi-
uidiores.

COMMENTARIUS.

Indicatione sumpta à diversitate ætatis diversa victus ratio
institueda est: alimentum enim adhibetur ut eo reficiamus ad
vires efficiunt retentionem. Ubi igitur vel vires non similiter
valent, vel refectionis necessitas non similiter urget, ibi nec ea-
dem victus ratio oblietueda est, sed magis urgente necessi-
tate à valentibz viribz magis reficere ac celerius, citius ca-
mota necessitate refuendi. Necessitas autem refectionis non
similiter per omnes ætates urget, quibz enim calor validior
est, validiores sunt resolutiones, & refectionis necessitas ex-
quirit præcedentem resolutionem. Hæc de causa recte dixit
Hipp: senes facillime jejuniū ferunt & tardius mei-
dunt in alimenti defectum, minusq; ab eo tarduntur quod
tardius dissolvantur oī paucitatem caloris, & membra quæ
dissolui debent sunt solidiora. Deinde reliquas ætates per-
currit, quas non erit à proposito alienum hic recensere.

Ætates itaq; quinq; sunt Pueritia quæ ad 12 & 13 annum
attingit. Pubertas quæ adolescentiam continet à 13 in 25.
Julentia à 25 in 35. Subsistentia à 35 in 49. De-
inde Senectus, ex ad finem Decrepita. Hinc totius
aphor: ratio constabit: Nam post senes sequuntur sub-
sistentes: tertio loco iuvenes quorum non meminit
Hippocrates: hos sequuntur adolescentes, ac postremo

pueri. Nam pueri minime omnium ferunt ieiunium quia
facillime dissoluntur tum ob causam agentem, calorem
scilicet qui multus est, tum ob subiectum, humorem scilicet te-
nuissimum, ac proinde dissoluti facillimum. Iuuenum ca-
lor aequalis est calori puerorum intensione, excedit tamen
eundem qualitate energetica & aeternitate, qua validius qui-
dem dissolvit, minus tamen retinet. Exterum humidum in
iuvenibus crassius est & minus dissolubile; Subsistentium
adhuc minus; minime senum qui praeter duritiem parum
habent calorem & propterea maxime ferunt ieiunium. hoc
intelligendum est de primis senibus non de decrepitis. hi enim
parce & saepe nutriendi sunt; ne aliquem parvus ille ca-
lor quo fruuntur copia extingatur. Dicit maxime ala-
crosos mediam non posse ferre, illigens per eos tempera-
tura calidiores. nec mirum siquidem calor quo maior est
eo citius pabulum decoquit, ac proinde ventriculus novum
exposcit.

ASTORISMUS. XIII.

Qui crescunt plurimum habent calidi innati.
plurimo igitur egent alimento, alioqui corpus con-
sumitur: senibus vero parum calidi inest, paucis
propterea fomitis egent. siquidem à multis ex-
tinguitur. Ob eandem causam senibus febres per-
inde acutae non fiunt frigidum enim eorum corpus.

CALMENTARIUS.

Calidum innatum substantiam significat duabus qualita-
tibus, calore scilicet & humiditate abundanter praeditam:
Iste haec substantia aërea, & aliqua ex parte aquea, qualis
reperitur in corpore humano prima generatione orta scilicet
ex semine & sanguine mensura: Calor hic manet in partibus

solidis sanguine & spiritu. Substantia calidi innati ut
 à calore dissolvitur sic ab eodem reficitur ut agente
 utendo alimento isto materia. Quod autem reficitur aliq-
 uo primum est & à natura nostra alienum aliquando vero
 bonum, nunquam tamen tam perfectum, quum erat quod
 dissolutum. Quare & hinc est quod corpora semper tendat
 in siccitatem & consumptionem. in calorem & humorem.
 minus nativum & tandem ad mortem. Et ut substantia cal-
 ris nativi est tenuis, à dissolutu facilius ad substantiam ac-
 roam & aqueam; ita est etiam alius calor terrestris ac pro-
 inde siccior & magis igneus. Hoc postremo calore plurimu
 evaporatur humidum radicale quod cum calido innato unum
 genitum est. Præterea de his caloribus, innatus dicitur ma-
 ior substantia seu potius quantitate substantia aut intensio-
 ne, quam sit alter terrestris scilicet quavis terrestris
 quantitate sua priorem excedat, acrimonia scilicet & mor-
 ditate. Qui itaque crescunt plurimum habent sub-
 stantia calidi nativi; juvenes habent plurimum ac-
 rimonia caloris; qui vero non crescunt habent calores in-
 tentione pares. Hisce itaque prædictis patet nunc aphoriz-
 mum esse quasi prioris confirmationem. Dicit enim qui au-
 gentur sive crescunt plurimum habent calidi innati; quod
 si ita est plurimo egent alimento, ac proinde ming omni-
 ferent jejunium. Ratio hæc est qui celeris dissolvuntur
 ming jejunium ferunt: et qui plurimum habent innati ca-
 loris celeris resolvuntur, minus itaque ferent jejunium.
 Quapropter eos uocis aetere expedit. Senibus vero pau-
 cum est calidum ideoque paucis somnitiis egent; calidum
 inquam & innatum & adventitium quod statim à iuventute in-

niusur. Paucus enim calor paucam dissolvit & parcam re-
fectionem valet efficere. Aliqua ac finem dicens Ob ean-
dem causam senibus febres perinde acutae non fiunt
frigidum enim eorum corpus. Ubi enim nativus calor pauc-
us: febres non accenduntur vehementes. fiunt enim eiusmodi
febres nativo calore in igneum mutato; In pueris sane & ju-
venibus tam calor membrorum, quam sanguinis & spiritus copi-
osus est: ideoque non mirum si facilius inflammantur. Senes autem
in magnum calorem febilem mutari nequeunt, nisi vehementi-
sima accedente causa, & quae lethalem mortuum inferre va-
leat: Non igitur vitandum est senes nunquam in validas fe-
bres incidere: sed raro. Nec hoc est quod Hippo: dicit, ut
patet ex collatione facta juvenum cum senibus: hos enim
dicit febres non fieri perinde acutas ac juvenibus. Imò fe-
bres illiusmodi sunt multo venementiores in senibus quam in
juvenibus, sed tamen non ita frequenter ipsae accidunt &
haec est mens Hippo:

APHORISMUS XIV.

~~Senes hyeme ac vere natura calidissimi: per
ea igitur tempora plus cibi dare oportet, siquidem
plus nativi caloris habent, unde et plurimum egent
alimentis; iudicio sunt etates et athletae.~~

* et somni lon-
gissimi

Senes hyeme ac vere natura calidissimi: per
ea igitur tempora plus cibi dare oportet, siquidem
plus nativi caloris habent, unde et plurimum egent
alimentis; iudicio sunt etates et athletae.

CONCILIANTARIUS.

Hoc aphorismo agitur rursus de quantitate alimenti quod
 maiorem decere esse Hyeme & Vere quam ceteris anni
 temporibus. hoc argumento probat quod tunc ventres sint
 natura calidissimi. Deinde altero hoc argumento idem
 probat quod plurimum habeant calidi innati. quasi dicat
 Cum ventres plurimum innatum calidum habeant & longissi-
 mo dormiunt somno plurimo opus est alimento. Atqui Hyeme
 & vere ventres plurimum hnt innati calidi & longissima
 somno deimentur. & Hyeme & vere plurimo egent ali-
 mento: H. Boethius probat similitudine dicens. iudicio
 atates & athletae. In his enim plurimum est innati cali-
 di. ac proinde plurimo egent alimento. De pueris constat
 ex aphorismo praecedente quod scilicet augeantur: De
 Athletis ex aphorismo secundo. Ceterum animus ipse to-
 tus quatuor partibus dividitur. Hyems frigida est & hu-
 mida: Ver calidum & humidum sicut ut Galenus maxime
 temperatum: Estas calida & siccata. Autumnus frigidus
 siccus. & Hyeme ab frigida ambiens. calor interius
 colligitur. per eam quam appellant antiperistasis. a fri-
 gida enim aeris. caloris contraria. fit ut meatus per
 quos calor foras spirare solet. deceret. contrahantur. &
 frigus calorem repellat. & ea de causa ventres calidi-
 res reddantur eo tempore. Sunt autem ventres hoc loco
 ventriculi jecoris. thoracis & cerebri cavitates. Nec
 tamen id omnibus evenire absertim sed ijs tantum. ut
 vult Galenus in quibus calidum innatum abundat. Cor-
 pora itaque calida succedente frigore hyemis calidiora re-
 duntur collecto calore nativo. anagine scilicet & pituita

qui intelliguntur ab Hipp: per calorem innatum ad
 viscera. Spiritum autem & sanguinem intelli-
 gi eo patet, quod dicit & in precedenti Aphorismo & in
 hoc quod fit plurimus calor qui alimentum faciat as-
 sumentum autem ē a calore sanguinis eiusque sicut
 hanc est explicatio Galeni. Præterea dicit Hipp: Vere
 calidissimum esse ventrem, non de toto vete id intelligens
 sed de prima eius parte, quæ hyemi proxima est. & hy-
 emis naturam servat. Somno præterea longissimo coctio
 vi animalia hyberno tempore experimentum docet, causa
 autem n̄ est difficile invenire. Nam eo tempore sanguis
 ad viscera coactatur, alimenta plura sumuntur coctio vali-
 dior est, & inde vapor multus cum sanguine ad caput evolat
 qui mentem opprimit, & occludit mentis facultatis animalis
 quod somnum naturalem efficit longum. accedente frigore
 ambientis non permittente vapores capitis dissolvi, ut post
 somnum vigilia sequatur nisi longo tempore id fiat habens
 ad nocturnam longitudinem id refert quæ causa mediata est.
 Ex his Hipp: colligit corpora egere plurimo alimento, quod
 etiam abundante nativo calore validae sunt coctiones di-
 stributiones & nutritiones. Neque obstat quod alimentum
 pro ratione dissoluti offerri debeat, ming autem dissolvitur
 hyberno tempore oclusis meatibus. Nam dissolutio non parva
 fit, etiam si sensum effugiat. Per unquam etiam copiosior fit
 excretio tempore hyberno. Adde quod hyeme sanguinis copia
 augetur & caro accrescit in his itaque abunde distribuuntur
 alimentum carni sanguini, & hauriunt. Hæc autem probe veraque
 per id tempus, coctione, sanguificatione & nutritione. Neque
 contradicit sententia Hipp: quod hyeme multa virtus in ven-
 triculis generatur. Quamvis mirari videatur Gal: in suo co-

mentario qua ratione hac stare possint. Dicitur. Hic id.
 de humana natura: Ineunte hyeme vis: quia jam re-
 frigeratur imminuitur. & pituita de integro augetur, tum
 à frequentibus pluvijs, tum nocturnum languorem; hoc Aphor-
 ismo autem. Venientes hyeme à vere calidissimi sunt natura
 Si enim calidissimus venter est optimam efficiet coctionem
 & sanauificationem: pituita vero cruda humor est. Quod
 Hipp: pituita generationem ad pluvias retulit & nocturnam
 languorem, idem est, ac si dixeret pituitam à frigida
 generari quia viget nocturno ob solis absenciam, atq; etiam in-
 tetum ob solis recessum, aut si maius à perpendiculari de-
 clinationem. Pluvias quoq; multitudo alteram quoq; qua-
 litatem adiungit ad pituita generationem nempe humiditate
 Sed quare hac non vincuntur à calore innato, quem plu-
 rimum hyeme contineri in ventriculis dicit hoc aphorismo.
 Respondetur quamplurimis auerescere pituitam: quoniam
 quamvis in ventriculo calor multus sit, qui alimentum supe-
 rat: pituita in ipso genita, in iecore & vesis inconfecta re-
 linquitur, calore se insinuante ad ipsum iecur propter am-
 bientem frigiditatem: atq; hoc accidit illis quibus verum po-
 nuntia trius totum corpus quasi perspiciat: Galenus vult
 aphorismum istum debere tantum de sanis: sed Christus à legi-
 eundem de acriori intelligendum existimat, quod illis quibus
 ob copiam nativi caloris plurimum alimentum conducatur, quod
 vis saepe oblatum et per vias diuisum.

APHORISMI XV.

Vicius humidus febricitantibus omnibus in-
 fert, maxime vero pueris. et alijs qui tali
 vultu uti consueverunt.

COMMENTARIUS.

Indicationes curationis sumuntur ab affectionibus corporis affecto, parte affecta, & causis exterioribus. Ab affectione quæ contra naturam est indicatio sumitur de exhibitione viæ contrariæ: Et cum febris sit affectio calida, costulat viam refrigerantem: & cum sicca vitium humectantem. Et corporis autem affecto indicationes, mutantur nempe ab ætate, temperatūra, & consuetudine. Itaque tria secundum naturam sunt temperatūra naturalis, & ætas quæ naturalem adfert temperatūrā ætati respondentem, & consuetudo quæ adscititia quorundam natura est: Ab hisce tribus unam indicationem sumit Hippocrates: quod humidum victum postulant, febrientes quia curatione eorum vias puerilis & ciborum humidorum consuetudo, quia humida sunt humidorum exhibitione seruantur. Verum distinguenda sunt febrium causas. Cum enim febris est ab humore quodlibet crasso ac lento, extenuanti, calefacienti, & quodammodo siccativum, utendum est: vel curatio converti debet ad id quod magis urget: Febri tamen qua febris est, curatio per omnem victum humidum debetur ut per alimenta, potum, balnea, aëre humidum, quietem, & somnum.

APHORISMI XVI.

Quibus etiam semel, ne, an bis, et plus minusve et gradatim præbere cibum conveniat, spectandum. Dandum vero aliquid tempori, regioni, ætati et consuetudini.

COMMENTARIUS.

Hoc aphorismo monemur considerare, an semel, an saepius sit offerendus cibus, & an plus, an minus sed gradatim, id est: per partes, ad quod probe exercendum dandum est aliquid tempori, regioni, viati & consuetudini. hæc

enim non parum conducunt ad rectam ciborum præser-
 vationem. De temporibus anni dixit aphor. 14 hyeme
 & vere plurimum alimenti convenire, sequenti autem apho-
 ductur quibz anni temporibz facilis aut difficilis veni-
 res ferunt alimenta. Hyeme itaqz multum alimenti
 præbema ob caloris abundantiam, & ratio quia ægrota-
 tes non egent multa adjectione, cum non multa fiat dis-
 solutio. Estate paucus cibz offerendus est propter pau-
 ciorem naturæ caloris, sed satis ob multam dissolutionem.
 Initio veris ut in hyeme itemqz ad finem vere ut æsta-
 te, minus cibi quam hyeme sed in plures partes divisi præ-
 bentes. Medio vere paucus convenit cibus, verum raro,
 periculatur enim febrientes in plethoricas incidere dispo-
 sitione. Autumno cibus paucus est offerendus, sed satis,
 neqz tamen adeo frequenter ut æstate; Cum etiam acci-
 dente frigore hyemis, quantitatem augere conveniet. Regio
 autem non alio modo quam tempora anni indicat quando
 in quicqz regione uti hyeme aëre concit, calida, sicut
 æstate, temperata ut vere medio. Etas quoqz indicat
 pro ratione temperaturæ, quæ validum habet aut imbecillum
 calorem, ut inde pluri cibo egeat, aut pauciori, & frequen-
 tius aut rarius repetito. nam pueri plurimo egent alimento
 quoniam validum habent calorem innatum; Sapienter vero eide
 excludi debet, quoniam facili exhalant eius spiritus & in-
 mores. Juvenes multo egent cibo, sed raro; quoniam in-
 natus eorum calor est validus, & non dissolvuntur facili.
 Subsistentes paulo minori quantitate egent, & rarius. Se-
 nes primi minorem postulant quantitatem, & ratio in quibz
 calor non est multz nec dissolutio. Postremi senes ita:

quenti egent ciborum administratione, semper in parva
 quantitate, ut vires extreme languidae sufficiant ad cibi-
 mulationem, & abunde reficiantur & repereantur. Ha sunt
 indicationes quae sumuntur ab his quorum Hipp. meminit.
 Sed praecipua indicationem sumptam a partitione ciborum
 instituta collatione ad vires nobis considerandam reliquit.
 In toto igitur victu vite instituendo duo potissimum sunt spe-
 ctanda vires scilicet aegrotantis & morbi longitudo, ut
 patet ex Aphor. 6. & alijs. Ha sunt quantitates ciborum
 verae & perpetuae indicationes quarum gratia licet ob vitium
 constantiam, & morbi magnam brevitatem summo a cibis ab-
 stinere toto morbo. Si facultas languida est, cum nimio
 tum defectu, alimenta saepe offerenda, sed in parva quanti-
 tate, quia natura tantum parum potest superare, & multo
 cibo chef, quod fit in febris, necius & in reperienscentibus
 ex morbis a materia. Verum si cum languida facultate
 adfuerit humorum corruptio, faciliatem morbo conferema,
 & morbi statum coniungens iuxta notiam aphor. 11. & ita
 totam quantitatem offerendi cibi desinens, deinde eam
 quantitatem quae singulis diebus ipsi debetur ita partemur,
 ut facultas probe possit superare singulas partes. At si cu
 languida facultate adfuerit sanorum, uicorum me-
 diocritas, aut abundantia, abundantiam primo minue-
 ma ex regulis artis ne facultate languida existente ple-
 thorica dispositio transeat in cacochymiam, id enim perpe-
 tuo fit, naturam nequeunte gubernare quod supra vires
 est. Mediocritate tamen manente, vires & morbi lon-
 gitudinem conferens, & quantitatem singulis diebus respon-
 dentem dividema, ita ut facultas possit probe superare
 singulas partes, servata consuetudine mandendi & cenan-

di quantum fieri possit quod non parum conducit, ut contra-
rium manifeste nocet teste Hipp. lib. 1. de ratione vict. a-
cutorum ubi recenset novas quæ sequuntur ad mutationes
horarum assumendi cibum, & dimissionem prandij aut cæna.
Si tamen facultas valida fuerit cum humorum de-
fectu multum cibi ac saporis exhibere licet. Si cum humoris
corruptione, parum & raro; parum, quoniam robusta fa-
cultas paucum cibum exposcit: raro vero quoniam decet na-
turam correctioni coctioni, & evacuationi corruptorum hu-
morum vacare permittere. Nec tamen ea ratione multam
quantitatem cibi simul offerre robustæ facultati convenit
quoniam hæc non bene cogit quod parum est, exemplo.
sumpto à sanis qui improbe cibos potius mutant. Nam ro-
bustæ admodum facultate in morbo peracuto alima æquum
ure pulli aut ptisanæ, nec propterea malè habent & quod
de sanis dicitur non facit ad rem: quoniam æqui non tantum
in coctione ciborum sunt occupati, sed multo magis in proba-
nandis pravis succis. Sed si facultate valida existente,
humorum succorum aduerit redundantia, hæc primo loco de-
minuimus & interim aut etiam mediocritate existerente vororum
succorum pro vitium constantia & morbi longitudine qua-
ritatem alimenti iniquis diebus præscribemus, deinde ipsa
ut in sanitate dividemus, quoad fieri possit consuetudine
servata prandij à cæna consideratis quoque accensionibus
si quæ adjuverint.

APHORISMUS XVII

Æstate et autumnus cibos difficillimè ferunt, hy-
eme facillimè, verè minus.

COMPLEMENTARIUS.

Hec apriorismo comprehenduntur tam sani quam ægri
ut etiam præcedenti tñ. Differt autem hæc sententia à illa

quoniam ibi agit de tota quantitate offerenda per
 anni tempora. nu vero docet an simul tota quantitas
 anve per vias & partes administrari debeat, sumpto in
 dicto a temporibus anni. Laucam quantitatem inquit vici-
 dus esse offerendam docens aestate & autumnno, quoniam
 cibos difficillime ferunt per ea tempora. Verne multa
 licere praebeere, quoniam eo tempore ferunt cibos facillime,
 Vere autem medio modo, quoniam ferendi cibos mediam
 habet facilitatem. Horum causa sumuntur a quantitate
 caloris nativi, quo enim tempore nativus calor validior e-
 maiorem cibi quantitatem sine molestia feret, ac superare
 valebit. Nativus autem calor ex aphor. 14 hyeme va-
 lidissimus est, magnam igitur cibi quantitatem simul ora-
 tam facile feret. Estas hyemi contraria est, & per
 ipsam nativus calor infecillimus, minime igitur omnium
 cibi copiam ferre poterit. Autumnnum conjunctum aestati
 quoniam & in ipso tanquet calor, tum quia ex aestate
 mansit languidus, tum quia temporis inaequalitas non per-
 mittit ipsum convalescere. Vere ming hyeme, & melius
 quam aestate & autumnno cibi quantitatem ferunt, quia
 tunc plus nativi caloris habent quam aestate & autu-
 no, ming vero quam hyeme.

APHORISMUS XVIII.

Quibus per statos circuitus accessiones
 fiunt, nihil dare, nec cogere, sed demere
 ante judicationes.

COMMENTARIUS.

Confirmat Hipp. hic, quod docuerat aphorismo X. Nempe
 alicui non esse aegrum recte periodicam coetepiam in ipsis

accessionibus id est in principio. inaequalitate augmento. & statu
accessus quemadmodum illud prolixè explicatum fuit in com-
mentario Aphorismi decimi.

APHORISMI XIX

Quae iudicantur, et iudicata sunt integre, nec mo-
dere nec aliud quidquam notare seu medicamentis
seu alijs irritamentis fiat, sed sinere

COMMENTARIUS.

hic aphorismus praxim spectat quae docetur an aliquid
agendum sit nec ne. Cum igitur indicationes perfectae sunt aut
factae sunt abstinendum est ab omni remedio ita ut nini moveamur
neque novem, neque griecis huius a purgantibus medicamentis, vel
alijs irritamentis alteremur statum aegri sed relinquenda est na-
tura ut suo fungatur munere. Perfectae autem, iudicari, aut su-
dicata esse dicuntur, quoties natura noxium numerum vacuat
aut transponit in partem ignavam. Bonas enim indicationes
fieri dicimus per manifestas excretiones, aut per statum signos
abscessus, sed priores sunt meliores. omnes vero laeva. Fit
etiam in die decretorio perfecta iudicatio, quoad iudicij securi-
tatem necessarium reputat gressus: quae enim talis est: nunquam
fides. Decet etiam signa coctionis antecedere, quas semper ex his
de morbis populi: cruda, & micota, & ad malos accessus con-
verja, significare defectus iudicij vel labores, vel longitudo-
nem, vel eorundem mortes, vel reversiones. Praeterea totus humor
qui morbum facit evacuanda est, nam quae remanent in
motoris post curam, faciunt recidivas: fieri debet praeterea
per locum convenientem: Si vero per regionem non conve-
nientem fiant evacuationes non sunt commendae, sed revelentur
cum vaccinatione. Illi igitur iudicatio omnibus his numeris sup-
eris ad iudicia, & sine pravis symptomatibus fuit, tunc ad omni au-
xilio erit abstinendum. & nullo modo movere conveniet iudicium

aut urinam, aut menses, nec novum facere medicamentis pur-
gantibus aut quovis alio irritationis genere, ut clysteribus, gran-
dibus & similibus, sed finire naturam operantem summum per-
ficere, ne posse praedictis auxilijs, aut natura a munere detra-
hatur, aut plus jussu operetur. Porro rationes naturae actiones
aut vacationes, quae alias bona sunt, juvare licet, quamvis
negotio sit necessarium, ubi non imminet aliunde periculum
ex mora. Verum haec non sunt indicationes, cum non sint ubi
vacuationes aut transpositiones, sed sunt fines motorum per
actionem, aut similes sentiri facere vacationes.

APHORISMUS XX.

Quae educere oportet, quo maxime vergunt eo ducere
convenit per loca conferentia.

COMMENTARIUS.

Diceret in aphorismo precedenti nihil agendum esse ubi judi-
cationes integrae id est perfectae essent, hic vero docet ubi per-
fectae non fuerint & adhuc quaedam educere oporteat ea du-
cenda esse quo maxime vergunt per loca conferentia. Convenit
autem educere ea quorum vacationem natura quidem tenta-
vit, sed non perfecit. Natura vero de tentare vacationem
cum commovet; ~~et~~ & parum aut nihil evacuatorum ejicit.
Evacuationem facere oportet quo maxime vergunt & per
quam partem natura capit facere impatum. Quaedam enim signa
decretoria antecedunt ipsas crises, quae sunt signa tantum ut
nausea, capitis dolor, nigra ob oculos apparentia, labij in-
ternorum tremor, vomitus bilis, & pulsus temporum, oculi
virescentes, hebetudo, nasi pruritus & rugetio ipsius atque oculorum
lucrum sanguinis e naribus. Sunt & alia signa decretoria
quae habent rationem signi & causae, cum aliquid vomitu aut
ventris fluxu vacuati incipit, & stilla sanguinis e naribus &
cutis maiores. Si praecedunt signa praevicta notum est quo
vergit natura. Si igitur praecedentibus signis quae sunt tantum signa

natura nullam faciat vacationem; aut praecedant signa quae habent rationem causae sed cum imperfecta & pigra evacuatione medicus eam persequere debet per loca conferentia. Conferentia loca sunt Venter superior & inferior, meatus urinary, cutis ubi & haemorrhoides, & vena quae ad nates sunt. Purgantur quoque per nates & palatum, apertis excrementa. Praeterea etiam ad loci conferentiam conducunt rectitudo, veluti si morbus iecoris natus dextra, conneccio, ut quidam partes iecoris cum renibus, caue cum ventre. Sic etiam si locus per quem fit vacuatio, laevis est & ulceratus, & si membrum in quod tepit natus actio fuerit praecipuum: omnia haec vitanda & in aliam viam converrenda est evacuatio. Sic etiam ubi humor sua natura fuerit sordidum crassus aut multus ut videre aut utina facile educi nequeat, valens exponit, ostentiam huius aphorismi de actione quas natura tentat, & ad modestiorem persequere, neque vero adversus resistit. De vena igitur dicens, quae ducere expedit, quo maxime natura verat per conferentia loca eo educenda, siquidem tunc tempus non existeret sonatur quod eam infectat, quod cum praeter naturam immoderate persequere nequeat medicus auxilia implorat.

APHORISMI XXV.

Concocta medicari ac movere, non cruda, neque in principijs nisi turgeant, ut purissimum vero non turgeant.

COMMENTARIUS.

Hic aphorismus connectitur cum duobus superioribus, cum enim in unum esset abstinendum ab opere medico cum natura perfectas ad impletas pervenit iudicationes aphorismi & vigesimo docuisset quae via educenda sunt, quae educere expedit non integre iudicata jam subnectit quae ducenda sunt purganti medico, cedent esse aut concocta aut turgentia. Locum inquit sagmawren, a purgare cruda non movere, neque in principijs nisi turgeant, ut purissimum vero non turgent. Praeter concocta igitur, pauca sunt quae purgari debent. Hanc

sententiam oculus esse dixit Gal. lib. 4 de sanitate tuenda
 jure quidem quoniam hac diuina prope & summo opere eru-
 da est sententia. Quod præceptum quotidie se nobis offert, quan-
 do in omnibus morbis a materia pendentibus, præsertim in venis co-
 piose statim de purgatione consultamus. cum etiam de purgationis
 occasione, acclamantibus omnibus fere modis inuocativam,
 quam dicunt, purgationem ab initio esse mouendam, & com-
 munes, quas ipsi vocant, materias, esse duendas pharmaco.
 Deinde totum reliquum humorem ad coctionem esse seruandum.
 Nos vero versus humores & excrementa, qua in prima regione
 continentur, clysteribus primis melle coctis, & jure pulli, aut met-
 curialis ducimus. citra febrem humoralem quoque si humor in pri-
 mis venis contineatur: post attenuatorem & incisionem si opus
 fuerit humorem purgamus agarico aut ect. diaphanico, cum
 febre vere purgans medicamentum cocto humore propinquius, aut
 ab initio si humor turget, turgentem autem appello cum Galieno
 aquatam de loco in locum & minime quietam, aut firmatam
 in parte quapiam. in Com: plentis & primi sectionis & Princi-
 pium tempus cruditatis est. cruda autem mouenda non vult, neq.
 in principis nisi turgant, quoniam quamvis in principio & augmen-
 to crudus humor sit, si quando conuenit ipsum purgare, maxime
 in principio cum natura coctionem nondum est aggressa, nam
 in augmento melius est dimittere naturam vacare coctioni cruda
 igitur humori medicamentum surgens non conuenit, neq. in ipso prin-
 cipio de quo magis credi posset, conuenit tamen eo tempore si
 turget humor. Ibi vero non turgant, cocta esse debent. quibus
 purgantia conueniunt medicamenta. conueniunt etiam crudi qui
 citra febrem parati sunt, in catrim, aut locum alium transfundis
 & his qui nullam coctionem admittunt. Adde ut plurimum vero
 non turgent quoniam raro sunt humores per corpus agitati.
 Turgentia facili educuntur quod non egeant nisi ueluti manu
 ducente propter agitationem qua hæc illæ, tendunt.

Deiectiones non multitudine p̄stimantur, sed si qua
oportet deiciantur et facile ferant. Atque ubi ad
animi deliquium deſ educere conuenit. Faciendum
si aeger terre hoſit.

COMMENTARIUS.

Eorum, quæ a corpore exeunt quouis euacuationis genere
quantitatem deſinite docet in præſenti Aphoriſmo, non ex mu-
titudine excrementorum, quod hæc nullam certam habeat menſuram,
propter diuerſitatem morborum corporum, & temporum; ſed ex
conditione vacuati & tolerantia ægri. Si enim talia euacuen-
tur qualia oportet & æger facile ferat euacuationem, quanti-
tas non excedit, ac p̄inde docet ipſam ulterius procedere, ſive à
natura ſive ab arte facta ſit, impedire autem oportebit cum
aut n̄ fuerint tales quales debebant eſſe, aut æger ſanct erat
ut patet ex Aphor: ſ. huius ſectionis. Atque uoi ad animi
deliquium educere conuenit. Faciendum ſi æger terre
hoſit & ſi facultas id petat. ſed autem vitæ ſacultas ali-
quando maximas euacuationes cum interim dum æger animo ſiquet
manu pulſui admota, agnoſcimus ipſum aut conſtare, aut parum
languere: cum enim ſanguinem mittimus ad animi deliquium id ex-
poſcente morbo, manum pulſui admoveamus, quem ſi manifeſte minus
uideamus, ſtatim venam claudere iubemus: in alijs namq; euacuationibus
aut purgatione ventris, ſudore, aut ſup̄ ſanctis narum ſunt neq;
ſua reſeſt, neq; tale quoriam facere aliquando tentamus. De ani-
mi deliquium intellige illud quod ſit facultatis vitæ defectu
ex nimia euacuatione, non malo nunq; aut timore p̄ſentis morbi.
Hanc autem euacuationem tribus de cauſis conueniẽt docet ſol-
in Commentatio ſb febres ardentiſſimas maximas inflam-
mationes, & dolores ingentiſſimos. Ob maximas inflam-
mationes euacuationis & reuulſionis ratione, quam maxime

proficimus tum quod sanguis impetum in hunc & in fluxu
vacuans, tum quod perforata natura solet ab omni loco distra-
here cor per deliquia animi. 2. In febribus ardentissimis
a coria sanguinis, etiam putrescentis, quia sanguinis missio
ad animi deliquium corpus universum refrigerat, & saepe sudores
aut aliae sequuntur vacuationes, quae eorum liberant, quin etia
sola ipsa missio sanguinis. Ime alia manifesta vacuatione id
facere valet. In ardentissimis vero quae a bile fiunt non da-
nam tutig est in ipsis magnam aliquam ois facere vacua-
tionem. 3. In doloribus tamen vehementissimis maxima
sanguinis vacuationes plurimum valent, & ad animi deliquium
distracta doloris causa. Nisi vires dissolverent, tunc enim
non iacet, hinc est quod Hippo: coniungat si ager ferre possit.

ADPHORISMIUS XXIII.

In morbis acutis raro & per initia medicamento
purgante utendum est. Itaque diligenti cum praemedita-
tione facere oportet.

COMMENTARIUS.

Hic docet in praesenti aphorismo. Primum docuerat supra
aphorismo 21. Dicit enim hic In morbis acutis raro debet
initia medicamento purgante utendum esse. Dixerat autem
supra aphor: 21. Cruda non esse movenda neque in princi-
piis nisi turgent ut plurimum veto non turgent. nec idem
est quod raro conveniunt raro igitur medicamento pur-
gante utendum est in principijs. Secunda loco monet ut id
matura praemeditatione faciamus. Hippocrates aphor: 21. de
omnibus morbis intellexit Cruda non esse movenda nisi turgent
in praesenti vero de solis acutis agit; De longis enim notius
est quam ut abeat reberia admonitione, siquidem in ipsis humores
neque turgent, neque regere videntur ad intemperatias pur-
gationes: Cuius morbos hic appellat qui intra diem 74

finiuntur. In acutis itaq; morbis inquit, per initia medica-
 mento purgante utendum est sed tato quoniam non conveniunt
 eo tempore. nisi humores turgeant, tato vero surgent: pauci-
 namq; sunt per corp; agitati, & qui facili possint ad loca pur-
 gationis in medicamento duci. Ex eo quod tato h. e. turgen-
 tes medicamenta purgantia convenite dixit, constat quam
 sint reprehensione digni medici nostri seculi, qui nullum non
 purgant acuto morbo laborantem aut in principio non turgent
 humore aut in augmento. Omnes vero in statu dum ferue-
 tissimo morbo est cum tamen a principio ubi non turgent sit
 ratu coctionem locustate, & in augmento permittere naturam
 vacare suo opus, & in viciis prima parte, ipsam non distig-
 hente a coctione sua tunc maxime fit, & in secunda attente
 inspicere quo vergat natura, & an aliquam ferre indicationem,
 ne nos natura contrarium motum molestetur, & ipsa impediatur
 cursum. Nam in postrema iam iam inclinante morbo, cum na-
 tura non movet aut imperfecte movet, quamvis in purgatione
 sustineret, ipsam tamen præceperat aphor. 20. dicens quæ tu-
 cete convenit, quo maxime vergunt ducere oportet. Quo-
 modo restant tempora purgationi, oportuna principium cum
 turgent morbi, & prope inclinante morbo aut iam incli-
 nante, ut docet aphor. 29 sequentis sectionis. Morbo vero non
 turgente in principio & in augmento instante acuto morbo
 aliud agendum sit docuit Hippo. lib. 4. de ratione viciis lib. 1. scilicet
 45. dicens Corp; quieti permittere ungere & equaliter contu-
 gere oportet, nullamq; aquoriam bibendam, & si ipsa cremor-
 tem veluti sorbendum dabis ventrem ab initio clystere ducis,
 sed medicamenta purgantia non admovebis. nempe si ventrem
 moveris urina non naturalibus febrique tum citra sudorem tum
 indicationem in longum protrahetur tempus. Causa cur præme-
 dicationem surgentem præsecat in secunda parte huius aphor.

sumuntur à medicamentis purgantibus humores va-
 cuandos & ipsis corporibus. Medicamenta purgantia
 quoque humores familiaritate substantia vacuant calida sunt
 & acuti morbi continuas fortes conjunctas habent, quas
 medicamenta augent & iritant. De quibus Gal. l. 4. De ratio-
 nibus acutis comment. 12. inquit. Medicamentorum purgantium
 natura, corporum purgandorum naturis contraria est & velut
 totaalis ac deleteria. Non sunt tamen de hoc genere rosa,
 viola, jecur, cassia quoque fistularis eccoproticum medica-
 mentum est, & quod executionis ratione potius quam electio-
 nis humores vacuet. De hac eadem & manna & rheo & p-
 ro rato de novem infusibus, & multis compositis medica-
 mentis, quae quamvis scammonium, turpetum, & colocynthum
 recipiunt, vix moderata sunt, & correcta. Dixerem, iure, an-
 cum majori audacia quae uti, sed non intemestive aut extra
 praedicta temeraria. Humores vacuandi vix attenuandi &
 fruidi facienda mulla, aut aceto mulla, solis, aut adjunctis
 medicamentis eandem vires habentibus, si turgeant idem
 principio; preparatio enim eorum statim nichil aliud ob morbi
 brevitatem. Corporum quoque dispositio non parum consi-
 deranda; nam ante purgationem decet inquirere, an pars au-
 qua de nobilitatibus inflammatione tentetur, & an sit jecur,
 aut venter, aut venter supra modum uratur, & distensus
 sit. hoc enim purgare non convenit, & an meatus laxi sint
 abunde. Caeterum bona illa praemeditatione tria signifi-
 cari refert Galenus. 1. ut examinemus an conveniat pur-
 gare nec ne. 2. An maior mora sequatur ex usu calidiorum
 medicamentorum acriora ferre, quam utilitas ex maiorum suc-
 corum vacuatione. 3. Ac denique ut instituamus corporis pra-
 paramentum, per humorum preparationem ad fluxionem &

mentum laxitatem: & recti iudicii speculationem. Hoc est ut
medicus summa prudentia & omnibus recte possentis iudiciu
ferat de utilitate aut noxa, de tempore & medicamenti-
tum natura, tum quantitate, & de aegroti viribus, ut quoad
fieri possit maxime noxam omnem metatur, prospiciat ac
præcaveat, & ægrotum servet.

APHORISMOS XXXIII.

Si qualia obortet, purgentur, confect, et facile
ferunt, si contraria difficultes.

COMMENTARIUS.

Cum hic aphorismus sit pars primi huius sectionis
eiusdem sensus satis patebit ex illius commentario.

HIPPOCRATIS APHORIS-

MORUM SECTIO SECUNDA.

APHORISMUS I.

Quo in morbo somnus iactem facit lethale;
si vero iuvat, non lethale.

COMMENTARIUS.

Præfatus aphorismus sicuti & nonnulli sequentes ad partem
tu prognosticam pertinet. lethalem docens dispositionem, per quam
somnus in morbis cadit, non lethalem si iuvat. Somnus quies est
animalis facultatis ob vaporem mitem, qui occupat cerebri meatus.
colligitur enim calor ad viscera per somnum, & mitem laborat mīa
requendis, & superandis cibis, & succis. Vapor autem qui ex eodem
elevatur in caput somnum, concitat donec dissolvatur & animam a
somno excitetur. Colligi autem calorem ad viscera per somnum re-
statutur Hipp: 6 de moro. pop: parte 4. dicens. Plene vigilans exter-
ius calidior intus frigidior. Dormiens contra & rursus in somno

anquis ad inferiora magis fluit. Et lib: eodem parte 3. Labor at-
 ruitus & carnisq. cibis & somnus visceribz. Unde manifestum fit
 somnum coctiones iuvare uti & Galen. l. 3. De causis Symptomata
 testatur. quoniam ha per somnum meliores fiunt in ventre & co-
 pore toto. Somnus enim cibos coquit crassos humores superat, &
 acres mitigat humectatione solet autem aliquando adire hoc est
 laborem facere. Ledit enim in quibusdam morbis ut in caro, affe-
 ctibz lethargicis, febribz à catharte ortis & in quibusdam morbo-
 rum temporibz, ut in accessionum principijs semper. in augmen-
 tis earundem sterumq. & aliquando in summis vigoribus, pra-
 fertim februm ovarum à putredine. In declinationibus autē
 semper solet à natura iuvare somnus. Cum enim in accessioni-
 bus humor totus dissolvi debeat, in principijs cum humor colli-
 gitur, & facultatem gravat interig somnus nocet, aut quia ma-
 iorem efficit coactionem, aut quia diffusionem impedit. In aug-
 mento simili ratione nocet. In statu aliqua ex parte crassius
 peccantibz succis impedit dissolutionem & multitudine opprimitur
 calor. In declinatione vero neqz oppressionis caloris neqz re-
 citus humoris ad inferiora periculum imminet, dissolutus autē
 facile quod reliquum est, & si quid in visceribz manet à coquina
 & superatur. Quod si hoc tempore, quo somnus natura iu-
 vare solet, noceat, lethale signum est teste Hippo: signi-
 fiat enim in visceribz adesse inflammationem quae ex somno
 eo tempore irritatur. Et quamvis non valde noceat, neqz hoc in-
 nuit Hippo: valde malum tamen signum est, quoniam deberet na-
 tura sua iuvare, & non iuvat, sed praeterea nocet, quia duo
 mala sunt alterum privativum, alterum positivum. Neqz etiam
 sequitur si lethalis dispositio est ipsam aere malam esse ut ne-
 cessario mors sequatur. sicuti neqz ad multas alias sua abesse
 lethales censentur, sed sunt de his quae lethales nominantur, &
 quas cum salubribz conferte oportet, & numero & dignitate ante
 quam mortis praesugium teramq. Si vero suvat inquit non
 lethale: somnus enim per radicia tempora, valde natura iuvat:
 quapropter si iuvare non erit valde bonum, sed erit non malum.

ac non lethale. quamvis aliorum malorum signorum ratione a-
periri possit. Præterea dicere poterimus Somnus si iuvat non
tantum esse signum non malum, sed etiam bonum siquidem est
simul bonum ut signum & ut causa. Ut signum quia indicat
bonum vaporem ad cerebrum ascendere, & calorem non admodum
acrem & naturam humores ac cibos coquere, a quibus vapores sus-
citat. Ut causa, quia iuvat & vires animales reparat.

APHORISMUS II.

Quando somnus delirium sedat, bonum.

COMMENTARIUS.

Somnus multa symptomata ut dolorem sicut ardorem & men-
tis agitationem solet sedare. Hipp. hic postremi tantum facit
mentionem, & est quasi continuata oratio cum præcedente aphor-
ismo ac si dixisset si vero fuerit, non lethale ut quando so-
nus delirium sedaverit bonum. In præcedenti aphorismo
dictum fuit per idud non lethale intelligi etiam bonum, quod
præfatus aphorismus comprobabat. Somnus iuvat delirium, sicut
dolorem & inflammationem sedans bonus.

APHORISMUS III.

Somnus & vigilia, modum si excelsierint, malum.

COMMENTARIUS.

Immoderata nec se naturaliter habent nec bona sunt. Tor-
mire supra modum malum est, quia significat multam cerebri
frigiditatem, aut humiditatem aut utrumque. Cum sola humiditas
abundat somnus iusto longior est, frigidity vero abundantia po-
ssa, aut simul cum humiditate, comata sunt & graves potiores,
qui non tantum longi sunt, sed & deficientem habent exasperationem.
Somnus iusto longior, significat quoque crassos, multos frigidos ac
lentos humores in cerebro contineri, malum autem tunc sequitur
ratione causæ quia ab his facultas animæ soporitur & per con-
sequens vitæ etiam laborantibus sui instrumentis respirationis.

tepescit corpus. & excrementa retinentur. Vigilia rursus moderata significat dissolutionem vaporum suorum. somnum naturalem efficientium. cum vero modum exceperit. calorem aut frigiditatem aut utrumque abundare. ac proinde causa est vitii um dissolutionis. crudelitatem corporis ariditatis. & deliqui igitur vel somnus vel vigilia modum exceperit naturam.

APHORISMUS III.

Non satietas non fames neque aliud quidquam quod naturæ modum excedat bonum est.

COMMENTARIUS.

Ex hoc quod quæ naturæ modum excedunt bona non sunt. duo adfert exempla. Satietas enim & fames immodica malicia. Dest laborum appetentia nimis. vel immoderate eorum dem averfusio mala est.

APHORISMUS V.

Spontaneæ lassitudines morborum denunciant.

COMMENTARIUS.

Lassitudines factas absque manifesta causa morbos ostendere. quamvis non omnino præsentibus. sed futuros docet Galenus lib. 3. de sanitate tuenda. dicens. Lassitudines ulcetosa ætes significant libesse succos. Tenuia multos. phlegmonis speciem referentes. utrumque musculis occupare. Ad hæc vero facilius morbi nascuntur. quos ipsæ lassitudines venturos jam ostendunt ac prænuntiant.

APHORISMUS VI.

Quicunque parte aliqua corporis dolentes. dolorem totum non sentiunt. is mens patet.

COMMENTARIUS.

Quicunque dolentes non sunt. eorum mens patet. de hac huiusmodi causam doloris habentes. magna ex parte causas totum non sentiunt. is mens patet. De colore enim causam doloris intelligenda est. Sunt autem eorum causa quædam

inmediata et intemperata masculis & soluta carni
 ouera memoratae quae hec inducere possunt. Qui itaque in
 faves dolorificus & ipsas magna ex parte non recte
 putat, quidem nimiam mentis turbationem & venem
 munitur, utraque esse significat ac prout de
 ius aquas tere non intra. Non enim eas omnino non
 tre ne a sum. et id apert. veritatem ut quia cum
 prostantur. et de ista exposita carera satis sunt aliam

APHORISMI VII.

Quid vero tempore extenuata sunt corpora sen
 su recte & recte: quid vero vteri cito.

COMMENTARIUS

Pari proportionem fieri debere & extenuationem & re
 stituentem docetur hoc apriori. Tota sententia ad vter
 fientes reuertitur. Cum etque vites constare non possint
 longa extenuatione, neq. multum alimenti superare valeant
 neq. vteri reuere. Corpora vero iudici extenuatio cum vi
 res non auerantur abo reparanda; nam vites cuiusdam
 tum augmentum emere possunt, a quo restitio fit ut a ma
 tetia. Vacuatione, humis & humorum sequuntur extenua
 tiones reuerentis. non solidorum corporum. Igitur. cum
 autem vitem firmis in solidis partium substantia, a tem
 peramento qualitatibus consistat, quae per breues moros, raro
 dissoluitur, reparabilis proinde iustura iustis & ius
 merum & sufficiens praebeat alimentum. Corpora vero long
 tempore extenuata non tantum spiritus & sanguinis dimi
 nutionem patiuntur, sed etiam iudici membrorum aug
 mentum vites labefactur, quae non in longa tempore
 reuersionem efficiunt, sed in superato alimento. Notandum
 est intertum subitas extenuationes aliquando etiam dy
 vere paries videtur si minus diutius petiverantur.

APHORISMIUS VIII.

Si quis à morbo cibum assumens vires non recipiat, copiosiore alimento corpus uti significatur, ei vero modice commedenti idem accidat, vacatione indigere sciendum est.

COMMENTARIUS.

Hic aphori agitur de iis qui post morbum vires non recuperant. Doceturque illius rei causa. A nimio enim cibo refectio impeditur quod naturales facultates quæ cibos coquunt & distribuunt quasi affocentur: si vero modice comedenti idem accidat, significat cibum ex morbo reliquum esse quod refectioem impedit: illud igitur vacuandum quia impura corpora quo plus nutrites eo magis laedes. Aphor. 6. qualia sunt quæ quod noxium est continent. Hi vero mictio sanguinis debent, sanguine sedante aut omni succis ac portionem; si vero una tantum, purgatio.

APHORISMIUS IX.

Impura corpora quo plus nutrites eo magis laedes.

COMMENTARIUS.

Subiungimus huic aphori præcedenti, quod sit ratio potestrema illius particula: quamvis alias sit decima. Impura corpora sunt in quibus assumpti cibi corrumpuntur, & cadunt, ea suo plus nutrites eo magis laedes; similiter ac si in calicem vitæ aquam limpidissimam fundas tota turbida fiet, ita impura corpora bonum quamvis alimentum præbueris eo tamen non nisi corruptione augebis.

APHORISMIUS X.

Corpora cum suis purgare voluerit, oportet fluida & acere.

Purgationem præcepit Hipp. apnorig. & hic vero docet quid
parandum sit ante purgationem, nempe corpora ut sint flu-
ida. Sunt autem talia ubi meatus laxantur, laxitas vero ista
humectatione paratur, tum quia omne humidum cedit & ma-
gis extenditur, tum quia humores, qui & corpore ducuntur
medicamento, ubi humidi fuerint, fluent suapte natura &
tractioni magis cedent. Utrumque igitur assequemur in-
medicatione meatuum laxitatem & humorum fluxum, ut
atque hæc cibo & quiete. Cuius enim omnis immutat ovis
cuius est, sed humidus eligendus hoc loco. Quis vero facili-
tatem sit humectandi animam est puratio motus cui di-
soluit. Balneum etiam purgationi aliquando non multu-
ter præmittitur, quod ita corpus humectetur, laxetur, &
humores fluidi fiant, juxta consilium Hipp. lib. 1. de mor-
bis, part. 1. Illud etiam dicendum est, quod si visus a-
liis atque comedere. Notandum est, inforis balneo præpa-
rari debere tantum corpora ita, quæ non faciunt valde
pena, aut ista quæ sunt in declinatione, aut id vero pe-
nitentium est ex balneo incidere in magnum aliquem morbum
ex fluxione aut plenitudine diutius humectatis ac diu in
balneo aquæ dulcis tepidæ, magis gratia purgationes, citius
fieri assumpto medicamento, & cum minori molestia. Præ-
parantur etiam corpora & humores clysteribus & symplicibus ex-
ternis, quæ & incidentibus ubi morbus conceditur. Interdum nam-
que adhuc rargentibus ratione occasionem arripit docet, communi-
cationis, præberi in potu medicamentum ex decoctione stigam, huius
stigam, aut hyssopi. Hipp. repetitio curat humores fluxiles
facile ante purgationem iniectione & assenuatione quamvis
tenues alias sunt & humectatione. Hinc facies cum quæpiam
purgare volunt, exspectant tempora sua, cui rei explicationem
tuni, subhibet. Sunt enim faciles & sic molestia, mutationes

ante Austro & descendente pluvia; flante autem
Zorea & non praeparato corpore neq; extenuatis humoribus
moderata cum angustia, torminibus, vertiginibus, nauicis in-
quietatione, pulsuum variatione & animi deliquio.

PHORS. I. L. S. XI

Facilius est potu regere quam cib.

CULMEN. H. L. S.

Refectio contraria centum fit cibo. Facilius autem potu
facilime odorosa reple ipso sup. lib. De alimento Natura
in quidem nostra constat sanguine, spiritu & solidis particu-
lis, a quibus si quidpiam desideratur refectione spem est
ham ita perficimus. Si solidas partes reicere volumus (quae
ex humoribus sunt) alimenta commoda adhibemus, & ita in-
mores reparamus, & inde membra. Quod si in spiritu succa-
uerit refectione, vel soli odoribus id praestamus ut cum iu-
to casui vigiliam succurrent volumus, vel etiam potu vim aut
jura, aut liquida cibus, quod alendi vires habeat, ita em-
pirius quamprimum recreantur. Deinde humores & tandem
membra. Idem faciunt alimenta solida, spiritum vaporosus
sunt refectione. Odores autem neque humores, neque membra
reficere valent, cum eam consistentiam assequi nunquam po-
sint. Quamvis interquam vapores concretione posse in aquam
transire, nam humores in eorum ventre & venis generantur
aut odores vero in caput ascendunt, & naribus aut ore
emanant. Ad hoc praeparata duas habent generationis materia-
arum ex vapore alimenti, alteram ex aere inspirato, hanc
recondant odores accommodatissimam praestant. Corpora igitur
reficiuntur sensim per alimenta, celeriter per potum vim pra-
estant, & solati citius, celerissime odoribus. Notandum ta-
men refectionem eo minus durare quae celerius facta fuerit. Tar-
dus itaque una nigra calida & acriora nutriunt, et etiam nu-
trimentum naq; durat, contra una alba minus citius mouent &c.

APHORISMUS XII.

Qua ex morbis post crisin relinquuntur,
recidivas facere consueverunt.

COMPLEMENTARIS.

Hic aphorismus est satis secunda particula ap. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 8

APHORISMUS XIII

Quibus crisis fit non quæ accessione præcedit
 & crisis quæ vèrò subsequitur leuior ferè solet
 consistere.

COMPTON T. F. S. 115

hoc loco crisis secundam mutationem ad salutem aut neg-
tam per manifestas excretiones aut effectus dignos aut ingi-
nificat. Quae trius partibus constat. conturbatione inco-
mune & intermissione. Vtens magis proprie crismum dui-
unt de antecedente conturbatione, quae agnoscitur decte-
ratius signis, quae signorum & accidentium rationem habent
ut diffunde spirare caput dolere, mente turbata iaculare
& capite in pedes lecti, deitate convelli hypochondriaca
chrymas molarianas fundere, rigores & varij pulsus.
Ubi autem iudicatio mistat nox accessionem & ipsam crismum
concedens graui erit si ad ipsam haec omnia attineant quae

solent iudicationem antecedere. Si enim morbus accessione
habeuerit crisis & paroxysmus coincident. Nor eo molestus
est ante crisis, quod tunc quiescere soliti sim: & si cu-
jus fiat nocte dies precedenti erit inquietus ager, sed
tamen non ita molestus, ac si ~~nocturnus~~ ^{nocturnus} nor
esset critica. Quae vero sequitur facilius plerumq;
est quoniam ex teta iam causa morbum faciente ager
levis redditur, qui alias veluti arcina a multitudine
ac malicia ante crisis opprimebatur ac conflabatur.

4th DE CRISIS. LIB. XIIII.

In fluxionibus alio, mutationes excrementorū
mutant, nisi ad mala mutatio fiat.

COMMENTARIUS.

Sententia huius aphor. de Fluxione. Sentis sponte ja-
ctis intelligenda est: nam et si vi medicamenti gravi nu-
mores vacientur, id tamen auctore hipp: aphor: 21 sect. 4.
non est malum. Mutatio itaq; deiectionum iuvat nisi
in mala fiat. Mala autem quae sunt docet prog: 22. l. 4.
dicens his autem magis letnales erunt nigrae, vel piquae
vel lividae vel eruginae, et foetidae. Et prog: 23 inquit
stratigatae tamen deiectiones his diuturniores sunt, sed mi-
nionina letnales. sunt autem tales ramentosa, & pillosa, &
cruentae, & porraceae & nigrae, nonnunquam quidem simul
nonnunquam vero vicissim procedentes. Quando itaq; deie-
ctiones in has mutantur motus longus significabitur ac
letnalis: cum modicula ramentosa letnalis cum robusta,
longus, ac proinde non iuvabit talis mutatio. Verum hoc
ita perpetuum non est, nam lividae, cruentae, pillosae &
foetidae deiectiones, si notis coctionis praecedentibus existim
sonor esse solent: Piquae autem & ramentosa non item.

urabunt itaq; mutationes spontanea excrementor;
 si non habeant aliquem ex praedictis malis colorib; e.g.
 si bilis purgatur, & deinde pituita sequatur, & ex pallido
 aut rasso colore albg eveniat vel si host crudas & amar-
 tidas desecationes cocta sequantur urabunt sane tum ra-
 tione purgationis universi corporis, tum ratione coctionis
 qua naturam invadere & morbum superari evincitur.

SYMPHYSIUM XII.

illi fauces aegrotant aut pustula in corpore
 exoriuntur excrementa inspicere oportet. nam
 si biliosa fuerint una corpus aegrotat si vero
 sanorum excrementis similia tutum est corpus
 vivere.

COMAINTARIUM.

Si fauces aegrotant, aut in corpore bullulant tubercula
 aut ulcuscula, natura videlicet valente in ambicium corpe-
 ris mittere excrementa calida, aut e medio capite destilla-
 tionis modo in fauces tunc opus est aut purgatione ac-
 celeratione. Purgatione si corpus una aegrotet, non re-
 fectio, quia non pura corpora quo magis nutries eo
 magis laeas. Si vero non aegrotat corpus, tunc refecti-
 one opus erit, non purgatione, cum corpus a redundantia
 maiorum succoq; liberum sit. Illud autem cognoscitur ex
 excrementis quae si fuerint vitiosa corpus male affectu
 denotant, si vero sanis fuerint similia bene e habere denotat.

SYMPHYSIUM XIII.

Ubi fames laborandum non est.

COMAINTARIUM.

Sive fames significet ciborum inopiam sive voluntariam
 a civis amentiam, recte dictum est. ubi fames laeo.

randum non est; siquidem famem perpetuens si laborat, corpus ejus dissolvatur & vires deficient. Labores enim cibo praedare debent, quia sunt veluti causa ad cibum digestionem, excrementorum discussionem, & caloris augmentum ex spiritus concitatore motu. Labor enim hoc loco idem est quod exercitatio; quae est vehementior corporis motus, ad quem sequitur ut respiratio fiat major, celerior & vehementior: Si quis igitur vellet digesto cibo ab exercitatione & discussio excremento, & resolutio spiritus ab alimentis abstineret, exsiccaretur, dissolveretur ac inquietus animo. Hunc igitur jam ordinem servent. Labor, cibis, potus, somnus, Venus, quibus ea opus est, & omnia moderata. Nec statim post laborem cibus assumendus est, sed prius se data ratione. Gal. 3 de rat. vit. acut. com. 5. quia alias fieri potest ut caput superfluitatibus repleatur. Egitos autem aut purgare, aut sanguinem eis mittere, aut vomitum, aut sudorem ducere, & deinde famem adungere malum est. Pejus autem febricitantes luctis, deambulare, omib; curiosis & frictionib; fatigare, & tunc cruciari, cuius rei Prodicus reprehenditur ab Hipp. l. 6 de morb. pop. part. 3. febricitantes enim has motiones ferre nequeunt, minime tamen inediam, ob quam in teres hecticas, & totius corporis consumptionem facilius deducuntur jam.

APHORISMUS XVIII.

Ubi praeter naturam copiosior cibus ingestus est, hic morbum facit, ostendit autem id sanatio.

COACALENTARIUS.

Alimentum aliud est revera tale, quod actu nutrit, & addit jam in nostram mutatur substantiam: Aliud tanquam alimentum quod paratum est aere, ut secundae humiditates quae in poris membris continentur & iam agglutinantur. Et aliud alimentum quod in ventre & venis

continetur. Id insit quamvis partem quam coniosius in-
greditur. male afficit. quod non minus faciet. si praeter na-
turam sit id est prava cuiusdam qualitatis. Quicquid est
partis vires naturae aperat id morbum facit. Atqui qui-
tas aut qualitas laesionem sensibilem caute variis super-
rat vires naturae. id morbum facit. Minorem probat alti-
ma apholismi pars: Quod evacuata alimenti sedun-
dantia. vel correcti eundem variosa qualitate aget. ja-
nitati erit uatur & vires recuperet.

SEPTIMO DE VITIS.

Quam quae confertim et celeriter nutriunt.
celetes etiam excretiones esse sciunt.

SEPTIMO DE VITIS.

Quaecumque alimenta cito nutriunt & cito alimentum
praestant & distribuenda celeriter distribuunt. celeriter
eorum excrementa excreantur. Id tamen & per se aliud
tardè quoque ac sensim demittunt excrementa. Id eundem
in alimento quod aliud. & quod ~~alio~~ alio non potest. &
per consequens excreta debet conjuncta aut in unam
quantitatem. Id vero in natura reparari debent si
cito reparentur. cito fiet ut & alimentum natura capiat
& excrementum excreat. si tardè si etiam tardè nullo
aut via assistant aut preparatio aut qualitas libi-
tantiū excrementi per ventrem aut impediatur. aut
accideret. primum aeroflas facit. secundum acrimonia.
ante partium tamen reparationem neque alimentum. apud
animas ad nutritionem neque excrementum excreat.

SEPTIMO DE VITIS.

In videris acutis non omnino celeriter sunt mot-
tis aut saltem praedictiones

SEPTIMO DE VITIS.

florū acuti Archigeni sunt quorum motus est uelox & uentricula cito adveniunt. ut Lettharqus Pleuritis: phlegmā pulmonia. causus quibz continuas febres combuunt. Aut accedunt convulsio. tetanus & apoplexia qui sunt sine febre. In ejusmodi morbis docemus non temere fesse pronuntiationes salutis & mortis, aut non esse certas: cuius incertitudinis ratio est humorum mobilitas. Unde sapē accidit ut cum medicus sperat iudicium bonum, humor in aliquam præcipuam partem transieratur, & contra ubi eam non sperat, ut effundatur per ventrem in salutem aroti. In longis autem morbis in quibz humor aliquomodo quiescit, facilius & magis tutō dantur prænuntiationes salutis & mortis: sed non statim in principio, ideoq; docemus per quatuordecim annos procedere donec signa ostendant quo uelut nobis quo tempore futura sunt prædicenda.

ASTORISIIUS XX.

Lubus in iuventute alvus est humecta. q̄s in senectute siccat: quibus uero sicca iuuenibus fuit, q̄s senescentibus humectant.

COMMENTARIUS.

In hoc apertissimo duo affirmantur. 1. Lubus in iuventute alvus est laxa q̄s in senectute induratur. 2. Lubus in iuventute humida est q̄s in senectute siccat. Primum sic probatur: quia humidus redditur vel nimio assumpto alimento, & pluri quam distendi possit, quod uentriculi trigiditatem ignitat: vel quoniam si non minus assumatur, neq; id probe distenditur, quod ad fecoris trigiditatem referatur. Aut uenter humida est in iuventute, ob uicē abundantiam, quā ad excretionem inuolat antequam siccat: aut ob imbecilitatem retinentis quā

humiditatem sequitur; aut ob robur expulsiuum, quod ante totum remittit excrementa. Si verter humidus sit in iuventute, ob id quod cibum copiose accipitur id fiet ob ventriculi frigiditatem qua multum appetunt. nam vero in senectute. autem, ut patet est appetitum minuet, siquidem omnis immodica intersperses actiones propria facultatis destruit. Si vero alimentum non multum accipiat, verum non distinguatur prave, nam non mutabitur quomodo senes fieri frigidiores. Si ob vires abundantiam fiat, nam caliditas processu minuetur. & succedet ventris retentio & peram durities in enecute. cum enim vires debentur semper aliqui humor maneat a jecore & pari dissolvatur. Si autem retentio morbiditatem, quod a nimia humiditate sit, si hac adiungat ab initio frigiditatem non mutabitur, sed potius augetur in senectute autem a humiditate ob cruditates. Si vero fuerit alibi juncta, succurrit & indurabitur venter. Si robur expulsiuum nullum est mutationem in enecute fieri. nam robur expulsiuum equitatur iuventutem fibrarum transverzarum nam vero supra modum succat in senectute, vires complimenti remittent. sua cum valentiores sunt vires ante senem perennare solent is vero cetera iusto de cetero humidior iusto est. Quod si venter in iuventute iucus sit in melius mutabitur in senectute fiet enim humidus. Siquidem ventriculus coenit aut quia cibum paucum accipiam, aut quia cibum diu confluat in ventrem, quod sua facultas retinens validior est. Qui non appetunt cibos, quod calore sit abundante, qui laxat ventriculos in enecute tradidit caliditate superueniente sibi cibum assumetur & venter umectabitur. Item fiet si calore coram par nimium jecetur, nam calor & calor minuetur. Bilis defectus non mutatur si quid huius causa par stovetur in iuventute, similis dispositio in senectute manebit; nisi defectus bilis eveniat ob jecoris humiditatem cui in enecute multa humorem non trahet, ac humida decondit, perinde dejectione. Quibus vero ob robur retentivum dura dejectio fit, nimia facultas in causa sua aucta iusta nam in senectute retentivum vis remittet & lanquecet.

APHORISMI XXV.

Famem meri potio soluit.

COMMENTARIUS.

Non omnis famēs vini potu curatur, ut naturalis, & ea quæ sequitur dissolutionem, & ea quæ accidit post fluxum ventris, aut sanguinis. Iquidem in eiusmodi fame potus vini præsertim meri rationis nervos lædet & mentem turbabit. Prædicti enim famēs curantur assumpto frigido cibo, & demum aperhausto vino. Neque mihi intelligitur famēs quæ bulimos vocatur, quoniam hæc famēs proprie de ciborum appetentia dicitur: qualis non est bulimos qui incipit quidem cum appetentia, sed demum sola indigentia cum mercedis care manet. Famem autem carinam, eam nempe quæ à ventriculi frigida nuda, aut simul cum acido humore oritur, vini potio nullo modo curat, præsumptis pinguis & oleis quæ natura quæ appetentiam hæderant. Vinum tamen moracig hoc loco maxime conveniens est.

APHORISMI XXVI.

Qui à repletionē morbi sunt, evacuatione curantur: et qui ab inanitione sanantur repletionē: cæterorumque contraria sunt remedia.

COMMENTARIUS.

Generale hoc est medicorum axioma Contrariorum per contraria fiunt curationes. Cum enim Medicina teste Hipp. lib. de flatibus sit adjectio, ut: necessariorum, & ablatio per subtractionem, Verum quoque sunt morbos qui sunt repletionē curari evacuatione, & morbos qui sunt evacuationē curari repletionē: & alios omnes suorum contrariorum oblatione, quales sunt morbi ex meri quali intemperie. Nec nū intelligenda est omnimoda vel evacuatio vel repletio, utrague enim noxia est; sed talis quæ conveniat nature ægrotantis, habda ratione anni temporis ætatis regionis temperiei & ægrotantis.

APHORISMUS XXIII.

Acuti morbi intra quatuordecim dies iudicantur.

COMMENTARIUS

Acutorum morborum ea est natura, ut celeriter ad finem percurrant, ac cito magnitudinem adferant & periculum. terminum Hipp. eis praescribit diem decimum quartum, intra quem morbi acuti simpliciter finiti ac iudicati solent. quem etiam non transgrediuntur, nisi dies aliquos habuerint. interim in quibus non varie affligant, neque suam ipsorum naturam seruire vitantur, aut etiam diminutam aliquam vacationem patientibus, quam ad vigesimum protulerunt, quem terminum externum auctor morborum statuit. Hipp. lib. 3. prog. sed si non unum, plures duendi acuti, verum acuti ex decedentia. utraque mites acutorum qui ad 14 diem pertingunt, aut peracuti exacte qui terminantur tertio, 4, & c. die; vel peracuti non exacte qui terminantur 6 aut c. die. Acuti tamen graues in 0 aut 11. aut 12. aut 14. protulerunt, a. uti vero non exacte ad 15. aut 16. aut 17. perueniunt. Ad his sunt qui pos. u. ad 10. aut 20. aut 100. aut 120. protrahuntur & hi sunt acuti ex decedentia. & tamen ab initio certo motu procedant longis sunt annuerandi. Quia vero de quam acuti morbi brevem habent, iudicationis limitem, est, quoniam qui adeo validi sunt, cito mala omnia adferunt, & cito cogitis naturam pugnam cum morbo committere si validior sit, & si invalida cogatur succumbere. terminus autem experimento conatus est 14 dies.

APHORISMUS XXIII.

Index septimi quartus sequentis septimane octavus initium: spectandus quoque est undecimus.

siquidem is secunda septimana quartus est. Rursumque decimus septimus spectandus, is enim a decimo quarto quartus est. et ab undecimo septimus.

COMMENTARIUS.

Aphorismo hoc statuitur iudam dies contemplatorij, a quibus congruere liceat quod in diebus judicij futurum sit, utrum bonum an malum evenire debeat. Iudicij in 20 usque scripsit lib. 3. prognost. ad initium dicens, Simplicissima namque febres & signis fœnitare secutus, non quarto die aut citius cessant pestissima vero ac cum signis gravissimis facta, quarto die aut citius inferunt. Primum itaque in ultis ipsatum in hunc modum finitur. Secundus autem ad septimum perducitur. Tertius ad undecimum. Quartus ad decimum quartum Quintus ad decimum septimum. Sextus ad vigesimum. Siquis ex acutissimis morbis facta per quatuor adiectione ad vigesimum terminatur. Docet, inquam hoc loco tribus septimanis morborum acutorum initium, & singulas per quaternarios dividere, ita ut singula duos contineant quaternarios, quod fit si primum secundum copulamus in omnibus septimanis. Cæterum secunda septimana a prima separari debet: quoniam primum quaternarium ipsius finiri dicit ad undecimum. & quoniam in ipso aphor. dixit. Sequentis septimana scilicet initium. Scitia vero septimana secunda conjungenda est quoniam in prognostico dixit quintum quaternarium finiri ad decimum septimum, quod non esset nisi primum septimana esset decima quartus. In hoc tamen aphor. dixit contemplatorium esse decimum septimum. quoniam est quartus a decimo quarto, & septimus ab undecimo. quod non minus ostendit,

quaternarios in singulis eorum septimanarum esse conjun-
 ctos & diem medium bis numerandum. In praeteriti tamen
 athen: quosdam ex his contemplatorios appellat, iuxta iudica-
 torios: sunt ex his: quartus, undecimus, decimus septimus,
 non quidem quoniam his non inest vis satis magna iudi-
 candi, sed quoniam septimus, decimus quartus & vigesimus
 plures indicant quam quartus, undecimus, & decimus septimus,
 in quibus futura sunt in his qui septimanas finiunt, a quibus
 septimanarum iudicantur. Quartus indicat septimum; unde-
 cimus decimum quartum: decimus septimus vigesimum: quo-
 niam tres septimanas comprehenduntur, in quibus morbi
 acuti decidunt, tanquam in terminum extremum. Infernus
 enim decimus numerus est. Quod veto dies praedicti contem-
 platorii, sunt rationem dnoit Galenus lib. 1. prophet. com-
 i. quoniam si quid boni aut mali in die contemplatoria se-
 cundetur, in iudicatoria fiet: si enim in die contemplato-
 ria natura fluxum sanguinis natum tenet & non vergit
 ciat, aut per sudorem, aut ventris solutionem, malum futu-
 rum in die iudicatoria sperandum est: sunt enim haec de-
 rectoria quae non decernunt. Bonum etiam speramus
 septima die futurum, si nebula aut appendicula in urina
 appareat quarta die. Meminit his duobus locis Hipp. diem
 iudicantium ad vigesimum quoniam loquitur de acutis mor-
 bis de quibus modo dixit. Acuti morbi quatuordecim diebus
 iudicantur, & in lib. prog. de quibus acutis morbis agit,
 quamvis conexione ratione quadam etiam scribit de his
 qui sunt ex ipsis & de terminis ipsorum. Non meminit
 autem omnium qui iudicant intra vigesimum, sed eorum
 frequentius iudicant. Nam & tertius est iudicatorius, & qui-
 nus, & sextus, quamvis ad malum & nonus & decimus tertius

& decima octauus. qui etiam vigelimi primi contemplatorius e.
 ut decima septima vigelimi. Sed sunt praedicti intercedentes
 qui nec septimanas, nec quaternarios finiunt. Hor dies esse
 iudicatorios experimentum docuit. & vigelimum tres septima-
 nas claudere voluit Hipp. quoniam ex his quae in lib. de mor-
 bis docuit. experimento constat, vigelimum iudicare plus-
 quam vigelimum primum. Cuius causam Gal. a luna motu
 inuenire tentauit. in lib. de dieb. decretorijs. Cum autem
 nihil firmum de ea re inuentum sit a Galeno aut alijs.
 tutius est experimenta sequi. & praedictos dies. & post vige-
 simum multis alios, qui non adeo frequenter de morbis
 decernunt. qui per septimanas ad 40. 60. & 90. & 120 per-
 veniunt. modo priori serualo experimento comprobare: quos
 Galenus meminit in lib. de dieb. decretorijs. Qui vero dicit
 dies omnes iudicatorios esse plus aut minus. quoniam in om-
 nibus possunt morbi iudicari bene aut male. falsum esse aperte
 Gal. enim lib. 1. de dieb. decret. iudicium dicit de decretorijs
 probat. quoniam effi. in omnib. dieb. iudicationes vixit. et
 non tamen cum subitis mutationib. neq. frequenter, pra-
 ter id quod Galenus eo loco testatur se nunquam in se &
 id vidisse. Cuius neq. subito de morbis decernere 19.

СОММЕНИ ГЛАВЪ

uantus. frigus autem poros adstringit & humores compri-
mit, qua de causa morbos ipsas producit. Quod si morbi sa-
lubres fuerint a calore ambientis discussa causa minuentur.
si letales simul cum causa dissolutio spiritus morientur. Et
tristido tempore uti humorum dissolutio conideretur sunt ion-
as, atq; ita tam salubres quam letales virum dissolutae
immedita interrogantur. Quarta usus est. ut exemplo omnes
morbos calido tempore factos significare volens, plerumq;
ita nota breues esse non semper. & contra.

PHILOSOPHIA XXVI.

Convulsioni febre superueniente satius est quam
febre convulsionem.

CONFIRMATORIIUS

In precedenti aphorismo docuit calorem ambientis aeris cura-
re morbos; si autem febre quartanam. In hoc vero rationem
qui nobis est praeter naturam pat. febrem curare posse morbo
frigidos, & a crassis humoribus pendentes. In genus convulsionem.
Est enim convulsio quae fit nervi primogenia affectione laes-
tantibus, duplex; Ex Impletionem nempe & ex inanitione. Et &
tertia species quae fit consensu. In omnibus vero majus ad
originem referantur eo modo quo per sanitatem animalia sa-
cultate overante dicat Convulsio subito nata, & quae non
precedente aliqua febre adest; & vehementi, prolixa fit, a
crassis & lentis humoribus nascitur; Quae vero ex praedictis
convulsionibus fit febre aliqua precedente, ex conumptione
fit & aetnam referre. Prout convulsio curationem admittit
secunda autem nullam aut difficilem admodum; non enim est
admodum difficile, humores crassos ac lentos coquere ac
diluere: Humorem autem nativum in convulsione sicca
amittere, reparare, impossibile. Ac proinde melius est con-
vulsionem facta, nempe a crassis humoribus ut fit ab initio

plerumque) advenite febrem quæ curationem præstat. con-
 sultatione ac discussione facta; quam præsentē febre convul-
 sionem accedere, quæ a consumptione fiet, quam reparare
 ferè impossibile erit. Imò & febris diarica movenda, vel
 ea major, ut ipsa curatio convulsionis facilius reddatur.
 Nec obstat quoddam obijciunt morbum autem esse & duas
 difficultatis curari; & jam pro diarica sequi puridam. Nam cum
 febris supervenit, aut vi medicamentorum excitatur, convulsi-
 o facilius multo curatur, quam ubi ipsa non adit & febris
 exposcit non autem difficultis curari nec multum molestia. Pra-
 terea ipsam quartanam convulsionibus videri testatur Gal-
 lio. 5. aphor. 4. ubi à quartana captos, dicit, non admodum
 capi convulsionibus; & à convulsione jam captis quartana su-
 perveniente liberari.

APHORISMI XXVII.

His suæ non ex ratione levant, non oportet fide-
 re, neque multum formidare mala quæ præter ratio-
 nem eveniunt; istiusmodi enim multa sunt in-
 certa, nec durare diu aut persistere solent.

COMMENTARIUS.

Præbuit sermonem de diebus decretorijs, atque quoddam
 iudicatorijs inseruit aphor. 4. huius de signis iudicatione
 præcedentijs, atque in diebus contentiatorijs apparere solet.
 docet is fidem non esse adhibendam nisi ex ratione cessante.
 bonorum primò, deinde malorum signorum mentionem faciens, q-
 uæ ratione tanta sunt. De bonis dicens: His, quæ non secundum
 rationem levant, non oportet fidem præstare: ac finem addens,
 quoniam istiusmodi multa sunt incerta, nec durare diu aut
 persistere solent. Levant autem sine ratione, hoc est, levatos in-
 dicant, multe actiones, quas exercent quidam veluti à morbo
 liberi, aut non adeo, ut ante, gravati, nulla tamen vacuati.

one per fluxum ventris, vomitum, sudorem aut similes alias
vias facta. Quod saepe in morbis subito evenire videmus: ar-
gum nempé hodie valde oppressum, & cras teré liberum sine
uliqua manifeste excretionē, aut estatu digno abscessu. Prater
ea videbis multos levatos à morbo vermiculis, & cum man-
ifestis evacuationibz, quoz pariter sedendum non est, nisi an-
te eam evacuationem in diebz contemplativis coctionis note
apparuerint. Quod Hipp. Progn. 24. lib. 3. docuit, dicens: Quibus
febris desinit neq; cum signis solutionis, neq; in diebus de-
cretorijs, recidivam in eis expectare oportet. Et lib. 2. mor-
b. sectione 14, inquit, pernicioſa, quæ sine signis levant morbo
significanti. Cum igitur quis subito aut oreu à modum à
morbo liberatur, non parvo vel ad eodem metu habet, ut
has tuta sint à recidiva, oportet ut signa bona, sicuti signa
coctionis antecedant, & vacuatio sequatur, & ad maiorem se-
curitatem ut in die decretoria fiat. Secundo loco inquit, Ne
multum formidare mala oportet, quæ prater rationem eveni-
unt. Quismodi enim multa sunt incerta, ne durare diu so-
lent. Prava tamen signa ac sine ratione facta sunt, signa
decretoria, quæ infida omnino sunt, autore Gal. lib. 1. de Cri-
c. 14. quorum quadam signi tantum rationem habent, ut difficul-
tas respiratio capitis dolor vigilia, inquietudines & cetera & similia
Et quadam habent rationem signi & causæ, ut cruda sanguinis,
urina multa aut deiectio, quæ solent antecedere imminentem
judicationem. Quibz quavis magnum aliquid malum ostendere
videantur, nulla fides adhibenda est; aliunde enim, nempé à
signis coctionis pendet, talis vera ac firma indicatio. Videmus
enim multos cum his signis salvatos, signis coctionis trahe-
rentibz & vacuatione sine crisi sequuta: alios vero cum si-
milibz signis non procedentibz notis coctionis, mortuos. Signa
ergo hæc quæ malum ostendunt ac valde malum incerta fuerint
neq; diu durant aut persistunt.

APHORISMI XXVIII.

Febricitantium non omnino leuiter corpus siccari constare, nec minui, aut etiam plus aquo coalescere fieri, maius: hoc siquidem virium imbecillitatem illud morbi diuturnitatem significat.

COMMENTARIUS.

De febricitantibus loquens, qui non omnino leuiter febricitant, duo docet agnoscere morbi longitudinem & virium imbecillitatem: Longitudinem morbi si corpus permaneat ac nihil minuat a mole corporis quam habebat sanis, asperitatem. Indicat enim hanc corporis permanentia cutis densitatem, & humorum crassitudinem, quae duo impedita & tentata vacuatione & dissolutione humorum, morbum multum tempus producent. Tibi vero corpus marcescat, ac extenuetur plus quam ratio postulat, imbecillitatem significare dicit. Hoc autem visariam fit: Nam quod imbecillitatem virium corpus plus aquo dissolvitur: atque ita dissolutio corporis significat imbecillitatem facultatis, veluti causam priuatiuam significat etiam cutis raritatem & humorum tenuitatem: idem autem sequitur facile virium imbecillitas. Eam ut causam significat, extenuatio, & ut effectum, qui sequitur ad duas praedictas extenuationis causas: De febricitantibus non omnino leuiter loquitur: Prima enim aphor: dicta esset permanere enim corpus nequaquam minui per varias febres, non significat eas longas futuras: nam ad id regis humorum crassitudo, nequaquam densitas est necessaria: ratio enim est calorem non esse multum ut nuda manifesta corporis dissolutio sequatur. febres autem non omnino leues, mediocres & magnae

dicuntur: in quibus verum quoque est. si plus quam ratio posu-
lat extenuetur significari numerum tenuitatem, cutis raritatem
& summam, ut in aphor: invicem, praeterquam facultatis
rebellis: nam & fieri potest ut in febre vehementi corpus
plus aequo extenuetur primis ipsi diebus. Verum quoque id est:
scilicet si de parvis febribus diceretur: nam in eadem plus quam
ratio postulat extenuari invicem ostenderet facultatem.
Neque hoc tollit veritatem aphor: qui enim docet in febri-
bus non omnino febribus aliquid fieri non tollit quoque in
minoribus & levibus id fieri possit. Quoniam tamen prima
parti aphor: non conveniret, ut de utriusque verum esset. De
non omnino leviter febricitantibus scripto est aphorismis.
At vero plus aequo id significat, quod sit magis, quam pro
ratione eorum quae solent aegrum dissolvere, ut sunt febrilis
calor & is qui in amolente & evacuatio quatuor manife-
sta, media, vigilis cura & corporis motus, ad quae respi-
ciens medicus intelliget an aeger plus quam pro ratione
colligatur, id est, extenuetur.

APHORISMI XXIX.

Inipientibus morbis si quid movendum videtur
movere, vigentibus autem quiescere praestat.

COMMENTARIUS.

Medici multi parum sunt observantes huius aphor: & men-
tem Hipp: non assequuntur: putant enim hac ratione con-
venire omnibus morbis, qui aut febriles sunt, aut febres ad-
iunctas habent: prima aut secunda die ventrem purgare
id, quam ipsi appellant minorativam purgationem: dementes
excrementa primarum ventrum, quae vocantur materiae
communes: utque deinde natura minorata materia, reddat-
ur potentior supra residuum. Quod patet his verbis di-

rixse videtur. Ut igitur coctiones citius eveniant melig-
 est circa principia evacuare, quo minorem jam faciam-
 materiam. facilius possit natura concoquere. Verum in his
 omnibus quam maxime errati patet ex aphor. 22. secti.
 1. usq; comment. Nam in presenti aphor. duo docet Hipp.
 primum est. In principijs morborum magis remedijs uten-
 dum esse ubi aliquid movendum videatur. Secundum in
 vigoribus ali huiusmodi remedijs adstinendum esse.
 Principium morbi ab alijs coctione & cruditate distin-
 guitur. Nam principium est cum cruda est morbus. All-
 gmentum, cum coctionis note apparere incipiunt, sed non
 dum integre se ostendunt. Vigor cum integre coctus
 est humor faciens morbum; Declinatio morbi & huius
 moris diminutio est. Movens autem sanguinis missio-
 ne aut purgatione, quae magna remedia à Gal. in Com-
 huius aphor. appellantur. Sanguinis missio, vel incipiente
 morbo, si conveniat, temporis ratione non denegatur,
 praeterquam quod medici quorum meminimus, ante ipsam
 minorativam suam purgationem exercent. De purgatio-
 ne vero dicens Hipp. voluisse ipsam in principio esse ex-
 ercentiam, si quid movendum videatur, ac si dixisset, &
 quid surgeat, ea enim tantum movenda videntur quae tur-
 gent in principijs ex aphor. 22. secti. 1. Cum vero vigor
 praestat quiescere & adstinere a purgationibus, easq; dif-
 ferre in declinationem, & summi vigoris finem; expe-
 ctantes an natura aliquam faciat judicationem, quam si
 imperfectam videmus ipsam arte perficimus. Natura enim
 in vigore coctioni maxime vacat, & aliquando etiam vacuati-
 oni, unde eo tempore animalis facultates maxime languet.

In universum autem aphor: sequenti, rationem huius adiungit, quoniam circa principia & fines omnia sunt incertissima, circa vigores fortissima; & cum morbus fortior est à remedijs maioris abstinere præstabat. Hic aphor: de salubribus morbis intelligendus est, qui enim lethales sunt curari non debent. Sed solis præiagijs reuincui, si quidem morituri non oportet adhibere manus, ubi omnino id constet arte prædicendi. ut enim Gal: II. Aeth: inquit. In his quorum status omnino desperata est, improbitatis consilijs fuerit, quod virgus infamare præiudicia, multis fuerit saluti.

PHILIPPIANUS. XXX.

Circa initia et fines remissiora sunt omnia in vigore vehementiora.

Commentarius.

Hic aphor: est ratio præcedentis. Circa initia enim mouendum est si quid furget, & circa vigores quiescendum, quoniam morbi omnes incipientes & declinantes, sunt minores viacantes maiores ac maximi. Quod ex proprijs morborum symptomatibus patet, quæ in summis vigoribus maxima sunt, nempe vigilæ, dolores febrium accessiones, nisi morbus sit ex his, qui ante id diminutas aliquas fecerit vacuationes, & imperfectas crises: illi enim coctionem imperfectam subsequuti sunt, ideoque illos in summis vigoribus etiam purgare non esset à ratione alienum. Voco summam vigorem coctionis completam primum tempus, & si non adsit summa morbi magnitudo. Præterea cum natura maxime vacat coctioni malorum humorum, melius est abstinere à purgationibus, quæ ipsam distarent ab obete. Opprimi tamen a multitudine, crassitudine, lentore & frigida causa, omnino quoddam accidens est fore omnibus morbis incipientibus, quod non ostendit morbi magnitudine.

APHORISMI XXXI.

Si a morbo probe comedenti corpus non proficiat. malum.

Commentarius.

Hic docet malum esse signum si aeger a morbo probe comedens non proficiat. Docuit autem istig rationem aphori & huius sectionis; nam aut significat aegrum copiosius cibum assumere quam possit digerere, aut si modice contineat aliquid humoris maligni restare quod va-
cuatione indigeat.

APHORISMI XXXII.

Qui aduersa valetudine abunde initio comedunt, nec proficiunt, q̄ fere tandem omnes in cibi fastidium incidunt; contra qui initio forti mediā usque cibum postea appetere incipiunt, in valetudine facilius liberantur.

Commentarius.

Hoc aphorismo similiter de convalescentibus loquitur. Quando igitur hi probe cibos appetunt & accipiunt, non tamen proficiunt sed male se habent. indicium est firmam esse facultatem ventriculi, qua cibos appetunt, ceterum in corpore post morbum remansisse primum aliquem succum, qui advenientes corrumpit humores unde fiet ut processu temporis magna copia acervata, facultas etiam appetens vires amittat, & ventriculus cibos aversetur. Id vero plerumque accidere constat, quoniam nonnunquam secus accidit, constante enim adhuc concoctrice quod ex morbo fuit reliquum, & si quid aliud intermiserit additum, superabit, & a valida exhalatrice expellatur.

letur, firma manente facultate cibos appetente. Qui vero à principio convalescentia cibos non appetunt, aut eodem valde aversantur, non nigrantur aliquid supra vires, totum igitur cibum assumptum superari & coquant; atque interim natura corroboratur quæ coquere valebit iterum succum præerat cau, à mappetentia: quo superato rursus appetent convalescentes cibos & melius evadent quam priores.

APHORISMUS XXXIII.

In quovis morbo mente constare et bene se habere ad illa quæ offeruntur, bonum; contra vero habere se malum.

Commentarius.

Haec sententia ad prognosticam pertinet, docens conoscere bonum in omnibus morbis ex mentis firmitate: si enim hæc firma est & constans, robur cerebri significat, & animæ facultatis, quod in omnibus morbis bonum est iudicium uti & bene se habere ad viros, qui offeruntur, significat firmam esse facultatem naturalem ventriculi & verarum. Non quidem quia facultas quæ cibos appetit est naturalis, est enim animalis sequens tristem sensum in ore ventriculi. Sed quia, cum hæc probè cibos appetit quod est bene se habere ad ea quæ offeruntur, bona digestio sit & coloris distinctio & suctio membrorum à jecore & ventriculo. Quod autem de viis loquatur cum dicit ad ea quæ offeruntur, vel ex eo patet quod bene se habere significet robur facultatis naturalis, bene autem accipere medicamenta uti ystupos & pharmaca ac nullam naturalem facultatem affinet. Adde quod dicitur sup. Contrarium vero malum; Non appetere autem medicamenta est malum, quippe agri etiam sanitati viciniores ea oderunt.

APHORISMI XXXIV

Minus periculose aegrotant, quorum vel natura
vel aetati, vel consuetudini, vel tempori familiaris
est morbus, quam quibus horum nulli affinis ex-
istit.

Commentarius.

Minus periculum imminere à morbis simili-
bus prædicte docet hoc aphor: Similes autem mor-
bos diuini cognatos, proportionales & familiares; Similes
vero debent esse naturæ, si e. temperaturæ naturæ;
aut nativæ, est autem nativæ mores corporis crassitudo &
macilentia: aut ætati, aut regioni: confirmat autem regio
aëris temperiem, calis statum, & anni tempus. Cum vero alius
horum aut omnium morbus est familiaris & similis, minus e-
st periculosus, quam ubi nulli eorum fuerit similis. Exempla
est febris tertiana, quæ si æstate fiat, in juvene maci-
to & temperatura calida, minus mala erit, quam si hyeme
aut seni aut crasso homini & pituitoso eveniat. Totam ra-
tio ad causæ magnitudinem refertur, deinde ad id quod ma-
ior causa effecit: Major enim causa est quæ potuit tertiana
in senē & in hyeme generare quam quæ æstate, & in juvene.
Ratione causa tantum majus periculum ad id, quam hæ-
tertiana recte imminet. Majus item ab eo quod causa in-
sta produxit; siquidem intemperies quæ frigidum corpus
revertitare cogit, major est ea quæ calidum, & quæ hye-
me major quam quæ æstate: nam æstate calor non multum
excedens temperamentum proprium, adjectus calore ambientis
causam manifestam faciet in actionibus, sicut in hyeme.

Neque obstat quod morbi calidi hyeme facilius curentur: nā
aliud est facilius curari. aliud veriusatum esse. Si enim
hinc tertiana facilius curetur quam aestate. id intelligendum
est ubi, scilicet, pares fuerint causae facientes eam. Verū
causa faciens tertianam aestate minor est, & ea ratione
facilius curatur quam quae hyeme fit a maiori causa: quā-
vis si febri tertiana aestate fieret, facilius curaretur hy-
eme. aut frigida constitutione aeris, quam aestate. diffi-
cilis tamen ea curaretur hyeme quae hyeme facta foret.
Sed dies. Nōne sicca convulsio magis periculosa est, quā
humida, & nervus est natura, iucus. & propterea sicca con-
vulsio eis est familiaris? Rō. Non conveniunt diversos mor-
bos uni naturae aut temperaturae conferte, quandoquidē
neque ipsi parem habent maiorem, neque pat' periculum
minuuntur: Sed sicca convulsio periculosior semper ē quam
humida. Debet autem conferre unum motum diversis ac
contrariis naturis ut Gal. in Com. facit ac ita vetam & per-
petuam invenies aphorismi sententiam. Convulsio etenim
ea magis mala est nervis humidioribus quam siccioribus.

ASTHMA MILIS XXXV.

In acrius morbis partes ad umbilicum & intus
ventrem attingentes craffiores esse praestat,
harum, liquidam extenuatio et tabes, mala
et ad interiores quoque purgationes pars tuta.

COMMENTARIUS

Totus venter, qui abdomine definitur auctore Gal. in Com.
in tres partes divinus est, in hypochondrium quae pars infra
costas est, Inaeformem castiagnem a latere in latus, & in

72
partes quæ sunt circum umbilicum & hypochondrium, siue
nunc ventrem. Meminit autem Hipp. patrum circum um-
bilicum & nunc ventrem, quamvis & de hypochondrio idem
dici possit easq; laudas si crassitudinem adepta sint. Si
quidem dum tales fuerint, coctiones in ventre & jecore po-
te perficientur, adjuvato ab ipsis ventriculo & jecore ad chyli
& sanguinis confectionem. Melius igitur erit ita se habere
quam extenuari utiung. Iam tamen extenuari ac conta-
berescere malum ipse dicit, ob contrarias causas. Inocilla-
iquidem in ventre fieri naturales actiones ob caloris de-
fectum. Et hæc dispositio ad inferiores purgationes
periculosa. nam ad eas opus est uti animam facultate, q̃
in musculi ventris cum manu exercet compressione. No-
meminit autem purgationum quæ fiunt per superiora, quo-
nam ex ejus sententia notissimum evadit: nam si ad infe-
riores purgationes periculosius est ventri extenuatus & ta-
berescit in quibus magis laborat quam in vomitionibus, multo
erit ad vomitiones deterior. Similem huius sententiam Ie-
ges lib. 2. progn. 19. Dicit autem in omni morbo ve-
ntrem flaccidum ac bona molis esse.

APHORISMUS XXXVI.

Cui corpore sunt saeviores purgante hausto
medicamento statim deficiunt, ut & qui pravo
alimento utuntur.

Commentarius.

Monet Hipp. astimendum esse à purgantibus medicamentis
quæ humores à proprietate ducunt: quod fit in sanis viri-
tutibus & in qui pravo alimento utantur: adiciens causam

etiam per purgationes prædicta corpora statim deficiunt
 sana enim corpora & quæ nullo modo sunt neutra purgatione
 non egent. cum non habeant iucos prauos quibus desitatis
 purgantur. cum iucis vacuantur & carnes ipsæ liquefunt
 viresq; oriuntur. Et qui admodum iam non sunt vacuari
 one non indigent. quia exercitatio satrapæ ac exere
 citorum vacationem. Qui prauo alimento utuntur id est
 non illi qui iam prauo alioquid assumptum. sed qui mo
 pia vel alia alia occasione cogente prauis viis uti con
 suent. ut si medicamentum purgans bibere exolvit. quod
 deperitum habeant sananem ex prauo alimento ac
 promde sanguidiores vires quam sua med. esse possint.
 Qui autem cum vitium sanare abundantiam habet prauo
 rum viresq; eui eger purgatione ac reperiata conuallit
 mento ad refectionem. Si autem prauo cibo ceno utat
 minime refectionem. Dissolvitur autem cito sana corpora
 corpora purganda non sunt & quæ prauis utantur viis
 per epistola in curanda & prauo cibo in mentem mutato.
 nam si prauo cibo utantur exponantur purgatione.

APPROPRIIS AXXIIII.

Qui integra sunt corporis valetudine medi
 cationes moleste ferunt.

Commentarius.

Precedenti aporismo docuit sanes hausta purgatione
 extenuari quod magnum est malum. hic vero dicit si
 na corpora purgantur medicamentis moleste ferunt. com
 pendens uno verbo multa prava symptomata gastridium
 inquietationem ventriculi inflammationem. vertiginem acce
 pta exolutionem. atque & sananem liquidis. Quod sit ubi medi
 camorum quoniam multitudine iustitia transire solent non nocent.

APHORISMI XXXVIII.

Paulo deterior sed suavior cibus ac potus.
 meliori quidem ac ingrato praeferebils.

COMMENTARIUS.

Quantissima concedere debet medicus in gratiam a-
 grotantium; hic docet nos in gratiam arotum concedere
 eis cibos & potus paulo deteriores eis cum illi conveni-
 unt ex arte aui fuerint ipsi acrius valiores reliquis con-
 eligendos magis dicit melioribz sed minus suavioribz. Quabz
 rationibz de convenire notum est, quoniam aliquid eis per-
 mittendum in arotam gratiam, cum id non verit multo
 sed paulo deterius. tum etiam cum quod paulo deterius e-
 it a ventriculo cum suavior verit, magis amplexatur &
 deinde coquirit melis. Præterea cum quos appetit magis
 is, quibz nobis sunt magis familiares, minus a nostra
 substantia distat. & acilius in nostram naturam trans-
 seunt. Similia etiam visumosa, quæ igitur suavia co-
 suefa, grata & amica nobis sunt, & si paulo deteriora fu-
 erint, magis sunt eligenda, quam meliora, minus suavia
 minus amica & minus consueti. an nam melis commuta-
 ta meliora se habent. De suavioribus tantum loquitur Hippo-
 crates iniquiora alimenta quamvis omni iuri nauseam & fla-
 vitationes in ventræ facere consueverunt tere gal. in com.

APHORISMI XXXIX.

Senes juveniis magna ex parte minus
 accedant semel autem diuturnis morbis ac-
 cepti, fere unâ moriuntur.

COMMENTARIUS.

Senes autem, emisse videtur Hippo. de Senum & Juvenum

ratione hic quam ibi de viis ratione ubi sic inquit ex
atativa pueri sanissimi. secundo iuvenes morboisissimi qui ma
xime senes & qui proximi. Hæc tamen non differunt aliud
emmi est quempiam paratum esse agrotare aliud actu agrotare
re: Senes enim magis parati sunt ad agrotandum. iuventus
quidem minus valentem habent calorem minusque naturâ & in
quida sua temperie possunt eos superare & calidum morbum in
ducuntibus resistere: Iuvenes autem actu frequentius agro
tant: hoc est quod præ aphor. dicit quatuor enim calidi
sunt plurimos errores committentes in victu frequentius a
grotant. Sic Gal. 3 aphor. 29 Comm. scribit Iuventus pluri
ma accidunt paritudo non ob invicissitudinem sed ob conti
nentiam quoniam vulnerantur franguntur salius amant
vehementius refrigerantur humi cubant & replentur. Id
magna ex parte intelligendum est. quoniam iuvenes ob maiorem
vivendi rationem frequentius agrotant. senes ob prudentiam
modice viventes. rarius cum v. non omnes item accidunt
quidam senes sunt incontinentes ebrii & luxuriosi in pre
sentia agrotabunt iuventus habent enim internam & exte
riam agrotandi causam. Hæc tamen continentia non docet in
tellectum de morbis acutis diminuta in illis copia calidioris ac
tû aphor. 14. quia ut ipse scribit dicit senes non incidunt
in morbos acutos & si inciderint non evadunt quod eis iure
tamen dicit seniores iuventus magna ex parte minus a
grotare ubi senes ad morbos etiam & iuvenes ad iuventus
morbos conferantur.

APHORISMI XL.

Rauitates et arauedines in valde senibus
coctionem non admittunt. Commentarius
huius aphorismus est. causa secunda partis aphor. præcedentis

Quod enim senes diuturnis morbis plerumque moriantur, fit, quia raucedines & grauidines in valde emolus non admittunt coctionem; quod autem de iuue duobus morbis dictu, id de omnibus senis morbis intelligi debeat, nempe asthmate podagra, gutta, gutta, & diuinatione. Causa a quare his commorantur est auoniam non maturecunt morbi utem a materia pendent non finitur ante maturitatem. Raucedo grauid & asperitas, numore capite in iuffur, & asperam pulmonis artotiam delapso. Grauid grauid & asperitas delapso numorum a capite in nates. Ubi vero in os & palatum katastos, id est dentis latio vocatur. *ASPERITAS ALI*

Qui saepe et vehementer sine causa manifesta exolvantur, ij repente moriuntur.

Memenda: III.

Ubi aphor: ad partem artis prognost. pertinet. Aliter siquidem repente venturam iradicit. Si quis exolvatur sine causa, valde, & aocq; manifestam causa; Ubi enim aliquid nouum deue, it non necesse est mortem sequi; Addit, sine causa manifesta; quia eiusmodi causa plurima possunt deliquium animi adferre, quas tollere facilius erit ipse autem sublati eges liberabitur. sic agnoscuntur ob id nei calorem aut uadorem, aut ob mediam, aut viam, aut vehementem motum corporis, aut animi, & formidolosi uteri, & ananulationem a qua etiam nonnulli alio libertant. & tolli autem idem est, quod animi deliquium pati, ante se quia: ut de art. cur. de hac: c. de festio cum acc. dentio; in uere medici de eadem re uti: duo nomina dicere, & Asto & Asto donia, & xoufio & Asto gymia.

Ceterum animi deliquium non est eodem iudicio, ut quidam
existimant: Syncopē enim tot & facultatem vitalem spe-
ctat, animas verā deliquium animale Galen. n. in de
sang. mif. ubi sanguinem docet mittere ad deliquium
animi, manum pulsi admovent, & pulsum diminutionem
animam advertere præcipit: Non igitur deest pulsus in animi
deliquio, sed animo deficiente, id est animalis facultate vi-
tales vires constare docet: Et aphor. 42 Hipp. præcipit e-
vacuationes ad animi deliquium, si vires de ferre possint
Cum igitur animo linguunt adhuc constare vires nempe vi-
tales, quia animalis defectus. Verum ubi quis repente
ac valde sine manifesta causa linguat, non longe ab
periculum incidendi in defectum vitalis facultatis, & mor-
tem subitum præsertim apertissime Syncopē quod fieri
aliquando vidimus Syncopem v. ex sudore cognoscere, qui
enim in ipsum madant, sudant Præterea in Syncopē pal-
pitatio, & saltus cordis frequenter accedunt & pulsus, sum-
mus languor & inæqualitas. Sine quibus sæpe videmus a-
nimi deliquia.

APHORISMI XLII.

Apoplexia fortis nullo modo, debilis egre
curatur.

Commentarius.

Fieri nequit, quin apoplexia morbus sit maxime pe-
riculosus, per eam n. auctore Gal. in comment. stat ce-
lebrum patitur dispositionem inflammationi similes aut
eius ventres multa implentur pituita. Periculi tamen ma-
gnitudinem ex respirationis documento conficere docet Gal.
lib. 3 de lo. pa. c. 7. Si quidem respiratio ~~potius~~ fuerit
difficilis, inæqualis, & rethorā a fortis apoplexia erit si v.
non erit admodum difficilis & aliquem servet ordinem, debilis.

In medio harum sunt multa & alia maiori & minoris ratione diffidentes. Aliqua non curantur quoniam ob respirationis interceptionem cordis calor suffocatur, antequam humor crassus, aut infidus, qui ventres cerebri affatim implet (aut: Gal: loco citato) excutiat. Levis curari potest, sed difficillime. Ex medijs illis quae magis accidunt ad forem, non curantur cetera difficiliter & raro.

APHORISMUS XLIII.

Strangulati aut suffocati, nondum tamen mortui, ad se non redeunt, quorum circa os spuma aparuerit.

COMMENTARIUS.

Hic aphorismus ad partem artis prognosticam pertinet atque docet ad se redire non posse strangulatos aut affocatos cum spuma de os aparuerit. Spuma autem duas naues generationis causas teste Gal: in communis aphor: & e prog: commun: 45. vehementem motum & feruentem calorem materia vero est status humori permixtas, in multas ac parvas bullas dispersas. Eorum qui strangulantur laqueo suspensi quidam soluto laqueo celerrime manent superstites, & parum laesi, quidam tardius soluti, manent demortui & morientes, nos Hipp: appellat καὶ οὐκ οὐκ. De his qui moriuntur, nondum tamen mortui sunt docet spumam considerate, ac produere si spumam ore mittunt, liberari non posse, utitur autem voce ἀναπνεύειν non refecti scilicet a sepultura ad vitam. Ratio autem quare nunquam aut raro: sic enim intelligenda est sententia est quoniam raro visum est, ut qui ad id mali peruenit pro nimio calore.

pulmonis & cordis. & vehementi accedente pulmomi &
thoracis agitatione. spumam mittens. Iud. ant. a. & nativa
pulmonis humiditate. liquatis. & partim in flatum verju,
liberetur

APHORISMUS XLIII.

Qui naturā valde sunt crassi citius in-
tereunt. quam qui graciles.

Commentarius.

Ad moderatas factā collatione melius est ad gracilitatem
quam ad crassitudinem iavi. pari intellectu in amovenda excre-
tione nihil referret dicere admodum crassorum habu-
m ma-
gis malum esse. quam gracilium non admodum. Galenus in lon-
getate causam ad copiam sanguinis & spiritus. crassi enim ad-
modum anxietas habent venti & arterias. tales a natura &
prima ista generatione fuerint ac perinde calorem. sangui-
nem & spiritum paucum in ipsis continebunt. cum vero in
vita servetur. crassi admodum a natura virenti erunt vici-
ti. Qui vero crassi. vultu & quiete facti sunt. non erunt pa-
ci sanguinis & anxietatis meatuum. gracios praeterea a
natura amplas habent venas. & arterias. multum sanguinem
calidum spiritum. & nativum calorem a quoq. citius vita
servatur.

APHORISMUS XLV.

Epilepsia. laborantes pueros. cum loci. virtutis
tum maxime aetatis mutatio liberat

Commentarius.

De morbo comitiali laborantibus pueris hic docetur.
salutis spem esse habere in mutatione potissimum aetatis
regionis & virtutis habentis. e. s. com. sequit etia locorum

Pueri frequenter laborant morbo comitiali si autem ante annum ip. Ob temperatam humidam & crudiorem quas accipiunt ob motum vivendi modum. Et ut ita ut accidentibus hi qui curare valent, sanentur. Meminit autem Hipp. atate pueriam & si illa iuvent, atas eos sanare solet. Ludo ex his maxime oriuntur quae ab ipso scribuntur aphor. 9. Sect. 5. Libi puerus morbo comitiali laborans mutationem dicit accipere posse, post 15 annu vero commori quod si alia mutationes, ut regionis & vite possent eos curare, post 15 reciperent mutationem. Videmus autem non paucos pueros mutari, & aetatis libertatis, aut tamen post 15. Regionis quae mutatio ad humidioris in pueriorem vultu iuvat, comprehendit autem regio habitantem aërem ambientem, & anni tempus, ab omnibus his iuvatur: sic & a vitus mutatione, qui comprehendit alimenta potus, exercitationes & artes, cum quorundam excludit iuvenes a 45 anno omni epistola non hoc ratur ut supra diximus, atas a iuvenum t a 15 ad 35

APHORISMI XLVI.

Duobus simul doloribus non eundem locum occupantibus vehementer alterum obscurat.

Com mentarius super aphor.

Quoties in aemulibus his animae in diversa distrahuntur, imago minus bene cognoscit, atque ita phreneticorum respiratio fit magna & ex longis intervallis, tes. & Hipp. lib. 3. prog. Venementius enim imaginationibus distracti abundantiam caloris & respirandi necessitatem non sentiant.

tiunt aut facere: in & validis imaginationibus deventi. Dolores
 ob oculos non videmus. Pariter si quis dolores duos simul
 patiatur, non in eadem parte, maior obsecrat alterum, quo-
 niam maior animam ad se convertit, nec vero dolori ma-
 iori vehementius intentus, minus alterum sentit, & minus
 sentiet, cum tua minori dolorem inest. Dolor item
 de capiti transiens est, quoniam convertit animam in
 salutem, nec v. ad partem dolentem mittit solum & langu-
 nem uti auxiliare copias. Fieri igitur ut non tantum, quoni-
 am animam distrahit maior dolor alterum minorem red-
 dat, sed quoniam ipse est potissimum anima inveni-
 ens, quod si alio versat, minus alio loco ministravit sen-
 ti. Accedit etiam quod languis interius minus in partem
 dolentem, continuatam partem dolens, si vero in aliam par-
 tem distans, minus in alteram continet, minus item
 partem ac minorem dolorem efficit. Hinc de capiti recte dicitur.
 Si duo dolores simul sunt, non in eadem parte aut loco
 vehementius obsecrat alterum: fieri autem nequit quoniam
 minor quoque alia ex parte maiorem minuat attentionis
 quo tempore sentitur animam distrahet, si tamen in eadem
 parte, veluti brachio aut crure, aut capite sunt unguis
 alterum non obsecrabit, sed potius cunctum augere non
 aut animam ipsam aut fluxionem distrahet in alium
 cum. Nam & nos ante dolorem huius, crure aut minime
 volentes non trahimus huius ipsam, neque incursumus ei-
 dem apponimus distrahendi ratione, sed ita, ut trahamus
 aut ligamus, aut alteram fluxionem. Cum itaque dixit non in
 eodem loco, partes, osses, locos appetat, & modo non eandem

exquisitè intellexit, auoniam ut Gal. inquit in Com: nung
 in eodem loco exquisitè fiunt duo dolores, sed in eodem
 iato loco, in quo fieri non debet, ut valeat maior mi-
 norem obsecrare. Sed diues ponamus partem aliquam je-
 cari candente ferro, eo tempore pars illa simul sentiet
 continuitatis diuisionem & calorem ubi illatum exu-
 rentem, quare duo tristes sensus diuersorum objectorum,
 & duo dolores simul eandem partem occupabunt. Diui-
 na utram ee ualem sententiam & rationem esse reuerti-
 mam: quoties enim duo inmutantia, ut in alio ualide
 ut dolorem inferant, se offerunt eidem parti, unus eni-
 lus tristis nascitur, non duo. Sicut n: si placet, si quis
 in igne polo secusposito uratur, an sentiat unicum tri-
 stem. Ita est sane. Sed & diuersa distemperantia
 alterant inuicem & affatim ipsum, calor & siccitas. Sa-
 les autem siccitas calori coniuncta efficiunt dolorem. Ec-
 ce duae sunt causae doloris distinctae specie, unus tamen
 dolor, quoniam calor & calor candentis ferri alterando &
 corpus ferri secando, dolorem inferant non efficiunt do-
 lores duos sed unicum aut oportet ibidem tres adesse
 dolores. Praeterea cum dolor sit tristis sensus causa in-
 uicem mutantis, quamuis duae eae simul moveant, si unig
 tantum potest sensus rationem reddere, unig quamuis co-
 iungat, erit sensus non duarum, & unus erit dolor. Is
 tamen qui uritur a candente ferro, qui simul penetret
 ignis candentis tantum enim habet, qui urendo senti-
 dit. Cum igitur dolor tristis sit, si sensus unum fm

Sensit & unig tantum reddit rationem. unicus etia do-
lor. non duo. aut tres. Staterea si quis corpora intra
colorem alium, & rubrum ad eum commisceat. ualde co-
lorem eodem efficiet quem si bis inmixerit. unicui et-
ficiet enationem quamvis eae sint duae ipse differentes.
Quapropter et si duae causa dolori uni parti e operant
unua tm erit sensatio confusa. atq; unig dolor. Similiter
notum duos colores contrarios mixtos. & duas qualitates
contrarias. ubi simul eodem parti admoveantur quam movent
possunt efficiere motiones contrarias. Sed sensum unicum
atq; confusum esse quo contraria sentiantur.

APHORISMI XLVII.

Dum pus conficitur diutius ac febres acci-
dunt magis, quam confecto.

Commentarius.

Hic docemur ex signis agnoscere vigorem ac dedinatione
inflammationum. Dum enim conficitur pus n. e. in vigore
inflammationis. dolorq; & febris magis eueniunt quam ipso
confecto. In ade inflammationum humor confluit in parte
quam subiungitur a magnis vasis in patera & ab his in
nutritia & potas membris transiens. Totum autem illud
tempus est principium: dum u. u. humor qui in tumore
continetur exerceat, & dilatatur est tumore augmenta-
tunde pus conficitur in summo vigore. exsa parte & car-
ne interposita lacerata, & simul cum sanguine in pus trans-
eunte. Interim tamen maiores, quam toto alio tempore in-
flammationis, concitantur dolores ad calorem, & disruptio-
nem & consumptionem carnis musculi & vapore multo mi-

transmisso, febres majores. Hoc est quod voluit Hipp.
 de pure confectio hanc duo minora reddi, quoniam ultra
 patris exaltavit, & fervor fuit depreſſus, & ea ratione
 febris minor. Dolor autem in pondus mutatur, & pro
 dolore & mortu succedit partis gravitas. hanc v. est no-
 bi decimatio.

APHORISMI XLVIII.

In omni corporis motu, ubi laborare ca-
 perit, quies statim lassitudinem leuat.

Commentarius.

Hic aphor. docet conservationem bonae valetudinis, quae
 do sci. quiescendum est in exercitationibus, & quod inter
 medium laboris vel lassitudinis nimis quies. In omni cor-
 poris motu, & in omni exercitatione quia nunc, oles in a-
 bore, ducere corpus, atque illud ita deſatiare. Tuncque
 terminus exercitationis aſſuetudo, aut remedium
 uti privativum contrarium, quies.

APHORISMI XLIX.

Consueti solitos labores ferre, etsi fuerint
 invectiles ac senes, non consuetis fortibus
 & juvenibus facilius ferunt.

Commentarius.

Quantum valeat consuetudo vel ex hoc patet aphor.
 Consueti enim quamvis invectiles & senes facilius ferunt
 labores solitos, quam juvenes & viri labores invictiles
 deperimento id patet, qui enim assuetus est a juvenute
 arare, aut remigare, aut terram fodere, senex facilius fa-
 citius id facere solet, quam juvenis non consuetus. Id

quoque in animi actionibus verum est nam qui assuetus est
 facile literas diu, quamvis languidior facilius de facit
 quam totius dies non conuersus: In his habetur et in ead
 qui animam ad similes actus inclinat. Cum & in natura
 ha actionibus conuersatio nascitur superandi eos & quos
 dam consuetudine familiares facimus quos facilius mu-
 tamus, & abiciamus ex consuetudine plurimos inquirant
 eos, & hanc omnia sine noxa esse sal. & de morum
 culis Consuetudo manet. Est autem seria natura, & in
 de ante tuam Consuetudo manet, & alicuius natura.
 Laboribus autem assueti quicquid erunt eum cum eo atque
 eorum rationem, cum ad officium roboret. Propterea Hippo-
 crates in prima apotheca admonere videtur ut non dimittantur
 assuefacta exercitia, quoniam inde magna mala sequi solent
 & nos ipsi vidimus multos, qui assuetas exercitationes di-
 miserunt, brevi post in magnos morbos incidisse, & quibus
 eorum mortuos. Id itaque est quod dixit Consilium so-
 lutos labores ferre, quod est non dimittere, neque tu-
 mere, aut retractare labores assuetos.

APHORISMI. I.

Consuetudo longo tempore, etiam si deteriora
 sint, inueteris minus molesta solent esse:
 quare ad insolita quoque facienda mutatio.

Commentarius.

Quo vocet in praef. aphor. Hipp. Primum in praecedenti
 do. ut de ceteris in exercitationibus, nunc v. generatim in
 omni causa, quas non naturales vocamus, nempe curis
 somnis, vigiliis, inpletionibus, vacuationibus, & animi.

accidentibus omnia comprehendens. cum dicit Consecta
longo tempore, etiam si deteriora sint. minus minus mo-
lestia solent esse. Subintellige quamvis non consecta mi-
nus mala sint. In secunda parte conuertit ad inconsecta
permutare. veluti colligens. si enim consecta minus mo-
lestiant. omnia assueti erit melius decet igitur ad insue-
ta permutari. Cum & venenis assueti fieri posse putant
antiquiores. qui vestram ferunt veneno sensum assue-
tiam & ex Ruffi sententia pueram nutritam veneno
ut interficerentur per eam Reges & principes. qui cum ea
conuertent. Et Gal. l. 3. de Simp. med. facit. & vero
na facienda alere posse inquit. Id quod anas Atheniensis
experimento docuit. qua ab exiguâ ciuitatis portione au-
spicata. paulo detrimere ad magnam progressa est cibam.

APHORISMI LI.

Plurimum et repente vacuare vel re-
piere. vel calefacere. vel refrigerare. aut
alio quouis modo corpus mouere. periculo-
sum: omne siquidem nimium naturæ ini-
micum: quod vero paulatim fit. tutum est.
cum aliâs. tum cum ab uno ad aliud fit tra-
situs.

Commentarius.

Præceperat ad inconsecta transire in præced. aph. quia
id ad sanitatis securitatem videbatur esse necessarium
modum tamen transcendendi desinit in præsentem omnem ius-
tam mutationem vitæ petens. laudans & eam quæ sensum
fit. Et inquit Plurimum & repente vacuare. aut replere

84
vel calefacere vel refrigerare aut alio quouis modo
posse movere periculosum est. Rationem subiungit dicens
Omne secundum naturam naturae inimicum. Huius senten-
tia veritas experimento facili constat. Si enim universum
corpus mutare quouis modo tentaveris, dolorem inferes
tantum vii a naturali dispositione, in id quod praeter na-
turam est mutetur, verum etiam si a non naturali dispo-
sitione in naturam & propriam reducatur. Dolorem enim
infert omne pathema universum & subito migrans inquit
Plato in Timaeo. Non tantum igitur quod magis affatim &
subito refrigerantur, desunt, sed si maris ita refrigerata
igni prope admoveas, ita ut subito & universum in ale-
conferat dolorem patieris. Causam vero invenie non est diffi-
cile. Qui enim calidi alias a natura sunt si subito re-
getentur, symmetriam amittunt, ut Gal. in Com. inquit,
in qua sanitas & propria natura servatur & advenit subito
alia natura quae corpori recipienti contraria est. Quod sensim
facta mutatione non accidit, tum quoniam non sentitur, tum
quoniam quod advenit naturale fit, & consuetum. Est
consuetudo ascripta naturae. Cum v. alteratur qui a dis-
positione praeter naturam versus naturalem, subito dolor
accidit ob inaequalem intemperiem, & praecedente & adven-
iente compositam. **PHILOSOPHIAE LIB. II.**

Omnia secundum rationem facienti si non
succedat secundum rationem, non est transgredien-
dum aliud, stante eo quod ab initio visum est.

Commentarius.

Longa oratione huius opus est. Si quis vellet hoc locum
prehendere medicos nostri seculi, quales & Gal. tempore

fuere, qui quoties ad visendos aegrotos accedunt, nova
 illa atq; alia ei iungunt medicamenta non arte quā
 sed techna utentes, ut videantur aliquid fecisse, & diligen-
 tiam ac curam maximam adhibuisse, neq; possint accusari
 apud vulgus & assistentes, quod exger aut mortua fue-
 rit aut in periculo constituta sive medicorū incuriam. Ita
 terea ut tunc mercedem reportasse videantur. Praestaret
 a principio oīa probe perpendere, morbos, & causas agnos-
 cere, & singula diligenter considerare, deinde remedia
 ad movere, à quib; recedendum non esse praecipit Hippo-
 crates, etiamsi non succedat secundum rationem, uti maneat
 ac perseveret, quod à principio visum est, & infirmū
 immutata manet indicatio, à qua motus medicorū ea spe
 remediorum usus est. Ut igitur aliqui secundum rationē
 factum à nobis existimemus, intelligere decet in exemplo
 aliam esse indicationem in febre, quā sumitur à motu
 qua morbus est, aliam à morbo huius generis, scilicet caloris,
 tertiam à caloris quantitate, e.g. quatuor numerorū.
 Qua morbus est contrarius eget, atq; eis insistendum,
 quoad morbus fuerit; qua vero calidus morbus est
 frigidus eget, atq; in eisdem persistendum quoad motū
 genus servetur; quatenus tamen quatuor est numerorū
 calor, quatuor numeris aut viribus frigidorū uti de-
 cet: periculi magnitudine simul cum morbi magnitu-
 dine perspecta, servare debemus remediū quantitate
 & vires dum servatur morbi quantitas. Manente
 aut morbo contrarium obviandum & manente specie
 morbi maneat species contrarij; mutare v. remediū

duab. de causis mutamq: aut quoniam morbi quantitas
 mutata est: tunc enim mutamq: ad dictam mensuram.
 praesidium; aut immutata morbi quantitate mutamus
 praesidium in aliud eiusdem quantitatis & speciei qua-
 niam consuetudo non parienti causa est: idq: cum vi-
 detur non succedere secundum rationem, in aliud tamen
 aut alterius generis, ejusdemque, sed diversi vigoris
 non transiit medica manente eo quod ab initio vi-
 sum est. Tum tamen id fuerit probe perspectum & ex
 artis praeceptis consideratum, etiam si non eveniat, quod
 secundum rationem foret sperandum: Nam medicamenta
 quae ex ratione & arte morbis conveniunt, saepe solent om-
 ni pugna, & spatio temporis, eadem, aut similia repetita
 curationem perferre quod Gal: gustae aqua exemplo do-
 cet in ps: omni & acri. Quomodo enim gustae
 non ostendit se in apide unio uti, sed plurimus: nam
 minor assiduis solum cavit iterum anda: ita medica-
 mentum pro ratione admodum, saepius repetitum ac pe-
 everans suam ostendit actionem: etiam si non statim
 veniat pro ratione auxilium manifestum atq: effectu di-
 gnum juvamentum, aut fore noxa sequatur non medi-
 camenti, sed alterius causa ratione, quam rursus dis-
 quiro convenit. Quamvis & hoc secundum his qui
 non satis perspectas habent causas, posset esse indicium
 a posteriori, quos dicimus a juvantibus & nocentibus
 ad morbi dignotionem non parvum, & ei qui non se-
 cundum rationem operatur aut etiam morbum ignoranti
 ad mutandum consilium, remedium & remedi periem.

APHORISMUS LIII.

Quicunque in iuventute alvum habent humidam, melius degunt, quam qui siccam, in senectute vero pejus habent, ipsis enim senescentibus plerumque resiccatur.

Commentarius.

Ex enarratione aphor. 10. huius sectionis aperta est magis sententia, qua Hipp. laudat magis alvos humidas, quam succas, nam succis existente ventris, minora congeriuntur excrementa, quae per ventrem paulatim & copiosius purgantur, quam ad ambitum corporis distracta. Et ea ratione juvenes melius in iuventute evadere aut degere dicit. Quoniam vero in senectute transiunt in siccitatem, in aetate illa defecius degent, idque plerumque, siquidem plerumque eam faciunt mutationem, quod ad integram veritatem aphor. 10. fuit addendum.

APHORISMUS LIV.

Magnitudo corporis in iuventute liberalis et speciosa, in senectute vero gravis et parvitas deterior.

Commentarius.

Ex hoc aphor. patet, qualenam statura sit optima in juvene, & quae conveniat seni. Longitudo quae sine crassitudine est, & quadratura, in juvenibus apta & decora & in senibus inepta, & deterior brevitate quoniam in statim adveniente senectute gibbosi fiunt, & incurvantur.

91

HIPPOCRATIS APHORIS-
MORUM SECTIONIS TERTIÆ
APHORISMI II.

Mutationes temporum potissimum pariunt
morbos et in ipsis temporibus magna mutati-
ones frigoris, aut caloris, et alia pro ratione
similiter. *Commentarius.*

Hæc tertia sectio aphor. Hipp. circa duo versatur; nam
prima parte docet quantum valeant tempora, eorumq; mutati-
ones ad generationes morborum, & ad servandas aut mura-
das naturas, quousq; singula anni tempora præcedunt morbo.
Secunda per singula ætates peruenit, docet, quæ quibq; æ-
tatis sint, obnoxia. Huius autem dixit mutationes temporū
parere morbos & ætatem quæ nascitur corpora inspiratione & tra-
spiratione perpetuo alterat. Et in ipsis temporibq; inquit, ma-
gnae mutationes frigoris aut caloris morbos adferunt
& alia pro ratione similiter. Nam si in quovis tem-
pore anni magna mutationes a naturali tempore tempera-
tura tranſiunt, morbos parient. Ubi mutationes sunt ad calidum
vel frigidum, item ac humidum aut siccum, aut simul mul-
tis modis & ventorum successiones, & mutationes diversæ con-
stant. Quæ autem magna quia leves mutationes mor-
bos non pariant. *APHORISMI II.*

Naturarum quædam ad ætatem, alia ad hye-
nem bene aut male se habent.

Commentarius.

Natura constitutio est ex elementis. Hæc vero tunc bene
se habet cum servatur, male vero cum alteratur & corrumpitur.

Temperata v. optime degit, sed de distemperatis agit aphor:
 ac promde meminit distemperatorum anni temporum nuntiat
 aestatis & hyemis, Naturatum, dicens, quodam ad aestatem
 quodam ad hyemem bene aut male se habent. Nam calida
 bene parata sunt ad aestatem male ad hyemem. & natura hi-
 mida bene se habent ad hyemem, quoniam servantur ab ipsa.
 male ad aestatem à qua mutantur, simile namq. à simili ser-
 vat, mutatur à contrario. Quod de non vade labentibus natu-
 ris intelligi debet: nam vado lapsa ad calorem astate facile arotat,
 & vado lapsa ad frigiditatem, hyeme, & contrariis temporum-
 temperaturis praeservatur. Calida praeterea natura ac frigida
 ad media tempora ut ver. & autumnum magis quodammodo se
 habent, siquidem quodammodo servantur, & quodammodo alterantur.

APPHORISMUS III.

Morbi alij ad alia tempora bene vel male se
 habent, et quodam aetates ad alia tempora, &
 loca, & aliud vultus genus.

CONSEQUENTIALIS

Conferuntur morbi & aetates, ad tempora, locos, & vultus,
 dicens quodam, eorum quibusdam magis apta esse ad-
 minus. Quomodo modum in praecedenti aphor: naturas anni
 temporibus confert, ita huius agnitionem & aetates bene aut
 male se habere dicit ad tempora loca & vultus. Morbi si-
 quidem calidi, calidis temporibus facile evanescunt, & frigidi frigi-
 didis, humidi humidis, & siccis siccis. Male vero morbi calidi
 frigidis temporibus evanescunt, & frigidi calidis, facile e-
 rantur: ubi postquam à similibus generantur contraria tem-
 pora succedant. Item de regionibus & vultus rationibus intel-
 ligendum. Calidi siquidem morbi in his qui vultu calido utuntur

aele eveniunt. & vicia contrario curantur: uti & vicia - rui-
do difficile succedunt. & difficile curantur. Similes, quidem ab
astate servantur, ab hyeme alterantur. Collationes in morbis
frigidis, humidis & siccis faciemus. Etates demceps ad tempora,
loca & vicia bene aut male se habere dicit. Nam aetas, alicui
ut iuventus ad regiones & tempora frigida bene natura apta est
siquidem in eis bene degit. & aetas frigida ut senum in regionib;
& temporibus calidis. in immo. tamen regimur. & temporibus male
quoniam ab ipsi facile in morbos lapsi decuntur lapsa tempe-
raturae. Adolescentiam aetas temperata cum sit. in omnibus mor-
bis se habet. Idem quoque de viciis rationibus dicendum a similib;
mutari lapsas etates & contraria. modo etati ac servati. praeter
pueritiam cuius lapsus de humiditatem est adeo necessarius ad
extensionem corporis & vitae prolongationem ut similib;
modo servati debeat. Quae suae humidissimas infantem alim-
mel tamen cave pides humidum esse, aut infantibus alimentis ta-
ratione providendum.

APHORISMUS II.

In temporibus cum eodem die modo calor, mo-
do frigiles autumnales morbi expectandi.

Commentarius.

Morbos autumnales similes sperare debemus. quocumque tem-
pore tales sunt mutationes quales autumno fieri videmus. Inquit
huius diebus: nam mane frigus hic, meridie calor. rursum vespere
frigus. Quod si similes mutationes fiant infra diem, etiam aliis
anni temporibus, autumnales morbi sunt sperandi, teste enim
gal: in eodem tempore temperaturae non ipsorum appellationes
morborum causa sunt. Caeterum notandum est, quod autum-
no quidam sunt morbi, qui sequuntur totam hyemem constituti-
onem quae frigida est & siccis. Autumnam nam frigida & sic-
cum esse dicit Hippo: laqueum nam humana. Sicus, inquit est au-

tunna. & hominem jam frigefacere incipit. Quodam se-
 quuntur autumnum constitutionem ut aestatem sequitur, non po-
 tritam ipsam autumnum naturam veluti in aphor: II. seq. cum inquit
 si hyems sua, & aquilona. ver. vero blavioium & australe,
 necesse est aestate febres acutas fieri, & iippitudines; flocl-
 co febres acutas & iippitudines fieri dicit aestate, non tanta
 aestatis ratione, sed praecedentium temporum. Ita adhor: g.
 dicit Autumnno morbi acutissimi atq; exitiosissimi omnino.
 Gal. vero id refert ad aestatem praecedentem, & autumnum
 sequentem ipsam. In praesenti v. non reperi morbos totius au-
 tumnali constitutionis, neq; eos suos facit, quoniam arie-
 tem sequitur, sed eos, qui sequuntur. Iniquas dietum varie-
 tates, per calorem & frigiditatem. Sunt autem morbi mi-
 conantes, varij & mali iudij, quales in inconstantib; tem-
 porib; fieri dicit infra aphor: x. & autumnno ob partium di-
 erum varietatem fieri necesse est, nunc quidem calefactis ac-
 duatatis humorib; nunc vero refrigeratis, ac constitutis,
 tales etiam sunt, quoties eodem die calor & frigus fit,
 varijs conitatis humorib; & inconstituta natura, varij, inco-
 stantes & mali iudij, sunt non firmi. Hic meminit aphor:
 xi. seq. sunt autem quartanae febres erraticae, sienis, aqua-
 mirculem, urinae stulticia, & oia tps inaequalitatem sequuntur.

APHORISMI. V.

Austri auditum hebetantes, caliginosi, caput-
 grauentes, pruri, dissoluentes, quum itaq; huius-
 modi tempestas dominatur talia multa ad acci-
 dunt. At si aquilona fuerit, tulses faucium as-
 petuites, alui dura, dysuria, horrores, lateris
 et pectoris dolores: hac itaq; dominante, talia

infimos expectare oportet.

Commentarius.

Venti flantes variant constitutiones temporum. quoties enim media hyeme fiat auster, tepescunt omnia & frigora coeunt. Illud autem flante borea calor in frigus vertitur. Est enim boreas frigidus & siccus, itemque ei collateralis aquilo. auster vero & notus calidus & humidus. Fiat quidem auster ab æthiopo, & à meridionali plaga. Primum est humidum quando nubes ad nos adferat secundum calidum quia à calidis flat locus. Ita boreas frigidus est ob adentiam solis à parte qua flit nempe septentrione, & siccus non tantum quia non adfert nubes, sed etiam quia auras propellit. Sub totiusque ab Oriente flit & siccus est. Zephyrus ab occidente & est humidus. Flante austro auditus hebetatur, humectato cerebro & aëre per quem permeant sonitus. Austro caliginosus est non quod aërem caligine impleat, sed quoniam oculos caligine obscurat. Sic etiam & caput gravat, & nervos laxans plurius adfert totius corporis dissolutionem dum prævalet hæc constitutio ut & prævalente aquilone sunt ruses ob frigidam intemperiem, id fauces exasperantur. alius a. comprimitur à frigore & exacerbat, ac promde fauces retinet, quod ut ventet ipse aduertat. Difficultas urinae fit compressi masculis claudicantibus vequam. Horrores à frigore cutem alterant. Dolores pectoris & lateris ob frigiditatem laderem partes exangues. Atque hæc accidunt dum aquilo prævalet, alios ventos omnes superans & cum flans.

APHORISMI II.

Quum aestas sit similis veri, sudores multos in febribus expectare oportet.

Commentarius.

Videmus quousque anni tempore fieri sudores ubi calor humida

hiunctus fuerat, abundat autem magis tempora veno-
 abis, propterea dicitur sudores fieri multos ubi aestas veri simi-
 lis fuerit, ut enim dixerat, si eadem die calor & frigus sit
 autumnales morbos expectare oportet. In hiis si aestas veri
 simile fuerit talia expectare conuenit, qualia vere solent
 evenire. Sudores autem vere eveniunt multi, calor namque
 ipsius effundit humiditates ex heme concretas, & eas ad cu-
 tem euocat. Et isti Gal. in Com. inquit, aestate adest calor
 ambientis, hyeme humiditas, vere utrumque. Nec tamen in
 de sequitur ut esse calidum & humidum, quia Gal. loquitur
 de calore ambientis & humiditate corporis. Nam multi suda-
 res fieri non possunt sine calore ambientis, & humiditate cor-
 poris.

APHORISMI VII.

Magnis siccitatibus febres fiunt acutae: -
 quod si annus talis esse pergat, quatem tempo-
 ris statum effecerit, tales fere morbos ex-
 pectare oportet. *Commentarius.*

Febres acutae fieri magnis siccitatibus, sive dicit Hippo-
 crates, quia haec a viis sunt, illi autem siccitate accrescit, & san-
 guis acrior redditur. Quod si talis fuerit annus magna ex
 parte, si etiam magna ex parte tales fient morbi, nec per-
 inde multi, quoniam ut dicit in aphor. 10. Siccitates immodicae
 sunt letales, & minus lethales.

APHORISMI VIII.

Certis temporibus et suam tempestivitatem
 seruantes certi agudicatu faciles morbi sunt. In-
 certis autem et alienis incerta quoque agitudines
 fiunt, et ad iudicandum difficiles.

Commentarius.

Constantia tempora sunt talia quae propriam seruant naturam. De
ubi huius fuerit frigida, neque nimis domens, neque modum fugi-
tate excedat, qualis regionis singulis debetur, & accipere quatuor
pluvia ita ut potius humida quam sicca sit. Sit temperatum, sed
pluvia copiosa non in immodica. Aëta, aëta & sicca, neque omnino hu-
mida. Quando tales fuerint constitutiones morbi fiunt celsi ac in-
dicari facies, quoniam temperate tempestiva redduntur. Bona siqui-
dem fieri solent iudicationes: iustior humores morbos facientes quieti
sunt & parati, quos interim natura coquit ac impetat deinde exierit.
Inceps autem & inconstans temporibus, humores turbantur, neque
eruant unam naturam, neque unum locum sed varie cocti, & natura
spus fugientes infabiles morbos faciunt. Atque inde fieri mala iu-
dicia, hoc enim sunt cum trahi symptomata & solent residuare,
quoniam ubi causa quae morbos efficiunt, turbatae sunt, pars cocta
exeritur, & cruda in iudicatione remanens facit morbum. Sed
mali iudicii esse. Quamoties per ea tempora praesertim si ad a-
lorem & humiditatem magis inclinaverint, pestem futuram esse
dicemus, nisi boni perantes in adriam earumque iudicationem.

APHORISMUS

Autumno in uniuersum morbi acutissimi et pernici-
sissimi. Ver autem saluocerrimum et minime exitiosum.

COMMENTARIUS

Com: aphor. q. dictum est quod quidam morbi autumnales se-
quuntur naturalem temporis anni constitutionem de quibus aphor. q.
quidam u. dierum ipsius inaequalitatem de quibus aphor. q. quidam
denique ejus ad aëstatem sequentiam de quibus praeter ceteros auctor dicit
autumno fieri morbos acutissimos & perniciosissimos: autumnus
omnium temporum pessimus est quia frigidus & sicus est auctore hi-
sio: de humana natura ubi dicit. Sicus est autumnus, & hominem iam
inclinare morbi: solus enim ad meridiem est alioque, toto reliquo
tempore est frigidus, sicus quoque & ex ratione naturae peritior, et
est inaequalis calore & frigore. Inquit ipsi diebus quae naturae adfert

imbecillitatem. Ad qua omnia sequitur ut morbi acutissimi & brevissimi cum periculo fiant ac perniciosissimi. Verum autem cum temporatissimum sit saluberrimum erit, & minime exitiosum.

APHORISMI. X.

Autumnus tabidis malus.

Commentarius.

Autumnus malum esse tabidis cum experientia, tum ratione videtur; nam quoniam succus est & iucos sedit, quoniam vero magis qualis languorem adicit, atque ipsi languent. Per tabidos hic intelligit Hipp. eos, qui quovis modo consumpti sunt, uti alium pulchritudinis patientur, tunc non utitur, non autem adveniens.

APHORISMI. XI.

Inter anni tempora, si hyems sicca et aquilonia, ver pluviosum et australe fuerit, astate necesse est febres acutas fieri, et ophthalmias, et dysenterias, mulieribus praesertim, et virus natura humidioribus.

Commentarius.

De temporibus inquit Hipp. si hyems sicca fuerit & aquilonia, ac si dicetis frigida, ver autem australe & pluviosum humidum ac calidum status, necesse est astate fieri febres acutas, lippitudines, & infestiorum difficultates. Sequuntur hi morbi astate naturam jam pertransiente, ob praecedentis hyemis & veris mutationes, quoniam neque haec magna fuerint, neque propriis naturis temporum contraria. Siquidem hyems sua frigida est & boreas fortius per ipsam. State vero succum dixit, contraria est naturali quae frigida & humida esse debet auctore Gal. com. 13. leg. Humidam quoque ignis veris constitutionem, dicens Veri pluviosum & australe. Praeterea cum constitutio praesens veris, constitutione hyemis corrumpat, siquidem prior tunc fuerit iusto & sequens iusto humidior, restabat ut non essent sperandi morbi vere, sed

sequenti astate. Humiditate quidem perseverante. & ad astate
 tem servata. hac vero astate calore liquata, atq; ebulliente.
 sequuntur putredines. quoniam calor & humiditas putredinis
 principia sunt. Sunt etiam morbi ab Hipp. traditi. Febres a-
 cutae humoribus inalterentibus & putrefactis intra vasa. Lipp-
 tudines distillantibus humoribus a capite in oculos. quemadmo-
 dum ubi defluxerint ad intestina dysenteria. Ista quidem
 ubi acres fuerint humores & erodentes. ubi vero tales non fu-
 erint non vera fiet. decumvente sanguine ad intestina. & per
 eadem vacuato erunt haec cruenta dejectiones. verum absque-
 ulcere. Necessario tamen haec sequi dixi. quoniam id non tanta
 experimento comprobavit. sed norum causas firmas esse agnouit
 de praedictos morbos grandes. ut patet ex eius libro de aere aqua
 & locis. Dysenterias & mulieribus & viris humidioribus fieri
 patet. & si quidem circa canis ortum accedat aqua. & etesiae
 spinauerint spes est cessationis. & ut autumnus sanioris fiat.
 In nimis periculum est ne pueri & mulieres moriantur. Flatus
 etiam & ventros frigidos & aquos. I bonus circa canis ortu.

APHORISMI XII.

Si vere australis hyemis. et pluviosa. et tepens fue-
 rit. ver siccum & aquilonium. mulieres quibus partus
 in ver incidit. quavis occasione abortiunt. aut si pati-
 unt tam infirmos et morbosos partus edunt. ut vel sta-
 tum intereant. vel senes et valetudinarii eviuant.
 ceteris dysenteriae et ophthalmiae siccae fiunt. et se-
 nibus catarrhi cito interimentes.

Commentarius

Descriptis aphorismo praecedenti duabus constitutionibus hi
 duas alias opponit. ubi n. hyemem statuit. sicam borealem.
 hi vero eandem. statuit austinam. pluviosam idē clementē.

Et autem inquit sicum ac boreale, quod opponitur australi
 precedentis, mulieres quarum partus in ver incidit, ob quamvis
 causam manifestam abortiunt. Illos & symptomata quadam
 naturalia quae vere eveniunt de quibus est abortus. Ver enim fru-
 gendum & aquilonum humiditates ab hyeme contractas, intus con-
 vertit, & ad uterum deductae ac tabula dissolvunt, ad quod sequi-
 tur abortus, quavis occasione audente, ut metu, labore, dolore,
 malo victu. Praeterea cum frigidas ambientis, poros inveniat
 patentes ob hyemis calorem & humiditatem, penetrat ad uterum
 unguis. Quod si ea de causa abortiant, sine minus parient infantes
 tam infirmos & morbosos, ut vel statim intereant, vel tenues
 & valetudinarii vivant & impliciter apti erunt ad ortu naturae
 ad incidendum in morbos; id enim potius frigus humoris junctus
 penetrans facere. Alij autem eveniunt exsentes a falsa pi-
 tuita, quae hyeme genita à calore, frigore superveniente con-
 primetur ad intestina: ubi etidens dysenteriam effluet. Aliter
 etiam à calore & humore hyemis, accipit sanguis ac duci pi-
 tuita, quae rursus coctione fiet sanguis, adveniente in vero fu-
 gido, sanguis ad intestina explet, us dysenteriam efficiet; Lappi-
 tadmes quoque dicitur siccas, silentiorem namque exple-
 rione humori-
 bus à capite in oculos, turpitudine fiet, à qua ob ambientis fri-
 giditatem & siccitatem clausis poris nihil effluet: & semibus
 quoque sient in hac constitutione defluxiones cito interimen-
 tes cum fecerit acres humores ad pulmones abunde defluant.
 Item cum ad cor per arterias descendant, aut soporiferas op-
 plevierint.

APHORISMI III.

Estate vero sicca et aquilonia, autumnio pluvioso
 et australi, capitis dolores ad hyemem fiunt, et tu-
 ses et raucae, et grauedines, nonnullis etiam
 tabes

Commentarius.

In ista anni constitutione quā descripta est aphor. 11. hiems in
 it aequilonia: siccā ut aestate pluviosum neque attulerunt mor-
 bos hac duo tempora, quoniam unus distemperas altera praeca-
 dentibus emendavit. Verum perseverante humiditate veris ad aestate
 usque, aestas morbos, ibi enumeratos: intulit, & tunc imminuit cum
 aestivalam ponat suam & frigida, autumnum v. humidum & calidum,
 secunda temperas distemperas prima emendat, ac proinde non
 in ipsa, sed in sequenti hyemali morbi fient. Hyeme rei suam
 servante naturam, ut in aphor. 11. aestatis servavit. Ceterum
 ut ibi de morbos procreandos aestate, opus fuit humiditatem ve-
 ris perdurare usque ad aestivalam sic de procreandos morbos hieme
 in hac constitutione opus fuit, ut autumnum humiditas ad hyemem
 usque protuleratur. Et quemadmodum in ista constitutione a-
 estate suam naturam servante, morbi evenerant, ita hic post su-
 cam constitutionem aestatis & humidam autumnum hyeme suam
 naturam servante, morbi hoc aphor. enumerati sunt. Ea sunt
 capite dolores acutissimi seu in grebulo humore multo & impe-
 dita ob hyemis frigiditatem transpiratione & dissolutione
 si humiditas in capite non abundet, dolorem non efficiet. Sed ex-
 pressa descendens in thoracem & guttus, tussis, conitatio, in a-
 peram pulmonis arteriam raucitatem, in nates grauedinem fla-
 fetea ubi acres humores & biliosi in pulmonem descendant
 aut salsa pituita, tabes fiet exulcerato pulmone, maxime v.
 in paratis ad phthisim, quorum pectus anquistum est, & huius
 morbi alati.

APHORISMI XVIII.

Sim aquilominus et succus autumnus fuerit, hominū
 natura humidis, et mulieribus venē erit: alios lippitu-
 dines siccae, & febres partim acutae, partim longae, quos-
 dam etiam melancholicae male habebunt.

Commentarius.

Continuata oratione prosequitur quod caperat ap^h pceden.
 Dicens. Si v. aethas sua fuerit & borealis. autumnus vete
 riosus & australis capitis doiores ad huiem frunt. & supes.
 & raucedines. quibudam etiam faoes. Si vero borealis & sic
 cus autumnus fuerit. naa humidis & multietiva confert. re
 liquis v. lippitudines sua fient. & febres acuta & longa. qui
 budam etiam & melancholia. Autumno enim notum est ja
 vari mulieres. & quaecunq; corpora humida ac mollia fue
 rint. quia attemperantur; alijs autem naa succus iure durio
 rior lippitudines suas venturas quoniam bilis arefacta &
 acrior reddita a cerebri in oculos transfusa lippitudines ef
 ficiet; a quibq; ob cutis ariditatem nihil effluet. Febres
 quoq; acuta succedent. absorbpta fetola humiditate bilis.
 & ipsa mista venas acriori reddita. Haec a febres efficiat
 dentes quae sincera bilis appellatur. Notum etiam euadet
 quod cum bilis areseat. & pars eius crassior reddatur. te
 rum absorbpta. tum etiam sanguis ita ut psumum transe
 at in melancholiam. futuras quoq; febres longas. & quibud
 am melancholias & mentis turbationes ab humate melanch
 in capite idq; circa febrem.

APHORISMI XV.

Ex tempestatibus anni. in universum siccitates mi
 nibus salubriores & minus mortiferae.

Commentarius.

Audat Hipp: hoc aphor: constitutionem siccam. viduperat
 humidam: quia magna pars morborum fit otum & abun
 dantia excrementorum; haec v. copia pluviarum augetur. &
 siccitarius absorbuitur. Quod si adhuc sicca existente consti

tione morbi eueniant minus etant lethales. ubi temporis
pondeant; aut dicemus ming lethalem esse constitutionem &
quam rarius eueniunt morbi.

APHORISMUS XVI.

Per assiduos imbres morbi fere fiunt febres lo-
ga, fluxiones alui, putredines, epilepsia, apo-
plexia, angrina. Per siccitates autem morbi sa-
lufici, ophthalmia, isthmides, stranguia, et
dysenteria.

Commentarius.

Cum in aphor: prior: siccam constitutionem humida consulti-
set. in hoc morbos utriusque recitat. In constitutione humida
dicens fieri febres longas, quoniam austa humiditate diutius
rogantur humorum coctiones & morborum fines: Lentius quoque
laxatur & inde dixit alui fluxiones: Fiunt etiam putredines
cum in humoribus, tam et in membris ipsis. quia humiditas est
ulcerum putredinis principium. Comitialis morbi acta in cerebri
pituita; ubi & apoplexia, ubi substantia cerebri multa irrigatur.
Angrina uero si a capite uel aliunde ad fauces deflauerit nu-
mor. Hec de humidis constitutionibus & morbis dicta sufficiunt.
Sed sequentia de sicca constitutione distimulacoe egent
ad veritatem. Tabes enim proprie dicta non fit a sola siccitate
sed a nimio frigore, aut calore & humiditate. Est enim con-
sumptio cum ulcere pulmonis: ulcus autem fit a frigore ditus-
plis uasis, aut calore, humore desillante in pulmone ut Galenus
dixit igitur uera sententia de tabe. u. consumptione sine ulcere.
Articulorum dolores non adeo notum est quomodo fiant in sic-
ca constitutione, nisi arthriticos appelles eos qui quocumque modo
laesent articulos morbo siue ob intemperiem siue ob altum
acutum humorem eodem aetate. Stranguia fiunt ob
miniam siccitatem laesante uesica, & imbecillia reddita. Dysen-

teriae accidunt ubi ob calorem siccitati conjunctum, humores acres generantur, qui ad intestina confluunt, aures ad vesiciam conversi etiam tranquillitatem efficiere possunt.

APHORISMI XVIII.

Quotidiana tempestates aquiloniae coquant corpora firmantq; mobilia item expeditioraq; et coloratiora & audita valentiora reddunt, alium siccant, oculos mordent, & si pectus dolor alius habuerit, exasperant: austrina vero corpora solvunt & humectant, auditum nebetant, caput gravant, vertiginem oculis, tarditatem et languorem corporibus adferunt, alium humectant.

Commentarius

Dicit hic tempestates aquilonias corpora confirmare, siquidem frigiditas cum siccitate est densa; valida etiam reddit quoniam calorem interio revocat. inde sequitur ut omnes actiones tam animales quam naturales melius fiant: inde aquitas oritur, boni coloris, boni auditus; nam & activitas ad bene audiendum commoda est: Mala tamen nonnulla refert quae ad aquilonias sequuntur, parva quidem, & quae malis ab austro ortis confectis non debeant. Haec sunt ventus siccitas, arefactus facibus aut calore interius evocato & consumpto humore. Morbus oculorum qui a frigore fit. Et dolores thoracis, si qui praesuerint, exasperat atque auget, quia frigidi venti thoracem subeunt, & membranas atque exanquet partes ostendunt. Austrum vero sequentia mala & plura & pejora sunt. Austrum enim corpora humectat ad quod fieri omnia aia mala sequuntur: nam ea de causa corpora dissolvit,

laxatis nervis & muscularis. capitis gravitates auditis he-
betudines com: s. exposuimus, vestigines oppleso capite, nu-
more deinde in flatum ex parte verso & difficiles motus tum
oculorū, tum totius corporis o: dictam causam. Unum tamē
bonum ad auctum sequitur nempe quod uirus humectatur.
Totius a. huius aphor: ratio ad is referenda in quo dixi
siccatates indubig salubriores esse.

APHORISMUS XVIII.

Per tempora autem anni, vere et prima æstate
pueri, & his æstate proximi, optime degunt, va-
lentisq; maxime; æstate vero et autumno ad au-
quam usq; partem senes; reliquo autumno et
hyeme qui mediam ætatem attingunt.

Commentarius.

Hoc aphor: docet Hipp: quibz temporibz iniquis ætates o:
ptime degant. & dicit Vere & æstatis initio, pueros & in
ætate proximos & adolescentes melis degunt. Huius rei ratio
est quia adolescentes temperatissimi sunt; Hoc n: teste Gal:
in com: omnium ætatum optima est. Optima autem tempe-
rata, ætati debet simili tempore, ad a. ver est temp: tempe-
ratissimum. Et prima ætatis pars parump: tm a. veris nāa dis-
sidet. Nam unumquodq; anni temp: tribz partibz natura disti-
sum est, prima precedenti est similis, postrema sequenti
media exquinte, æquat temporis illius naturam. Quapropter
recte dixit Hipp: vere & æstatis initio optime degere pue-
ros & adolescentes: ætates n: ut & tempora ipsa patum na-
tura distant. Deinde pueri parem habent calorem cum ado-
lescentibz & juvenibz: nam pueri & adolescentes augentur &
eos conferens juvenibz parem habere calorem probat Gal: Et

de tempore: Et quavis pueri plus habeant caloris innati
 quæ augentur corpora, ille calor tamen temperatus est &
 qualis in adolescentia. Habent sane pueri redundantem
 humiditatem, quæ etiam seruari natura debet ad incrementum
 & protogationem vitæ. sed non seruetur prima ætate. Ver-
 rum cum Gal: dicit pueros initio ætatis optime degere,
 id finem voluit magis secutos esse à morbis, nimirum de augmen-
 to curans quod ætatis successu speratur, idem enim est opti-
 me degere & minime arguere. Hoc est quod Hipp. voluit
 dicens valentissimæ maxime. Pueri vero sunt initio ætatis se-
 curissimi quia in tempore paulo iustio, ætas paulo-
 iusto humidior, à lapsu & morbis qui ab ea humiditate eve-
 nire possent seruatæ & securissima est. Neque resolvi pueri
 ætatis initio putandum, sed eorum cruditates coqui, & eorum
 humiditatem parum mutari versus temperamentum, ubi & pa-
 rum à vetis natura distat ætatis initium. Senes etiam
 ætate bene vivunt quia hæc ætas frigida est, & calore æ-
 statis corrigitur, idque fit initio autumnii, quæ calor quidam
 modo æstivo similis est, ad autumnii vero finem non item.
 & hæc ratio est quod Hipp. dicit, & autumnii ad aliquam
 veto partem senes. Reliquo autem autumnio & hyeme
 qui mediam ætatem agunt id est iuvenes a 25 anno in 35.
 & subsistentes a 35 in 49. Iuvenes in hyeme admodum
 bene valent quoniam eorum calor non superfluit, sed ad ventum
 se conferens validior redditur, & in universum a temperatur
 ipsius qualitas quæ iuvare conjuncta est, ut subsistentes ea-
 dem ratione bene se habent hyeme.

APPROPRIA XIX.

Quilibet morbi in quocunque temporis fieri possunt

nonnulli tamen in quibusdam magis et sunt. et
irritantur.

Commentarius.

Quibus morbi quamplurimas habent sua gratias causas, omnes se
res vulgo non naturales appellat. Quibus tamen plures possunt
excedere quovis anni tempore, morbi quoque grati poterunt quovis
quovis tempore, quomodo quidam morbi quibusdam temporibus magis
fiant & irritantur. e. g. Terciana est tertiana hyeme ab ira exercitatio
immodica, & cibi calidis orta. aestate tamen frequentius generatur.
& acuta magis provocatur & venementior est. Verum exquisi-
ta tertiana non nisi aestate fit Gal. in lib. 4. de diff. feb. 13.
ad gratiam febri tertiana simplicis requiritur regio calidior, itaque.

APHORISMI XX

Sere enim insania, melancholia, epilepsia, apori-
ones sanguinis, angina, grauedines, decessiones
tussis, lepra, impetigines, vitiligines, et pustulae
ulcerosa plurima, tubercula, articulorum deor-
res.

Commentarius.

Quamvis vit omnium anni temporum sit optimum & temperatissimum
plurimi tamen in eo sunt morbi. Non quidem per se sed quatenus
vires roborat, & calor ipsius hyemi succedens, humores in-
ipsa hyeme, aut etiam ante ipsam congestos, agitat, & dilatat.
His autem vitia excrementa suppetat, & a corpore pellit: aut
ubi ille facere nequit in partes ignobiles transponit: fit tamen
nonnunquam aut neque abundantiam vomere, neque ipsam ad par-
tes dictas transposere valeat, eam tamen diffundat & in par-
tem aliquam praecipuam impetu pollat: Et his partes causam
requirendam esse verum nam & exercitatio et si mala quaedam
adferat corpori, ipsa tamen per se utilissima est. Morbi
enumerati vere quidem sunt sed magis tamen alijs tempo-
ribus ut patet ex sequentibus ubi reperantur. Primus est in-

lania ut sunt animi perturbationes & deliria quae sunt ad
humore melancholico affuso. Item melancholia ab ipso naturali
frigido, ac sicco humore fiunt, sanguinis & aliorum quae ceteris
occupante. Epilepsia fit a pituita & aliquando a melancholica
Angina a pituita in gutture delapsa. Fluxus sanguinis vel per
nates. anum, uterum manans veri proprius est. dilatarsi san-
guine. Grauedines, tauridines, & taffes, lassus & occupatis ab
humorum copia natibus, aspera pulmonis arteria, fauces aut
notate edemunt veris ratione. qui tamen permissi non sunt.
Lepra apud Scauum l. 4. cutis asperedo est, cum pruritu, otta
ad humore melancholico, aliam cutis orbiculatam depascens, a
qua squamulae decidunt. Impetigo v. a tenuibus serosis & a-
crius humoribus fit. crassioribus alijs murtis. In hoc malo videmus
scalpsa cure manare ichores — albi cum pilis albis nigricant
nigres, illi sunt a pituitoso. hi ad humore melancholico, & la-
tius dnt virgines. Funt & pustulae ulcerosa cuius quilibet
variola. morbilli &c. Item tubercula id est paruae inflammatio-
nes enascentia dicte. et in artuum doiores ad eodem hu-
more traducto. ut ad ignobres particulas.

APHORISMI L. XXI.

Aestate v. nonnulli horum. et febres continuae et
ardentes. et tertianae plurimae, et quartanae, vomiti-
ones item, alui profluvia, ophthalmiae, aurium do-
lores, ris ulcerationes. genitalium putredines, et
sudationes

Commentarius.

Antequam proprios morbos assignet numeret, quosdam alios
in ipsa fieri dicit ex quibus hi qui sunt vete, ut fluxus sanguinis,
furor, pustulae ulcerosae, aestate enim haec mala fieri pos-
sunt ex humorum asationem, aut ob eorum effluuescentiam.

Imo principium aestatis simile veri est. ac proinde morbos veri adferet. Peculiares a morbi aestate sunt. febres continuæ & ardente. & tertiana. bile abundante ac putrefacta in vasis. aut ab eisdem extra missa. Sunt item vomitû & ventris fluxiones quas diarrhæas vocant, decumbente bile ad ventrem. Itæ liquidiores & acrimiam humores acres mordentes oculorum membra nas protrahunt. Achymus: ubi poti pateant ut aestate. Aurium dolores. oris ulcerationes. & pudendorum putredines, humore bilioso ad has partes fluente, & mordente ac putrefacto. Sudationes etiam sunt. quæ cuti appropinquant, quales in infantibus de nâa modicissimâ fieri videmus circa meridiem aestate. & parsi durant. Accidunt ex sanguinis ebullitione circa parte, & acrimia potius cuti deducta, nec in sudorem manante, sed retenta in speciem pustularum multarum. & minutissimarum. Quarta et uestione vili fieri possunt. sed nunc nam partiu. omittunt.

SPH. RIS. A. IIS. XXII.

Autumno aestiu etiam multi morbi. & febres quartana et intericta, lienis tumor, aquæ intercutem, tabes stranguia, henteria, dysenteria, ischias, angina, asthma, ileus, epilepsia, mania melancholia.

Commentarius

Autumnus sua natura frigidus & siccus est & inæqualis ex parte & calore. quæ duo singulis diebus sunt mane & vespere frigus ac meridiem calor; ob frigiditatem conider effluuium & tranpirationem humorum qui aestate aucti sunt, & quidam siccitas, ob inæqualitatem frigoris & caloris totam ipsam naturam languidam addit, & partes corporis languentes arant. Lucretius non tam ut de aestate dixit morbos quosdam veri facere, ita hic autumnum quosdam aestatis sed plurimos: quoniam aut

præter morbos veris, proprios humores ad eum adducit. et
autumna cohibens ferè omnem effluxum humorum æstate
gentiorum plurimos æstatis morbos adfert. Sed sunt autum-
no proprii quartana a melancholia quæ a frigore & siccita-
te habuit generationem, aut absorptione æstatis, hæc v. autu-
no retinetur donec putrescat. Tunt quoque febres incerta & æ-
stiva, tum ob temporis inæqualitatem, tum ob humoris cra-
silitatem. Lienæ intumescunt delata ad ipsos melancholia, &
inde consentiente jecote hydropes succedunt. Tabes quia tempo-
ris inæqualitas languori & extenuationi paratos reddit. Uri-
nae stititidia expressa bile ad vesicam, aut ipsa a frigore offe-
sa ut sit apertis poris calore, & frigga muadat. Leuitates &
difficultates intestinorum expressis humoribus ad intestina, qui ju-
mam eum eorum exulcerantes ante coctionem coquuntur expelli
cibos, aut eodem ob languorem non continent ventres & intestina
si v. profundius intestina exierint difficultates intestinorum
pariunt. Ichthias siue capendium dolores sunt sanguine-
crasso trasto ad eos articulos, maxime pituita mixto. Sic et
angina, & fauces, & asthma ad pulmonem, comitesso sangui-
ne qui æstate effervescebat, & ad eadem euectus atat atago-
pituitoso. Pleus fit tenui intestino inflammato retenti facio-
Comitiali morbus etiam defegit in his, qui eo solent alias
laborare, præsertim quos melancholia facit. Mania item &
melancholia ad caput transmissa melancholia calida & sata
& effervescente aut face sanguinis crassa frigida & succa sunt.

7 PHCRIS III US XXIII.

Ælyme pleuritides, peripneumonia, lethargi, qua-
uedmes, raucitates, fusses, pectoris, laterum, & lu-
borum dolores, cephalalgia, vertigines, apoplexia.

Commentarius.

Tandem morbos reperit qui nre sunt suam naturam seruante. Isti a hyemis natura frigida & humida, morbos qui pariet a frigore & humiditate oris, & partes rigidas facit laedit. & morbos ex defluxione conuulsus, capite repleto Pleuritis sunt sanguine expresso, aut a capite defluente in membranas thoracem succingentes. Quod si in pulmonem decumbat, pulmoniam facit; lethargum v. si in cerebrum tuncius sanguis acruetur atq; putrescat. Grauedines, raucedines, tussis ex defluxione omnes oriuntur, quas frigus cum humore facit. Dolores pectoris, latitum, & tumorum sunt ab intemperie frigida quam inter se venis causat. Caput a frigore dolet, & ab humore crasso grauatur, & vere in flatum versus & agitatus vertiginem; cerebri v. substantiam occupans apoplexiam facit.

APHORISMI XXII.

Secundum aetates autem hi morbi sunt, paruulis et nuper natis puerulis oris ulcera vomitiones tussis, vigiliae, pauores, umbrilis inflammationes, autium humiditates. Commentarius.

In hac secunda parte sectionis morbos singulis aetatibus familiariter narrat a primo ortu infantium auspiciatus. Puerulis nuper natis & paruulis. ad septimam usq; meniem, & ultra ut pater Paulus s. c. a. intelligit n. tempus quoad dentes veniunt. quo alijs citius alijs tardius pululant. His inquit aphthae eueniunt, a lactis scilicet serositate quo atuntur, concedente membrana ipsis molliore. Tromunt frequentur cum pp copiam miniam quam sumunt. cum pp imbecillam retentricem. Tussis destillante a capite in thoracem humiditate multa & serosa, multa quidem a natura

Seroja v. ab alimētis. Igitur quia tunc in ventriculo corrup-
tur & sumi caput sentant, & eos a somno excitant; Et quia ali-
cuius coram tenetionem etiam excitantur. Umbilici sunt in-
flationes sanguinis ad partem dolentem & vulneratam transmi-
ssas aures humiditates purgantur quae in capite abundant. Per
nares purgantur nares & sine morbo est. Epilepsia mentionem
non facit Hipp. non quod his non accidat sed quod dentes ge-
nuerint frequentius accidat.

APHORISMI XXV.

Aduentante dentitionis tempore gingivarum pu-
ritus, febres, convulsiones, alui praesentia maxi-
me cum caninos edunt et his praesentim qui cra-
ssissimi sunt, et qui alio sunt dura.

Commentarius.

Iis quibus dentes pulsi incipiunt a 7 & 8 mense & ultio-
mori quidam addunt ex defluctione, a morfu & irritatione,
quam dentes cum oriuntur efficiunt. Prurunt n. gingivae duri-
dente ipsas dente, ex pruritu concitatur dolor, & vigilia, & fluxus
humoris ad cor, & thoracem inde febres. Ad febres convulsiones,
liquatis humoribus impletibus nervos, sequuntur. ad quod acci-
dit nervorum puerorum inordinatio. Si in capite concitatus humor
obstructionem faciat morbi comitiales fiunt. Lenet fluxus quia
in ventriculum & intestina delatatur humor, irritatione gingivae
commota. Maxime a cum caninos dentes edunt quia ceteris
maiores sunt & gingivae interm duriores. Crassiores v. ha-
bitantur magis quia sunt pleniores, & magis comprimunt
sanguinem unde putrefiit magis ad febres grandas, & convul-
siones & comitiales laborant. Excrementa dura in caput agunt &
nervos impleant.

APHORISMI XXVI.

Ipsis vero glandiuseculis tonsillarum inflammationes, vesiculae in occipito, miltosum luxationes, anhelationes calculi, lumbrici rotundi, ascitides, verrucae pensiles, Satyrismi, stranguria, struma, & alia tubercula. praecipue vero ante dicta.

Commentarius.

Cum o pueri magis aetate proceperunt in undecimum annum & pubertate proximi, hic enumerati morbi eis eueniant omnes ab humorum abundantia, & crassitudine causati, eos quante Tonsillae graues naxia dux h. e. iuxta isthmum, i. e. q. isthmus angustia loci inter duo maria sua parte in cibus & potius deglutitima angustia est. a lateribus en sunt glandulae duae, quae iuxta isthmum suo angustiam sunt pra in pueris inflammantur & tonsillae dicuntur alias etiam antides, catbars o. amigdalatum inflammationes. Luxantur etiam vesiculae in occipito antototum ab inflammatione euellente vertebrae ipsas ad antelora, aliquando istia ad hic angustia sunt compresso quante. In pueris ac humoribus relaxantibus vertebrae ligamenta sunt praeterm ubi partes anteriores inflammant quae easdem ad se trahant. Asthma fit opleso pulmone crassis humoribus, unde cessaret ob angustiam respirare coguntur tanquam a coelesti, caplaides in vesica sunt sicuti semib in renib quoniam puerorum humores magis fusi sunt & a temo in vesicam deueniunt ubi calore concresecunt Lumbrici teretes in miltosum sunt, & ascitides praeterm in testio, a corruptis cibis in pituitatem naturam accedente calore vivificante. Struma pensiles, sunt partes quodam cutis eminentia, callosa rotunda sine dolore angustia oris ita ut suspensa videantur. Satyrismi par-

deudi sciat erectionem, & osium capitis prominentiam, &
 quandoq; septam hui sciat tumores prominentes in quibus
 hi qui sunt circa aures. Stuma sunt euri tumores circa ma-
 xillas inferiores & aures: appellantur et Jerosphus. Strangu-
 ria ab humore velica musculos relaxante, aut a lapide.
 Vesica qui familiaris ipsi motus est. Et alia tubercula
 graecis Jognala quae sunt inflammationes adnatum, quae
 celeriter tendunt in suppurationem.

APHORISMI XXVII

Grandioribus autem, et ad pubertatem acceden-
 tibus, superiorum etiam morborum multi, et febres
 diuturniores, et ex naribus sanguinis fluxiones.

Commentarius.

Pubescent homines 13 & 14 anno & pubertas ad 15 ex-
 tenditur. Adolecentia vero a 15 in 20. ut placet Gallico.
 a. lect. 5. inde sequitur iuventus. cum igitur pueri annum 14
 attigerint & cum eo pubertatem quae antecedit adolecentiam
 in ipsa pubertate erunt. lapides tumores & tonsillarum in-
 flammationes. Praeterea tunc magis febres diuturnas habent
 quia magis sanguine abundant quam pueri, etsi enim non
 generent plus sanguinis quam pueri magis tamen habent,
 quia minus consumunt dum magis augentur. Ante hanc aetate
 tamen febres sunt magis acutae propter corporis humiditatem
 & facultatis naturalis robur. Ea de causa patiuntur fluxiones
 sanguinis ex naribus praecipue matres. nam tunc temporis pu-
 eri mentes erumpunt sanguine abundante.

APHORISMI XXVIII

Pueris plurimi morbi judicantur, alij infra dies qua-
 draginta, alij infra septem menses, quidam infra an-

115
nos septem. alij ipsis etiam ad pubertatem acceden-
tibus. Qui vero permanserint. neq; pueris citra pu-
bertatem. neq; feminis cum menstrua erumpunt.
soluti fuerint. inueterascente consueuerunt

Commentarius.

Fines morborum puerorum qui ducti sunt iuxta iudicatione-
corum perferibit dicens. eos iudicari infra 40 dies. huius
est prima termina morborum longior. sed sunt alij qui septē
mensibus iudicantur ut acuti 7 dieb. Alij sunt qui quovis
anno ante caput ad pubertatem usq; protogantur & ibi
dem finiuntur. Viris quidem quia nimidi rursus sunt & ex-
crementa quadam in pueros adsumunt. & semen mittunt. a-
minis quoniam meries erumpunt. Quod si eo tempore &
atatis mutatione & 14 anno antecedente non sanantur.
commotiuntur iuxta inueterascentem consueuerunt.

APHORISMI XXIX

Adolescentibus sanguinis expuitiones. tabes. fe-
bres acutae. epilepsia. alijq; morbi. sed praecipue-
nunc dicti. Commentarius.

Iuuentibus sunt sanguinis spuitiones. quia sanguis is aban-
dat in iuuentute. atq; is biliosus. qui ad pulmonem ductus
ipsum excidet. unde & tabes sequetur quia laborate adoles-
centes & iuvenes. aphor. 9 docet. dicens tabes maxime
sunt aetatis a 18 in 35 annum. Febres item acutae eu-
veniunt. ad bilii redundantiam quia si multa venae patu-
rat efficiet aetatem. si extra tertianam. Uttaq; tñ est
acuta breuitatis ratione. quamvis tertiana periculo vacet.
Epilepsia per consensum à ventriculo. ab bilii abundantiam

fieri potest, sed primogenia affectione a pituitoso humore aut melancholico. cerebrum occupante, non fiet iuventa nisi ob malam viam rationem. Et cum iuvenes indistincte cibos, rassis capiant humi cubent. veneti inouluant. soli & imbricis se exponant quid miris si comitali morbo labo- rare.

APHORISMI XXX.

Ultra hanc ætatem proventus. asthma, pleuritis, peripneumonia, sepiusque, phrenitides, ardentes febres, diuturna alui profusio, cholera, dysenteria, syenteria, namorrhoides.

Commentarius.

Hic aphor. est de ætate qua iuventutem sequitur ea u. a 35. anno in 46. protogata. quam consistentem appella- ma dem citulos senes. Hæc ætas cum ferè rationem iuua- re videtur ad iuventutem. quam autumnus ad artem: & quemadmodum autumnus frigore continet vitem ætate ge- nitam ne dissolvatur. ita substituentium ætas qua paulo frui- gidior est quam iuvenum, vitem in iuventute genitam re- tineat. Sicut u. ea parte morbos facit in quam redundans. - transgreditur. Præterea ut autumnus morbos quosdam a me- lancholia facit. ita & ætas hæc hæmorrhoides, & ipsam me- lancholiam. Cum itaque bili mixta cruditatibus quas etiam congerunt ob malum vitium. & quoniam non ita bene conco- quant in pulmonem effluerit asthma. aut peripneumoni- am efficiet. si in caput tetrahum uel vici ipsa smectio efficiet phrenitidem: si in membranam subingentem costa- ventritidem: si in venis contenta putrescat febrem ardente affectu, ubi ad intestina transferatur diuturnos alui fluxus.

Si bilis permisceatur cruditatibus: sine ipsis vero dysenterias & intestinum abrasiones. Zosteria fit ob malum victum, non trahentibus membris tantam cibi copiam, quantum assumitur, qua ratione crudi cibi per ventrem descendens aut intestinis & ventriculo detahit a via fieri ante tempus ciborum excretio, ming etiam constante retentio in eis. Cholera v. fit humore bilioso impetu delato ad partes ventris, atque ita excreto vomitu, & ventris secessu.

APHORISMI XXXI.

Senibus spirandi difficultates, destillationes cutis, si, stanguria, dysuria, articuloz dolores, nephritides, vertigines, apoplexia, maris corporis debitas, pruritus totius corporis, vigilie, alvi, oculorum & aurium humiditates, visus obscurior, glaucoma, auditus deterior. Commentarius

Senum noniam adipescunt post annum 49 notum morbi sunt spirandi difficultates, ob frigiditatem thoracis, & ob pituita abundantiam qua destillatio a capite descendit. Abundant enim multis cruditatibus & pituita. Hinc est quod quiescentiam videantur esse frigidi & humidi, qui sunt natura frigidi sicut sunt per aetatem. Urinae stercidit ob intemperiem frigidam vesicae: & difficultates urinae ob copiam pituita urinae transitum impediens. Articuli dolent quia nam ad eos transfundit humores crassos. Adde quod in senectute non exercentur neque dissolunt excrementa quae natura ex consuetudine a iuventute mittit ad articulos. Sont enim articuloz humiditates impedire quo ming obstruione malegant vaide quae interim dum exercentur ab.

sumuntur, quæse vero seorsum. Nephridides tenuis mos-
si sunt. obstructions quidem à crassis humoribus. tenuius
fiunt; Lapidēs v. accedente calore eos absente. Cæteri-
que a crassis humoribus agitati. qui in cerebro generantur
aut aliunde in ipsum ascendunt. Apoplexia a crassa pitui-
ta senio accedit, cum aut supra modum augetur aut
causa aliqua dilaturatur. Hæmus habitus refrigerato pec-
te & crasso sanguine, aut ejus vapore cum sanguine in am-
plicitate corporis delato. Totius corporis pruritibus ob crassam
pituitam quæ senibus est molesta & ejus transpiratus
ob cutis siccitatem prohibetur, quæ ejusdem generis est ma-
gna causa, pituita n. cohibita putrescit, & à siccitate mem-
bris alterata transit in crassam quæ pruritus efficit. Vi-
gilant ob cerebri siccitatem, ubi humiditates via aliqua
expurgantur, aut ob curas, aut ob crassam pituitam ce-
rebrum membranas mordentem. Humiditas præterea abun-
dans si in ventrem aut oculos aut nares mittatur, easde
partes humiditas efficit. Cæcus hæmorrhoides. Graves auditus
a redundantia humorum in meatu aurium interno.

glaucomes fiunt ob immodicam instrumenti
totum siccitatem. & quia speciem habent
diffusionis auctore gal. in com. glaucum
colorem inter reliqua retulit ad purita-
tem & paucitatem humoris aquei qui
in pupilla continetur. li. 1. 10 de usu
part. siccitatem nimiam esse ait atque
concretionem crystallini humoris.

hoc autem fit non ab
humiditate sed siccitate.

HIPPOCRATIS APHORISMORUM SECTIONIS QUARTÆ

APHORISMUS 1.

Grauidas purgabis, si materia turgeat, a quarto mense usq; ad septimum, sed has minus, in recentiore vero aut maturiore gestatione, purgantia vitabis.

Commentarius.

In præsent. aphor. de prægnantibus docet, quibus earum liceat purgantia adhibere medicamenta, ac quibus temporibus. Quatuor autem partes continet præsent. aphor. Prima est purgare prægnantes à mense 4. ad 7. usq;. Secunda si humores turgant. 3. docet nung. convenite purgationes his sua. Unde ad 4. mensem. Quarta in recentiore vero aut maturiore gestatione purgantia vitabis. De menses ^{significam} itaq; Hipp. purgare docet a quarto mense ^{non} prius, transito & absoluto sed incipiente usq; ad septimum incipientem. loquitur de 4. inclusive de 7. exclusive. Tres primos & postremos tres menses viget. Itaq; inter medium tantum purgare licet nimirum 4. 5. & 6. Ratio hæc saluta- est in omni: quoniam purgantia medicamenta corpus futuroandi agitant, eos v. mori atq; ventris complicationes non tolerare. Itemis mensura. Dum terotina sunt in utero eorum accretiona neq; potestis in quibus sola stantitas ferre. Et eadem in: um: pere, & soler avortus afferte & septimo fentate partum potest natura, & quandoq; perficere. Adde quod fetus exitum tentat postremis manib; eo alimenti inopia. II. Condicio est: si materia turgeat; sed præterea nihil verat in sectionis aut a- usq; moris, ubi humor coctus fuerit, cum medicamento ducere cu

morbus minor sit. & in fine status & declinatione. Neque, qui primum statuit surgentes esse purgandos. tollit purgationem coctorum non surgentium. III. Dixit sed minus nunc h. e. minus decet purgare eas quae sunt ad septimum mensem nempe septo iam timente, quam quadrimestres. Alimus autem convenit purgatio septimo mense, in quo motiones naturae & partes non naturales evenire solent quam quarto in quo nihil tale timeatur. IV. In recentiore v. ac maturiore generatione purgantia vitiosius, idem est ac si dixeret eas purgandas non esse, nisi maxima urgente usu, & ipsis in summo constitutis periculo ante & post menstruationem 4 & 6 mensem. Tunc enim purgare vitio gerentes primis aut postremis tribus mensibus melius erit, quam auxilio destitutas relinquere, nec metuerit, uti casus exponat mamma, an caesia sistuari, an subito cocto de novem infusionibus rovari perquirat an incoctis.

APHORISMI II.

In purgationibus talia e corpore educenda, -
qualia sponte etiam prodeuntia juvant, contrario
vero modo exeuntia sistenda

Commentarius.

Atque naturam imitatur, ad cuius imitationem medici movent medicamenta purgantia. ut instante periodo soluta talia a corpore ducerent, qualia nam sponte & sine artis ope solvi excreverunt. Sed id bifariam fit, aut uti naturae opus, aut uti symptoma, naturae intempestive excrenente, quod gravat, mordet, acribitur. Medicum igitur decet talia per medicamenta purgantia ducere qualia sponte venientia urina juvat, talia enim conferunt & bene ferunt, & bene ferunt evacuationem ut illi s. apert. & late in comment. dictum fuit. Primum a priori docet Hipp. conjicere. Secundum a posteriori refert. Talia igitur per medicamenta purgantia ducere convenit.

qualia natura pellente sponte sunt utilia, hac enim conseruat
 & facile ferunt, cetera non item, atq; des sistendg vacua-
 tiones humoru coctiois omnes admittunt; cum natura eam spon-
 te ejectam bene se habeat. De vacuationib; autem ctudotgdur-
 bium est. ual enim lib. 1. de crisib. c. 8. inquit Sanguinis
 profluuium & sudores & tumores qui iuxta aures sunt. &
 reliqua vacuationes symptomaticeas, si intempore fiant op-
 portuno, possunt prodesse intempestiua autem mini iurant. In
 tempestiua autem sunt quae sine notis coctionis euenerunt.
 Distinctione igit opus est. Bivariam enim aliquis Succus in
 ratione Symptomatis excernitur, qui cogente natura, aut non
 cogente. Humores enim prauis cum cocti sunt a natura, uo-
 quantur per se, crudi tamen ante tempus, aut inodent, aut qua-
 rant, ita ut cogant naturam eos mouere ad excetionem ut
 quamuis grauent in parte continentur. Quando humor irritat
 aut grauat naturam, ita ut ipsum agat & expulsiom pareat
 opus natura est, quamuis non nisi irritata natura, ac petm.
 De Symptoma; quod si inde vacuatio sequatur Symptoma
 & natura irritata opus. Si veto crudi fuerint & grauant
 quos natura non mouet, fieri fit ut vacuentur, quoniam no
 iermentur. Effi natura ad hanc Symptomaticeam vacuationem
 non cogat. Quod si natura mouente vacuatio sequatur, ad
 eam vacuationem utilitas sequi solet, & hanc imitatione uo-
 cet vacuationem. Quando veto non commouetur humor a
 natura, sed suapte natura iacuit ob retentiuas imbecillita-
 tem, aut per accidens mouetur quoniam iterum ei contem-
 tentat natura pellere utrumq; non expedit quidpiam simile
 ferre, neq; enim talis vacuata iuuat. Quod si priota iuuat
 cum sponte a nat pelluntur, & agitata sunt, talia quoq; du-

cere conueniet, nam medicus habet in his quæ commota sũt naturam adimiculantem. Posteriora tñ neq; sponte vacuantur, neq; ea mouete sentiat natura; eademq; natura sentiente humorem aliquem vacuare, si alig eum sequatur cuius vacuatio noceat, quod fit cum vix vasa erodente longi sanguis excernitur, qui alias retentus, inuat. neq; id medicus imitari debeat, sed potius tales vacuationes conuocare teneatur. Præterea quæ fluunt non tamen a nãa petente, sed aut ob imbecillitatem retentius, aut consequuntur ad id quod vacuatis nemo teste dicit sponte vacuari, utq; de his est ultima atq; totius parti, contrario vero modo excuria, videntur

APHORISMI III.

Si qualia sporbes purgentur, contest et tacite ferunt, si contraria difficulter.

Commentarius.

Hic aphor: non eget expositione. siquidem abundè explicatur est in præced: Commentariis. Et in comm: s. aphor: i.

APHORISMI IV.

Æstate superne potius, hyeme inferne purgare conuenit.

Commentarius.

Cum de his quæ a corpore purgari debent egisset quas partes corporis purgare conueniat per amn contraria remota designat: æstate partes superiores, hyeme inferiores purgandas esse docet. Sunt autem superiores ventres omnes cauitates quæ iuxta septum transversum sunt & renum regione ac fatus, quæ parte corpus in superiores & inferiores partes diuiditur, ita ut vena omnes & cauitates iuxta eam superiorem diuantur: inferiores vero sunt jecoris partes, & vena

ut cauitates omnes quae in ipso sunt. Superiores aestate purgare conuenit antequam in morbos inciderent. Pro uisione ratione & postquam inciderit curationis gratia. Siquidem nam partes sunt quae aestate implentur uile & alij humoribus si qui abundauerint temporis caliditate eos sunt iuuante & ad supernas partes. Ductile hyeme uero ob frigoris ad inferiores partes descendunt. Sicut quicquid tempore abundant eo ut praevigilant aut curationis ratione purganda. Frequentius superiores partes aestate in ferentes hyeme male afficiuntur. hinc est quod Hipp. dicit aestate superne potius hyeme inferne purgare conuenit. Illud autem non universale accipiendum est.

APHORISMI V.

Sub cane et ante canem difficiles sunt purgationes
(Commentarius.)

Purgationem non conuenit sub & ante canis usum. id estibus aniculatione docet Hipp. dicit enim tunc eas morbosius uel difficiles esse. quia tunc temporis uenienter actum humana corpora. cum tamen medicamenta purgantia calida ac modum in se & calorem corporis augentia. Rursum calor auerit corpora inflammata & in amicum oritur dicit humores. contra medicamenti purgantis opus. iud ad istam eodem dicit. Dico tamen praeterea corpora cum calore aeris tum medicamenti. ita ut mirum non sit. si tunc morbi aut in purgatione.

APHORISMI VI.

Graciles et ad vomendum faciles per superna purgare. uisando hyemem.

Commentarius.

Per graciles hic intelligit biliosos non melancholicos testatur in comm. Praeterea si graciles fuerint nosse oportet an facile

vomant, qui enim angusta sunt thorace & longo collo, quique ad tabem patati sunt non facile vomunt, effi sunt graciles neque illi qui vi morbi extenuati fuerint huiusmodi intelliguntur, sed anni & natura graciles. Hic igitur si facile vomant, supra purgandum nam magna vi corpora movere ad vomitum periculum est & ructionis venarum. Convenit autem eos supra purgare, quia bilis sursum agitur a natura, & decet humores eo quo venturum ducere: consentit enim corporis habitus, aut consuetudo vomendi, quæ duo vomitum faciunt; idque facere consilium tenentes hyemem ut eam vitent autumno sane; nam si quem purgatum vernalis mensis, non facimus id tenentes hyemem, sed æstatem. Memus autem ne hyeme superveniente ei qui dicitur habent abundantem, purgati non possit mirabilia vice, & in ipsa ad vomitum facta. eodem modo conveniet nos purgare ut ne æstas superveniens eos in morbos biliosos ducat, sic etiam æstate ubi id periculum imminet.

APHORISMI VII.

Ægre vomentes, et modice carnosos per inferna, vitando æstatem. *Commentarius.*

Hic docet Hippocritus: carnosiores, quales sunt pituitosi si agetur & difficultet vomant ante æstatem probe purgandos esse docet, ne æstas superveniens & augens bilem talem in vitæ periculo constituat. Siquidem bilis & æstas cum requiritur vomitionem, quam hic molestie feret purgati deest ante æstatem ut hanc molestiam effugiat.

APHORISMI VIII.

Onoxios phthisi supra ne purgato. *Commentarius.*

Hac oratione docet Hippocritus: tabidos non esse purgandos vomitione. Nam si tabidi fuerint proprio tales qui ulcus in pulmone.

mone satiantur. periclitantur ne ulcera maiora multo fast
ex thoracis & pulmonis commotione vehementi. Si vero fuerint
ad faciem patati quos meminit, de morbo pop: qui humeros
habet atros & collum longum, & thoracem angustum, notum
est eos difficile vomere. & ruptura vasorum pulmonis pericu
lum impendere.

APHORISMI IX.

Melancholicos infra vehementius purgabis. ea
dem ratione contrariam iniens viam

Commentarius.

Quemadmodum aphor. 7 docuit aetatis tempore cum vis
abundat ac iusum vergit superiores ventres purgare ita
in abundante melancholia purgat ventres inferiores. nam
ut dicitur superiores excoquat partes ita melancholia inferiores
& ita bilis & superiorum purgatio. opponitur in illa ratione
melancholia & purgationi inferiorum. & hoc est quod intel
ligit cum dicit eadem ratione contrariam iniens viam.

APHORISMI X.

Purgandum in valde acutis si materia surgeat
cuius die. differre enim in talibus malum.

Commentarius.

Morbi acuti sunt qui ante 7. diem iudicantur. purganda
esse materiamurgentem etiam si cruda sit pater ex aphor.
11. sic autem eadem die id est prima die eam purgare
docemur. Quid enim opus est in crastinum differre quod ho
die facere convenit. Ubi v. coctio speranda non est. quo
niam crudos humores surgentes purgare licet, nihil vomendi
feret cunctatio. Nam vires languent, febris viget, & humores
praeputabiles in partem aliquam nobilem. Eadem igitur die purgandi.
Consentiente tamen morbi vehem. semel aut bis alternans mod. purg
prosumum debet.

APHORISMI XI.

Quibus tormina adsunt & circa umbilicum cruciatus, et umborum dolor, qui neq; medicamento neq; aliter solvatur in siccam hydropem firmatq;

Commentarius.

Siccam hydropem futuram notis praesentibus docet conquirete, ex doloribus & eorundem perseverantia. Dolores autem sunt tormina & intestinorum dolores devoluti quos scilicet vocat tales & a flatu intercluso fiunt, qui per intestina devoluti sunt. Sic & dolores circa umbilicum ab eadem causa oriuntur & circa lumbos. Quod vero non curentur purgatione, neque alijs auxilijs quibus flatus discutiantur, vacuantur & nimio frigore concoquantur, nam & in solent dolores diu perseverantes naturae patium efficere, indicat permanentem ac factum aliquam intemperiem, quae inbecillam reddit naturam calorem jecoris aut ventriculi. Is vero ubi non admodum a frigore umatur flatum grat, unde & siccam hydropem futuram sperate merito docet. Sicca enim hydrops, vulgo tympania, flatum habet causam immediatam & deinde calorem languidum, qui ex humore subiecto flatum creare valet, non tamen discutere. Quoties itaque dolores partem mutant & devolvuntur, ita ut motu intestina, deinde lumbos occupent, & circa umbilicum vagantur, flatus est causa: quoties tamen non curentur nimio, ut vacuatione, qui solet naturam flatui praestare, neque medicamentis flatum dissolventibus, signum est causam esse factam a qua siccam hydropem futuram praediciemus. Praeterea enim sunt tres aliae hydrois species.

APHORISMI XII.

Quorum alii licentia laborant, hyeme supra putigare, malum.

Commentarius.

Liquor intestiniore multas hñ caus. quasdam cum mād. quasdam sine ipsa: fit enim ob quamvis intemperiem quā possit consequentem aut termentem facultatem ventris & intestiniore labefactare. ou quam alimenta cruda. aut parum cocta intemperie excernantur deorsum. Quando ob nudam intemperiem fit. non est opus purgaoe: veluti & cum ulcerato ventre aut intestinis fiat absente caā. quā ulcus procreauit. tumor autem faciens lienteriam est aut bilis circūns ad excretionem. aut acida pituita. aut crassa ac lenta horrens intestinis. & bilis causa fit non est opus eam hyeme purgare per superiora. Nam etsi eum purgare cogamur. aut aliud tempus eligamus aut hyeme purgauimus eā per inferiora. siquidem bilis quamvis tenuis & calida humor fit. & fluere solet. non ita supernatauit hyeme in ventre eo tēporis frigida. His adde quod bilis ipsa facile per inferiora purgatur. Gal: in com: hyeme eam purgationem per superiora fieri non debere dicit. ac si diceret tempus ad id faciendum non esse aptum. Acida vero pituita magis per inferiora purgatur. & crassa intestinis adhaerens similiter. Gal: vero addit. quoniam quā in intestinis continentur. non possunt vomitu vacuari intellige si ipsi adhaeserit. alius enim vel ab ipso ano impetu assumptia sursum peli posse docuit lib. 3. De caus. Sympt.

APHORISMI XIII.

Qui ad Elleborum non facile supra purgantur. corpora ante potionem. obiosiore amento. et quicquid prae-humectanda.

Commentarius

Duo facienda sunt ijs qui elleborum bibere debent. praeter tim si non facile uomant. hoc sunt. multo cibo uti & quiescere. ac si dysisset. corpora purganda vomitu perhumectanda. Cibus enim per se humectat. dum sanguinem auget & videt.

acrimoniam ac succitatem mitigat. Lues v. ex accidenti numectat quoniam non dissolvit, uti exercitatio. Hoc uero docuerat r. aphor b. dicens Corpora cum quis purgare voluerit oportet fluida facere; quod fit humectando ea. Hoc autem ad omnem purgationem est necessarium; maxime v. ad vomitionem & ellebori usum, qui acrimonia sua nervos & partes sensu praeditas valide mordet, & ad convulsiones succando, & mordendo praecipue ventriculi os, ducit.

APHORISMIUS XIV.

Soto elleboto. corpus mouendum potius quam somno tradendum aut quieti. Indicat autem nauigationis motione turbari corpora.

Commentarius.

Postquam docuit quid ante ellebori potum sit agendum quid etiam post faciendum sit hoc aphor. declarat. nemo nauis elleboto corpora magis ad motionem, minus ad, omnium & quietem convertere. Idque argumento a nauigatione sumpto, nam nauigantes commotione corporum ad vomitum coguntur. Si etiam cum animus sit vomendi per elleborem videtur, magis motu quam somno & quiete utemur. Aphor. docet motum conuenire a medicamento purgantis pota. Quod etiam de elleboto dixit de si purgante medicamento intelligi debet. Somnus enim omnes validas vacuationes coniber. praestet sudorem & sanguinis fluxiones, quae per nares, uterum & haemorrhoides atque venarum cuiusvis scissionem giunt. Praeterea somnus debilitat vires medicamento humectatione; tum etiam somnus leuia medicamenta dissolvit. & natura inter dormiendum eadem coquit, & valida dissolvit, & vires eorum frangit; Quare dormire non gremis, umpto medicamento purgante; praeterquam si in sua pilularum materia, docente experimento quotidiano, probe admodum pilulas

Iuum minus perficere si a cena, finita cibi coctione & des-
censu sumantur, deinde somnus sequatur dum tamen mi-
niente purgatione a somno abstinere. Quod si medicamenta
vomitum mouere debeat. adhuc magis vigilia est opus, quonia
major agitatio corporis ad vomitum quam ad ventis fluxum e-
necessaria. Magis autem mouere corpora dixit quoniam non
semper mouenda sunt, nam languentia quiescunt, & du-
vomitum medicamenti tinnit. Ad somnum quoque minus du-
cing, nam aliquando ducimus, & dormite languidos admodum
præcipimus ut medicamenta in actum ducant, & ad purgatio-
nem ferendam roborentur.

APHORISMI XV.

Cum elæborum magis ducere volueris, moue co-
pus; cum vero sistere somnum concilia nec moue.

Commentarius.

Hic primo docet quod & aphor: præcedenti nempe corporis
motu ad purgandum conuenit de quo uide aph: 14. Deinde
addit cum u sistere somnum concilia nec moue. Illi enim
purgatio abunde præcepit, non opus est uti purgatione ita
nec motu ad purgationem instituto. Opponimus autem quiete
motui, & multo magis somnum. Sed quem non tñ non commo-
uent corpus & humores, utrum etiam ipsa animalis facultas
operatur, quæ in ventris purgationibus operari debet. Cohibet ite
supra dictas vacationes. Solet autem somnus sponte succedere
a purgatione, qui cadit & signi dormitionem fit. Causa quia
semet vacationem ne plus iusto procedat, & significat
ipsam integram atq; perfectam esse.

APHORISMI XVI.

Elæborus sanas carnes habentibus, periculosus:
convulsionem enim facit.

Commentarius.

Aphor. 30. & 37. sect. 2. Damnavit Hipp: purgationes san-
guinis corporibus adhaerentibus. ni v. speciatim eas quae per hel-
leborum sunt periculo: as esse dicit ipse qui feras carnes
habent: quoniam purgationes convulsionem adgerunt, tum
quia cum helleborus praeuos succos non invenit, trahit vo-
nos. & colligat corpus, & dissolvit humores bonos, spiritum
& carnem, tum etiam quia calore & acrimonia nervos mo-
det praesertim oris ventriculi, atque convulsiones excitantur
partim exanitione, partim per consensum. Sed tales potius
motus convulsi quam vera convulsiones sunt.

APHORISMI XVII.

Non febricitanti cibi fastidium, cordis motus,
vertigo tenebrosa, et oris amaritudo, purgatione
per superna opus esse significat

Commentarius.

Notas plures tribuit quae cogunt ad supernas purgationes
omnes a. scilicet vitem in ore ventriculi abundantem. Non fe-
bricitanti inquit, cibi fastidium nam solent febricitantes
cibum fastidire ob vasorum plenitudinem, cacochymiam
& putredinem, ob quae membra nihil sugunt a ventricu-
lo etiam si humor ad eum non repat. Sine febre v. ipsum
ad ventriculum impetum facere itat. Bili v. cum calore
tum malitia appetitum deiecit. Calor n. appetitum deiecit
uti frigus augeat teste Gal. lib. 1 de caus. Symp. 7. Cum a-
humores purgandi sint quo maxime vertunt praedicta pur-
gatione per superiora egrediunt. 4. Cordis motus ventri-
culi modulationes illigi probat Gal. 2. de plac. Hipp. lib. 1.
Cum igitur acres succi ad os ventriculi confluunt purgationes

per superiora convenient. Vertigo quoque tenebrosa indicat eadem ab ore ventriculi mittere vapores in caput, qui in guttum moti vertiginem faciunt & in oculis tenebras. Oritur amaritudo manife. h. bilem indicat in ore ventriculi, quae ad os usque fumos mittens, & per communem membranam amaritudinem traducit ore. Bene autem colliges si haec aut omnia, aut plura ex his adsint, corpus vomitione egerit.

APHORISMIUS XVIII

Supra septum transversum dolores, quicunque egerit purgatioe, per superna purgandum esse significat, quae vero infra sunt per inferna.

Commentarius.

Ita praefecto docet purgare per superiora humores qui dolores faciunt supra septum transversum & purgare per inferiora eos qui dolores afferunt infra ipsum. Dolores enim qui ab humoribus acrioribus & biliosis oriuntur, & occupant ore ventriculi & partes thoracis sollicitant, nondum patte quam formati, sed ab humoribus surgentibus, omni vomitione euntantur. Neque noxa inde sequetur parti alicui siquidem purgatio medicamentis ad ventrem ex partibus thoracis ducent humores quos vomitu pellet egerit. Si ita ad caput ascendant melius est eos quomodo libet ventri fluxu vacuare, neque enim per hactenus supra septum transversum illerit caput & collum sed eas tantum partes quae sunt in thorace. Nil. luc. n. laborante capite aut collo vomitum movit, quonia is caput maxime idcirco.

APHORISMIUS XIX

Qui dum pharmacis purgantur non siliunt, purgationis fine non attingunt priusquam siliuerint.

Commentarius.

Ad partem artis diagnosticam huius aphorismi pertinet. Si enim hausto purganti medicamento dum purgatur homo non dum sitis, nondum est abunde purgatus, non enim quiescit donec sitiat. Hippocritus huius non probat ex siti purgationis integritatem, sed ex sitis defectu imperfectam purgationem. Quod hac ratione verum est & perpetuum, quod humore purgato, quamvis frigidus sit, iam nonnihil de nativa ventriculi humiditate assumitur, & medicamentum sua actione mordet ventris os, unde sitis accedit. Respondeo itaque dixit non cessant donec sitiant, medicamentum enim in debita quantitate assumptum, quodque purgare sua vi abunde solet, tam diu agit donec sitim afferat. Atque hinc patet quando purgatis cibum tuto suppedire possimus; non quidem ante absolutam operationem purgationis, atque huius finis cognoscat ex superveniente siti.

APHORISMI XX.

Non febricitantibus si tormina adsint, et genuum gravitas, et lumborum dolor, inferna purgatione opus esse significant.

Commentarius.

Aphorismi 17. signa scripsit quibus praesentibus convenit non febricitantes superne purgare; huius vero ea signa scribit quibus praesentibus conveniet eodem inferne purgare. Sunt a tormina & dolores torquentes qui intestina vexant & per eadem devolvuntur. Genuum gravitas, quae sciat huius motus crassos abundare, qui ad genua descendunt. Lumbi

quoque dolot atavans ab humoribus crassis. Hos autem eo
ducere convenit quo vergunt per loca conferentia ver-
gant autem ad inferiora.

APHORISMI XXI.

Deiectiones nigrae sanguini atro similes =
sponte euntes siue cum febre siue citra febrem
pessima; & quanto ipsarum colores deteriores
fuerint plures, eo peius. à medicamento autem
talìa educi, melius, idq; quanto ipsarum plu-
res fuerint colores.

Commentarius.

De nigris deiectionibus. Sponte vomentibus & de his quae medica-
mento ducuntur quoddam nūc nāventur. quae autē consuevunt
ubi prius intellexerimus trisatiam nigra deiei. Aut enim deiectionis
sanguis ipse qui e ~~recto~~ iecore per mezeraias effunditur in
intestina, & ibidem concrevit & demoratur. Aut deiectionis
sanguis fax, quae in sanguinis gratia subsidet cuius magna pars
ad lienem deferretur, cum sanguine ad ipsius alitionem, licet
is succus niger referendus putrefacere, & in atram bilem exquirat
transire. Verum non ex hoc tantum succo nigro. Sicut exquirat
atram atratur, sed ex putredine sanguinis aut cuius atq; est nāc
deferenda. Agnoscatui tū hāc illius atrae spes ex eo quod non
concrevit, splendet, saporem & odorem aethi refert, ferram
fermentat & cruda eam offacere non audent, seu si offaciant
minime tamen gustabunt. De nāc ferrā atrā deiectionis
specie est praesent aphor: Cum a sponte evenit, & vime-
dicamentis purgantibus educi possit, primo de sponte venien-
tibus agit dicens siue cum siue citra febrem sint pessimae.

veniunt n. languente jecore. ac toto fere morbo aut magna morbi parte principio videlicet & augmento. in quibus temporibus coctionis notae roridum adlucet. Si enim notis coctionis apparentibus. tunc in ipso morbi vigore evenissent nihil mali ostendissent: Ut hanc pluralitatem temporum minuit vox in plurali cunctes! id est malorum fauorum evaluationem decretoriam. Sine his tamen notis languorem facultatis sciunt. ac proinde erunt pessima. Sive cum febre sive sine febre fiant. Verum quanto colores deteriores plures fuerint. tanto magis malum est. quia tunc cum plurimis est pugnandum. Cum medicamento v. niquis melig. si quidem cum vi medicamenti pravi sui ducuntur. induant naturam probe purgari. & eam esse vim medicamenti quae sanguinis faecem expulget. Melia igitur est faecem sanguinis vi medicamenti educi. quam sponte ob languorem educi. & quanto fuerint plures melius. quia hoc nihil aliud sciat quam medicamenti vim quae valeat praves humores vacuare.

APHORISMI XXII

Morbis quibuslibet incipientibus. si atra bilis = supra infraque exierit. lethalis.

Commentarius.

Malum est quemvis humorem de jui morbi initio id est ante coctionem rade signi. Induat enim causam valde mordere aut gravare. aut facultatem omnino languere. In via & rade causa non semper malum est sed aliquando iuvat. Ubi autem humor pravius excernitur. & in ipso lethalis est dispositio quoniam praeter cruditatem perniciosam ostendit. Lethalis est atra bilis in principio morbi iustum aut deorsum excreta. quae magnam facit unctionem sanguinis. aut bilis flavae aut atrae.

quæ factæ sanguinis est & coctricis facultatis languorem. q. si vilius hæc quantumvis permittit. notis coctionis apparet. si hæc existeret. bonum esset. ut n. Hipp. inquit. excretionibus lunda cruenta. fætida & biliosa si bene exeunt bonæ sunt.

APHORISMI XXIII.

Lutog per morbos acutos. aut diuturnos. aut vulneta. aut animum modum extenuatis. atra bilis aut velut sanguis niger subierit. pro rûdic moriuntur.

Commentarius

Ita loquitur de nigris dejectionibus a force sanguinis & a sanguine concreto & dicit eas esse lethales si evenerint extenuatis ex morbis acutis aut longis aut ex vulnere. significat n. invectilitatem facultatem ægri. quæ nequeat ut numores superare. Cum autem languente facultate dejectiones fiant sive purum sive decoctum non modo mortem. sed etiam brevi futuram signum est.

APHORISMI XXXIV.

Dysenteria si ab atra bile incipiat. critica.

Commentarius

Proprie dicta dysenteria est quæ fit cum ulcere prædominante. Intestorum hæc fit humore acro. qualis est bilis aut pituita salsa descendente per intestina ac primum detergente. et abradente & ulcerante inde quoque manante sanguine. & a qua vilius morbus fit mala est dysenteria. si a salsa pituita peior. si ab atra bile exquisita. pessima. & quæ auctore Gal. aut difficile aut omnino impossibile curatur. veluti dicitur excruciatu carere. præsertim quoniam modum non facile admovebitur. & fœx perpetuo descendens exasperat intestina.

APHORISMI XXV.

Sanguinem superne quidem egredi, qualiscunque sit, malum; inferne vero niger si deiciatur, bonum.

Commentarius.

Sanguis aut superius excernitur & vomitu nam sanguis ex naribus aliquando fluere bonum; aut inferius atque id sensim ut in via concretum. Primum malum est. cuiusvis coloris aut nigrum fuerit sanguis; cum enim per os ejicitur sive ex pulmone sive ex thorace concretus. Sive ex ventriculo, malum est. Cum vero deorsum missus non quidem subito, ita ut facultatem perfundat, sed sensim bonum erit. Nigra autem deiciuntur cum sanguis sensim huiusmodi, ita ut antequam sanguis excretus concretus atque demigretur. Sicut autem bonum quoniam erit minus malum, quam si per os excretus. Minus malum enim est sanguinem abundantem ex venis in ventrem effundi & inde excrementum pulmonem laedi aut thoracem aut in ventriculo coagulari & cibos contrahere. Ita nomine nigri sanguinis intelligit concretum, non melancholicum cuius dejectionem pessimam egrediatur aphor. vi. si sponte everserit sicut nunc per infernam dejectionem vult intelligi eam quae fit per haemorrhoides quae revera bona est.

APHORISMI XXVI.

Si dysenteria defesto veluti caruncula deficiatur, mortiferum.

Commentarius.

In diffinitione intestinorum primum pituita deferatur deinde frigido excernitur deinde summa cuticula interna accidit & postremo substantia intestini crassa deijcitur. Haec sane catmisi nulus est, quam difficultatem intestinorum curare est, quod sit impossibile quoniam non reficitur, cum pars amissa, minime vero intestinorum quibus paucus est sanguis, paucus calor nativus, & ferum perpetuus transit, ita ut cicatricem obducere nequeat.

APHORISMUS XXVII

Quibus per febres sanguinis undecumq; etuperit
copia, conualescentibus ventres humectantur

Commentarius.

In febrib; solent sanguinis fluxiones aut iudicatoria aut
seus evenire, & si eveniant ventres conualescentibus humecta-
tur quoniam post magnas sanguinis vacuationes laqueus na-
tibus calor in retentione dum novum alimentum sumitur co-
ditates fiunt. neque enim calore cibos superate. neq; oculos su-
co digerere in nasum corporis ac promove plurimum & ericu-
atq; humidum per intestina delabitur & ventres deor. m. hu-
meant. hoc vixit in gnes sanguinis vacuationes accidit
non nro alge. Quod etiam dixi undecumq; etuperit notissimu
est, nam & per haemorrhoidas & per uterum, & per oem ^{aut} p-
nates in febrib; sapig evanescit ubi modum excessit inbeal-
litudinem deest quam loquitur ventrum humectatio. & paret
quoq; tunc urini & aqua

APHORISMUS XXVIII

Quibus defectiones sunt biliosae superueniente
sordiditate cessant & quib; sordiditas adest biliosorum
defectione finitur.

Commentarius.

Quoties humor morbum aliquem efficiens in partem quam
transiit. siue intra corpus siue extra ipsum partem adven-
it morbo iente qui ad humore pervenit coarctatur. Maxime v-
it per vii per distantissimas partes vacuatio - & quam reuol-
utionem in contrarium factam ducit. hoc accidit cum humor
biliosus sordiditatem efficiens per intestina vacuatur humore
cuius defectiones. Quod si vitiose defectiones praecedunt

iudicatio veniente cessant, tunc ad superiorem converso humore, qui per ventrem vacuatur; hoc de purgatione dici nequit. siquidem ea ad crassitudinem non facile sursum ac deorsum astat. Tota aphorismi summa est de iis quae plerumque eveniunt, fieri n. p. ut quis acrio oleo abundet ut possit simul & per ventrem descendere & caput occupare ac iudicium efficere; sic in phrenitide semel atque iterum purgata vires praesentis tamen acrium non deest. Docet itaque Hipp. humores caput instantes ventris purgatione ducere deorsum, & humores deorsum facientes impetum ad superiorem revocare veluti vomitu.

APHORISMI XXIX.

Quibus in febribus sexto die rigores fiunt, crismi habent diffidilem.

Commentarius.

Lemma 3. progn. 22. Quibus febres periculantur neque cum liquore lutionis, neque in diebus decretoriis. revivam in eis expectare oportet. Idem dicit Hipp. hoc aphorismo; Nam difficile iudicari de male iudicari. Mala a iudiciis sunt cum praevis accidentibus. Videlicet malum nempe mortem, aut deteriorem statum, aut cum periculo recidivae. Talia eveniunt iis qui iudicantur non cum signis coctionis, aut non in die decretorio. Sine notis coctionis nullus morbus prope iudicatur, quoniam coctio excretionem praecedere debet, tum ad citam iudicationem, tum ad securitatem. Dicitur Hipp. 1. de morbis pop. Coctiones crasis celeritatem & securam sanitatem ostendunt. Praesens aphor. unam tamen prognostici partem confirmat, quae ad diem decretorium spectat ac docet sexto die malas fieri iudicantes. Quod enim de rigore dixit, de iudicatione intelligi voluit. Nam solent rigores coctiones ipsas antecedere, quoniam rigor est inaequalis totius corporis conflagratio. Hanc

o. convulsionem sequuntur vacuationes & iudicia nunquam tñ
 ac bonum in sexta die. Sextus namq; tyranno confectus uti
 & septimo regi. Rex n: aut supplet partem admittit, aut tota
 tyrannus v. de permicie ~~ad~~ gaudet de salute dolet & qua-
 sit uti animum expleat & agrum male faciat, aut longa pu-
 nitione exerceat. Salu est sexti diei natura, qui aut agrum ju-
 dicat de mortem, aut cum prauis accidentibus, & deinde cum peri-
 culo recidiva. In febrib; itaq; praeteritum continuis, aut quae
 nunt quotidianas accessiones, rigores in sexta die facti mali se-
 & qui difficiles afferant iudicationes, hoc est ad mortem aut cum
 prauis accidentibus parum tutas, & quae redire solent.

APHORISMI XXX.

Quibus accessiones fiunt si febris eadem no-
 ta postero die repetat, quacumq; nota dimiserit
 crisis habet difficilem.

Commentarius

Verus sensus huius aphorismi est de horis morasum ac-
 cessionum. De quib; inquit. Si febris repetat eadem nota
 sequenti die qua hodie invasit & tertia die eadem nota
 qua secunda, & quarta die, eadem qua tertia, & secunda
 & prima, difficile iudicabitur, id est protrahebatur morib;.
 Longus etenim futurus est morbus, qui causam hē fixam
 & immutatam, & permanentem. talis est febris qua eundem re-
 petit notis. Neq; licet statim morbi longitudinem praedicare,
 ubi semel, aut bis, eum ordinem mīadendi leuot febris, sed
 ubi saepius eveniat, febre quotidie, aut per tertium aut
 per quartum repetente.

APHORISMI XXXI.

Qui per febres lassitudinem sentiunt, iis ad articulos
 et iuxta maxillas potissimum abscessus fiunt.

Commentarius.

Lassitudines quaedam sunt spontaneae aliae sequuntur exercitationes. Ubi u quispiam febricitauerit cum lassitudine qualiscunque ipsa fuerit, abscessus solent sperari, atq; tales febres mite. Si enim lassitudo valde, equatur exercitationes sperandum est naturam transmissuram abundantiam ad articulos, qui ab initio ob exercitationem inaequauerunt unde et initium morbus nascitur. Nam artuum inaequantes in exercitatione, calorem musculis mittunt, & inde toti corpori calor u in articulis manens abundantiam ad se trahit. Siquidem calor est tractionis initium. Quod si lassitudo sponte euegerit abundantiam mittit nam in articulos inferiores si partes longae fuerint, quia crassi humores ad inferiores articulos mittantur si u tenues fuerint ad caput ascendente iuxta maxillas & post aures & in mento fiunt.

APHORISMUS XXXII.

In quibus ex morbo conualescentibus pars aliqua laborat ibi abscessus fiunt.

Commentarius.

Præcedenti aphorismo docuit qua parte febricitantibus abscessus accidat. hic vero ubi conualescentibus expectandus sit. Si enim pars quæpiam doluerit, aut exortauerit, aut languida fuerit, ibi abscessus speratur. Causa est nota. Si enim is qui conualescit, nondum sanus omnino est. Præcipue debes an aliqua ratione abscessus sit speranda, quod si fuerit, tunc prædices cum futurum in dolentem partem quæ dolor advocat fluxionem. Si u non doleat sed ex toto morbo, aut languida sit, ibidem fiet abscessus, quoniam præcipue partes mittunt secundum naturam excrementa in ignobiles, & valde ad mirabilia. Præsigna autem futurorum

abscessum ex Hipp. acies in prognost. & ex imperfecta
convalescentia, & ex notis reliquis morbi. praesagia v. pat-
tis in quam futura sunt ex aphorismis praecedentibus

APHORISMI XXXIII.

Sed si qua ante morbum patis laboraverit. ibi
morbi sedes. . . . . Commentarius.

Continuata oratione nunc scribit aphor. Nimirum de absces-
sibus sperandis, docuit enim aph. si in aegrotantibus cum las-
situdine affectus esse sperandos, & in quem locum, in sede
convalescentibus dixit. abscessus esse sperandos in patiendo
sentem. Si quae doluerit aut laboraverit. Hic v. de his qui
nondum aegrotantes dolent, aut patis lassitudinem patiuntur.
Cum enim aegrotaverint in parte qua praedicta fuit dolore
erit abscessus sperandus pp. ads. distat. Quamvis an sit
futurus abscessus nec ne adhuc indistinctum maneat. Nam
si aliqua via humor qui abscessum committere debet purgetur
liberatur aet ab abscessu, uti infra aphor. cum inquit
Quib. speratur abscessum ad articulos futurum. liberat ab
abscessu urina multa crassa & alba facta quali in febribus
cum lassitudine quarto die quibundam fieri incipit. Quod
si e naribus sanguis effluerit valeat celeriter liberatur. Si
teresa & prognost. vs. inquit. Conquietate autem oportet
talia hoc modo. Si febris desinet, & dolor non cessaverit, &
purum non excretaur secundum rationem, neque biliosa sint
alvi defecationes, neque dissolutae atque lyncetae, neque urina vel
de multa & crassa & plurimum continens sedimentum parati
autem faustus ab omnibus aegris satisfactoris signis. In his opor-
tet nimis modis abscessus futuros sperare. Haec est integra
pp. definitio futurus abscessum

APHORISMUS XXXIV.

Si febre defento suffocatio de repente superuenit lethale est. nullo apparente tumore in faucibus

Commentarius.

Suffocatio febricitantis vel leuiter periculosa est quia cum maiori respiratione quam naturalis sit egeant. nec naturalem efficiere valeant. nedum maiorem quoniam stranguantur. inde calor defectu aeris refrigerio sufficientem corde augetur. unde motus. Sumore nullo apparente in faucibus dixit. per fauces intelligens eam partem quae apertore se ostendit. interjacens gurguri & quae. ita ut apertore nihil fumejere videatur. Et nam angram lethalem esse ex 3 prog. 16. manifeste patet.

APHORISMUS XXXV.

Si febre defento repente collum inorqueatur et vix deglutire queat. nullo existente tumore mortiferum.

Commentarius.

Hic agitur de illa angrmia spe qua ex vertebraeum ceruicis luxatione oritur. Luxatur autem secunda frequentis ob inflammationem musculorum qui sunt ad fauces & gurgur. qui ad se trahunt & conuellunt vertebrae. quo fiet ut deglutire non possint aut difficile. Quod si una omnes ipsam conuellant ad inferiora ducentur. & postrema pars cum dolore caua manebit. Si v. vehementius muscoli unius lateris conuellantur. in id latus inclinetur vertebra. fietque difficultas deglutendi. & alioquando per nates sequent potum. Si igit febris defento collum repente pervertatur modo dicto. & vix deglutire queat. nullo ex-

stente & apparente humore cum scilicet in guttate latet & thale

APHORISMUS XXXVII.

Sudores febricitantibus boni, qui manate capessint die tertio, quinto, septimo, nono undecimo decimo quarto, decimo septimo, vicesimo primo vicesimo septimo, tricesimo primo et tricesimo quarto: ij enim sudores morbos iudicant. Luisse euenierint laborem & morbi longitudinem aut eiusdem reditum significant.

Commentarius.

Quantam vim habeant dies decretorii in decernendis morbis, praesertim acutis docuit Gal. l. i. de diebus decretoriis. nam in ipsis morbi acuti iudicantur saepe & tuto & sine periculo reditq. atq. hoc ultimum quam maxime debetur diei nat. Libentius praeterea a morbis praedictis dies manifestis factis vacationib. aut effatu dignis abscessibus, quales iudicationes appellantur. Excretionibus autem sunt fluxus ventris, vomitus, urina, sanguis ab utero manans, aut nates aut etiam ab ani venis, & sudor. Is v. excrementa fetida aut in venis, arteriis & carne ipsa continentur vacuat, dicitur quoq. cum ipso nonnullis humoris vitiosi, aut abundantis per morbos ita ut ostendat cuius naturae sit quod in vasis continetur. Quod docent color & odor sudoris atq. apor. indicantq. non parum sudores qualitate atq. ubi. In hoc aphor. de sudore loquitur qui febricitantibus accedat praesertim per acutas febres quoniam tertius, unus in quibus iudicationes per sudorem spectant. Sunt enim motus qui occupant venas & arterias a quibus sudores manant. At v. in

morbis qui acuti non sunt iudicia raro sperantur. Laudant
 et ratione sudores qui fiunt in diebus usque ad trigessimum qual-
 tum. siquidem demum pauci iudicantur & minus per sudorem.
 tum quod morbi longi sunt, tum quod a statu pendunt numerosius.
 Lina longi raro iudicantur quia rari minores eos efficiant non
 habente iure peculiarem vacationem. Præterea nolse oboler
 acutatos morbos cadere per dies impares vehementiores accessiones
 & eo magis suo fuerint acutiores. & iudicationes emper fieri in
 diebus accessionum, in quibus sunt humorum motus. tunc enim ju-
 lig excutuntur cum commoti jam sunt. Hippo jam hic quatuor
 ex multis alii posset docere sudorum bonitatem quod ipse et re-
 cit. ex tota dierum iudicantium natura & considerare instituit. di-
 cens. Sudores gerulantibus boni qui manate accipiunt tertio die
 & quinto, in his enim quamplurimum acutissimi morbi iudicantur u-
 lare. Non meminit tamen quarti quoniam tertius accipit quartam
 iudicationem in morbis acutis acutis quique cadunt per impares motus
 aut effectus iudicatio in quatuor eadem de die. Deinde meminit
 septimi in 14. 14. 21. Lud' rage mi non meminit quoniam per su-
 dotem raro iudicantur morbi die 40. paulo frequentius 24. 31. &
 34. hos sudores bonos esse dixit non quod boni sint omnes qui
 in his diebus eueniunt. siquidem malos plures videmus in istis die-
 bus cadere. Sed voluit ex diei natura eos esse bonos, nam
 rationibus boni fuerint. Nam præter coctionem quæ omnem bonam
 iudicationem præcoctæ debet. ab effectu aia considerare debet in
 tantum diem. cum optimam sudorem ac deinde bonum definit
 Hippo. in prognost. dicens. sudores optimi quidem sunt. in omnia
 acutis morbis quicunque in diebus decretorijs sunt & in teate re-
 sedant. non vero quicunque ex toto corpore præequentes recte, ut
 homo rursus morbum ferat. De bono igitur loquens. uti & in aphor-
 pticis. ex toto corpore prodire debere dicit ac facere ut aget -

facile morbum ferat. Quare & hæc de bonum iudicem quamvis optime non sit nra sunt. Si vero iudices tales non sint, laborem significant aut morbi longitudinem aut recidivam. Ita autem est causa, quæ in diebus accensionum sunt bona iudicationes, de quibus sunt iudices, quoniam iudicationes bonæ sunt motus humorum, moventur tamen in diebus accensionum & humores moti facilius excernuntur. Quod si in aliquibus diebus natura tentaret iudicationem facere, qui non forent de his sua recensionis ab Hippocrate & qui iudicari non vult, labores fierent & eum ratione & pravis accidentibus fieri iudicium, quatenus quædam humores cum labore agitantur, & vacillantur & vacillationes quæ in alijs diebus sunt, augent præter naturam, ut multitudinem aut acrimoniam habent commoventem, significant etiam angustiam, ubi a multitudine humoris iudicatio concitetur, & ante resolutionem, aut tempus à natura destinatum. Aut etiam recidivam significabit non enim alia ratione ideo sunt iudicationes hoc quæ nunquam redeunt, nisi quoniam in diebus decretorijs sunt aut dies ipsa hoc unum ostendit.

APHORISMUS XXXVII

Frigidi sudores cum febre quidem acuta, mortem cum mitiore vero morbi longitudinem significant.

Commentarius.

Frigidum sudorem duas habere species scribit mortem & morbi longitudinem. Nam aut febris cui superuenit acuta est, aut mitior. Si acuta mortem significat, si mitior morbi longitudinem, tam hæc dat in com. Humores enim putrescere possunt & vehementem calorem præter naturam concipere, aore nativo languente in solidi ipsi particulas. Nihil enim promittit

calidissimis existentibus humoribus in vasibus, naturum calore
temperatum esse. & à vasibus manantem sudorem in cute refrige-
rari ac manare frigidum. Inde fiet ut cum acuta febre adeo
inveniente calore nativo sit speranda mors: Cum mitiori v.
esse non item, sed longitudo speratur, quoniam mitior fe-
bris non ita calefacit humores, ut necessum sit naturum ca-
lorem valde languere, quando frigidi sudores manant ab
ambitu corporis. calidi enim & frigidi succi qui inter se febre
facere solent difficile coquantur, & longos morbos faciunt
sed solent quandoque ad bonum pervenire finem. Præterea ri-
gidus siccus cum acuta febre signum est mortis quoniam adeo
brevis non poterunt frigidi ac muri humores operari causa
idem mala est, febris acuta, quæ ante id hominem interficeret,
præterea languente calore nativo. Cum miti tamen febre na-
tura longo tempore valebit coquere crassos succos.

APHORISMUS XXXVIII.

Quia corporis parte sudor ibi morbus.

Commentarius.

Si sudor ex toto corpore manat morbum totius corporis est
& si ex parte eiusdem corporis scaturit morbum. Nam causa mor-
bifica morbum facit, humor autem de causis morborum est un-
ique adinventus, ibi morbum faciet. Neque tamen voluit Hippo-
crates ex sudore probare morbum sed si morbus aderit utriusque medi-
cus laborantem patientem moriente ex sudore dociet quamnam sit
Fieri namque potest ut sudeat aut pars aut totum corpus sine mor-
bo. cum sudor fuerit parvus non frequens, aut tunc adeo
magnus ut morbum finiat. Agrotante itaque corpore si sudor
eveniat per totum corpus morbus est totius. Si v. aliqua parte
inducatur, eius partis erit morbus.

APHORISMIUS XXXIX.

Et qua parte corporis mēt calor aut frigus ibi morbus.

Commentarius.

Precedens aphor. scriptus est de actionibus quas ostendunt elementa naturalia. utiq; actiones ostendit. Iudat. Præsent est de quibus sunt substantiales morbus. Dequens autem de corporis affectionibus: de quibus sunt colores corporis. In præsent itaq; ex calore partis aut frigore docet agnosce quæ pars ægrotet & quæ parte morbus sit. Quod verum est ubi quæ modum excedant ut actiones videntur. In caloris namq; frigoris, humiditatis & siccitatis mōrelemento ita est quæ ostendit. anib; ubi in anetia & tere. ubi ad hunc mōre congerit morbus. ubi autem hæc dignoscet. si sanguis sunt: si nimia ex multis alijs cognitio fiet.

APHORISMIUS XL.

Et quando toto corpore mutationes accidunt ut si corpus refrigeretur et vicissim calefiat, vel color alius ex alio oriatur, longitudinem morbi significant.

Commentarius.

Ex mutationibus à contratio in contrarium aut ex uno in aliud diversa nā docet hū prædicere morbum futurum totum, voluti si in calore & frigore totum corpus mutationem accipiat: & nūc mī calefiat ac deinde refrigeretur, aut contra. morbus significatus longus. Rursus ex colorum mutationibus ita ut modo albus deinde rubeus aut lundus calor in cute emerit ex talibus corporis affectionibus morbi longitudo scatur. si morbus salutis futura est nam plures colores & mutationes qualitatū sequuntur cōtra multitudinem. quōq; variatis variantibus prædicta qualitates. Nā occurrente calida cū calefiat corpus. & occurrente & commota frigida, corpus mīfrigidatur. Tūc etiam bilis ad cutn commota

pallidum redditur corpus, transfusa ad eas partes pituita
 redditur subalbidum, & subitum sanguine moto, siundum hanc
 mixto sanguine melancholico aut refrigerato. Quare si color
 aures ex illis fiat multae causae significatur: haec uero difficile
 ad perfectionem ducuntur, & tempore est opus, si homo saluari
 deest, quod faciet valida existente facultate naturali haec uero
 languente brevis erit morbus & letalis.

APHORISMUS XLI.

Sudor multus per somnum factus, absq; causa
 manifesta. copiosiore cibo corpus uti significat: si
 vero cibum non sumenti hoc accadat vacuatione
 indigere sciendum est.

Commentarius.

Sudoris causae plurimae ad tres reduci possunt. quales sunt
 in omnib; vacuationib; facultas, instrumentum & objectum.
 Facultas naturae quae in hac actione locum habet est reti-
 nens & expellens. Sudant enim aut quia retinens sanguinem aut
 quia expellens irritata excernit. Ex instrumentis sunt uenae ar-
 teriae & membrorum porum, quorum laxitas ad sudorem multum facit.
 Ex obiecto constat humoris naturam & copiam, sudoris quantitate
 non parum variare. Nam tenuis iucq; facies, etiam si difficile
 per meatus discurrat: sermone irritat ad expulsionem, copia-
 ratuatur facultatem retentricem. Haec oēs causae sunt interiores &
 ad exterius minui & augeri possunt. De sudore plurimo sudor
 multus inquit, per somnum factus absq; causa manifesta cum
 dixit multus eum excludit qui a moleculitate retentricis fit
 qui paucus est. Excludit etiam eum qui aetel ex corporis tati-
 tate, non tamen eum qui fieret irritata facultate expellente a

humores intra movet. ad finem extra quo tempore eos sudare
videmus qui sudandi causas habent. magna ex parte Absque
manifesta. & usque causa quae sit extra corpus. cum igitur odor
plurimus praedicto modo eleverit. significat corpus aut pluri-
mo cibo uti aut eare vacatione. Et uoi considerit corpus n-
usum fuisse plurimo cibo vacatione indigere sciendum est.

APHORISMIUS XLII.

Sudor multus, frigidus, calidusue, semper flu-
ens. frigidus graviores, calidus minores mor-
bum significat.

Commentarius.

De sudore qui toto morbo durat. quem semper fluere dicit. pa-
onimio morbi temporib. fluit ubi plurimus fuerit. majorem aut
minorem morbum significare. pro causa ratione testatur. Nam
calidus sudor a causa calida fit. & frigidus a frigida. Suntque
morbi calidi breviores frigidi longiores. b. de morb. pop. 1.
Causae enim calidae brevia superantur. frigida tardius. Etque
istae morbi longior maior. & brevior minor cum magnitudo
de longitutine sicuti & de vehementia & magis proprie dicitur.
Plurimum autem dicitur ut semper fluentem. nam paucus non-
est longum sicut morbum. etiam si frigidus sit. Semper autem
finere voluit ut non tantum in summo vigore fluat. quo tempo-
re indicantur morbi. sed in alijs ut in pssio & augmento ut co-
piam & redundantiam significet.

APHORISMIUS XLIII.

Febres non intermissentes. quae tertia quaque die ex-
acerbantur. periculosiores. quoquomodo autem in-
termiserint periculum abesse significatur.

Commentarius.

Febres teste Gal. Comment. 1. lib. 1. de morb. pop. part. 3. bisariam dicuntur continuæ; Aut enim continuæ sunt quæ ad infestationem non desinunt aut sunt quæ ad iudicium usq; nullam habent manifestam mutationem. Stas ex Gal. præceptis continentes vocantur, illas v. quæ cum continuitate hnt accessiones continuas. Intermitteutes vero sunt quæ remittunt, aut quæ ad infestationem præueniunt, & hoc secundo modo medici utuntur appellatione intermitteutis febris. Sunt tamen in universum continuæ intermitteutis, magis periculosa, tum quod perpetuo affligant tum quod nullum atendi tempus oportunitum relinquunt. Continuatam tamen quæ accessiones habent quædam sunt tertiana continuæ, quædam quartana continuæ, quædam quotidiana continuæ. Et præter has simplicis est nemittentis febris continuæ, sed quæ habeat tertiana quoq; die incrementa. Præsertim conjunctis in idem tempus quotidiana continuæ & tertiana intermitteutis accessionib; . De omnib; quæ cum continuitate habent tertianas accessiones, inquit, febres non intermitteutes quæ tertiana quaq; die exacerbantur periculosiores, comprehendens continuam tertianam, qualis in casu continetur; & tertiam nemittentem diutam quæ simili modo cum continuitate habet per tertium incrementa. In secunda parte aphor. de his quæ habent tertianas accessiones, sed intermitteutis inquit. Quoquo modo autem intermitteutis, periculum ade. se significatur; Ite enim multis sive paucis diebus intermitteutis, non fiunt ab inflammatione viscerum neq; a maligna infra vasa habitudine præbet quoq; citra febrem eosdem atete. In summa tertianam periculo vacare affirmat Hipp. lib. 1. de morbis pop. part. 3. dicens: Tertiana ex qua celeriter iudicatur, & non letalis existit.

APHORISMVS XLIII.

Quibus febres longae, ijs tubercula ad articulos
aut labores fiunt.

Commentarius.

De longis febribus atque salubribus hic apud scribitur, per-
tinetque ad artem praedicendi, futuros abscessus, aut dolores
articulorum indicans in longis febribus. Quod unica ratione
comprobatur, quia febres longae a rasis pendunt succis, non
non nisi longo tempore supetantur, solent autem crassi humo-
res ad articulos transmitti iucicationis ratione; solent etiam
tumores atque, uti qui post aures fiunt nas ferues judicatio.

APHORISMVS XLV.

Quibus tubercula ad articulos, vel labores post
febres fiunt, ij cibarijs pluribus utuntur.

Commentarius.

De convalescentibus ex longis febribus loquitur, in quibus si aut
tumores in quavis corporis parte fiunt, aut in articulis dolores
praedicere licet causam esse usum ciborum nimmoderatum. Cum
enim quis liberatur a morbo & recte convalescit non relinquitur
in corpore causa, quae possit recidivam facere aut tumores
& abscessus procreare. Quod si in hoc corpore tales tumores co-
veniant signum est abundantiam ciborum fuisse in causa. Est
n. frequentissimum id, nam convalescentes ex longis morbis ca-
lorem naturae patium praecipuam habere sanandum, & ventriculi
stigidum, qui magna appetentia est causa. Quare cum multi ex
convalescentibus sua appetentia obsequantur plurimos cibos
accipientes, & ob languorem paucos suppetate valentes multitu-
dinem accrescunt, quia transmissa aut tumores patiuntur, aut
articulis dolores; Sic tuberculis quae tumores legendum est.

APHORISMI XLVI.

Si rigor febre non intermittente ægriū jam de-
flicem inuadat, mortiferum est.

Commentarius.

Tota huius aphor ratio ex unig. verb. scilicet pendet teste Gal-
li in com. dixit n. Hipp. Si rigor equinixtus. v. incidat. non in-
mittebat & incidit. Incidat n. frequenter mittere solet. Incide-
rit v. vel semel mittere solet. Est autem lethale inquit
si rigor sæpe incidat. & febris non dimittat & æget. Debili-
tatis. Magna n. imbecillitas facultatis cãa est ut sæpe natura
sentet humoris noxi vacationem. eamq. nunquam assequatur.
Rigor siquidem est totius corporis inæqualis conussio ac conqua-
satio. hanc solent manifestare aliquæ excretiones. sequi. & ægri
a morbis liberare ut in ipsa aphor. ss. & febre ardenti habito
rigore superueniente solutio fit. At v. ubi facultas languet cõ-
mouet causam morbi non tamen ipsam vacuat. & ita rigores
multi succedunt manente adhuc causa. & febre. & imbecillitate.
quæ simul iuncta motuum rursus iungunt lethalem. cum ist. rigores
quidam eveniant incipientibus accessionibus. ut in febri tertiana.
quandoq. in statu morbi quando vacatione aliqua sequenti mor-
bus solui solet. quandoq. sæpius repetit medio ipso morbo. neq.
promde soluto. aut vacatione morbosæ causæ sequuta. Debet
tertio rigoris q̃to præsens solutus sententia.

APHORISMI XLVII.

Excretiones in febribus non intermittentiis iui-
dæ. cruentæ. fætidæ. biliosæ. omnes malæ. commo-
dæ tamen si prædeant bonæ. eadem est defectionum
et urinary ratio: si quid vero quod non iuvet per hæc
loca excernatur, malum.

Commentarius.

Primum autem evacuationum mentionem facit in omenti aphorismis nempe spiritus quidam faucibus & aspera arteria excreatur dejectionis & urinae solent autem excerni hi pravi colores si vidi, cruenti, fatidi, & biliosi. Quida enim excretaiones naturae caloris extinctionem significant. Cuiusmodi iniquis commixtionem. qui rejudatione aut vena alicuius apertione cum putro commiscetur. Fervida putrida sunt & biliosa. Yncertam praevidilem aut parum salubrem merentem. Haec v. notum est longe à coetu spiritus & bonis dictato, ac promde malas esse praesentem in febribus non intermissentibus quales sunt quae morbos acutos committunt, aut acuta sunt. In alijs namque aut non fiant aut febribus processu corrigi poterunt. Quoniam quidem in universum omnes evacuationes quae sunt cum notis coctionis bonae sunt, quamvis nigrae fatidaeque sint. Ideo addit commode fieri si processu bonae. Commode enim praedicta dicuntur quae cum notis coctionis exeunt. Nam tunc pravi succi à corpore evacuati contingit, & naturam valere, & morositas causas superare. Quod si tales evacuationes per dejectionem fiant aut per urinam simili modo notis coctionis praecedentibus. bona erunt & per diu aut coctionem virtutum liberantes. Quod si vero id quod non juvet per haec loca excreetur, malum. loquor enim bonam evacuationem ex his quae antecedunt qualia sunt notae coctionis, alias, regio anni tempus & evacuati species. Deinde vero ex consentientia & bona tolerantia.

APHORISMUS XLVIII.

In febris non intermissentibus, si partes externae algent infernae uruntur & sitiunt lethale est.

Commentarius.

In febribus non intermissentibus ex insigni quodam Symptomate docet praeducere lethalem affectum. Symptoma v. est exteriora

refrigerari inferioribus exustis. Addit tamen & item hinc
quod accidens nunc sequitur ad partium inter. utrum exustio-
nem: Hoc nisi in febribus non intermittentibus accidit. Si
est enim in febribus intermittentiis. impientibus accessionebus
extrema refrigerentur inferiora tamen non uruntur. Recedit
tamen calor deinde ac pugna interioribus sed non dum u-
tere. antequam externa partes miant. causa u. accidentis
est teste Gal. suam partem interna per adentes malignam
inflammationem patiuntur. hanc u. calorem ad se conuellit
Hinc cucurbitula. simul & sanguine in partibus externis frigi-
da & exanquibus reuerti. Porum hinc non explicat quas
partes exteriores appelles. neque qua ratione agnosci possint in-
terna exusta. Progn. tamen 4. lib. 2. iniquitatem spiritus
sententiam. hoc modo. Si apert. manus. & pedes frigidi sunt
ventre intusque calentibus marum est. Frigiditas hinc explicatur
& ventrem ac costas tangi precepit. ut partes internas ex-
ustas significaret ventrem & thoracem. Posset autem id
symptoma non tantum viscerum inflammationem significare
sed naturae caloris defectum. aut venientem aliquem dolor-
tem citra inflammationem. atque enim rigere & refrige-
rari videmus partes externas. Hinc est quod Hipp. dicit
per fores in quibus interiora uruntur non aliter.

APHORISMI XLIX.

In febre non intermittente si tactum, aut super-
cilius. aut oculus, aut nasus peruerit, si non
videt. non audit. imbecillus iam corpore, quicquid
horum acciderit, in proximo mors.

Commentarius.

Indicia hanc mortis proxima sumuntur ab animali fa-
cultate quae a cerebro oritur. Facultas autem animalis, alio

est sentiens, alia loco movens, utriusque rationem significat. Perversio enim convulsione fit, aut resolutione. Convulsio ab inflammatione, aut timore febrili, aut a frigore aut a siccitate: scitum non adfertur hac in acutis morbis aut febribus non intermittentibus. Inflammatio mortis nervorum ac prope cerebrum lethale est. Nimia frigiditas demortuam significat vitalem facultatem. Nimia siccitas immedicabilis est atque convulsio inde orta. Resolutio impotentiam significat. Si vero praeterea animalis facultas sentiens ita laboret ut non videat vel non audiat & delirio aeger sit quicquid notum acciderit in propinquo mors est. Si enim laborante animalis facultate movente superveniat labor animalis facultatis sentientis mors vicina est. Major enim labor majorque imbecillitas partis necessaria est ut animal sensum amittat, quam ad amissionem motus. Addit in genere non intermittente, aut quia haec ratio admodum accidit in intermittentibus, aut quia in eis, etiam si fiat non adfertur mortem.

APHORISMI L.

Ubi in febre non intermittente difficultas spirandi, & delirium acciderit lethale.

Commentarius.

Difficultas spirandi cum delirio signum lethale dicit esse in febre continua, quoniam ratio sine ipsa hac symptomata emittit, ac videatur plenaria. Haec tamen duo symptomata in vera phrenitide accidunt atque in ea quae oritur a septi transversi inflammatione sed sunt diversi generis. Nam in phrenitide quod sine thoracis & partium respirationi servientium lassitate fit, periculi difficultati respirationis est magna & ex longo intervallo quam magnam ex longo tempore vocat Hipp. & progn. 1. & magnam saram, cum enim delirantes qui nunc obliuiscuntur

ratam faciunt respirationem. deinde tamen coacti urgente usu non possunt non effluere eandem magnam. In inflammatione uero septi transversi delirium quidem perpetuum est, sed difficultas sciendi parua frequens. Ultrag; autem letalis est.

APHORISMI L I.

In febribus abscessus primis crisi bus morbum soluentes. ejus longitudinem significant.

Commentarius.

Nulli dubium est si febris aliqua judicetur per abscessum & non libenter agunt a febre morbum longum futurum. signum enim est aut imbecillam esse facultatem. quae non valet humorem peccantem excernere. aut ipsum esse adeo multum ut non superetur. aut utrumque. Cum igitur abscessus fiat aut a tenui. humorib; & facultate languida. aut a crassis sed valente facultate & aliquando a utrisque si mediocriter fuerit facultas. Si tenues sunt. & facultas non valida solet per abscessus morbos tales finire. si eos non finit plurimum languida erit. & ita longo tempore egerit ad finendum morbum. siue coctione. siue judicatione. Si facultas aut mediocriter aut valida. & abscessus imperfecti fiunt. aut ob multitudinem causer. aut ob crassitatem. aut frigiditatem longo tempore operit. ut quod crassum & frigidum est aut quod multum fuerit superetur.

APHORISMI L II.

Qui in febribus aut alijs morbis voluntarie lacrymant. nihil absurdum: qui vero praeter voluntatem. absurdum.

Commentarius.

Si quis volens aut in febris aut in alijs morbis lacrymas fundit. nihil malum indicat. sed causam quae aegrum ad curam

dentes lachrymas mouet. Quando u. nolens id facit malum est. si non eueniat ob aliquam manifestam causam ut fumi signitudinem. &c. Quamuis neq; id semper malum sit uti cu lachryma manant in morbis acutis post coctionis signa iudicantes fluxum sanguinis narium apud Hipp. l. i. de morbis cap. Verum idem dicit, qui veto citius habent hic non sanguinis eruptionem sed mortem significant. Citius idem est quod line signis coctionis fluxus causa est imbecillitas facultatis reformationis & cecidit in cetero colligans.

APHORISMUS LIII.

Quibus per febres circa dentes sentor quida conascitur. q; venementiores sunt febres.

Commentarius.

In febribus validioribus calor vehemens solet exsiccando facere glutinam ac viscidam pituitam dentibus accrescere & supra dentes agglutinati, ita ut opus sit aceto aut vino os diluere ut dentes mundentur. & ideo ut signum gerat febres vehementiores, si dentibus mures hærerint. Solent autem huiusmodi mures non tantum hærere per febres venementiores, sed per lea etiam denigraui.

APHORISMUS LIV.

Quibus sicca fustes paulum irritantes in febris ardentibus perseverant. q; non admodum sicciculi sunt.

Commentarius.

Fustes parum durantes non possunt extinguere vitam aut eam admodum minuere, quae in febris ardentibus est ea nimis gra est. teste Hipp. 4. de ratione victus acutus. Leuiter irritante, dicit propter validas fustes quae a thoracis morbo excitantur, & a fluxione villosa à capite in fauces à quibus muni

effatu dignum quandoq; excutitur ha enim ita sitim potius
augent. Tussis v. sicca leniter irritans ac diutius perseverans
in febrib; ardentib; sitim mitiat quia per eam a partibus
proximis extrahitur pauca quadam humiditas, quae lenito-
ris, faucium, & asperae arteriae aperturam & inaequalitatem.
Non admodum siccurosi sunt ac si diceret non omnino
siti privantur, sed non habent eam pro ratione febris ardentis.

APHORISMUS LV.

Ex bubone febres omnes mala praeter diarias.

Commentarius.

Cum inflammationib; adenum fiunt quadam febres dia-
riae, quadam putidae. Malas autem dicit omnes praeter di-
arias. Diariae neq; eam habent manifestam, violentam
cum ulcere in extremo aliquo membro. Quae enim absq; eo
fiunt mala sunt. Gal. n. lib. 1. de art. cur. ad Glau. c. 1.
inquit quae ex adenum inflammationib; ortum habent se-
tium habent febres, si absq; ulcere sunt manifesto tunc
suppurationem adferunt & nullo modo mites sunt. Ratio mani-
festa est nam quae fiunt ex quocumq; febres, ubi non fue-
runt diariae a nimia redundancia fiunt, quae in vasis febris
putidas faciunt. Tanta autem est ut & in vasis permaneat
quod febrem efficiat, & ad adenas intraret, quod inflam-
mationem creet, quandoq; veto non tantum cum putredine
mixta magna vasa hanc fiunt, sed etiam cum ulcerum in-
flammatione, & ab id male.

APHORISMUS LVI.

Febricitanti sudor superueniens, febre non de-
ficiente, matum: protogatur enim morbus.
& prius humiditatis mense significat.

Commentarius

Solent febres judicari sudore perfecte. qualis est sudor cuius meminit Hipp. I. prog. atq. est p̄m̄q. eo loco. cum manit. Sudores optimi quidem sunt in omnib. acutis morbis quicūq. in diebus decretorijs sunt, & integre febrem sedant. Sunt a secundis loco qui quomvis febrem non sedant ipsam in meliorem statum mutant. De quibz secundo loco dixit. Boni vero quicūq. ex solo corpore procedentes ferere ut homo facilius morbum ferret. est quoq. si sudor auctore Gal. in die decretorio factus. Sed diu hęc duo non stare. Nam in prog. nunc sudorem bonum. in aphor. vero in universum malum dicit. Si sudor superveniat non deficiente febre, non enim deficiat quavis in meliorem faciat mutationem eius & malus sudor quē tamen bonum in prog. esse statuit. Ceterum aliud est iudicem esse bonum in ratione causa, aliud in ratione signi. Sudor enim qui a solo corpore procedens non vivet argum. sed in meliorem mutat, bonus est ratione causae. quoniam bene facit & hoc voluit in prog. In ratione tamen signi malus quia non solum longum tōte significat. quod dixit hoc aphor. nunc est quod adficiat, protogatur enim morbus. Et protogatur morbus quod malum est, quoniam multam significat humiditatem, quam natura quidem terravit vacuare sed non potuit.

APHORISMI L VII.

Spasmo aut tetano febris si accersit morbum soluit.

Commentarius.

In aphor. in hoc aphor. omnem convulsions speciem comprehendit sunt enim omnes tres, retractio musculorum ad anteriora et ad posteriora ad posteriora epistotonos, et haec duae comprehenduntur in convulsione, atq. ut tristiam significaret

dixit aut festano & distentione, quae est utriusq; retractionis
 seu convulsio. Docet autem his omnibus febres supervenientes
 morbum fore. Loquitur enim de convulsionibus, quae fiunt ab
 humore non de his, quae sequuntur magnas ac vehementes
 febres, quae & curari nequeunt. Ideoque etiam dicit
 xit superveniente febre non supponens aliquam priorem. Ita
 igitur supervenit non praesens tunc convulsio ad humorem bonum
 det & morbus curatur superveniente febre. Nam febri de-
 cedit humorem, eumque rigidum coquit, juvando scilicet calo-
 rem nativum in hoc opere valde occupatum, coctumque denique
 de excernit. Haec vero praeter coctionem a mixtam habet pur-
 tationem. Ad eam tamen qua vomitus purgantur, aut existeret
 corpus alitur, & ad eam qua fit in bonum humorem mutatio
 ex pravo, quam diuina coctionem aut ad benignam res-
 olutionem nullatenus calor febris adjuvat, sed totum opus
 naturae calor est.

APHORISMI LVIII.

Si febre audente laboranti rigor superveniat
 solutio fit.

Commentarius.

Sunt ex rigoribus quos nulla sequitur vacuatio, etiam si
 adfuerit totius corporis conqualitatio. Ex his tamen quos
 manifeste vacuatio sequitur, quidam fiunt in die decre-
 toria & notis coctionis praecedentibus, quidam sine his, ut
 quos nulla sequitur vacuatio, non liberant a febre, quamvis
 superveniant febri, quoniam morbi materiales causa vacu-
 atione curantur. Si tamen rigores vacuatio aliqua sequa-
 tur, non tamen in die decretoria non solet morbum curare
 ut diximus apud 29. Quia namque vacuationes sunt sine notis co-
 ctionis, multae sunt, aut non liberantes, aut cum periculo recedunt.

161
Cum igitur supervenerit febris adtendi cum tamen sequi-
tur sudor aut vomitus bilis aut ejusdem defectio aut ex his
plura febris addens, quae a bile originem habet, solvitur.

APHORISMI LIX.

Tertiana exquisita septenis ad summum cir-
cuitibus judicatur. Commentarius.

nam rationem hanc - eorum quotidiana intermittens ad quadri-
nam continuam eandem habet febris tertiana intermittens ad
septem adtendem, nam haec est vera tertiana continua. Quae
autem exquisita tertiana quae a bile putrescente oritur, cuius
aliter humor est mixtus. Haec si intra octiduum putrescat, tertiana
continuam sive causam efficit. Si vero putrescere incipiens ex-
tra octiduum pellatur, intermittentem. Ex quibus praeterea signifi-
cationes sunt quae sumuntur a temperatura, aetate, anni tempore, &
regione; quae non sunt huius instituti ad id tantum monstrare ter-
tiana exquisitam septem circuitibus finire quoad longitatem si-
bet enim febris omnis diuina breves accessiones & paucas. Breves
quia accessio febris tertiana exquisita duodecim horarum spa-
tium excedere. Paucas quoniam ultra septem accessiones non pe-
roatur. Habentque febres tertiana tantum impetientes qua-
tum aut accessiones sunt quam duodecim horarum longiores
aut quam septem, plures. Causa ad humoris biliosi tenuitatem
paucitatem & calorem refertur. Tenuis enim est bilis ac tunc
calida, pauca vero colligitur antequam a visis pellatur. Incipit
enim brevi ad excretionem naturam. Simile evenit in febris
adtentibus exquisita, nam haec septem diebus judicatur, quoniam
sunt de morbis peracutis. Quam tamen est numerus dierum
in febris continuas. Illi enim non accessiones in febris inter-
mittentibus itaque illa in septem diebus. Ita haec cum fuerint

biliosae & exquisita in septem periodis adoluntur. ista
periodus tempus accessionis & intervalli. quae sex continet
tempora principium, maiorem qualitatem augmentum, vigorem
mitigationem & intervallum sive intermissionem. Dicitur
ad unum postremum finem statuens; ante eum tamen
exquisite tertiana & quartana possunt ob humoris tenuitatem pauci-
ritatem & calorem. auctore autem facultate naturali robusta
& multum aperture. sic Hippo dicit 14 die finiri mor-
bos acutos quos ante eam saepe finiri nihil promittit.

APHORISMI LX.

Quibus per febres aures obscuruerint, is sicut
quis e naribus fluens. aut albus turbata soluit
morbum.

Commentarius.

Supra aphor. 45. de biliosis surditatibus velut hanc sen-
tentiam veram esse; non autem de omnia vera est. ad
de aliis quae per consensum fiunt. quare in dicit in febribus
quia iudicantes in ipsis consensu totius corporis mediante ca-
pitis fiunt. Iudicantur autem causa vacuata aut revulsa
ea videtur: aut nonum praeputium & gemitus est: sed firmari po-
tata aut evacuatione aut derivatione quae sit fluxu sanguinis
naturum, sive ventris purgatione.

APHORISMI LXI.

Febricitantem nisi diebus imparibus febris relique-
rit, solet reverti.

Commentarius.

quasi in communi hunc aphorismum aut adscriptum esse, aut pro
imparibus decretoribus legendum, habuit quia non tantum in diebus
imparibus videmus multos febricitantes adiacere. sed etiam in pa-
rioribus veluti quarto quatuordecimo. 14 nomen 11. & 40 frequenter.

Præcipit tamen Gal: q. de saoc. vult aut. dierum imparium
natumam considerare, quod multa possit virtute, non simi-
liciter sed in morbis acutis est intelligendum: quod mixta
faciant mutationes in utramq; tum salutem tum mortem in
sunt 3. 5. & 4. & 9. & 11. & 14. & 16.

APHORISMUS LXII

Quibus per ~~modum~~ febres morbus requies
superuenerit ante diem septimum. malum.

Commentarius

Interius latens morbus regius dē & augustinus per eum n.
vel potius ratione eius symptomatis ubi color vitatur & ocu-
lorum album. degenerat in pallidum colorem. vult ac utem ex
vasis transmissa. Transmissa autem in coram & quando si-
ne ipsis. Præterea in febribus nonnunquam coctione præcedente.
ad iudicationis ratione. nonnunquam vero ratione symptomatis
quod si calore locustante citra inflammationem aut obstruc-
tione. Jam ite quoties iterum advenit in febribus si coctio m-
moris antecedit. bonum erit, si vero non, malum erit
enim si cum non quidem locustante, si ante septimum fiat. quia
citra incipere sit longo tempore transiitio. veniet ite ad
ratione inflammationis. aut obstructionis & utrumq; malum.
Quoniam tamen si per interit ante septimum diem non iudica-
tionem vius pallida quæ morbum requies efficit malum. si d-
aut si per id tempus evenierit. significabit n. in symptomatis ratione
evenire & inflammationem citius. ut obstructionem dē se, præ-
terea etiam naturam tentatæ iudicationem ante tempus ob-
moris copiam vitatam. Duo nmi colliguntur unum quate nemp
iudicationem a natura tentatam ante coctionis tempus malum esse.
Alterum, parturire numerum requies morbum patientem ante
diem non esse coctum. tunc aut dicit in om. non posse diem
iudicationis ante septimum diem evenire. septimo autem aut nono

aut reliquis denique iudicatoris iudicatorie effertur. Et in
aprioribus sequenti. quanquam neque id semper bonum sit ut
cum vicio peccatis accideret. Huius aprioris exemplum est apud
hippocratem de morbis sop. part. 1. in nephritis. Hæmorrhoidalis qui pe-
ore laborabat & 5 die iteratus factus est, unde non tantum
non iudatus est, sed omnia prohibita sunt. mende n. arisat.
Notandum tamen est regium morbum & quædam maium
esse in dextrum hypochondrium obduravit.

ISIDORI. LIII.

Lividus in febribus certo die rigores sequuntur eodem
febris solvuntur. Commentarius.

Rigor proprie secundum galienum est totius corporis in qua-
lis concussio ac conquecscatio. Hic tamen tertiana inipiebat
advenit & quartis non omnia. Quotidianis tamen de quibus
hippocratem modo non advenit rigor sed horror & per omnes crise
motum refrigeratio. Sed rigor non vero quodvis trinum signum
est a. m. præsentis aprioris quibus quotidie in febribus advenit
rigor, frigus, aut horror quotidie graves solvi. In tertiana &
quartana item quibus tertio & quarto febris solvuntur.
Quotidianæ etiam febris singulis diebus cum horrore in-
venies, solvuntur iniquis diebus, quamvis nocte incipiant
& cras solvantur nihil enim agit ad æthetismi veritatem,
sunt neque illud, in febribus aliqua quotidiana cum continua
invenies, nam non videtur febris solvi sed adhuc manere,
quamvis cum rigore in dicta scade inaperit. Verum si
non dicit æquum sine febre manere, ad rem solvi atque
in verum est nam præcedentem misit necesse est si altera
cum rigore manere debeat, quæ tunc ordine accipio
nam sequitur.

APHORISMUS LXIV.

Ludus per febres moriens regius die septimo aut nono aut undecimo, aut decimo quarto supervenerit, bonum: nisi dextrum hypochondrium durum sit alioqui minime bonum.

Commentarius.

Hic aphor: oratione debebat judicari. Cum enim ibi dicitur mori, motum reatum ante diem supervenientem periculis malum esse. hic quidam dicitur eveniens bonus sit docet videtur. 7. 9. 11. & 14. Ratio manifesta est: hi enim dies sunt iudicabiles & ad mori totis tanto tempore durati ut interim alio usum coqui possit. Cum itaq; ob brevitem temporis ante septimum die coqui non possit. septimo v. d. reliqui bonum. Ante septimum dicitur malum. septimo & reliqui bonum. Nec tamen circa distinctionem accipi voluit, sed nisi dextrum hypochondrium addiderit. Nam enim ibidem adesse inflammationem. Durus enim tumor aut cum dolore sit & est puerumque aut si ne dolore atq; eo. Interim. Cum autem intra praedictos dies non adsit febris, erit durities in fere puerumque. Tunc vero inflammatione tentari quam malum sit notum est.

APHORISMUS LXV.

In febrili circa ventriculum vehemens astus et alius morbus, malum.

Commentarius.

De febrili continuo sermone dicit si aduerit ventriculi vehemens astus, aut atrox & morbus cordis, malum esse. Hic per os ventriculi intellegi quatuor morbo acrius ad in omni febrili. a id non immerito dicit nam vehemens astus ventriculi & ipse oris morbus calidissimam bilem rondo

costam significat. & ubi perseveret aliquando erysipelas
ibi fieri. Alias vomitum futurum prope scāt. praesertim
si laedi inferioris tremor accedat. & oculorum tenebras
& saliva ab ore manans. Sine febrilibz tamen evenire ve-
nientem aerum & oris & ventriculi morsum palam nobis
ostendunt multi cholera laborantes. qui & arduant valde. &
acerrimum morsum oris ventriculi sentiunt absqz febre.

APHORISMI LXVI.

In acutis febribz convulsiones. et circa viscera
venementes dolores maium.

Commentarius.

Convulsiones quae post febres acutas fiunt maium sunt tota
a sitestate & consumptione oriuntur. Sic etiam maii sunt va-
rii dolores circa viscera sunt autem nares jecur. lier. pume
& cot. Si enim dolores non nisi a magno calore. & vene-
menti intemperie oriuntur. fiunt etiam venementes dolores
ex inflammatione aut erysipelas in aliquo viscerum exor-
tum. quod malum esse quis ducitavit.

APHORISMI LXVII.

In febribz per somnum pavores. aut convulsiones
maium.

Commentarius.

Dormientibz in acutis febribz. nae duo symptomata reve-
niunt. malum micantia. timores & convulsiones. Timor hu-
mores supra modum agitati. & degenerare in me. an. natio-
induat. Si enim praesertim ubi in ore ventriculi continentur
adveniente somno in caput effusant. & timores efficiunt. Du-
quam maium sit constat. nam visus quae agitant per somnu
loqui ac mitigari decet. secundum naturam. maxime si

somnus oportune recipiatur De eo enim attendendus est si q^d
Convulsiones quoq^{ue} tunc temporis fiunt ab humore & cap^{ut}
sum acrimonia, qui caput petunt & nervos, qui potius mode-
rari deberent per somnum.

APHORISMI LXVIII.

In febribus spiritus offendens malum convulsio-
nem enim significat. *Commentarius*

Spiritus n^{on} respirationem significat. Cum autem respiratio
contineat inspirationem & expirationem, utriusq^{ue} cessatio aut
offensio, aut interceptio malum est. significat enim convulsi-
onem cuius gr^{atia} musculari t^{on}otaci non cedunt sed animalis facul-
tatis opus interruptunt. cogente a. usu quod si febri^{bus} ut tunc
sus intercedentem motum conatur perficere natura possit ite-
raturus respiratio a frigore coarctetur musculari. sed non in fe-
brilibus sunt ist^{ae} minusmodi interceptiones sicutis effectus &
generis vehementia aut forte indolentia^{rum} facultatis nequeun-
tis motum unico conatu finire & usum impleto, aut dispositio^{ne}
convulsioni finis.

APHORISMI LXIX.

Quibus urinae sunt crassae, grumosae & paucae, non
sine febre. si ad his tenues & copiosae me^{nt}antur, sto-
runt. Maxime vero tales redduntur, in quibus statim
ab initio, vel non ita multo post sedimentum apparuit.
Commentarius.

Peculiarem praebent indicationem in febrib^{us} urinae crassae
grumosae, paucae, sed non sine febre, cum mutantur in tenu-
es ac multas. iuvat enim inquit talis mutatio. Urinae crassae

sunt quæ mediocres crassitudine excedunt. quas contingit
 turbatas esse: sed grumosa crassa naturam hant turbatio-
 nem. quam fere in totam deponunt. cum grumosa sunt.
 siquidem grumi sunt contenti crassi partes. quæ in grumos
 conuertuntur inæqualiter. Verum quando id contingit mani-
 festa sit contenti separatio ab urinae fusione. manetque urina
 elata. aut parum turbata. quamvis statim multa turbata es-
 set. manet item urinae ratio crassa aut plus aut minus pro
 sectionis ratione. Sed & urina hæc parca quoniam crassa
 & quæ crassum & opiosum contentum commixtum debet.
 necessario remanebit & parca descendit. Crassitudo ad ju-
 stantiam attinet grumi ad contentum paucitas ad quantita-
 tem hæc urinam sapio vidimus in febribus. pituitosis ab initio
 tamen temporis processu actione naturæ attenuatur costâ cras-
 sa pituita. Humori enim pituitosus cum coquitur & attenuatur
 mixture aquei excrementi & actione caloris. & flatus co-
 mixture. quo tempore quod videtur. in ancorina tran-
 sit quamvis ad finem motui rursus adsideat. idque coctionem
 ostendit. Sed interea quoniam ab initio crassitudine frigi-
 ditate & cruditate subsidebat. eratque non æqualis & faciem
 referebat. & urinae fusio erat decoctura ad finem. & uri-
 na meliorem & coctiorem consequitur & contentum equalitate
 & convenientem sedimento locum. & figuram primalem. In-
 vat a. inquit hæc mutatio. quoniam tenuis & multa urina in-
 convenientes crassis paucis. coctionem ostendunt tenuitate.
 quoniam nunc tenuitas mediocritatem ducit. nam tenues dicitur
 quæ mediocres sunt ad crassum comparantur. signum

etiam indicationem multitudine. nam sua ante retinebantur
 et transiunt attenuata fluunt copiose & retentum vacuant
 & iuvant. Accidit autem hoc inquit puerum qui qui admi-
 tio prima ipsa die. aut brevi h. e. in primis morbi diebus
 cum nondum colla esse fore pituitosis morbis sed mentum na-
 bent. quod non esse verum sed mentum diximus. sed rati-
 onem pituitam respondentem.

APPHORISMUS LXX.

Quibus per forte: urina turbata pueri iumen-
 torum. id est dolor capitis vel adest, vel aderit.

Commentarius.

Tres sunt urinae, conurbatae, nrae, quaedam n. nrae sunt rube-
 : aqua & extra turbantur sua ostendunt naturam nondum agere
 rationem sed agere naturam. Verum si parvo postquam nrae
 sunt turbantur, naturam rationem nrae parvum est. Quia
 turbida nrae etiam clarificantur. ostendunt naturam iam per-
 tuere rationem: quod si turbida nrae tales permanerent, con-
 rationem, agitationem, humorum, & nrae rationem scire. atque opum
 nrae & humorum crudelitatem. Denim multo effervescente fieri
 idem, ut agitata a calore non subsideret sed flatu elevato.
 reverat quod, vni fore & iam digresso flatu vnum coctum
 maneat, atque subsideret. Si etiam humoribus agitata turbida sit
 urina, coctis autem & flatu digresso subsident & urina clara
 minuitur, aut brevi admodum subsidet. & clarificatur. Quia
 si diu coquantur humores vapores flatui mixti caput possit capi-
 ti dolorem efficit, idque in febribus praesertim in quibus humores
 magis a calore agitantur. Sed si capiti dolor nondum adest,
 puer post adveniet perseverante turbatione & agitatione huma-
 rum. Id est quod dicitur aut adest, aut aderit. Vult autem id ad-
 idere uti urina fuerint conurbatae velati iumentorum, exemplo

utens earq. quae summe turbata sunt & quae turbationem non
deponunt. Quae enim parum turbata sunt, aut quae tutam
onem deponunt, quamvis aliquando cum capitis dolore fiant
tamen hoc non necessarium est ut adit vel uturg sit

APHORISMI. LXXI.

Quibus die septimo urata cibus est. is urina
rubram die quarta nucleolam habet, caeteraq. pro
ratione.

Commentarius.

Quod de virtute dierum iudicantium aphor. 44 se & docuerat
docens quatum & se etimi contemplatorium, & undecimum de-
cimi quati, & decimum septimum etiam & se contemplatorium
& in in uinis unico exemplo confirmat docens, ea quae iudi-
cantur in septimo, habere die quarta nucleolam rubram in uri-
na, & reliqua secundum rationem. Contemplatoria enim est
dies, ut bonam vel malam iudicationem in septima turbam
dat, non ipsam iudicationem. ut quoq. argumentum a septima
in quartam diem non a quarta in septimam. si n. septima iudi-
cat debeat morbum de bono melleque iudicio, urina in quarta
notas coctionis habebit: non tamen in quarta notas coctionis
habet, septima iudicium fiet. Ipse enim morbi fauces coctione
diminuitur, cum non sint coniunctum magnitudinem & motus cele-
ritatem. Praeterea de omni contemplatoria die susp. quam uult
sententiam elato aphor. sua tamen vera non est, non enim
si undecima coctionis habet notas decima quarta iudicabit
in comm. nūq. apriorum dual dubium videri an puid de fra
die dicit verum sit in alijs contemplatorijs & collegit in fra
die si fieri posse ut septimam ostendat, in undecima non
nisi coctio admodum motu moveatur. Ratio est quoniam
ad iudicandam coctionem satisfacere ut temp. exale ei quo
notae coctionis manifesta signa praetere, cum autem motus

ante undecimam non habuit coctionis notas sed in ipsa primum q
 reliquum est usq; in decimam quartam ad perfectionem coctionis
 non videtur satis nisi videri celerem motum assumet morbus
 fluet quamvis nota coctionis appareant in undecima non fiet
 bona cuius decima quarta. Rem de decima septima & vigesima
 dicemus. Verum attente hac consideranti patebit supposita
 sententiam in omnib; dieb; contemplatorijs veram esse diximus
 argumentum a die iudicatoria in contemplatoriam esse trahi
 letendum non contra, atq; sequi. i iudicatio una futura e
 in septima, signa manifesta coctionis appareant in quarta.
 Non tamen omnino sequitur ut coctionis notas in quarta ab
 patentiore septima iudicium eveniat quam rationem ista in
 omniq; firmam invenies. i iudicatio in decima quarta futura
 est ad bonum in undecima nota manifesta coctionis appare
 bunt. non tn si aptarent praeiure nota coctionis in undeci
 ma, in die decima quarta futurum est iudicium. Maxime
 quoniam nota quae in die contemplatorijs apparent saluti au
 moris signa sunt, non cili. Quod si non iudicationem sed
 morbi rem praenoscere velis, pari modo mices ut diximus.
 Quarta etenim dies ita septimam ostendit, ut si septima bene
 morbum finire debeat, quarta id praenoscet, sicut & si mala
 rem sit ea die morus aditurg, quarta malum in dieo iudi
 catorijs ita & dejectio & spiritum. Hoc mo dixit Hipp: R sp
 tum statim initio appareat, morbum brevem fore denunciat

DE URINIS. Art. LXXII

Urina pellucida et alba sunt urinae mala maxime vero si in praesentibus appareant.

COMMENTARIUS.

Pellucidas & albas urinas malas de ex eo patet quod cum
 nam crassitatem tum ex substantia tum ex colore manifestant.

talem Gal' appellat aquosam quod aquae similes sit. Alaba-
 q. est talis urina cuius summani ostendit crudelitatem. & nulli
 praestet coctionis spem. Alaba quoq. aqua promittit mortem
 ante coctionem nisi admodum soluta sit facultas. & nonni-
 nem tali urina saluatum. vnde Gal' Maximo autem in phre-
 nitis. significat enim tunc bilem universam in caput rapi.

DE HYPOCHONDRIA LXXIII.

Quibus clata hypochondria mutantur. tumores
 superueniente dolore. alius numeratus mor-
 ferne flatus erumpant. aut urina multitudo pro-
 deat. haec vero in febris.

De morbo.

Hypochondrium partem eam ventris. cuius iuxta est
 costis a latere in latus. quatuor & infinitas partes ventris
 ubi jecur. lienem & ventriculum interduum patet. Quia clata
 hypochondria mutantur. & ventres infestior. hinc affectione
 videm. saepe superueniente tumorem. colorem flatu com-
 moto & devoluto per intestina ad pericota adolent. tumori
 compressione. nonnunquam dolore. hoc jecur in venas qua-
 tumores peragant translato. Hoc autem superueniente mor-
 bente eisdem numeratus nisi flatus erumpant. aut uri-
 na multitudo quoraz. Ratio nota est. Nam si humor qui
 cum flatu miscetur. cuius gratia flatu mutantur. exco-
 natum ventres humidus fiet. si vero transiteratur in jecur
 & tenet tumori quoque quantitate erient. tum vero flatu
 erumpet. solo flatu in ventre relicto atq. discusso. & urina
 via descendet. ea via dolore vacuato. & tamen in rebus
 intelligi vult. non est in his suis tumore loci passione

in quibz febris morbus est non acciens quod patris cuiuspi
 affectum sequatur. nec namq non eventunt bradicia acci
 dentia quoniam vates inflammationis aut febris aut hemi
 ratione iudicata non transmittit humorem in tenes. & fiat
 per interitum. neqz solum cum maturne reddet flatus, est
 in ventre continetur per viros effectus

APPENDIX II. LXXII.

Hic spes est ad articulos adices, ut si ad se su
 liberat urina multa, crassa & alba. Idcirco quibus
 in febribz laboriosis quanta die quibusdam exite
 incipit. Quod si ex naribus etiam sanguis proflu
 uent. nec admodum solutio fit.

Commentarius.

Multi sunt evacuationum modi qui portant agros ad affe
 ctus. si qui sperantur liberare ut fluxus ventris, urina mul
 ta crassa, & fluxus sanguinis. Quorundam meruit prognos
 is. s. r. dicens. Considerate a oportet talia nunc in morbum
 ferre desinet & de ot non exsaverit & parum non excreta
 tur. secundum rationem, neqz bilio, & fuerint aut deiectiones
 neqz dissoluta atqz syncera. neqz urina vix multa & cras
 sa ac primum continens sedimentum. paratur autem auri
 so omnia aug. satisfactis signis, in his oportet huiusmodi ad
 re in petate. Docuit hoc vero ad se sui petate in rebus
 quorundam cum moroquantur, nisi fluxu ventris, aut urina multa
 crassa veniente liberentur ab ipsis. Id hu docet de urina mul
 ta crassa, alba, & de sanguinis fluxu ex naribus. & re-equi
 tu, nam ad se sus petantur in morbis, qui pendunt a crassi
 tudine & pituitate, quod si hi putantur per urinem, naribus

gient. ut urina sit multa. crassa. alba. & ut abscessus non e-
veniant pro vacuato humore pot urinari. Brevior autem so-
lutio erit. inquit si fluxerit sanans per rates. aut quia dua
vacuationes citius liberant a turoris abscessu quam una
aut quia fluxa sanguinis natum celerius solvit motum
urina multa. salsa. alba. Addit etiam: Qualis in laboriosis
genituris quarto die quibusdam fieri incipit & in illis qua
a multis & crassis humoribus otia mem dicunt. (sic enim ha-
met quod cito ad cessus faciant in talia apertuenerint

APHORISMUS LXXV.

Si quis sanguinem aut pus mecat. renum aut ve-
sicæ exulceratio significatur.

Commentaria.

Sanguinem quis mingit laxatis meatibus ad renes sangui-
nem ducentibus. Item rupto abscessu in secote vel pulmone
abscessus puris cum urina mixtus signum est: referentis men-
tionis etiam sanguis mingitur. sed veritatem igitur huius apho-
rismi intellige si quis sanguinem aut pus diu mecat aut
alias loco particula disjunctiva copulativam pone ut sensus
sit si quis sanguinem & pus mecat. tunc cetera sequuntur.
Iuvant autem maxime ad loci patientis dignationem locorum
dolor & puris aut sanguinis cum urina commixtio. quod tur-
piter mingantur veliam: quod vero caruncula renes ulcerari
inducit & quod pus aut sanguis sine urina sponte defluant.
ostendunt in oris velia. aut in bene ulcus consistere. Huius
sententia laudatur Paulg. lib. 3.

APHORISMUS LXXVI.

Quibus cum urina crassa exigua caruncula. aut ve-
sicuti puri exeunt. nisi a remota sit excretio.

Commentarius.

Parva caruncula ostendunt partes in renibus exesas esse si excremantur. Si quadam veluti capilli exant, quod a renibus fiet. Per crassam urinam media illigari debet, quod est tenuioris crassa vocatur, nisi velis illam crassam vocari, quod immixtum sanguinem crassum & absatum vel quod capilli a crassis humoribus oriuntur, praecedente victu cui pituita generet crassam.

APHORISMI LXXVII

Lubus cum urina crassa, furfurosa quadam una exeunt, his vesica scabie laborat.

Commentarius

Isti similiter crassa urina de comparata ad tenuiorem & mediocri illigatur. Cum a furfuracea cum urina exire possint a venis, & a vesica, & meatibus urinaris, nulla via melius potuit. Huius distentionem accipere, quam ex urina, distentione & cruditate, & hanc a mediocritate substantiae. Nam si urina cocta est, & substantia mediocri, signum est vasorum facultatem naturam constare, ac firmam esse, neque adeo valde esse gerilem calorem, ut furfuracea detrahat ad interius mittantur venarum, aut crassos humores ibidem esset. Quod si haec in urina excremantur, erit labor in vesica sive scabies. Quoties in interius superfluous venarum tali affectu laborant, quali ipsa cutis externa dum scabie affligitur; tunc furfuracea quadam a venis & vesica exilient, sicuti a cute scabie ita. Quando itaque cum urina mediocri furfuracea exeunt, vesica scabie laborat, neque verat quo magis cum urina tenui humores a vesica mittantur, ubi, mul & membra calore praeter naturam afficiantur & vesica scabie laborat. Facilius actum fuit de urinis cum contentis crassis.

APHORISMI LXXVIII.

Qui inopmanter sanguinem mictunt. ijs a renibus
venulam ruptam esse significatur

Commentarius

Inopmanter sive manifesta causa anquis mingitur urina:
plura venae, aut vajorum anastomosi, sit etiam aliquando a
causa cognita ut saltu, ictu aut medicamenti acrioris potu. aut et
rupto in superioribus abscissu. & simul cum pure excreto san-
guine. Inopmanter item aliquando sumitur pro repente
Quare cum multus sanguinis possit a renibus evenire rupta ve-
na ob causam cognitam, & hic ipsa, cum Hippo dixit Qui-
cunque sponte sanguinem mictunt in renibus venula rupta
tam fecit. Sponte non datur manifestam causam sed id quod
repente. Si enim quis repente sanguinem mingat, venula
rupta est in ejus renibus, ab alijs enim partibus non evenit
repente sed sensim. & alijs praecedentibus malis, atque non est
a superioribus sanguinis multus sed cruenta urina, nam inter
sanguinem mingere aut urinam sanguineam. ex anastomasi a
parvioribus venularum sanguis facie fluit, ac promde urina tunc
subsanginea. teste Gal.

APHORISMI LXXIX.

Quibus in urina subsident arenosa. ijs vesica
aut tenes calculo laborant.

Commentarius.

Hic apud non est interea in quibusdam antiquis codicibus
in quibus illa pars omittitur aut tenes. Imo interea apud
non est manifeste verum, quandoquidem saepe videmus arenas
mingi & hominem non laborare calculo tenum, neque vesica, neque
urquam adurisse. Sed videmus multos arenas mingere atque

cum continentur vradung calculum futurum. cum enim semel excrete fuerint, maiorem movent calicis suspicionem cum retinentur, quam cum minguntur.

APHORISMUS LXXX

Si quis sanguinem aut grana meiat, aut urinam gustatim emittat. dolore ad hypogastrium seu pubem, et interfamincum pertinente, quæ circa vesicam sunt laborant.

Commentarius

Ex prædicti Symptomatiæ docemur colligere non modo vesicam sed etiam partes quæ circa eam sunt. male affici. va-
uys fieri potest ut sanguis manet, & in vesicam delapsus gra-
uius & concretus excreatur & urinæ stillatiam eueniat. & do-
lor partes dictas molestat. scilicet innum ventrem, periton & inter-
faminum. Et aliud est vesicam laborare aliud solam vesicæ
laborare. Hic igitur per circa vesicam attiguntur partes prædictæ.

APHORISMUS XXXI

Si quis sanguinem, aut pus aut squamulas meiat, & grauis odor adsit, vesicæ exulceratio significatur.

Commentarius

Rarus in præsentia aphor. vesicæ ulcerata notis lesio. & a-
sunt si sanguis & pus mingatur quod ad distinctionem adris-
quamulas, & grauem urinæ odorem. Disting. nistum sanguinis
& puris communes notas esse ulcerum renum & vesicæ squamulas
non excreantur à renibus, sed a vesicæ aut vasis sanguinem
conferentibus, quod de futuris. dictum est aphor. 24. Quo loco
distinctionis gratia adiecit crassam urinam, ad significandum ma-
lum non esse in Venis: quod in præsentia loco foret satis. Verum

eo additamento non est opus. quoniam addit gravem odorem
qui puri vesicae est peculiaris. Quamvis à fursibus latitudine
differunt ac crassitudine dicens Gal. vi. de crupi de fursibus
sedimento torrens. Quamvis v. fursibus cum crassitudine habent
puritatem tantam quamvis mules latitudinem ac tenuitatem
obtinent. Idcirco itaque gravis vis quod à vesica excretur quā-
vis bonum ad alijs sephat. Cum enim vesica membrum exan-
que sit, pus non gubernatur uti in alijs partibus. sed rursus tota-
tem asequitur. Ac proinde Hipp. l. r. prog. de vesicae miam-
mationibus loquens dicit. Soluit v. morbum urinae quae puram
sentu mingit. album ac leve habens sedimentum, duas conditi-
ones servit boni puris à vesica excreti, cum tñ ipso: sc. qua-
tuor temperit dicens. Pus optimum album esse debet, aqua-
le, ac leve, ac minime gelidum. ito. postremum in vesica ur-
cerit non est iterandum. quoniam odor gravis vesicae urinae
ratum scit, etiam si pus bonum sit.

APHORISMI LXXXII.

Lucius in meatu urinatio nascitur tuberculum
suppurato eo & rupto. solutio.

Commentarius.

Hic non tñ docet agnoscere tuberculum in fistula urina-
ria generatorum solutionem suppuratione & ruptura, sed pra-
terea id medium statim aggredi. quoties tuberculum in vi-
sua urinaria urinae impedit. Dolorem inferens nascitur
ut citissime suppuret praedictum tumorem & aperiat ipsum.
Dixit en tñ Galen. non dicitur a scando meatu penis

APHORISMI LXXXIII.

Albus noctu plurimus parvam dejectionem sig-
nificat.

Commentarius

Ubi unia substantia duobus impartiri debet. Si uni plurima
tribuat, alteri parum sufficere necessarium est. humor
q. qui in potu & alimentis continetur, totus in unam coit
substantiam. cuius partem magis liquidam & magis aquosam
fecit iugit, ac trahitur à tenuis qui urinam petunt. quod
v. non trahitur à rectore. per ventrem deribitur. & quo plus in
erit, eo copiosorem atq. humidioram reddit excretionem. cum
igitur urina multa minguit, fer. minor ac durior deprendit,
& contra. Et quamvis id omni tempore verum sit notu ma
qui patet. quoniam urina diutius retinetur in fovea, & deie-
ctio nane cum urina sunt, & utriusq. quantitas se magis
ostendit

HIPPOCRATIS APHORISMORUM SECTIONIS QUINTE

APHORISMI 1.

Convulsio ab elleboro lethalis.

Commentarius

Convulsio motus est & contractio membrorum ad originem no-
bis notentibus, quatuor volentibus nobis fieri posse. scilicet causa
nam sit ab inanitione, repletionem & per consentum. Convul-
sio a repletionem frequens est & mori debet ab initio goler-
naris & mediculis humore plenis. Secunda sit eisdem mani-
tis ut multa videmus contrahi a siccitate ut coria & testicu-
lis fides. Tertia sit puncto aut morbo novo aut novo a qua-
piam particula. Tam iac. nullo effluvio albo. aut. intel-
ligitur vomitus commouetur. & inde convulsione. quindog.
Nam convulsio per consentum fieri potest, quoniam elleborus i-

ipsi mordet nervos ventriculi, mda vero compatiente cerebro
per septam nervorum conjugationem corpus convelli contingit. Ita
fieri quoque solet tracto bilioso humore, qui pati mo mordet
at. Unde convulsionem concitet. Quandoque fit convulsio el
leboro bibite ex manitione aut siccitate nervos a ca
lore & siccitate desecti, aut tracta & siccata humiditate ner
vos a mēto ut pargante. Atq; de hac convulsione qua
fit ad effectum vitantis dicit esse lethalem. Immo illius
no fiat, seu ab alijs medicamentis.

APHORISMI II.

Convulsio à vulnere pernicio
sa.

Commentarius.

Huiusmodi convulsio mala admodum est & periculosa
quia fit convulsio ex vulnere inflammato ipso & nervosa
quapiam particula, cui cerebrum consentiat, unde convulsio
excitatur. Scit igitur malum ad id pervenisse ut cerebrum
& nervosum gena consentiant vulnerato parti.

APHORISMI III.

À Copioso sanguinis fluxu convulsio aut in
gultus malum.

Commentarius.

Quomodo convulsiones sunt triu. modis ita & in
multis, nam quidam sunt a repletionem, quidam ex ma
nitione, alii pp motum à causis accidentis sua moventis
os ventriculi ad singultuendum. In omni tñ singultu spe
ventriculus commovetur ad excubendum quod nocet su
quod implet humor, aut flatu, aut simi modo à sua in
temperie quatenus contracto ventriculo, aut tentando ipso
causam mordentem propellere. Quando igitur sanguis multus
effluerit manifestis venis atq; nervis & nervosis partibus pre

alimenti copia siccatu talis fit in nervis & ventriculo:
re affectu: quales convulsiones ab inanitione quas immen-
diabiles alias diximus. Ea de caa singulis qui immo-
sequuntur vacuationes. qualis est fluxa sanguinis, natos
esse dixit.

APHORISMUS IV.

In purgatione convulsio aut singultus
naturum.

Commentarius.

Purgante sumpto medicamento aliquando accidit ut a-
per non fit cum quem nos intendimus humorem, & ea qua
stasem evacuet. sed alium simul cum isto. & cum magis
si copia. Inde vero convulsiones fieri & in stomacho
simulacrum notissimum est. Evadere a hoc solet cum pur-
gans medicamentum usq; adeo incaluit ut in vasorum adve-
ntum pertinentium osculis. modulationem apertionemq; mul-
tam relinquat, asidueq; convellens corpora qua in vasis
sunt, vires dissolvat atq; digneat. Et hoc est quod vulgo
superpurgationem.

APHORISMUS V.

Si citius quisquam derepente convalescat, convul-
sus moritur nisi febre corripiatur, aut qua hora
crapula solvitur, vitam recuperet.

Commentarius.

Hi citius sunt in mortis periculo quorum civitas nervi
vos & nervorum origines occupavit, ut ducit ad sensum & mo-
tus privationem. De qua ait Hipp: Dicens Si citius quispiam
derepente convalescat, non sensum & motum amisit. Non
manifesta aliqua causa alia a vno. Verius a vno pluri-
mum fieri solet ut calor naturus vno quoq; accipitur

omium ipsum a nervis differtur, & vox redeat sano homi-
 ad horam qua solent grabula solvi, qua non est una in
 omniū. Sed pro vini & caloris copia & meatuum amplitu-
 dine & angustia, & aëris amientis caliditate diversa. Aut
 unum solvetur superueniente febre, qua solet succos in
 corpore redundantis coquere & discutere ut & multas
 concussiones sanare & scabiores. Aut si nullum horum
 evasio accadat ut moriat, contrahit a multitudine vini &
 excrementosy crassosy, qui immixti cum uno nervos in se
 contractis masculis ad originem patiente quoq; cerebro.

APPROPRIA US

Qui tetano corripiuntur intra quatuor di-
 es intereunt: si vieto nos superaverint mico-
 rumes evadunt. . . . . commentarius.

Tetanus tensio latius est, aut totius corporis aut aliusq;
 tm parsulae per quam ante & retro memoriam aut totum i-
 ipsum corpus contrahitur. Sedq; morbus peracutus exacte nūq;
 terminum diem suatum. Est a morborum omnium idem ter-
 minus ad salutem & ad mortem autem si q; & progn: Quare qui
 periclonem patitur exitum morietur intra quantum & quia
 tuorem intra quantum liberabitur. Id vero considerandum mor-
 bus autos terminum esse diem decimum quartum, nonnūq;
 tm terminum hunc pertinere & delabi in vigesimum aut p-
 diminutam aliquam iudicationem, aut quoniam aliquem diem
 aut plures habuit, qui non fuerunt ejus afflictionis quam
 so responderet. Quod si morbus exacte peracutus quoq; v-
 est, nam et si quarto finiri do v-ant: quandoq; cum esse sa-
 lubis, & in melius tanta commutatione deidunt in quintum,
 aut in septimum. . . . . De morbo per partem ha-

linga sui morbo acutissimo laborabat & quinto iudica-
tus est quoniam diem unum mediocriter habuit.

APHORISMUS VII.

Epilepsia ante pubertatem amotionem fecit
post viginti annos quinquies annis. Et de
mutatur ad mortem usque.

Commentarius.

Loquitur Hipp. de morbo comitiali per essentiam. quia
a crasso & fugiis humoribus fit. id est mutatione aetatis a
pubertate in iuventutem curari solet; non ille qui fit per
concreta vite occupante ventriculum atque fumante in capite.
nam hic nullam recipit mutationem. suae curationem cum ab
aetate mingi suam in magis suam fit mutatio; & ab ea in qua
ming abundat visus in eam qua magis. Ceterum comitalis
morbus a pituita ortus multas habet curationis vias. ubi multa
sunt causae quae possunt humores frigidos ac crassos
concoquere; & dissipare. Sunt autem haec vitii exicicans ex aliis
mentis; exercitationibus aeris temperatura sicca & aetas talis.
Sunt fere comitales de quia Epilepsia non alios modos
quod per curari praeter aetatis mutationem. hanc tamen esse ma-
ximam quam nisi curetur ad mortem plerumque comitatur.

APHORISMUS VIII.

Qui pleuritide laborant nisi intra dies 14
perire emergentur. Quod si in empyema fit mali trans-
itus.

Commentarius.

Si pleuritidis quae morbus acutus est non purgetur intra 14
dies qui sunt acutis morborum terminus, in suppurationem
trans mutatur. Aut enim finitur ad salutem, aut ad mortem aut

mediam quandam recipit mutationem. Si purgetur sputo re-
jecto sanatur: si morbus ingravescat & vitæ ipsum non re-
sistat, cum signis talibus morietur. Si medio modo processerit
febris perseverante & dolore vexante, neque purgatione pos-
sintem aut purgante medicamento bibulo aut sanguinis mis-
sione, & reliqua vitæ ratione cessantes. scilicet quod suppu-
ratur, inquit. prog. sr. huius & Suppurari a. est unumquem
in inflammatione collectum in pus transire.

APHORISMI XX.

Tabes quæ maxime phthisica fit quæ a decimo
octavo sunt annis ad effluviū pertinet.

Commentarius.

Tabes aliquando pro quavis consumptione in v. pro ea quæ
cum ulcere pulmonum nascitur. Hanc maxime Zeri dicit aphth.
quæ sunt a 15. in 35 annis. Sunt a. huius & a. adolescentia a 15. in
35. & a. iuventus a 35. in 50. Venit autem idem maximum in illis æta-
tibus quæ & sanissima sunt. & minime morbis conata. Verum ut
Gal. docet in com. 1. q. sectionis 3. non tunc ætatis sed ex acci-
denti ob malam vitæ rationem tanta eis eveniunt & ut Hipp. di-
xerat senes iuvenioq. magna ex parte ming. ægrotant. Temere
iuvant. iuvantes, salientes, vociferantes, humi cecantes, veneri-
midulantes immodice edentes & oisantes, animum metac. in
aquam frigidissimam. Quibus idcirco cum sanissimo acc. & cetero-
multo sanguine abundare qui in accente valido puriora mo-
tu, aut labore. venas pulmonis impere, ut & juvenis. sapiam.
viri quæ valeat eadem edere.

APHORISMI XXI.

Quibus ex anima in pulmonem malum fit conversum
in intra dies septem moriuntur: si vero nec effluviū
sint purulenti evadunt.

Commentarius.

Inguisq; diversa sunt ipse & proan: ex quib; aduersione
est ea ~~per~~ hoc quam inflammatio aut exulsiōeas semper
pau. diffusus in thorace & ceteris e ostendit & qd nacta
qua ex parte accendit nisi inflammatio aut exulsiōeas nro
revertat. Tunc enim humos & thorace & pectus eximii flanc
fatis in infimas & ipsam pulmonem. Nam si tumor ad uterq;
huc recutat & evanescat in pulmonem holissimum flammula
fuit tam quoniam primo ara admodum satis est, tum suam
pau. motu adhibet ad se transit ex proanis partib; huc
adundantes. Quando ergo ex angina liberatur, & huc in pul
monem materit tumor: motusque accet mra septimum quom
in transit anamq; in pulmonem aut oteret nro. limes.
& mra debum oleo ducere ut fumi ad carum oblocu
latem & ceteris proanguitatem. Sed sit aliquando ut mro. lica
tum nro. cat eximii & ubi. cat. At vero raemadmodum
motus accet. Si non purgetur per spatium est inelanda
putatio post dicitur ita in pulmonia nro. l. quoniam acut
ut est nro. lica.

APHORISMUS XI.

Qui facie vexantur si spatium quod ex fusum
carbūib; injectum grave olet, & capiti defluunt
pernitiozum

Commentarius

Quo igna cina. ia sunt in facie. facies puti hic n. ma
putredinem & puti mro. cat. dicit. Aut a. exulsiōeas si pu
mon superundat. Tunc enim atavem nro. cat. oteret. Tunc cum
doctata ad igne in exulsiōeas flanc sunt mro. cat. oteret. o
stendunt. Quoniam ad finem ignis omnia ducit. Quod puti
mro. cat. oteret. nam quam. lica. am aduersione. am. ja

rotem videntur & deinde totum in vaporem exhalat. Alterum
inditum sumitur a capillari profluvio, cuius causa est aut succi
gravitas, aut alimenti motus. Succorum gravitas magnam oscedi
corruptionem cum ad pilori deflaviu[m] deducit. Alimenti v. m.
pia summam consumptionem induat.

APHORISMUS XII.

Quibus per tabem capilli defluunt in fluxu
anni superveniente moriuntur.

Commentarius.

Quare inquit luxum ubi non tantum resorem esse
capillorum profluvio, sed etiam mortem vicinam ostendere ut
signum quoniam ostendit magnam naturam acutissimam mor-
taliitatem, & ut causam, quoniam fluxus ipsas amplius imbeci-
libat. Præterea fluxus ventris sine capillorum defluvio letalis
est ex aphor. 14. sequenti, & pauci sunt qui fluxum ventris
passi liberentur siquidem roris quam patiuntur necesse est, &
quæ exeat repletionis & intemperamenti non humoris de ventris vacu-
atione. Item cum post tantam moriam & humorum ac vaporum
mauriam evenit ut capilli de capite defluant mortem proximam
ostendat.

APHORISMUS XIII.

Qui spumantem sanguinem exfusiunt is ex
pulmone educitur.

Commentarius.

Qui pulmonis substantiam consideraverit ipsam carnem in-
moriam esse dicit. Dicit autem hic sanguinem spumantem
qui ex pulmone educitur, quoniam excrementa substantia
ita cum acutem ostendunt. Vegg. tñ oportet semper sangui-
nem a pulmone rejectum esse spumantem, nam subito supra verum
in pulmone ex actu aut vixere sanguis putat qui spumans non est.
Dicit tñ qui alietata pulmonis carne educitur.

APHORISMI XIV.

Tabæ Defectio profluvium alvi Superveniens
periculosum. Commentarius.

Commentarius aphorismi et nunc cationis afficit ad
soluciam nunc aphorismi explicationem

APHORISMI XV.

Qui ex pleuritide impetui fiunt si repugnent
infra dies quadraginta, a raptione liberantur:
qui transcurrunt in tabem

Commentarius.

Prog. 53. & 54. dicitur meminit suarundem supputationum
ambuntur die septima sed suoniam id tantum est desprogn:
dicit alias tampi 20. alias 30. aut 40. aut 60. die q.
intelligi debet computatione pata ad initio supputationis uti
dicit prog. 53. dicens non cessare a obsteri principium appu-
tationis toto talitermanet a primo die quo homo convalescit
quando primum exoritur ipsum comprehendit & si dixerit impa-
te qua dolore vexatur. ut dolore pondere id un gravati-
tate n: in principio sunt supputationum. Ex his igitur tem-
poribus rapturam supputationum tunc sperandum est pateri tem-
poribus. Quod si morig aliteris + die apputari incipit in
quod deinde in 20. 40. aut 60. sumptibus supputationes
curius a tempore raptura facienda est omniatio purgatio.
+ te diebus a raptura non fiat puris purgatio. iam tabes ex-
tanta est ex praesenti aphor. posterum ut non ex una fermina
rapturae omniog supputationemog ad sumptibus amenda est a
nau numeros brevis a non patiente ad pateri temperatu-
ra a unum remore na sumptibus est admittenda ad defimenda

temus futura tabis, neque una debet omnibus statui. Si enim tabes futura est id fiet exacerato pulmone, a puro quod non excarnetur. sed ibidem retentum ac butre factum erodit pulmonem. cum a pus non heat in omni. partem calorem, acedem & erodendi vim, neque in omni. tempore & aetatib; hoc ante omnia sunt distinauenda & diuersis dispositionib; diuersis terminis designandis. Quidam tunc diem statuerit 40 terminum modum & tempus putandum est, atq; quibusdam citis, quibusdam tardis, eadem venire post ruptam suppurationem voluisse, ubi pus non ante purgetur. Quidam n: ante 40 maciunt in eadem non repurgato pure, quidam in ipso 40, quidam post ipsum.

OPH. RISALUS XVI.

Calidum frequentiore usu hoc mouet maia, urms effeminationem, nervorum incontinentiam, mentis torporem, proflusiones sanguinis, animi deliquia, ad quae moris.

Compendiatius

Aqua calida, frigidaq; vires quasdam docet Hipp: in p: senti & quibusdam sequentib; aptior. ut com: 24. declarat in vers. Hic: eng de aqua calida & frigida remonem nascit. Calida hinc aqua si quis sepius ea utatur hoc adoret mori, calidum effeminationem qui n: molles sunt effeminati dicuntur quia femina viris sunt molliores. Aqua a: calida sua: aqua virnei est: eadem molli: nervos reddit mollior: quando ad motum totus atq; contentio exiguntur, quae p:icitas adiuuat: Mentis efficit torporem, quoniam cerebrum ipsum laxat aqua calida, conjunctam habens humiditate. Proflusia sanguinis remouitur nimium usum aquae calidae.

facilis venatum oculis, tum delatato numere qui in vasis
continentur ita ut contineri non possit. Anni deliquia sequun-
tur ac sanacins profusiones. & ipsa dissolutionem & valua-
tionem adha: vero mortem sequi certissimum est. Quia a-
per aquam calidam remperatam interligi tenet est gal: in
comm: non iusto caliditatem quia talis: arat. sed adsurgit ut
patet in armis. illa ferventi imposita. quae immo duriores
esse solent. quam essent antequam ei imponderentur.

APHORISMIS XVII.

Frigidum vero convulsiones, tetinas, nigrores
et rigores juveniles adfert.

Commentarius.

hic aphor: de aqua frigida scriptus est. Hic autem si
quis ipsa utatur frequentis, ita ut eam ingreditur: aut ei su-
perfundatur, non debet incommoda. convulsiones ortiari
tetinas. & ad originem tetraetis. quod fit aut quia frigida den-
santur. aut quia impedit dissolutionem excrementorum quae con-
vulsam efficiunt aut de utraque. aquam sic etia
ad tensionem quae convulsioni spes est. Congitationes etiam a-
ut demotus sui calore nativo itaq: virali spiritui a quibus vi-
vendi solent emergit. Rigores autem frigida aqua frequentis
usa sunt quoniam calida ac frigida rigores effusere valent
cum co:ra vehementia affundunt. febriles autem dicit siquidem
contracta cute ac conspata quae intus continentur non dis-
solvuntur de promde putrescunt & febris accendunt. itaq: quae
rigores esse semper sequuntur. Ob malam etiam victus ra-
tionem fieri possunt ut frigida succi accrescant: qui post comme-
tos rigores non calciant, neq: putrescant. ac propterea nege-
buntur adcreant.

APHORISMI XVIII.

Frigidum inimicum ossibus. Densibus nervis
cerebro. dorsali medulla. calidum vero ami-
cum.

Commentarius

Postquam egit de malis quæ aqua frigida adfert in quibus partibus magis officiat docet, dicens inimica esse ossibus quia hæc sunt pauci sanguinis & caloris remissi: ita ut levi refrigeratione demorantur. Dentes ossa sunt, sed sentiunt itaque eos à numero ossium separatim. Nervos etiam tadit aqua frigida tum ob sensum qui facile patiatur, tum ob nativi caloris immobilitatem ob quam à levi frigore in ipsum incidunt frigidum. Cerebrum quoque est frigida temperatura, & spinæ medullæ, multo magis: primo de temperamentis prope finem. Sed summatim dicemus omnibus exanguibibus particulis adveniam esse aquam frigidam: Calidam v. ardentem & convenientem quæ possit ductorum membrorum calorem servare.

APHORISMI XIX.

Quæ perfrigerata sunt excalfacere oportet. præter ea quæ sanguinem profundunt aut sunt profusa.

Commentarius.

Contrariorum contraria esse remedia axioma medicum est universaliter verum, & perpetuo servatur; Quamvis quidam imponant, quod intelligant in aqua intercutem medicos: uti exsuccantibus, & si aget febre laborosæ, & in febrili viris commotio uti & in febrili purisus carcerationibus & detergentibus. Verum in complicatis, adnationibus, aut diversorum morborum, aut morbi causæ, nihil obsistat complicatas esse curationis rationes, atque remedia diversa. Ita perpetuum

est refrigerata omnia egere calefactione, ut in probrium
 statum reducantur sublato frigore. Sed fit quandoq; ut sit
 tot affectus coniungatur, qui coquat ad celeritatem curatio-
 nem, & ut dimissa priori curatione sententia partem refri-
 geratam non tñ non calefacere, sed & refrigerare. Isti cum
 a parte refrigerata sanguis fluit, aut fluxus est. re-
 frigerata enim ipsam fluxum præsentem sentientes, aut fu-
 turo providentes: Alij n: intelligunt minuire malum
 à fluxu sanguinis quam a refrigeratione, præsertim cum
 ille fluxus refrigeret. Permanet sane invariata axiomat-
 hic vis refrigerata esse calefacienda: occasio tamen n
 semper manet. Sed quandoq; altari postponitur ex præ-
 ceptis artis.

APHORISMUS XX.

Frigidum ulceribus mordax: cutem abdurat: do-
 lorem inustulatum facit: maiorem inducit: ri-
 gores febiles: concussiones et tetanos.

Commentarius.

Aqua frigida mordax ulceribus comprimendo: sicut calida
 dissolvendo. utramq; n: potest dividere partes quas subie-
 rit non sicut veto nec penetrat duras partes & quas cur-
 te densiore fecerunt: Frigidum tamen penetrat ocu-
 los & nares & partes ulceratas. quatum particulas ita
 primit, ut ab alijs sibi coniunctis separantur. hæc a di-
 vulsio sensum mordentis præbet: Abdurat cutem quia pa-
 tes quas non penetrat, comprimit & exprimit unde ducit
 reduntur: tum expresso humore qui ipsas sedebat mor-
 bore: tum unius partium & appressu. Dolorem facit in-

suppurabilem, quia quae tetrigescant, mepha redduntur
suppurationi, quam facit calidum natura sua. Sed dicit do-
lorem in suppurabilem, ut per dolorem causam doloris sig-
nificaret ut in apot. 6. lect. 4. dicens Quicunque ali-
qua parte corporis dolentes dolorem fese non sentiunt
his mens agrotat; reliqua supra exposita sunt

APPLICABILIS XXI.

Est tamen ubi in fetano sine ulcere, juvene
cursato, astate media, frigida largia profusio
calorem revocat, calor veto morbum fovit

Commentabilis.

Aqua frigida per se auidem refrigerat sed per accidens
cunctis refrigerat sed partes externas dum calorem
intro pellit. quo modo dicit, apot. 5. de aete an-
tiente hyeme & vete ventres calefieri sua natura. Na-
a: omnes ventres hyeme calidissimi sunt sed illi em an-
adeo validi sunt ut possint resistere frigori auidens
illorum enim calor minus revocatur, minorum autem vinctur
penetrante frigore nimias partes corporis. Sic aqua fri-
gida largae profusa aliquando revocat calorem. & inde re-
tang curatur ex accidente, quibuscumque per fusio frigida
revocat calorem, ad interiora, calor autem hanc anar.
Calor n: auidem per se coquit ac digerit humorem effi-
ciem tensionem. Frigiditas v. auxit calorem ex accide-
nente revocatione caloris. Deoq; de per accidens cura-
tionem, it ut languidus calor aliquando superatur a fri-
gore auidens, ita largia profusio frigida non in omni
curat fetanum, sed in tensione quae est sine ulcere & vete

quia aqua frigida ut dicitur. ulceribus modata est. Dece-
tamien iuvenem esse curatum & valde robustum. ne ad
aquam frigidam tanta profusione vinctus. Pueri n. pp. nūc
humiditatem & molliorem, nec senes ob caloris defectum eam
ferre non possunt. Evadit hos esse debet quos Vesalius quae-
drates vocat, quia graciles defectu adminiculi & propus-
naculi facile à frigido viciuntur. Obesi v. pituitosi sunt
& venarum angustias paucius sanguinis. Nec hanc sufficiunt
tempus enim commodum eligendum etiam est. nam hyeme
nemo feret laetam aquae frigidae perfrustationem; feret autē
aestare media. Tunc n. alijs adiunctis conditionibus aqua
perfrustis revocat calorem. & vero corroboratus tensionem cuti-
cat, resolutione & coctione humoris quod tensionem facit.

APHORISMUS XXII.

Calidum supputans in quovis ulcere, maximum le-
curitatis indicium. cutem emollit, extenuat dolorem
sentit rigores, convulsiones, tetanos mitigat: capitis
grauitatem soluit: ossibus fractis plurimum prodest.
maxime si nudata sint. multoque magis in capite. Hic
etiam prodest quae moriantur aut ulcerantur à frigo-
re. herpetica denique exedentibus. Sedi prudendo, ute-
re, vesicae, calidum amicum & decretorium, frigi-
dum inimicum & infetimens.

Commentarius.

Hic de aquae calidae utilitatibus agit dicens. Aquam cali-
dam habere supputandi facultatem, quia teste Gal. & de Simp-
medi. facultate quae suppurant nobis sunt similia & quae

D facere valent quod calor nostri naturę, cuius munus est
 coquere & suppurare. Calor autem naturę calidus est & mo-
 derate humidus; qualis etiam est aqua modice calida. Ad sup-
 purationem itaque confert aqua temperata, hac n. quatenus
 nostrum calorem iuvat & attemperat, coctioni administratur;
 idque facit in ulceribus quę supputatione egent, non in omnibus
 quoniam quę sentiantur fluxione, & nimio humore abundant
 non suppurantur antequam fluxio conuocetur, aqua tamen ca-
 lida concitat ipsam. Quod v. addit magnum indicium ad securi-
 ritatem obicit dictum est & prater institutum. Sed e. vetum
 nimii mali evenire solent ulceribus, a quibus humor coctus &
 suppuratus manat. Cutem emolliat dicit. Obstat ut namque
 cutis erigatur, ut & cetera a siccitate aut concretione, aut im-
 punctione quę potius renitentia est, utcumque tamen aqua te-
 perata aida valet adversus dura; sic n. humectat con-
 creta dissolvit, & laxat. Impletia diluat calefactione,
 & apertione potiorum, sed id facit longiore perfusione. Ex-
 tenuat etiam cutem quę & crassos humores qui patre
 aliquam adident extenuat. Lenis dolores, quoniam quę
 temperata sunt in primo ordine calida, ea sunt anodyna.
 talis est aqua moderate calida. Rigores mitigat, siquidem
 rigor est totius corporis inæqualis concussio, quę a causa
 mordente oritur: hac v. si frigida fuerit calore temperata;
 si calida & sicca ita ut mordeat & ad excretionem irritet, ca-
 lore moderato & humiditate mitigabitur. Convulsiones vero
 & tensiones quam maxime iuvantur calida perfusione: quia
 nec omni sunt laxandi & dissolvendi frigidos & crassos humores
 nervos impletos. Convulsionem v. a siccitate minus modo perser-
 vat capitis gravitatem solvit simili ratione, quoniam humorem

gravantem dissolvit, & extenuat, atq; transponit quandoq;
in partes inferiores. Præstat item ad fracturas ossium maxi-
me ad denudatas & præsertim ad fracturas capitis cum ul-
cere. Quantum n: frigidum ulceriꝝ est adversum tñ aliud
est amicum, & in ossium fracturis quæ cum ulcere fiunt
valet ad suppurationem & pericula trahit alimentum ad
ossi consolidationem, & ipsum ad penetrationem parat. In
capitis tamen vulnerib; fracto osse & vulnerata carne cere-
brum attemperatur calida perfusione alimentum ossa pene-
trat, extementum attenuatur & resolvitur: & ulcus ad suppu-
rationem perducitur. Partes a frigore demotivas calida per-
fuso sanat, quia contraria contrariis curantur, idem fiet
ubi ulcerentur. Solent a permixtione aquæ calidæ perfusione
sanari. Herpetes exedentes ruunt mitigatōe cæci, ne tam va-
ride mordeat & exeat, partim etiam resolvit numotem ulio-
sum. Ad sedem, pudendum, ubiq; & vaginam quoq; valet
ea ratio quæ exangues partes calore juvantur & frigore
facile lœduntur. Atq; ita ad finem colligit partib; istis
calidum amicum, frigidum vero inimicum esse.

APHORISMUS XXIII.

In his frigido utendum unde fluit sanguis, aut flu-
xurus est, non eodem loci, sed ad ea loca unde in-
fluit, admofo: & si quæ partium inflammationes aut
deflagrationes ad rubram sanguineumve colorem te-
dunt, recenti efflorescente sanguine, ipsæ ip[s]is
admofo: nam inveteratas nigrefacit: erysipelas
etiam non ulceratum juvat, siquidem exulceratū indit.

Commentarius.

Aqua frigida inquit confert fluxui sanguinis. si admo-
 veatur non quidem parti à qua fluit sed circa ipsam si-
 ve n: actu fluat sanguis a parte quapiam vulnerata siue
 fluxus speretur. aqua frigida confert admodum non parti
 a qua fluit aut fluxus est. quoniam ulceratas partes mo-
 det; sed circa ipsas ad prohibendam fluxionem. uti manus
 vulnerata brachio admovenda. ac circumligandi panni fri-
 gida madefacti. re si ab utero manet renibus & lumbis ad-
 movenda. unde defluit sanguis, non cruribus, nam sic san-
 guinem potius ad uterum transmittet, qui in cruribus co-
 hinetur. cohibentur enim fluxiones admotis repellentibus
 membris superioribus & quæ oriam venatum sunt propi-
 quiora. non extremis. Falluntur quoque qui putant brachia
 aut crura repente nimis in aquam frigidam collide-
 ri omnem fluxum sanguinis undecumque fluat. Nam ex
 fluxu sanguinis ex secotis inbecillitate. aut vasorum as-
 persione notum est augeri eam dysentericam occurrere aqua
 frigida: Supra inflammationes quoque & partes ardore-
 vexatas, quæ rubræ sunt aut supervenire à recenti san-
 guine procedentes, frigidam admovemus. Quoniam attem-
 perat & repellit, ideoque dixit, recenti sanguine, ut tempus
 repugnandi significaret nempe primum. Nam inveteratas in-
 inflammationes denigrat. Videmus n: post inflammationes
 & cum ardore rubores nimium refrigeratos, post prima-
 motui tempora fluere partes & denigrare indurabili macula
 lacer etiam ad erysipelata quæ sine ulcere sunt, quoniam

hoc attemperat. & utraq; obest quantitate Ulcerata u-
lcerata, est enim frigida ulceribus mordax.

APHORISMUS XXII.

Frigida veluti nix et glacies pectori inimica,
tussis movent. sanguinis profusiones et destillationes

Commentarius.

Frigida aqua in extremo tales horas tribit. Et a in ex-
tremo frigida qualis est nix aut glacies. Adhuc oia ma-
la de quib. egimus. & particulatim nocet pectori. Videmus
n. saepe ex potu frigida homines incidere in respirandi
difficultatem, & pulmonis arterias disrumpi, frig quidem
a frigore veluti concretis quae deinde ad distensionem co-
actae disrumpuntur. Inde tussis conante thorace causa
nocentem excutere, atq; tussi vasa pulmonis dilatare
vix non cedant. Hinc sequuntur sanguinis profusiones
tussis pulmonum ruptis. Praeterea cum aqua frigida veluti
nix cerebrum refrigeret destillationes tenuium & calidiorum
humorum fieri, quae in thoracem descendunt cerebro com-
presso a frigore, veluti porgia a manu. Potus aquae
frigidae haec & similia mala potest producere. Si scilicet
frigida veluti nix aut glacies, ventriculum n. m. d. u. lli-
tat & intestina, & vesicam, & nervos reddit admodum
anquidos, & dentib. stuporem infert, & gulam relaxat.

APHORISMUS XXIII.

Articulorum tumores et dolores absq; ulcere, atq;
etiam podagricos, & convulsiones magna ex parte tri-

gida large affusa leuat aut extenuat ac do-
rem soluit. Nam modicus torpor doloris soluti-
onem adfert. **Commentarius.**

Aquam frigidam valere diut ad iunandos humores
& acutiorum dolores sine ulcere, nam ulceratis non
est admovenda ut supra docuit. Podagricos item dolo-
res sanat & convulsiones non tñ oia talia sed pluri-
ma dixit sanare & extenuare. Nam supra dixit sana-
re distensionem sine ulcere, multam aquam frigidam p-
tulam, sed ex accidenti revocato calore. Quod non in
omnibz fit, sed in validis juvenibz, & quadratis, & asche-
te media. Sanat etiam alia ratione tumores, quoniam
repellit humorem, qui cum confluit dolorem parti infert.
Qua ratione eosdem extenuare recte dixit; item dolo-
res qui a calida caa sunt, eam temperando & repellendo,
& ut dixit mediocrem inducendo stuporem; qui dolorem
soluit. Non quidem negatis magnum stuporem dolorem
sedare, sed quia frigida large perfrasa, sed non supra
modum, mediocrem induit stuporem, & eo maiorem medi-
ocrite aut non erit necessarium, aut non nisi magno ut ge-
te usa & caute tentandum; quia stupefacientia usq; sepe
ducat membra ad immedicabilem frigiditatem.

APHORISMI XXVI.

Aqua quæ cito calefit & cito refrigeratur laxissima.

Commentarius.

Hipp: docet nos uno inditio optimam aquam cognoscere quod
sumitur à facili mutatione ad calidam & frigiditatem. Quæ n. u
to malefuit & cito refrigeratur. Icyssima inquit est non quod ta
lis in lance ming ponderet, sed quod in pectoribus ming graui
ut per eadem citis descendat. Foris n. superuacuum ex pauli
alteratione venari solitatem. quam in frutina examine est ja
cillimum. Agnoscitur item icyssima aqua quæ quæring. quæ
carnes, herodæ aut pisces si ipsa paulig & pærig quam malis eu
rantur. Item docet eam omni sapore esse priuatam. quam tamen
dulcem appellant quia gustui gratissima est. Elementis n. ea
est nã ut omni sapore & deose caseant; excluduntur itaque
no de omnes & stagnantes. Docet quoque ipsam esse transiens
& ignem & siccum, quod ad usum affinet. Pluribus omnium
prima esset, nisi vni quendam arstringendi naveset.

APHORISMUS. XXII.

Qui noctu bibere appetunt. is valde sitienti
obdormiscere bonum.

Commentarius.

Paulo antequam cubitum eamq. sitima aut quia parum vibi
ma inter carnandum, aut quia ipsi sumg vno metacioli aut quia
calida medicamenta ut piper & ligabulum. ibi immiscemus aut
quia sicut ad ventriculum peruenit. siue salsa humos aut ob ca
lorem parium adjacentium. Satis quoque aut est parua aut magn
si parua non opus est bibere siquidem somnus eam sedat coarct
citior & humectatione immo ventriculi. potus a faciet ut ve
tricia non appetendat pibe citior autote sal. y. de metodo
medendi si tñ magna est siti bibere non tamen multum est
ex usu. Ceterum si satis excuratur ob parium potum quod deest
adde oportet ut cito liqueat. & deinde is sufficienti humore

et creetur ne conuulsionem potius quam coctionem patiatur.
 Si is qui valde fuit usq. est vno moraciore, aquam frigidam
 bibere debet, cui deinde dormire erit utile. Si medicamentu
 feda cum cibis ingerat, aut vinum valde dilatum, aut aquam fr
 gidam videri, a quolibet quolibet iurauerit, & deinde a somno di
 leat, aut gassa pibuta redundante potu aqua, aut vini dilu
 ti pro consuetudine est utilis, & deinde somno. Idem fiet ubi
 ubi partes adiacentes sibi essent suo calore. Huius n. docet
 Hippo: videntibus aut non videntibus somnum bonum esse tunc
 eam, quoniam coquit, humectat, & mitigat siccum: & quomodo
 caliditatem aut siccitatem quae sibi causa sunt attemperat.

APHORISMI XXVIII

Suffitus aromatum muliebria ducit: capig vero
 & ad alia utilis esset, nisi capitis faceret gravita
 tem.

Commentarius.

Sequentes aphor: de affectibus mulierum sunt usq. ad vi. & in
 nec docet suffitum ex aromatis provocare menses suppres
 sas. Plurima quidem hoc modo suppressiones sanantur sed non
 omnes. Sanat enim eas quae a crassis humoribus obstructis ut
 teri venas sunt, & ea quae a potius clausione, & si uterus
 frigore fuerit densatus pariter ipsam laxat. Aromata n. calid
 da sunt, & magis ubi in fumum fuerint conversa, ac pro
 inde penetrant, attenuant, & aperiunt poros uteri: sanant autem
 uterum navitate quadam, quam nervosae partes praesertim mē
 nae amant. Si v. eo calidam & sicam intemperiem eveniat, aut
 inflammationem aut erosionem suffitus ex aromatis non con
 veniet. Fortes autem utilis ad multa alia sibi ad omnem mor
 gidam uteri & ventris intemperiem: nisi capiti gravitate inducet,
 Impulset n. caput & nates impuro fumo, qui calidus caput tentat.

APHORISMI XXIX.

Gravidas purgabis si materia fulgeat. à quarto mense usq; ad septimum, sed nas minus in recentiore vtro aut maturiore gestatione, purgantia vitabis. : Commentarius.

hic aphor: idem est cum primo sectionis quarta repetitur tamen hic quia de affectu mulierum agit.

APHORISMI XXX.

Mulierem gravidam morbo quopiam acuto corripere lethale.

Commentarius

Morbi acuti quicquid sint febres continuas adunares ac sunt pleuritis, peripneumonia, phrenitis, lethargus, & caeteros, quicquid febre caret convulsio, tetanus, apoplexia omnes sunt lethales & periculosae si mulieri utero gestanti eveniant. Quanto igitur morbus acutus est cum febre mortem affert, tum ob febrem quae infanti inferunt, tum quia quantitas cibi conveniens esse nequit matri & infanti, nam cum copiosus matrem infermet quod morbi tunc eget vultu tenui, & si tenuis exindeatur infans deficiet animam perire. Quod igitur in eo discrimine agendum erit non me manifesta nota curari potest. Ne omnimodo esse utique consulendum, ita ut vultu talis instituat ut neutri manifeste reddat. Quod si fieri nequeat quin aut mater perdat cibi copia, aut infans inopia, melior erit mater, alioque qua infanti, qua salva possibile poterit infantem salvare, petere tamen matre, petere infantem necesse est. Si v. morbus sit de acutis qui sunt sine febre, usque sua vehementia inferunt fatum & saepe matrem. Hic sunt casus acuti morbi.

APHORISMI US XXXI.

Mulier utero gerens secta vena avortit, eoque
magis si sit fetus grandior.

Commentarius.

Gravida cum incidit in morbos acutos, a sanguine otiosus sanguinis missione egent; hæc v. non fit sine periculo abortus, quia si privatus suo alimento: non fessit autem intrans in utero vel partu cissimo tempore, a convenienti alimenti copia privari. Rhetoricus dicit Hipp: abortum sequi phlebotomiam in gravidis, & magis quo fetus major fuerit. Itum a. non intelligit nullo modo gravidis sanguinem esse ducendum, sed docet illis nisi caute & parce sanguinem detrahi debere.

APHORISMI US XXXII.

Mulieri sanguinem evomenti, menstruis erumpentibus solutio fit.

Commentarius.

Unum sanguinis impetum ad partem quampiam, aut qui per viam fiat quam sicut, convertere in partem alteram convenit: convertitur a revulsione aut detractione, hæc per proxima, illa v. per contraria exercetur, veluti cum a superioribus ad inferiora convertitur, fit quod menstruum putatio solvat sanguinis vomitum illi: mulier vomat sanguinem, nihil magis conducet quam ipsum convertere ad uterum, & menses descendere, qui causam revehent & eandem ut abundantem vacuabunt, idque ante protrahendum ubi a natura non fit ut subito purgatus tempore, si fieri, aut quoties antea dies, aut menses venas secare, aut relinquere crua.

APHORISMI US XXXIII.

Mulieris menstruis deficientibus, sanguis e naribus fluens, bonum.

Commentarius.

Quoties humor qui vacuari solet, retinetur, eundem alia via vacui.

cuat. venum est. Reientis itaq; mensib. sanguinem cum alia va-
vacuati est venum uti fluxu sanguinis ex narib. quoniam si per
hemorrhoidas vacuaretur. praestaret. Luta a fluxu sanguinis re-
nates sapia videt suppressis mensib. deo Hipp. hinc potiss. fac-
et mentem. Quando ita menses contra naturam retinentur ta-
lis. aut immis aliqua evacuatio arte procuranda est. Catelis
v. purgatio non est opus; Vesiculae enim & sabbatines sanguinem
abundantem non habent. qd itaq; non retinetur, neq; ealum me-
les sappiunt recte dicunt.

APHORISMI XXXII.

Mulieris uterum getenti si alvus multum fluat
periculum est ne abortiat.

Commentarius.

Alvus nimium fluens duo mala affert ubi utero greditur. Minuendi de-
fectum & nimiam laxitudinem ex frequenti excretionis ad de-
ficiendum. Hic secundum notum est. sed primum ea adde gubet
quod sanguis qui praebet facti rationem, ex quatuor humoribus
constituitur, quos si una aut plures vias ex quo vacuatur, anima
tam facti deest, d vero periculum addit abortus uti dixerunt
aphori. 31.

APHORISMI XXXI.

Mulieris hysterica, aut difficultet patienti ster-
nusamentum superveniens bonum

Commentarius.

Hic non agitur de qd quib. chorion sive secunda retinentur
de de praedictis. Hias hystericas vocat quas Gal. d. de iocu
patient. c. 5. videt trium specierum morbum pati. Quadam si-
ne sensu immobiliter acies, cum odore & patet pulsa ita ut
neq; percipi possit. Alias sensum a moveri potentes atq; me-
ra ratione, veram animi defectione & difficili respiratio labora-
tes. Alias praeter hanc cura a vicia oriuntur simul affe.

si sternutatio superveniat bonum erit quoniam humorem aut
 flatum qui provocatus causa est excutiet, & iterum ad locum
 suum reducet ventris valida commotione. Quod si non superve-
 niat sponte, ante ipsum procurare erit bonum. di. tamen sponte
 superveniat bonum signum erit, naturam valere, & ad ea mun-
 ra redire significans. Difficile vero parturientiū parari maxime
 sternutatio partum movens, faciens & provocans.

APHORISMUS XXXII.

Mulieris menses decolores, nec eodem semper-
 modo & tempore procedentes, purgatione spiritus esse
 significant. comment. vii.

Mulieribus sunt menses decolorati, id est non servantes tuos
 colorem & naturalem. si pallidi sunt, albiantes, lividi, nigri,
 virides, aut plurimum coloris. id v. pro ratione humoris qui, angui-
 miscentur illi vid. aut pituita aut melancholica, notum humoris
 causa prestat coloris mutationem, accidet etiam ut purgatio me-
 sium non semper proveniant statuto tempore, sed aut ante aut
 post, patietur pro natura & copia humoris sanguini commixti.
 Bilis n. receperat menses pituita v. eodem retardat. veluti &
 melancholica crassitudo. Mutant quoque semper consuetum men-
 ses et utri frigida aut nimiam calorem, & per obstaculo-
 nem aut vasorum nimiam apertionem. qui ad iterum cum seduo-
 rum causa color non mutatur, nisi temporis secretu sanguis te-
 tentis putrescat, & in aliam naturam eat. Hic non debetur put-
 rescentia nam siue calor immodicus siue nimia frigida causa
 variationis temporis fuerit, attendentius est occultandum,
 non vacantis, hinc. uti per crassitatem nimiam visci, aut ear
 immodicam apertionem eveniat. Quamobrem mira quadam fa-
 cilia sunt cum temporis varietate decoloratos menses con-
 xit, ut formam faceret quod dicitur putredine indigere. Un n.

coloris matris fiat namque cum sanguine mixtione caritur qui
putrefactione egerit. Alia v. nientum supplicesiones aliter du-
rati debent. Nienta tamen putrefactionem conuenire mentis
bus decoloratis totis quam variatis remig. decoloratis n-
semper conuenit? tempore variatis non semper.

APHORISMI XXXIII.

Mulieris uterum ferenti, si mammae subico
extenuentur, abortus sequitur.

Commentarius.

Magis de causis infans secundum naturam prodit in lucem postquam in
utero perfectus est. quia calor cordis adeo increuit ut amplius sine
eventione & refrigerio inspirato aere uero non possit. quod
careat sufficienti alimento. & quia uterus ipsum non capit ob magni-
tudinem, & loci angustiam. Quando igitur causa haec aut illarum aliqua ac-
cedit antequam infans ad perfectionem ducatur, pariter coactus in
lucem prodire tentat. Quod si iam mammae repente graues fuerint
nullo antecedente motivo mammae ob quem graues fieri debeant
ut solent. Tunc in mammae extenuantur ob inopiam sanguinis, ob
quam factus alimenti defectum sentit. Siquidem cum mammae in-
fanti quousq; deest, quoniam mammae & utero sunt communes vena-
e per ventrem ascendentes, qua oscula committunt osculis venarum per
truncum descendens, a quibus mammae sanguinem accipiunt. cum
v. infans inopiam alimenti sentit, calcitat & dirumpit membra
has, & abortum affert & aut interim moritur, & mortuus excluditur.

APHORISMI XXXVIII.

Mulieris geminos ferenti, si altera mamma extenu-
etur, alterum abortu dicit: & si quidem dextra mam-
ma extenuetur, marem; si vero sinistra feminam.

Commentarius.

Quando plures in utero continentur, una magis dextra parti-

uteri responderet, alter sinistra, atq; a venis illi parti respon-
dentib; alimentum suscipit, et qui dextram partem uteri occu-
pat alimentum accipit a venis quæ cum mamma dextra con-
nectuntur, & qui sinistram ab ijs quæ cum sinistra. Quare si al-
tera extenuetur & gigni contineatur, altera sequitur abortus
eius vid: qui parti eisdem mammae responderet, ob defectum ali-
menti, dextra a matris, sinistra parte feminas plerumq; con-
tineri dicitur apud: 48.

APHORISMI XXXIX.

Si mulier non gravida, neq; puerpera lac habet
ei menstrua defecerunt.

Commentarius.

Post partum mirabili quadam natæ lege qui ad uterum fecer-
unt, facti alendi grā, is ad mammas transmittitur. In partu
sanguis vitiosus per uterum purgatur, purg autem in mamma eli-
ceratur & coquitur & in album colorem & lactis spem mutatur, ut
infanti sit alimentum. Octavo sc̃i & nono mense quibdam sangui-
ad mammas deferitur qui ab alitione factus superest, & in lac
vertitur. Fit a. quomodo raro simili modo mensib; suppressis,
ob causam morbosam, ut sanguis deiatq; ad mammas coquatq; in
lac transeat. Vidimus puellam Burgensem cui suppressus men-
struus lac mammarum merat, Modus v. cui res fuit commissa (accu-
satur v. ab heretico instantissime affirmavit ipsam gravidam esse
quam ego coram heretico & alijs defendi fieri posse dicens, ut lac ha-
beat mulier ex sola mensuum retentione. Transiit autem tempo-
re novem mensium vitiosam virginem esse constabat, cui aliquot
postea diebus menses profluerunt.

APHORISMI XL.

Quib; sc̃ung; mulierib; ad mammas sanguis colli-
gitur, furorē significat.

Commentarius.

Hoc raro fit sed ut memoria dignum ab Hipp: traditur. Quando autem sanguis coagitur in mammis, induat eam esse ejus matritiam, ut ab eis una nequeat quod fit quandoq; ab ejus fluctatione acrimoniam, qualem fit sanguis melancholicus ultra, qui in mammae colledus & vapores in caput mittens furorē excitat.

PHORISAIUS XLI.

Si Scire velis an mulier conceperit. dormitura aquam mulsam potui dabo: & si ventris tormina patiatur, concepti, imo ming non concepit.

Commentarius.

Initio conceptionis quando ventres nondum sunt, & menjes autem dum videntur deferti, quia tempa putant, statum nondum accipiunt, aut quia suspensio est ob aliam aliquam causam suppressi crasitudo tentare convenit dignoscendi an mulier conceperit quantum unam periculi praesentis aphor. dicens, ut mulsam bibat cum dormitura est, & postquam cenaverit. Aqua n: mulsam cruda, suavi dat, vult fieri mulsam est cocta non item a qua ignis flammam discendit. Ex eius potu mulier tormina sentiet, si conceperit ab ipsa cum se ad totum converterit bibat: si vero tormina non sentiet non concepit. Nam mulierum quae concepti uterq; contrahitur ut semen contineat; & os nung adeo auditur, ut neq; speculi acumen capere possit. Ad hanc sequitur ut inter partes uretro conjuncta, parietes cum ipso tota de quibus est rectum intestinum, & paulo longius a conceptione uterq; dilatatur, ac comprimitur aliquatenus rectum intestinum. Ad hanc compressionem sequitur ut flatus ab aqua mulsam uterq; non mirum exitum & deorsum per intestina tormina inferat. Non tamen ita fiet si non concepit, quoniam flatus facili fruetur, sua parte non contrahitur neq; oppressa. Ut igitur de experientiam unum habuit aliquid ostendendi, opus est ut mulsam crudam bibat mulier, ut conceptionem detegat.

Deinde ut eam bibat cum se ad somnum conuertit. quoniam uigilia & motus solent flatu discutiunt. seruantur autem per somnum & quietem a carna u. id accipere conuenit quoniam uentre pleno flatu magis distendit uentrem & tormina magis fiunt. quam uentre cibi uacuo. Deest tamen ad experuendum prae omnem alium effectum distingi. quiete & agnoscere causas omnes alias a potu multa eruda esse querendas. ut uerum sit iudicium affirmativum. si tormina senserit concipere. Nam & ut laborans uentris & intestinorum imbecillitate summoq; dolores habeas. uicta aqua multa eruda sentiet uentris dolorem & tormina. Quod si tormina non sentiat saluti distinguendum. nam possit calor ualide admodum flatum intestini uacuatione dissolvere & mulier tormina non sentire quamuis in utero habeat.

APHORISMI XLII.

Mulier grauida si matrem gerit, bene colorata est: si feminam decolor.

Commentarius.

Rem admodum difficile & quam integre consequi puto pene impossibile, tentat hic docere, quid. ignis cognoscere ualeamus mulier matrem ne an feminam conceperit. si n. matrem inquit, conceperit bene colorata erit. sin feminam male. Ratio est quia uas calidius est femina; & mulieres tunc matrem concipiunt quando sunt calidiores, feminam cum frigidiores. At u. calidiores sunt rubicundiores ac ponde coloratiores: grauida autem ad se ipsas deorsum comparati non ad alias, quae sunt secundum naturam calidiores & coloratiores, deest quoq; eas confesse sibi ipsis quando alias ceperunt nam conceptio ex sua natura mutat aliquatenus mulieris colorem. Neq; hoc uerum est semper sed ut ueritimum, quia quidam feminae cuiusdam maris sunt calidiores & toruiores; imo ualidior motus infantis in utero non atquit semper alio esse matrem. Etiam si caetera quoq; signa admi. in non erit certitudo ulla. Po.

namq; n. oia hæc coniungi intra nonagesimum diem moveri.
pulsam dextera manu val. diotem ac duriorē esse. in dextera parte
contineri. mulierem esse bene coloratam. menses motum curre
repto ventrem magis prominere & acuminatum esse & summa-
tim talia ferre iuaria alias cum matrem gerat: non erit sa-
tis ut m. a. u. d. e. sit si quis dixerit matrem gestare Quare uno
prudēti etiam instantissime rogato expedit differe cōsultatam

APHORISMUS XLIII.

Si gravida mulieri fiat in utero erysipelas lethale.

Commentarius.

Erysipelas inflammatio villosa est. a flava oīe exquisita co-
cta. vel à sanguine tenuissimo effluente. Hæc ubi in utero
gravida fiat notum est quantum possit fatum interire cum &
fetus acuta ipsam interimat. Adde quod uterū irritabitur ab ery-
sipelate. adeo vehementer ut ipsam excludat. aut conclusum interi-
mat. Cum & inflammatio uteri quæ proprie phlegmone dicitur à sa-
guine orta. tum calore. tum etiam tumore. aut abortum commovet.
aut fetus m. g. conclusum calore & compressione interficiet.

APHORISMUS XLIV.

Quæcunq; tenues præter naturam concipiunt. aborti-
unt mense secundo. priusquam crassescant.

Commentarius.

Quæ natura sua tenues sunt non egent m. t. a. l. a. t. i. o. n. e sed que-
les sunt tales ad partum servantur & fetus servant. Sed cum te-
nuos & extenuatos sunt præter naturam. reductione egent ad natu-
ralē statum & per consequens opus hinc multo alimentis ut servari
possint & augeri. Fetus quoq; secundo à conceptione mense co-
rui. augeri. ad quod pariter opus est copioso alimentis. Difficile autē
est mulieri gravida tantam alimentis conficere copiam ut ad cōser-

vationem suam, & augmentum suum & factus sit satis. Unde
fiet ut mater tanquam validior sibi commodum arripuit, abortus
vero sequatur factu alimento privato. Imo & valde tenuis etia
si talis sit secundum naturam non valebit alere factum, nisi
crassius fiat adaucho sanguine bono.

APHORISMUS XLV.

Quae vero mediocriter corpulenta abortum faciunt
secundo mense, aut tertio, sine occasione manifesta
his cotyledones lentore sunt plena, nec pra pondere
factum continere possunt.

Commentarius.

Quaedam mulieres raro, quaedam nunquam factum ad perfecti
onem gestare possunt; huius causam abortus docet nos Hipp. in:
venire. quig habita distinctione. An mater talia admodum sit
ita ut compresso ab omento factu, cogatur abortire, aut amo-
dum tenuis, ita ut pra mediocritate factum alere nequeat; & sic
sicut fiat ob causam dictam in aphor. precedenti pariter abortiet, fa-
tamen mediocri corporis huius. Sed rursus distinguere docet an ab-
ortum aliquam evidentem abortus eveniat. Sive illa sit externa ut
aeris, refrigeratio, casus, senus vires, magna evacuatione alto fa-
lute, aut sit interna, ut animi valida turbatio via, maior letitia,
eius valida inflammatio, erysipelas uteri, aut tenebris aut mo-
tum profusum; aut magna vacuatio quovis natura tacta: quib.
emptis putare oportet si abortus secundo aut tertio mense fiat, ac-
tione uteri quib. factus est appensus, & per quae alimentum ad u-
terum deferretur, esse plena mucus huius abundare nimia pituita qua
ipsa implet uteri & rupturas parat, ita ut tota quavis occasione or-
tuo ipsa, sed tota factus gravitate deorsum trahente. Dicitur patre
bras ego dico extenuante vires anteq concipiant praecavere. Grav-
do n: praedia adeo valida non sunt ut ad evacuandam istam pitui-
tam sint satis.

APHORISMI XLVI.

Qua praeter naturam crassa non concipiunt. i. is uteri os ab omento comprimitur Itaque graui dari nequeunt. donec extenuentur.

Commentarius.

Crassae non concipiunt priusquam extenuentur. quia in ad indurum crassis omentum comprimit os uteri ita ut non admittat semen praeter angustia. Quae vero talem fit corporis habitum non concipit priusquam extenuetur. & cedat projecto semini. Ait enim de partibus naturae c. s. diversam adhibet rationem quare ovis sa animalia non concipiant. quae mulieribus ut ee ait. dicens. Si uterum obesa oia steriliota ea de causa sunt. quantum enim ex sanguine proficisci ad generatam & semen debet. hoc in adipem ovis seorsum sumitur. sanguis n. dum coquitur ad haec transi.

APHORISMI XLVII.

in qua parte uteri coram adiacet suppuraverit si namentis curetur necesse est.

Commentarius.

Uterus quandoque inflammatur veritasque inflammatio ad coram & in inquina fastigiatur & quandoque suppuratur ac tumescit. Quod si fiat necessarium est empyotum fieri. est quidem propter empyotum quod Hipp. l. 6 de mor. pop. parte 4. notat. vocat. Uterus a. empyotum idem sit. aut empyotum conturbat. ulliusque mittitur. aut id quod cum empyotum miscetur non satis congruat. Porum autem dicitur suppuratus & profundis ulceribus opus esse Empyotum x medicamento quod cum empyotum mittitur. aut ipso empyotum quod mittitur. Si n. ulcera profundiora & quae non omnino parent curantur. ualde erit si uterum in coram vertens suppuratus & tumescit.

APHORISMUS XLVIII.

Fetus mates quidem in Dextra uteri parte, feminæ in Sinistra potius.

Commentarius.

Tota ratio aphor: ex temperatura dexteri lateris vendit. Sapp: sicut nos: fundamento mates feminis calidiores & x: Quod si calidiores sint iure eos in parte uteri calidioris generari dicemus. Est a: dextra pars calidior quia fecori adiacet, & quia sanguinem sit copiosiorum & quia validius exercetur. Verum ad mater, gratiam dextra pars uteri admodum conducit, quia teste Gal: r: de semine & is de usu part: & anatome idem docet. Sanguis qui ad dextram testem feminæ transtritur qui etiam ibidem in semen vertitur, & in dextram uteri partem funditur ad gratiam calidior est & purior, quam qui ad sinistram transtritur: quoniam ille a vena cava trahitur, postquam emurgens vena dextra ipsum purgavit: hic v: ab ipsa emurgente ducitur impur: Potius autem dicit quia aliquando sed raro fit ut in sinistra parte mates contineantur, & contra.

APHORISMUS XLIX.

Ad secundas defuturandas sternutatorio minime nates et os manu obstrua.

Commentarius.

Ex multis medicamentis ad secundas evocandas unig: hic facit mentionem: si n: secunda remaneat a partu ut soler non raro fieri sternutatorium sibi docet: & ut validius quod volumus faciat: opus est nates & os apprehendere manibus & comprimere. Clarus exeat per hæc loca, sed coacta deorsum pellatur, & compressio ventre vehementi ac caeteri motu propellente quod secunda docet experimentum id remedium esse præstantissimum: & opus esse ceteri remediis uti ne mulieres infirmi partu factu secunda, fene-

delicia, capiti doctores memores & animi deliqua satiantur ad
 ra veto & naribus quidam odor exspicitur huiusmodi habet sentiam lib
 4 De morbis popularibus ad finem

APHORISMI L

Mulier si velit menstrua sistere cucurbitulam
 quam marmam ad mammas appone

Commentarius

Requiritur hic pro sistendis mensibus apponatur cucurbitula
 quam marmam ad mammas, ut vasidam faciat ab ubero tractione
 per communes venas mammas & ubero. Nos non unam, sed duas
 cucurbitulas affigere solent, non mammas, sed talia ubi manantur
 quod est parum infra mammas. Nam mamma eas non ferrent
 itaque doctores eius sapia possit adferre inflammationem, forte

APHORISMI LI

Luce factum gerunt ut uteri os comitet.

Commentarius

Conceptionis signum scilicet uti uteri comitum, iuxta conceptionis
 nem, quam pariter patiuntur ita, quod os uteri phlegmone aut
 scilicet laborat. Sed distinguitur fatus a conceptione, quoniam in
 gravidis os uteri comprimatur, ac comitatur, ita ut neque possit ac
 men capere possit, sed sine duritie, n. ita cum duritie. Obfeta
 cum autem negotium est digito immisso comprehensionem agnoscere
 sine vel cum duritie. Propterea gravidis comitum ita est, sicut
 dum nam, alia dolent per inflammationes & ferrem patiuntur, sicut
 thum v. praecipit phlegmone aut ingmi gratul, menses non decen
 dunt, dea mala afferunt quae solent pati quibus menses vident nam
 remittunt. Sed si os uteri claudicat quomodo licet aperitatio.
 Ne post conceptum quibusdam utero distinguitur vultu & hoc non
 sapienter eis vultu quae aperiant non vultu. Similiter de his
 aperiant inquit, quare os uteri post conceptionem claudicat non vultu.

APHORISMI LII.

Grauidæ mulieri si lac e mammis copiose fluat
factum imbecillum significat; si veto mammae fue-
rint solidae, validiorem factum indicant.

Commentarius

Lac in mammis generatur secundum naturam postremis tri-
menfib. conceptionis: non tamen inde defluit nisi multum, pectus
Quandog; tamen adeo multum est ut plurimum, effluat, sed hoc
non fit nisi cum foris paucum sanguinem trahit ad sui actione
Probe igit colligit. Huius si lac plurimum effluit, factus est
imbecillus, utq; valeat parum ad alimentum trahendum, aut
superandum ac prope paucum trahat, multum a sanguine remi-
quat qui ad mammas confluens in lac transeat: & cum non possit
conferri eo multitudinem defluat plurimum. Si veto mam-
mae solidae & modice plene, nec tamen oduratae, sed firmæ
amorem ætem significat. trahit n. quo: sibi convenit & mamma
relinquit quod parum est ad illius soliditatem quæ media dispositio
est inter duras & vix ite ignas.

APHORISMI LIII.

Quæ factum sunt perditura in mammae externæ
antur: contra veto dura si fiant, dolent aut mammas
aut coxas aut oculos, aut genua fatigabit nec abortient.

Commentarius

Dixit supra aphor. 24. Mulieri ubero gerenti si mammae ten-
pente graciles fiant, abortit. Modo veto si abortit debet
mulier mammas ante graciles habitatas dicit. Ceterum
us, unum de multis signis tenuit, processitq; a signo ad effectum.
Nam veto à geminis ipsi abortientib; & ab quo abortia fa-
tore ad signum procedit, idq; ut unicum arg. perpetuum statuit.

Si mulier abortire debet mammae ante extenuantur. Eud si
 tunc durae fiant inquit dolor accedit in mammae aut coxis
 aut genis, aut oculis. nec abortiet. Supra enim sensum hunc est. ut
 lactea teste Gal in com. aut enim vult hoc evenire ut non co-
 tempere statim si post gravior fiant durae aut ubi durae
 aut quae dispositio extenuatis est adversa. Hanc magis pro-
 pterea ut sensus sit si citius corrumpi debet mammae gravior
 fieri. Durae si fiant non significant citius corruptionem
 donec accedit mammae tertia coxis aut coxis aut trans-
 lata ad coxas, oculos, aut genas. idem adhibet dolor, & non corrup-
 bet mater statim. Quamvis hoc non solvant quo ming aliquando
 ut utrum pellatur abundantia, quae durae efficiunt mammae, &
 ipsae phlegmonem faciat, ut erysipelas & inde citius corrumpatur
 etiam si corruptio fieri debeat, quod fiat sanguinis abundan-
 tia ad uterum transmissa, non item durae manebunt mammae
 sed tenues fient quoniam mammae gravior abortum om-
 nino absterget.

APHORISMI LII.

Lubescunt os uteri datum est, si accitetur pe-
 cisse est. Commentarius.

Ita aphor. teste Gal sequeretur merito si ambon. tum
 de uteri convenientia. ille quidem de ea quae secundum natu-
 ram est, quae sequatur conceptionem hic vero de convenientia
 quae sequitur aut scitum aut phlegmonem. Distinguit has
 facit. nam quae conceptionem sequitur, secundum naturam &
 molitiem naturam servat os uteri, quod infra hanc ut
 ut est in convenientia vero propter naturam durescit adit, si
 phlegmonem siue scitum sequatur.

APHORISMI LIII.

Quae gestantes uterum febrilis corrumpuntur, et

vehementer citra manifestam causam extenuantur.
 ea difficulter et cum periculo pariunt, aut aborti-
 entes periclitantur.

ommentarius.

Uterum gerentes quae a febr. capiuntur. si valde extenu-
 entur, & absq; manifesta ca. aut parient cum difficultate
 & periculo, aut abortient cum periculo. Cum n. gravi succi in
 gravida abundant, aut effusos febrem vehementem aut non
 talem, sed longam, & quae saepe videatur minor esse, & deinde
 sedite ad maiorem vehementiam. Id v. fieri solet quia nunq;
 satis surgantur eas febris patientes, cum non tolerant moesta sa-
 tione abundantia, utroq; mo fit ut valde extenuentur ma-
 tris & validis febr. ob vehementiam, in alijs ob longitu-
 dinem. Idq; aliquando accidit sine manifesta ca. cum sit
 extenuatio sequitis solum magnitudinem aut longitudinem.
 Quando v. ca. aliquam manifestam sequitur, ut mediam
 vigiliam fluxum ventris maiorem & s. non opus est sequi
 partus difficultatem, aut abortum cum periculo. Non igitur
 in febr. capiuntur utero gerentes, & valde extenuantur
 vi febris. non alteris ca. febris adeo vehemens est, ut ipsa
 abortire cogat, mortuo foetu, à febris vehementia. Si v. fe-
 bris non fuerit vehemens, extenuatio magna fiet tempo-
 ris processu, & foetus evadit ad partum. Pariet autem cu
 difficultate & periculo, cum difficultate quia foetus & mater
 languet ut docet matris extenuatio longo tempore facta: ad
 totum autem vires requiruntur ad pariendum. Pariet a. ca.
 periculo ob eandem rationem, & quia languida non feret va-
 riationes quae partum sequuntur sine periculo. Quod si ob
 manifestam aliquam causam de duobus extenuetur gravi-
 da posset brevi reparari ut ffij. dixit in prog. per diem

& noctem, neque inde abortus aut partus cum periculo fiet
quia mulier facile restituitur. Quando tñ utero quiescit
de extenuatur. hic manifesta causa de dictis. necessum est
reptem esse verementem a qua talis procedat extenuatio aut
longam quoz puz ideret avozum alterum, partum & u-
trunq. cum periculo

APHORISMUS LV.

In fluxu mulierum convulsio & animi deliquium
superueniens malum.

Commentarius.

Innes immodias lacuatoe. praesertim sanguinis sequitur ani-
mi deliquium. & aliquando ipsa mors. Desinitur eadem causa
motus non raro convulsio. quam ex manifestione faciam vicina
fluxus tamet mulierum. fluxus fluxus menstruoꝝ. sive aliarum
humiditatum sit. ubi immodica fuerit. animi deliquia affertens & co-
lusiones. natum esse evidens est.

APHORISMUS LVII.

In menstruis abundantibus morbi eveniunt. & cessan-
tibus ad utero, accidunt morbi.

Commentarius.

Innumeri morbi fiunt ad immodiam fluxione mensium. nam
sanguine iuxta modum vacuato, calor habens languet & partes
necesse caloris suo privatae ut menses non perficiunt. Unde aqua
intercalam manet, ventriculi intemperies frigida, & rari apertissimi
nervorum. Quod menses retineantur, notui quoz immodici fieri
Nam sanguis qui purgari deberet, si in toto corpore retineatur,
ut aquam intercurrentem oppresso calore laeuet & in cute scari
in lepram, & inflammationum ora qta & sedes vitiosus. Sed inter
est quoniam si menses fluant immodice. id fieri potest aut ad valorem
utero immodiam & portionem. aut quia sanguis acris est aut tenuis

de sero, qui a toto corpore per uterum purgatur in suis morbis non habent ab utero originem, sed ut a morbo uteri, maxime communis ceteri corporis; verum si morbi per consensum sunt, si meris non eveniant, tunc enim ab utero morbi fiunt. Quoniam morbis rectoris uterique patitur ut folce, ventrem, aut inflammationem, aut et si velas, aut cancerum a quibus morbi fiunt totius corporis per consensum ab utero. Hæc de causa si inquit, mensis immode- flantur, morbi fiunt sed si retinentur ab utero fiunt morbi.

APHORISMI LXX.

Ad recti intestini & uteri inflammationem purulen-
tesque renes accedit stranguria. Secore veto inflam-
matione laborante intervenit singultus.

Commentarius.

Ad plura morborum hæc sequitur uterina stibidum: res tñ
horum affectuum seruit modis, recti intestini inflammationem
uteri inflammationem & renum suppurationem. Nam utraque
mutatur ac guttatim deperdit quoniam non continetur, aut quia
facultas expulsiuæ irritatur intemperie, aut compressio meatu
urinæ, ac reddito angustiori. Inflammatio recti intestini com-
mune sua vicinitate os vesicæ ac proinde cum facultas tentaverit
urinam excernere parum ac sensum emittet. Intemperies v. quam in-
flammatio recti intestini inducet vesicæ, manifestum est posse de-
bitare facultatem remotionis mutato temperamento. Uteri tamen in-
flammati simili modo valet immutare temperamentum, ac pro-
pinqvitate accedente, valet etiam meatum urinarium angustio-
rem reddere. Quod tamen affirmat ad renum suppurationem con-
stat renum suppuratione rupta pus minui pus a. bitatiam efficit
urinæ stibidum acrimonia, siquidem morbi ac irritat in tem-
perie ad excretionem, & crassitudo facit obstructionem, ita ut
nec volens urinam excernere aut quoniam gravat aut quoniam
morbi ad sensum ac guttatim fiat. Quod vero in fine dicit ad je-

219
corres in inflammationem sequi inquitum, verum est in miam
inflammatione. Tunc n. per consensum ita ut venticulo aut com:
presso concitatur. Singuleg vide 7. aphor. 14

APHORISMUS LX

Si mulier non concipit & scire vis an sit conceptu-
ta, panis circumfectam faceret suffito: ac si odor
corpi pervadere videatur ad nates & os usq; nō
sua culpa sterilem esse scito.

Commentarius.

Latro nunc examinis sumpta est a communium omnium patium
consensu, univertum n. nostrum corpi autore sup: ut. v. de novo.
pop: transflabile & transpirabile. Sanguis E. qui ab atomatibus
creatur, penetrans os uteri per mundiculum pūdendo mulie-
ris mixtum, ampra parte ardones ignitos regente, ne vapor
extra permeet, & ad nates duatur. ad os & nates perveniat
Tunc n. si mulier uterq; & corpi sanum habet, ad nates asien-
det odor: si tamen uterq; frigidus est, sua friguitate exinguet
odorem, si siccus aut humore plenus, non pervadet odor si corpi
gravis juvis plenum sit odor, corrumpetur. Quapropter si pene-
trat non est sua culpa sterilis: Verum hoc bene colligitur
a negatōe. non contra E. q. Si n. odor non penetrat ad na-
res sequetur eam sua culpa sterilem esse. Sed non sequetur
eam non esse sterilem sua culpa si odor ad nates perveniat
quia fieri potest ut sanguis pertineat mulierem & tamen sterilis
sit ut. angustia venarum, testium imbeciem, oris uteri a-
percionem ut in illis que cum magno labore pepererunt &c.

APHORISMUS LX.

Si pregnantī mulieri purgationes menstruae cursum
juum teneant, bene valere futurum est impossibile

esse dicitur et magnam coriole & repetito tempore menstrua
 fluant impossibile esse etiam esse sanum: tunc in alimen-
 to privato & ea ratione sana esse nequit. Adde quod in
 fine cum excretio quae gravidis fit videtur exiens sua ma-
 teria sunt apparere. Nam quod interiora quae in cavitate uteri
 sunt secundum pendent, nata nihil rei eas per mulierem sine
 excrem.

APHORISMI LXI.

Si mulieri purgationes non prodeant, neque hor-
 re neque febre superveniente, citius fastidium ac-
 cidat, praegnantem esse putato.

Commentarius.

Menses retinentur mulieribus utero gerentibus, & quae quae aliquo
 morbo laborant aut uteri aut corporis foris: si retinentur conce-
 ptionis ratione nihil mali sentiunt aut parvas quandam mutationes
 non morboas sed naturas, quavis quibusdam soleat malum augeri
 & nonnulla symptomata afferre, praeterim picam, malaciam, cito-
 cum vero fastidium omnia sepe accipiunt frequentia spatio. Quae
 de utero retinentur morbi causa horrores accedere solent & deinde quae-
 dogue febres. Quod si retineantur sine horrore aut febre, super-
 veniat autem citius fastidium, sanum est mulierem esse gravidam.

APHORISMI LXII.

Quaeque frigidos ac densos uteros habent, non
 concipiunt. Quae praehumidos habent, gravidati ne-
 queant, exstinguunt enim in ipsis geniturae: & quae-
 sicciores et aestuosos, nam alimenti detectu semen
 corrumpitur. Quae vero ex utriusque medietatem habent
 temperatam, ex facunda sunt.

Commentarius.

Quavis ob multas causas fiat ut mulieres non concipiant.

221.
qua in omni aetate morborum sunt, ut in compositione, unitate
& in temperatura. Hunc tamen aphorismus de solis intemperantia: qui
sterilitatis causam fuit, scripsit Hippocrates. Quia in temperies impedit co-
ceptionem, non tamen in hominibus, sed etiam in bestiis ubi immo-
dum fuerit. Nam intemperantia quae non longe a temperamento
distat, contrarietate emendatur. Frigidus itaque uterus ac den-
sus dicitur non concipere, frigidi autem uteri densi sunt, sunt ne-
tales à frigore non admodum parvi. Facit autem frigiditas ut le-
men non coquatur, & habet utrumque ejus quae alimentum trahi-
re debet, praeterea uterque frigidus densus impedit alimenti tra-
hitionem. Humidus vero non concipiat quia nimis humor earum
quod semen, uti & terra palustris semina extinguit, & radicem in-
teritum valde humidam visum quamvis caulem & folia producat
semen non ferit. Dicitur praenumidos uteros quia pauca humiditas
non efficit mulierem sterilem, sicuti neque fluiditas omni modo
durum efficit uterum. Frigiditas enim seminis foeminae si pauca
fuerit, conjuncta semini viri paulo calidiori emendabitur, si
humiditas non valde excedens seminis foeminae aut uteri quae
fuitate seminis viri emendari valet. Eodem modo in viris & calida
temperatura ea ratione dicitur, quae succiores & estuorios, utrumque
excessum significans, cum videretur qui seminis contrarietate emen-
dari nequeat, quales sunt temperatae valde labentes: tum
seminis viri vis non valeat uterum in eo optimo emendare, tam-
quod calidus uterque aut semen utrumque, & succus alimento privat-
semen siccum & frigidum. Humidus tamen utrumque semen tam fo-
mina quod continet, quam maris quod recipit, extinguit, & minime
ipsam termet, sicut tradit Hippocrates. Sterilitatis causas sine signis ad
earum cognitionem, quae ex talis temperatura coalescunt, &
ad excrementis aut ad utero maris aut non descendit a un-
ius signi aphorismus quem Galenus dicit post hunc fore addi-
tione sciendum, in commentis.

APHORISMI LXIII

Similiter autem & in maribus. aut enim propter corporis raritatem spiritus foras dissipatur ita ut generam ejaculari nequeat. aut propter densitatem humoris foras non proficit. aut propter frigiditatem non incenditur. ut eo loci coaceruari possit: aut propter caliditatem hoc idem accidit.

COMMENTARIUS

Galenus non placet huius aphorismi: neque potest ipsum esse Hippocrati: et multas rationes. Cum enim dicitur: Similiter modis & in maribus. tenetur similes causas esse Aritmetice tribere in maribus eis quae in feminis scriptae sunt apud: praeter quod non fecit. siquidem illa ad temperaturas attinent: ut diximus: quae sunt quatuor: nec non praeter id quod tanta corpora sunt calida & humida. & inde multo semine abundantia & fecundissima. Deinde cum dicitur: ob densitatem non procedere humorem extra. cum locum esset de corporis raritate: videbatur quoque accipere corporis densitatem: cum raritas ad poros reverteretur. Similiter & densitas daretur recta angustiam calorem cum transitum morare. Quod deinde dicitur: ob frigiditatem non accendi semen recte dicitur: sed non coaceruari eo loco supervacancum ut. ac teneretur locum in quo non coaceruaretur explicare. Denique error magnus videretur: cum diceretur semen non accendi ob frigiditatem: addiderit vero per caliditatem hoc idem accidit quod est aperte falsum.

APHORISMI LXIV

Ita praebere capite dolentibus, febriculosis, & quibus hypochondria elata aut murmurantia, aut siccitatis malum: malum item quibus biliose deiectiones, febris acuta & copiosa anguinis evacuatio facta est. Con-

venit vero febris non admodum febricitantibus &
febrilis longis et parvis si nullum ex supra di-
ctis signis adsit & praeter rationem extenuatis.

Commentarius.

Lac siquit, malum esse eis quibus caput dolet. Quamvis ne-
cessissime in ventriculo coquatur, ita ut si eam quam sit cum chy-
lo, multitudinem ante coctionem a iecore tranatur, & ingruens non
pot nati, qui nullum alimentum iuperate valent, lac prope iuperat
tamen inter coquendum calorem multum a se mittit, cuius pars ca-
pus petens illud gravat, & pars ipsa qui non admodum robustum ca-
put habent, capiti dolorem infert. Valde febricitantibus lac et
natum est. Natura enim lactis & partium diversitas, omnia
n. iero, calido, & calido, palam ostendit per omnem calidam ma-
turationem a caa non natura non coquente. sed horum iuberante &
validia mutante, corrumpi, ut ad igne in fumum mutati, & iere an-
niente rigido accrescere sit necessarium. Quod facit in ventre cal-
do quidem quia amarecit; frigido v. quia accrescit. Per magnas
itaque febres amarescet & induratum saporem tranavit. Nocet
item hypochondria elata aut tumida habentibus, seduli compri-
muntur, aut erysipelas aut scirrhum patiuntur, quia
per eas partes non penetrat, sed brevissimo spatio retentum ca-
lumpitur, accedente mala pars affe-ra temperata. Alitur-
ranta quoque hypochondria palam laedit, quia copiosa admodum
fiatus ad ipso levatur, qui hypochondria distendit. Subiata quoque
hypochondria quidam sciant intemperiem quae in aciem lac mu-
tabit. Stientibus quoque nocet si magna sit, nam naturam aut
paulo maiorem viro non sedat; quoniam a calido calore magnam
vim frugente corrumpitur, maxime v. si vilius in stomacho con-
tineatur, sicut effluens. Alium quoque est vilius deiectionis.

debilitatib. per acutas febres. siquidem tam ob immodicam
 calorem: tam ob viui abundantiam facie certum est iac. & in
 bilem transire & moriem atq; amaram: utriusq; a. nocere
 notum est. acutus febriq; & q; qui bilis a. deficiunt. Deinde
 quib. affectib. iac. conveniat scribit. Tabidis convenit qui
 vid. ulcus pulmonis pariantur. debet ergo iac. pus, & a. iac.
 dando uleg; addit in si non valde febriant, quia ritoq; fere
 putida: quae plerumq; sequitur iac. non goerit. Convenit etia
 febriq; longis & parvis. & praeter rationem extenuatis.
 sed sunt haec iac. febres. Nam sunt parva. & longa. & iac.
 ea per eas extenuantur. & cum febres parva sint & extenuatio
 magna erit id praeter rationem. His itaq; iac. convenit dicit
 si nullum ex praedictis signis adsit. & ubi non adsit febris vene
 mens neq; talis sitis neq; in honore elata neq; virio de
 iactiones neq; acuta febres. neq; plurimi sanguinis defectio
 nes praeserunt.

APHORISMUS LXV.

Quous tumores in ulcerib; apparent q; non ad
 modum convellantur, nec infamunt: quod veto re
 pente evanuerint. siquidem a tetao convulsiones &
 tetani accidunt. Si veto a fronte, insania, lateris de
 for acutus empyema & dysenteria. si rudicundi
 erint tumores.

Commentarius.

Ulcera solent saepe conjunctas esse inflammationes. ad eas veto
 sequitur ut pars ulcerata inflammetur. & tumorem praeter m
 patiatur. Cum v. pars influmescit & tumorem influentem colligit
 recte neq; convellitur, quoniam non influit ad nervos, neq; in
 famit. quoniam non defluit ad ceterorum. Cum autem pars aliqua
 do adeo copiose influit ut & ceterum in tumorem elevet & nervos

ut cerebro occupet. aut utrumque idcirco dicitur & n. la
non admodum & magna ex parte non semper conuelluntur aut
infantur. Quod si tumores gradatim rebante evanescent mala
sunt sequentia. Si ulcera interiora omnem partem occupent
eumne cerebrum ipsi tumores affendetur cerebrum & fiet mi-
grania. Sive alia quævis deinceps species. Aut cadet in mor-
tem ad initia fiet dolor acutus costatus. hoc est pleuritidis & dem-
de ad supurationem vergetur empyema. aut apud peribet ad in-
ferma humore ad ipsa decenter & fiet dysenteria cruenta si
in ulcere intestino, idcirco dicitur si tumores fuerint rursus &
a sanguine mitti. Tit n. ut sanguis a tumoribus ad interna
conversus. & per ipsa excretus. eam difficultatem intestini
generet quam videmus sine ulcere fieri solo sanguine deiectione.
Si vero fuerint recto ulcera cum tumoribus & repente evan-
cant præcedent spasmum medullam & nervos inde vero con-
vulsionem oriuntur & tetani.

APHORISMI LXII.

Si magnis vulneribus et pravis tumor non appa-
reant magis malum.

Commentarius

Vulnera dicuntur a pravis distincta. illa quæ magna sunt ex
propria substantia. longitudine vid. latitudine & profundita-
te. Prava a sunt ob malignitatem. ut quæ in parte consistunt pe-
cipuaque prope articulos. Magna igit si fuerint abgebia
prava delotem habebunt coniunctum & demum fluxionem &
ob ipsam tumorem. Quod si tumor non appareat signum est
tumorem in aliquam partem novissimam decumvete. ac proinde
magis malum erit. quemadmodum ubi apparuerint sed re-
pente evanescent quod dixit aphorismo præcedenti. cuius
rei causam vide in commentario

APHORISMI LXVIII.

Mollia bona, dura vero mala

Commentarius.

De tumoribus de quib. in precedenti aphor. dixit malum esse si non appareant in vuneribus in quam naturam hinc docet docet dicens Tumores molles bonos esse quoniam in coctis et non ad modum remittentes. Cuius vero mali sunt remittentes et contrarij molles. Crudi quidem mali sunt, siquidem coctione perficiantur: molles vero quia cocti, veni-

APHORISMI LXVIII.

Posteriore capitis parte dolenti, recta in fronte vena incisa, prodicitur

Commentarius.

Leuissionis ratio docet mederi doloribus capitis qui sunt in parte posteriori, recta vena frontis recia. Sunt enim tres quas in plura vel videri collo compresse videmus duas oblique ad nasum per frontem ducuntur, tertia recta procedit a radice motum in nasum: in quo tamen duas tui apparent quibus recta dicitur. In h. q. in v. de motu. cap. part. 2. com. 30. exponens hanc sententiam dicit utrimque rectam conuenire. Intellecta tui contrarietate locorum, quae est ante et retro eam secare praecipit, quoniam quas in capitis doribus, posteriora eius morbolescentia. Unde in nostro corpore quatuor locorum contrarietates ante et retro, dextrum et sinistrum, superum et inferum in ista erant. Atque cum anticipari h. e. leuissio exerceatur per contraria hanc praecipit quae sit ad inferiorem ducto humore, posteriora capitis occurrante. Non tui id videtur conuenire dolente capite per conueniam a toto corpore siquidem ipso in uno aut secundum ante in eodem sanguine tutig est venam externam secare ab initio. Deinde eam quae est in fronte ubi-

227
Dolor ab humore fiat, ianacimus missionem expolente. Item
illud videtur dubium quod in praesenti aphor: revulsionem con-
vulsi velit humor qui jam obsedit partem. Nam aut humor con-
fluit a corpore in caput ascendens: aut a jecore: neq; n. quicquam
venit, aut continetur jam in capite. Si fluit a dextra par-
te in caput non convenit venam frontis, scate sed eam
qua totum corpus evacuet. Si continetur jam in capite non et
convenit revellere dicente Gal. lib. 4. De metho. med. sic
perpetuum est quod ab eo dicens incipientem fluxionem ad
fracta trahendam esse. Si jam vero jam in laborante particula
vacuanda, aut ab ipsa particula qua affligitur aut a maxima
vicina. Sicut ergo evacuationem debet humor qui continetur
in ipsa laborante particula, ac perinde cum humor continetur
in capite vacuanda est non autem revellens, cum jam non fluit
in caput, quod si fluit alia vena est secunda. Aut igit vena
frontis non est secunda, aut cum secabitur non secabitur reol-
vendi gra, quia non secatur nisi cum humor jam in parte continetur.

APHORISMI LXX.

Rigores incipiunt mulieribus ex lumbis magis et pe-
rius ad caput. Sed et viris parte corporis poste-
riora magis quam anteriora, veluti ex femoribus et
cubitis: indicio est cutis raritas quam pilus ostendit.

Commentarius.

Feminae viris, partes posteriores, anteriores, extremae in-
timis frigidiore sunt. Hoc postremum notum est: quoniam
quo magis pars aliqua secedit ab origine & fonte caloris eo
frigidiore. Anterioribus autem partes posterioribus calidiores es-
se contrari, quoniam in ipsis sunt vena & arteriae plures & ma-
iores. Itaque quoniam posteriores sunt obscurae & nervosae

Et à partib. illis netui orationem trahunt. Accedit in illis
ad Hipp. trāitum: Cubi tata ostendit a. hoc pūg. Nari
pilorum copia ostendit calorem item & raritas, quemadmodum
densitas & quādrūies frigiditatem. Et his nota est aphor: qui
docet mulierū. rigores evenire magis ex sumptu quoniam
ibi valde sentiunt frigiditatem ob huiusmodi copiam & per detri-
sum ascendunt rigores, qui conjunctam habent refrigerationem
in caput, ut membra exangue. Post mulieres quae nā sunt
frigidiores de viris dicitur pari modo fieri, ut à posteriorib. ma-
gis quam ab anteriorib. in ipsis mutant rigores. Hic enim
corpora externa magis quam interna ut cubi & femora.

APHORISMI LXV.

Qui quartana corripitur, non admodum convul-
sionib. tentatur; si vero prius tentati fuerint, su-
perveniente quartana liberantur.

Commentarius.

Convulsionē quae à pīcitate fiunt non curantur superve-
niente quartana, aut quavis alia febre: sanantur autem quae
fiunt ad humiditatem replens nervos crassis, lentis ac crudis
humorib. Huius loci est aph: xv. 2. Secti. Hic non admodum
capit convulsionib. & non frequenter, quia contrarium aliquan-
do fit. Quod si à convulsionib. capit, fuerint quartana super-
veniente liberantur. Quam sententiam Iu. 6. de moro. pop: patet
et ita scribit. Qui à quartana capiuntur a magno morbo
non capiuntur: Si vero prius capiuntur & superveniat, liberantur.
Fidelis autem haec sententia simplicissimam fundamentam, si quis
causet ut Gal. in com: dicit crassos humores coquit, & rigores
qui quartanam comitantur, excretionem effiunt. Nullo a. alio
auxilio opus sit crassis ac lentis & pīciosis humor, qui con-

ullionem efficit, praterquam excretionem & coctionem liquet ex-
cernit, calor febrilis coquit, Quorum. utrumque quatuorina fa-
cit & multo magis quam alia febris, quandoque etiam quatuorina
prater id quod rigorem habet adjectum, calor est non ad
modum valens sed durus & secutus sine sty in. 1. de nat
pop. part. 3. cap. 1. Securius a. omnino. & facillima & lon-
gissima est quatuorina, Haec sequidem non solum ipsa per se tu-
li est, sed etiam ad alii magnis morbis ordinat per magnum
morbum quiescentem intelligit, tñ n. nec quam conciliat a. rari-
tis humoros fit. Calorem a. febrilem coquere posse crassos de-
fectos humores, augendo sci. calorem nativum, cuius officium
est coquere, patet: quia calor temperatus a. distemperato
ning gauri fit, quam a. dissimili, qualis est pipet ure
thrum &c. Cum n. calor nativus ante sapetate queat humore
in seculum contentum neq. contentum in seculo putulo ad
mota radis pyrethri aut pipete morbo adema calefacta cal-
de putricula humorem mactescere & attenuari, & deinde vin-
ci a calore nativo, & supparari.

APHORISMI LXXI.

Lubus arida & dura cutis offenditur Ime u-
dore moriuntur: quibus vero laxa et rara. cum
udore moriuntur.

Commentarius.

Quamplurimi sunt qui iuxta morbem sudant, an quento
facultate retentive, & accedente raritate cutis: In his ta-
men cutis humefcit & laxa fit. Sunt autem alij quorū cutis
ad densitatem non est parva hamoti, sed arida dura & in-
cumbentia est. Cum tamen morbi ratione morituri sunt qu-
bus cutis est circumtenta dura & arida q. me udore mori-
tur: quibz u. cutis est rara laxa & moriuntur, cum udore.

licebat autem ex hac sententia sudorem prodire in moribus, ubi frig probe inspectum habuerit Medicus, an habeat ager cutis raritatem & laxitatem, aut densitatem aut raritatem.

APHORISMI LXXII.

Aurigmosi non admodum ventosi

Commentarius.

Flatus a calore praeter naturam fit, sed non multum intenso. Non tamen generatur ex omni materia, sed ex humida & lenta magis. Morbus tamen regius ab humore vilioze fit, qui in calore aut venia felis adeo abundat ut ad cutem cum sanguine delatus, ipsam inficiat viris & auri colore. Quando tamen vilis adeo abundat, aut valens est, qui non generat flatum, & materia generati omis deest, quae solet in flatum transire ut pituita. Fit nonnunquam ut simul cum morbo regio ad sit pituita abundantia, a qua calor valebit flatu locare ideoque non proficit absolute sententia, sed cum additione dicens non vaide: si quidem raro habent abundantiam pituitae, qui morbo abundantiam pituitae, qui morbo regio laborant.

231
SECTIO SEXTA APHO-
rismorum Hippocratis

APHORISMI II.

In diuturnis intestinorum scititationibus si ru-
ctus acidus superueniat qui prius non existi-
tatum est bonum est namque.

Complet. fac. 111.

Alimenta descendunt per ventrem aut non immutata aut par-
tem sed suam suam referentia, aut quoniam prius immutata ad
celenter excretionem, aut quoniam languidam aut paucitatem re-
tinent. Diuturnae acidum, tunc aut non sequatur acidum piruitam
in ventriculo contentam, sequatur coctionem imperfectam, sed non
omnino ablatam, quod in sanis quotidie experimus: et hoc per
modum grauius ructus acidum in parit. In laetioribus et inter morbos
que ab acidum piruita fiunt, etiam ab initio ructus acidum.
In quibus nihil boni aut mali induat quoniam est de acidum
non de morbis apparentibus, aut appetentibus. Ac promde-
pit. dicit in longis laetioribus intestinis ructus acidus super-
ueniens qui prius non erat, signum bonum. Quod ad hoc loquentem
facilitatem non minus agere, et ex parte coque ac mutare illos
nec sui muneris omnino solutam. Quandocumque ructus acidus
qui ante non erat ab extremam cruditatem iam superuenit.
Non adesse non nisi coctio aliqua ex parte fieret quae ante
nulla ex parte fuit, quod bonum est et ab ad hoc ructus significatum.

APHORISMI II.

Lubus pares natura humidiores & genitura hu-
midior, et minus prospera varietudine fruuntur.
quibus vero contraria salubrius dequunt.

Commentarius.

Ab excrementorum copia. ad securiorem sanitatem & magis
 sumam probandam recte procedit si quis humiditatum & excre-
 mentorum abundantiam agnoscere docens ex natium & seminis
 humiditate. Subj. enim nates sunt humidiores. ut cerebrum
 abundat excrementosa humiditate. Sub. v. genitura iusto humi-
 dior est. totam corp. abundat excrementis. & humores non sunt
 probe cocti, neque tenue mienili evaporatione dissolvitur. qui
 vetō tales sunt non admodum integra valetudine fruuntur, sed
 degunt infalubres. Quia tamen contra fit ut nates sit
 ea. in. & genitura fruiot. caput & universum corp. minus
 abundant excrementis. & sanguis atque omnium humorum me-
 liores sunt coctiones. Nam per coctiones tenue dissolvitur. &
 reliquum crassius manet & minus sanandum. Hi v. magis tota
 sanitate fruuntur. Quot quidam morbi fiunt ex intemperie hu-
 ca. innumeri tamen sunt ex humorum abundantia. & patie-
 dine. ad quos natura humidior quoque peratior est. Item dixi
 natura humidior. ~~ex~~ exclusit eos qui aliqua occasione ta-
 les sunt. ut n. non. utinde infalubres degunt.

APPOCAIPIUS III.

In longis intestinorum difficultatibus cibi fastidi-
 um malum, & cum febre peius.

Commentarius.

Difficultatibus intestinorum supervenit quandoque ciborum in-
 perentia, aut ab initio, aut postquam morbus factus est diutinus.
 Et initio quidem teste Gal. in com. quoniam bilis quae morbum
 efficit defensione intestinorum aversione & ulcerat aliqua ex
 parte ad ventriculum delinit. bilis autem appetitum ciborum quae
 contrahit tamen ut morbo diutino facto cibos aversetur, quoniam
 demoratur animalis facinus quae cibos appetit. ore vid. ventriculi.

conueniente male reliquorum intestini aut quorundam altera
intestini diuina. Iordibus miseri ora venarum. per quae
himentam in corpore diducitur; impleta a non tñ non tranſiunt a
venſte & interius alimentam vetum capiunt quod in ipſis gēne
tur reſiſte in ventrem. Quod cum ita ſit ſiſt naquit ut natu
rali cibis appetentia exiſtetis teſte Gal. 4. 1. De caris ſympt.
Cum ſelle vero deteria eſt, quod febris inflammationem & que
tredinem interiorum ſignificet. ſic. o. de mori. poſ. poſt. v. na
ſetur hic affortimus.

APHORISMI LII. LV.

Circumſcriba altera, maligna.

Commentarius.

Maligna ſive mali moris alicui ſunt quae diſſiſſe & di
catricem adducunt, quod multis de cauſis accidit, aut quia
naveſt inſemperiem conſuetam aut rationem. Quando igitur
uicera circumſcripta ſunt, & prius qui in ea parte naſci oſe
corrumpuntur, maligna uicera ſunt, & quae ſuſceptionem naveſt
adjuſtam ſtatoris ſaccorum, aut inſemperiem quae juſcos ipſos
corrumpat, ita ut demceps ſilos deſeruat eo modo quo in alioſ
ſit, ſi n. & pante ſiquis urina aut aqua ſalta urigine percutit

APHORISMI LV. V.

Inter dolores lateris, & pectoris, caſetatumq;
patrum, an multum inter ſe diſcendum eſt.

Commentarius.

Doloris duos gliderare adiones ſup. rem ſani uſiſſima
in dignotionem praſagium & cauſationem. ſignolaſq; p. d. oſoq;
peciem & naſtitudinem. In ſpecie vero an ſit p. uſiſſima d. oſi
an ſtatuans, an diſtendens aut p. uſiſſima, an ſtatuans an ſtatuans
ſtatuans & praeterea an conſtans an inſtatuans ita ut

remittat omnino, vel iterum redeat. Magnitudo v. intentionem
 maiorem vel minorem dicit. De doloribus tamen quemadmodum
 ex actionibus, excrementis & corporis affectibus, & rationibus cognoscimus
 passionem, & partem patientem, atque causam passionis, veluti
 cum dolor pinguis in partibus calidis, agnoscimus morbos infesta-
 tos, atque causam esse calidum humorem, frigida n. memora-
 tus sensum ostendit. Cognita quoque doloris species, quod morbus
 videtur aut premitur minatur aut presentem ostendit. Simi-
 litem curatio rationi pendere certum est. Præterea dolor gra-
 vans carnem & musculos laedere ostendit, & eam multitudinem
 crassitudinem, lentorem & frigiditatem humorum. Dolor du-
 dens non gravans ostendit statum. Pulsans obstructionem aut co-
 pressionem alteriaturum indicat. Magnitudo ostendit magnitudinem
 caliditatem, & aciem sensum: paritas contraria. Repetitio
 per intervalla causam intermittentem aut generantem esse, qui
 generat aut transmittit. Magnam tamen interest nosse, quantum
 differant dolores laterum, pectorum, aut viscerum morborum.

APHORISMI VI

Renum et vesicæ vitia in senibus difficulter-
 curantur. *Commentarius.*

Renum passionibus sunt lapidis obstructio, calculi, alius & infla-
 matio; dolores in vesica fiunt ob ulcera, infarctus, & urinae ardorem
 & entiones & inflammationes. Hi omnes morbi difficilius sanantur
 non enim qui ex ipso sunt diffutiores. In senio autem a quo so-
 lum affliguntur, sanantur quidem diffutissime morbi renum & ve-
 sicæ quoniam per eas partes verberato deperuntur excrementa:
 eadem mutant & laedere cogunt. Hinc in v. de morbo pos-
 dicit se non vidisse renum passionibus curatas post 70 annum.

APHORISMI VII

Dolores ventris leviores, non sublimis
 vero vehementiores

Commentarius.

Qui in com: inquit per sublimiores tumores non sciti eos qui sunt in partibus ventris superioribus, sed eos qui sunt externi & qui ad externam verantur superficiem & extra personarum sunt. Non scilicet v. qui intra personarum continentur. Dicitur autem nos inestare ventriculū. aut jecur aut venter aut mētem aut venter, aut renes, aut alibi, qui ibidem personarum. Namque autem tumor in his locis vacat periculo, quāvis qui extra personarum continentur.

APHORISMI VII.

Aqua inter cutem laborantibus, ulcera in corpore facta non facile sanantur.

Commentarius.

Asites & anasarca hydropis species sunt. In asite cum cum cutis auidam bullas patitur quae disrupsi in auiditate sunt facile inmedicabilia. In anasica v. in toto corpore maxime a. in crure. quaeque ulcera sunt. Quoniam tamen in anasica tota caro humida est, & in asite aqua ex ventre in cutem effusa, ulcera sunt quae deinceps tum ob puritatem interperiem, tum ob fluxionem aerem difficile sanationem admittunt quae ex cicatrice peritur.

APHORISMI IX.

Cura pustulae non admodum parva mox.

Commentarius.

Causa quare lati tumores magis pruriant inuenta facies: quia dum cūdi tumores efficiunt tumores magis in acutum fastigium & angustius magis latus & humilior. Quare cum pruritus exiret aut numeros in eadem detentis, qui exitum perunt & calidi ad id magis urgeant calidi quaeque maiorem concitant pruritus & angustius minorem: tum quia lati tumores maiorem nascenti rursus locum dōnt id variosa & motu de quibus 3 aphor. 10. v. 10.

APHORISMUS X.

Capite dolenti et vehementer laboranti per aures, per nares vel os, vel aures effluens morbum soluit.

Commentarius

Dolores capitis fiunt cum humore, aut aqua, aut flauo, aut à sola intemperie. Intemperies non curatur vacuatione, sed alteratione, flatus discussione. Humores tamen & aqua cum vacuatione curantur. Si enim ane purgatio sanguinem putant & aquam cutat, saepe cum vacuatione, quia fit per eas vias, per quas natura solent iucos capitis interstantes vacuare ut per nares, aures, palatum, & os. Aqua & pituita curantur aqua, vacuatione per diuersas vias. Sanguis tamen quandoque manet in eis viis, quandoque efficit inflammationem, si nimia vias continetur curatur sanguine. Fluxione per nares. Si extra vasa fuerit inflammationem ea suppurata & evacuata parte per locum. Ita solvetur morbus.

APHORISMUS XI.

Melancholicus & nephriticus hemorrhoides superuenientes bonum.

Commentarius.

Melancholia delirium est sine febre ad humore melancholico occupante cerebrum. Nephritis morbus est tenax, quem aures renum lapidem appellant. His duobus morbis quod nunc modo auxiliantur sanguine evacuatione per ora ventram, quae sunt ad anum. Quoniam ita humor eos morbos efficiunt, expellitur ut est sanguis in melancholia, crassus & faculentus. Evacuatur autem hemorrhoides a renibus cum derivatione quae per proxima fit, à capite vero in melancholia fit revulsio cum vacuatione.

APHORISMUS XII.

Subternas curantur hemorrhoides nisi una quorundam

manantur autem est Zuchari aut potu aqua tepida.

APHORISMIUS. XIV.

Hydrope defento. si aqua e venis in ventrem
confluxerit. solvitur morbus.

Commentarius.

Non in omnib. sed aqua intercutem aqua continetur in venis
sed in ascite exadat a calore intra peritoneum in hac quoq. & hympa
nia ventre tumente venae manita. ant. & universum corpus veluti
tabe consumptum in quibz non est. Operandum aquam confluentiam
in ventrem ex venis ut sanantes. Nam ut vides quoniam venae omnes
evacuentur per ventrem in ascite & embria non petinde ager sanus
fiet manente adhuc aqua intra peritoneum aut flatu. Si tamen in a
nasatica aut hypostatica pibula aut fetoribus nuntio a venis refluente
in ventrem vacuetur. morbi sequetur solutio. Id v. medicum imi
tari convenit att.

APHORISMIUS. XV.

Longo alii profluvio laboranti sponte vomitu
superveniens morbum solvit.

Commentarius.

Et contrario revellesse imperium humorum fluentium praecipue Hipp
cratiz autem est vomitus ventris profluvio. siq. idem in contra
rium duat humores qui imperio quodam deorsum feruntur. Et quam
vis vomita valeat sanare fluxum recentem ventris diuturnum aut
exemplum. Hic quoniam hanc cutis speciem voluit. Medium imita
ri. quod facere non convenit in recentibus. Sed in antiquis h. e. qui diu
iam durant. Quam male hnt. idcirco dixit exquiri v. veratio h. m
lesitatio. Durat enim n. quis recit. dicit quod diu durat.

APHORISMIUS. XVI.

Pleuritide aut peripneumonia defento diuturna inter
veniens marum.

Commentarius

In pleuritide aut pulmonia aliquando supervenit fluxus ventris
valente adhuc aere & signis coctionis apparentibus in urina & sputis
& nihil mali sciat supervenit a aliquando cum eger male sit & a
mali affligitur. De quo dixit Hipp. exoritur molestatio quod si-
gnum malum est. Significat n. per consensum laborare recti & lan-
guinem non conficere neque durare. Non consentit a. jecur & in-
tam inbecillitatem deducit ob lesionem instrumenti inspirato-
rii. Tententium nisi magna sit. Duae igitur apponit condiciones vel ad
aphor. veritatem, ut eger sit a morbo conflato, & ut fluxus ven-
tris non eveniat a causa praeterita, aut alia a morbo ipso pulmo-
nis aut thoracis. Verus a. est etiam aphor. si pleuritide aut pulmo-
nia non sit ad suppurationem perducta. Nam cum non suppu-
ravit oo humoris malitiam, & facultatis inbecillitatem. fluxus
non superveniente, malum est & consensum jecoris sciat

APHORISMI XVIII

Optima cura laborantem citi progreffu corripit centi

Commentarius

Evacuationes bonas sponte factas medicum imitari ad mirum
parva sectionis docuerat. In a praeteritam utilem in iaculis
si fluxum ventris procuraverit medicamento suum ventris a-
ducente. ubi eger liquidum laboraverit. id namq. naa probe-
runt, quoties laborante liquidum m. e. inflammatione adnata
memoranda, sponte fluxum ventris commover.

APHORISMI XVIII

Persecta vesica aut cerebro aut corde, aut septo trans-
verso, aut tenui quoque in intestino, aut ventriculo
aut jecore lachate est.

Commentarius

Hic agitur de vulneribus penetrantibus. quae dissectiones appellatur. & dicitur lethalia esse. Vesica n. dissecta non curatur si in caritatem ipsius penetrat vixit, quia tenuis & exanguis est, & uti nam perpetuo continet; collum a. eius quotidie dissectione ad lapides extrahendos & post sanantur. Vulnera a. cerebri si ad ventres perveniunt non curantur, sed alia multa videri sanata. quae ad cerebri quendam perveniunt. Unde vulnerato nemo liberatur nam si vixit penetrat ventres percutit effuso sanguine. & ita si non penetrat concitato dolore & deinde inflammatio perveniunt. Si tamen seculum transverberum dissecatur tum os naturam suam quae exaltata est. tum os traqueantem a. perpetuum motum non consolidatur. Tenuia praeterea intestina perforata non consolidantur. os fugi. ditatem & naturam exanguem & os excrementis perpetuum deiectionum per ipsa. Ventriculi summa parte vulnerata curatur, dissecus ad profundum non consolidatur os officium; & quoniam materia n. superponuntur ipsi, suavis bibantur, sed haec n. non cito misceantur, & deo non profunt. Chirurgus tamen quidam fide dignus juravit se curasse hominem qui sauciato ventriculo non longe a civitate sumpto per vulnus. idem rejecit. Securi vulnera curantur quae non transierunt venam aliquam in ignem; tales n. sanguinis effusione mox personarum moriuntur. sicut & vena cava vixit caecitiam mortem adfert l. 4. de usu partium. Nec refertur cere mirabili ac propter divino auxilio talia multa sanari.

APHORISMIS XIX.

Perfectum os aut cathartico. aut nervo aut genere tenuis particula aut praeparatum. neque augetur neque coalescit.

Commentarius.

Hic agitur de vulneribus illis quae difficile aut non integre curantur; Ea sunt dissectiones ossium. catharticum nervorum. tenuis partis & praeparatum. Haec n. partes dissecatae non augentur; si parvum fuerit amplexu neque coalescent etiam

Uulnera fiant sine partis amissione. Causa est quia mollia corpora facile viciuntur & ubi partem carnis amissam quisce-
li resaturus, id facile eveniet suppetente sanguinis copia, ut maa.
Quado si pars ossis amissa fuerit, non recte videtur quia nullius
suppetat copia maa' seminalis, a qua os primam habuit q'ta'om
Sunt & cartilago, & nervi & vasa, & nervium. Propter id
quod motum dum pars aliqua de his g'atur copia sanguinis oc-
currens, caro pro partis amissa accrescit. Agglutinati quide
possunt ossa non consolidari. Agglutinantur n. alio adnato ra-
tione gl'ime non tamen solidantur per aliquid quod sit de ipsa
ossi substantia; nisi ad modum mollia fuerint qualia sunt ossa
pueroris, quosq' ossu. multa suppetit maa' eminaris, & con-
solidandi facultas valida, a partes consolidanda humidiores sit
quam aliarum q'tasam.

APHORISMUS XX.

Si in ventrem sanguis praeter naturam effusus sit
eum suppurari est necesse.

Commentarius.

Si sanguis effusus fuerit extra proprias cavitates, in ventrem
quoniam alium ab eis in quibus secundum naturam suam continetur
soler n'um est ipsum suppurari & corrumpi. Ita n. exponitur
vox e'pus, duas a gal: in com: Ventrisq. in quib. secunda
naturam continetur sanguis. sunt vena, arteria, totus ventris &
ceteris lacunae. Extra v. funditur in ventriculum, stomachum, uter-
um, intestina, vesicam, & in cavitate musculorum in inflammationem
bus & in enchymosi in totis sensum effugientibus. In quib. oia an-
quidem corrumpi necesse est.

APHORISMUS XXI.

In sanis i carices, vel haemorrhoides supervenerint in-
sanis solutio.

Commentarius.

Melancholicus humor est qui insaniam istam efficit. Per vias tamen in venis colligitur sanguis melancholicus multa mixtus, praesertim a. in his quae sunt ad ietas. haemorrhoides a. quibus vacuationes sunt ad apertis venis uni. Per eas quoque purgatur sanguis melancholicus. Iure igitur insaniam curabunt variae conversio humoris a. apertis in crura aut haemorrhoides revulsione vacuantes eundem humorem: eas igitur aperire oportebit arte si non fluant sponte.

AFFORTIS ALIUS XXII.

Ruptiones quae ex dorso ad cubitum descendunt venae scolio solvit. Commentarius.

Gal. in com. docet per rupta dolores esse intelligendos. Volente a. dorso a. cervicis & quandoque musculis qui sunt ad omnes partes laxitudinis. peciem patientibus. Dolores per brachium ad cubitum descendit & nonnunquam ad manum usque. convenit a. in eo affectu venam cubiti fecisse. quia humor ducentis per eam partem qua natura originis. Ea v. est in cubiti flexu externa.

AFFORTIS ALIUS XXIII.

Si metus et maestitia longo tempore perseverent melancholicum significatur.

Commentarius.

Tumor est omnino mali futuri. maestitia v. omnino a. mali praesentis. In has opiniones auidam addunt ob causam aliquam evidentem quidam sine ipsa. Qui sine causa coarctat timor abque tristitia. causam hanc infernam quae mentem eius perturbat & in eos affectus deducit. Quis est numerus melancholicus qui cerebrum occupat. Aut certe, quod saepius fit in morbo humor tot occupat, quod est quoque curvationem animi. Inde

vero ascendit vapor in cerebrum, qui ducit animam rationalem in
 consensum. sic prout recte dicitur: Si timor & tristitia adiungunt
 melancholicum h. e. melancholia morba significatur. Quod si cau-
 ad sit aua vete possit hominem in timorem & tristitiam adducere di-
 ipse per eleuantia melancholiam metent, & propterea melan-
 cholium status. Genetant n: & in circumsa se mutuo ruant & au-
 gent, timor, tristitia, melancholia. Melancholia n: infert timore
 & tristitiam & hoc duo grant melancholiam quamvis a cau ext:
 denti oriatur. Unaqueq; in eorum effectum sibi debitam pro-
 ducit utius aut tardius: pro ratione cau grantis, qua aut valida
 est aut imbecilla: & pro corporis preparatione. Quidam n: facie in
 motem incidunt quidam minime. Parit a: adhuc non parum pusillani-
 mias & cordis languor sine facultas ad patiendum aut compatendum.
 De ot itaq; timore & tristitia, sine caam heat evidentem sine non
 recte dictum est, si merg & tristitia longo tempore perueuerint me-
 lancholiam causatur quoniam adhuc si desolentur ommino sequenti
 s non desit. Si vero adest melancholia per hac eadem ostendetur
 ut praesens.

APHORISMI XXII.

Si quod gracile intestinum perfectum sit non co-
 alescit. Commentarius.

Quoniam hic aphor: in ly continetur. Tristitia repetitur inde sed so-
 let ab hoc loco expungendus ut inquit Gal: in com:

APHORISMI XXV.

Erysipelas facis infra converti malum. minus vero
 totus. Commentarius.

Hic aphor: per se clariss est quam cui egeat explicatio. Notissimu
 n: est melius esse extra conuerti erysipelas quam intra. Sed voluit Hipp:
 hoc me monere Medicos ne temere erysipelasi se trahant: & valde repellat.
 Si n: mori desierit potest paties exirenas & uenire ad internas q; malum est.

APHORISMUS XXVI

Quibus in febribus adveniens tremores sunt, Delirio solvantur.

Commentarius.

Docemur hi humores aliquando transponi a vasis in nervos & inde tremores fieri. commotis nervis a causa gravante aut mordente ad expulsiōnem. vel nequeunte parte seipsam continere pro multitudine gravata. Ceterum illud non vi reprehensione caret. p. Gal. in com. advenit cum dicit Delirio solvi. ac si delirium est sanitas aut dispositio melior tremore. Propter n. morbus ipsi cum aut transit in sanitatem. aut in morbum minorem ac minus periculosum. Delirium a se translatum humore a nervis in originem cerebrum se. Improprie igitur dicitur solvi.

APHORISMUS XXVII.

Quicunque empyi aut hydrofici utuntur. aut secantur. si pus aut aqua universim effluerit omnino moriuntur.

Commentarius.

Quando alijs tentoribus suppurati aut ascedem patientes curati nequeunt. expedit eos secare aut urere. alio modo n. pus in thorace contentum aut aqua quae intra peritonaeum est vacuari nequeunt. nisi facta usione. aut sectione si multum abundant. Sed vacuatio illa debet fieri fieri ut hic docemur. quia si fiat confestim omnino aperi moriuntur. Effluat enim multum solum ab ostiis arteriarum. quae adhaerent sunt ob magnam distensionem. ad aqua aut pure factam. Praeter id quod in ascede aqua uti fas est. continet recut duntaxat n. pus aqua inter cutem adducere. quod deinde vacuata aqua transit per viscera alia. Potius augere an hoc praecapso ad acrius vacuandi rem maxime quae sunt in longis morbis transferre usum. a in omnibus in quibus vires non valde consistunt. evacuationes per partes acrie. Nam de suppurati & aquam intercutem patientes alijs jam tentoribus reme-

245.
hic nunquam satis valent. neq. aliquam confortam ferant vacua-
tionem. Quia tunc si uri aut fecari debeant suppositi aut hy-
dropici Pauli probe docet. lib. 6.

APHORISMI XXVIII.

Eunuchi podagra non laborant nec caleri fiunt.

Commentarius.

Eunuchi qui abscisi genitales. aut afflicti testibus sunt vene-
rem non appetunt effeminati. molles & humidiores sunt. Itaque
hac in re cum feminis contendunt. Quare sicut feminae non cali-
desunt ita neque isti podagra v. non laborant sed tatio & ratio
fieri. tempore erant n. Eunuchi abstinentes & parce vivebant ac
a Venere abstinere. Quare omnia genera podagram adducit.
Non tamen in moderatis articulis quam quibus hinc se aut ex ma-
gis aut a ratione. ad podagram est satis. Sed opus est mittere
esse partem aliquam aut totam corporis excrementis educere
sub illo tempore non eveniebat Eunuchis probe admodum & mo-
derate vivere. Sed nunc & hoc tempore. cum immodice vi-
vant in otio, & epulis. & Venere indulgent. multi ex his morbo
in podagram. et in praeter antiquorum dogmata annie defuncto.
quam morbo sedare.

APHORISMI XXIX.

1. quies podagra non laborat nisi menstrua defuerint.

Commentarius.

Si aphor. ut praecedens. in moderato legendo est. cum non sit
unica tantum causa. et quam soleant abundare excrementa. nam &
ob vitam otiosam. & in iuri omnimodam intemperantiam accedente
articulorum immobilitate podagra e venite caler auctis excrementis.
Tempore a. Hipp. cum nullum tempus ad esset mueris. non iterant aban-
dantia excrementis nisi cum mensum purgatio consideratur. et proinde

non laborabant podagra nisi ob mensuram defectum. Nam a
contra accidit ob illarū intemperantiam, opum &c.

APHORISMI XXX

Quæ podagra non laborat ante Venere usum.

Commentarius.

Quamvis pueri à prima ipsa græcæ hęc possint articuloꝝ mœ-
cillitatem nec tñ se non ostendit donec laborent & exercentur.
Necq; tñ ad podagram id satis est, sed opus est redundantia crudi-
tatum & excrementoꝝ. Quam tñ pueri non hnt p̄ costibus viga-
rem, & quia in alitione oīa assumuntur, pig. superata. Atq;
cum primum Venere uti incipiunt, non tantum assumunt in ali-
tionem & articuli languent Veneto id efficiente, atq; ita quod
superest ad articulos transmissum efficit podagram.

APHORISMI XXXI.

Dolores oculorum meri potio, aut sanguinem aut fo-
mentum, aut phlebotomia aut purgatio solvit.

Commentarius.

Quod de oculorū dolorib. hui docet Hipp: de oib. dolorib. fere
docere posset eadem ratione: quandoquidem cuiusvis partis dolores
eas hnt causā & causas quas dolores oculorū, & curandi viæ à causis desu-
muntur & distinctionem accipiunt. Non n. aliter Hipp: rationes oco-
lorum distinxisset dicens oculorū dolores curari meri potione, &c. ali-
quis. Prætermittamꝝ modo dolores qui a nuda intemperie nascuntur
quos contrarietate curare docet ars nāica. Cum mīa v. facti vacu-
atione potissimum curantur. Si in toto corpore humor abundat &
fluxionem in oculos committit, redundantem sanguinem venarū exte-
riorem cubiti secandū & sanguinem ducema pro virum robore &
causa morbi copia. Quod si fuerit abundans humor aliqui, succu pur-
ganti mēdo cum pueris. Si tamen deposita redundantia aliqui
causā prioris in oculos hæc videatur, sanguinem aqua duri cōversum.

Quod si in ventris tui cum doloris contineatur. si crassus fuerit san-
guis cum potione attenuabitur. & discutietur qti & flatu. Si v. fuerit
ferus. acis ac mordax optimum erit semedum fomentum vacuato
eiusdem corpore usum erit eo qti non praeuacuato tñ experundi qu-
tia ad movendum nam si doctorem non in totum mitaaverit credendum
est in corpore fuisse robiam quā ita habetur ad ipsam partem do-
lentem.

APHORISMI XXXII.

Gallii longe alii profluvio maxime contribuntur.

Commentarius.

Galliatum utrum ad linguam compositionem attinet. quā eo ptevi-
tatem nequit sumari dentis. antea vero; qualis dispositio etiam co-
tingit qti qui imbecillam habent facultatem moventem linguam. Ad
dūm a imbecilla ov. recitatem. dge ratio, quandoq; ov. humiditate
quā a crebro in m. quos. a natos linguam moventes delectat.
Einde quoq; in ventrem atq; id frequentia. Cum v. in. multam
deprendit efficit hominem habere cum in ventrem adducit qti. ut
cum praedicta humiditas. et a. is longq quia vadi a nāa tales lāp
tempore aut tota qti vira humiditatis abundantia aortant. et
eors ventres. Dicit a. Maxime sua maxima ex parte vadi tñ
et praedictam humiditatem; quavis ob maxam asturionem & us-
citatem aliquando tñat, qui ad ventris profluvium non sunt parati.

APHORISMI XXXIII.

Qui acidum ructant non admodum pleuritici sunt.

Commentarius.

Acid ructis pāt in ventriculo acidum feruam. aut cibos idem
corrumpti in acidum saporem. Hec sane pituita frigida est. & ac-
tus ructus frigidaque liquores. Aliter a. laterali quamvis ad om-
nia humoribus fieri solit quos ostendit spiritum quod si pmo-
rum fuerit, ostendit pituitam flavam, orem. rubram sanguinem
lucorum in. an. noliā, sapig fū a calidi humoribus, rā sig a

à frigido, qui difficile membrana substantiam perducunt. Ho-
de igitur dicitur eos qui acidum tractant, ratio à morbo laterali-
capit.

APHORISMI XXXIV.

Qui calvi sunt, q̃s varices magni non sunt, quib̃
vete calvis existentibz varices superveniunt, gr̃u-
sus capillati fiunt.

Commentarius.

Qui non affigit albos proprie sic dictos, sed illos qui ex
morbo defluunt capillorum sunt passii, in n̄ soli pilos recu-
perant. Tenet a capillorū defluunt, aut ob morbum elementū
totum, aut ob eundem malitiam atqz id frequentia. Hinc a affectu
non patiuntur qui magnas hnt varices prout lucis ad crura revol-
vis. Quod si fiat ut p̃more defluunt transcedat superveniant tamen
varices, patet esse liberata à crasis lucis alio translati, libe-
bitur a profluvio p̃dictum. reditūqz p̃di ut ante.

APHORISMI XXXV.

Hydropicus tussis superveniens, malum.

Commentarius.

Hydropici possant tussis affici ob quamvis causā ut à reliquis
tamen inde malum aliq̃d gerendum. Quod si morbi usqz ratione
sic fiat malum adeo grave sc̃at ut aquae copia ventrem implens
pr̃m transversum comprimat, & instrumenta respirationi servientia
in coniectum adducat. Hoc quidem frequentis sit, ming frequentior
is, quod Gal. dicit p̃ate tussim, humiditatem aquosam in tantum
esse adauham ut affectas arterias occupet.

APHORISMI XXXVI.

Difficultatem urinae & phlebotomia solvit. Secare vero
inferiores.

Commentarius.

Utrūqz de caus Gal. videtur hunc aphor. esse de adiectis &
ignis. I. quia dicit phlebotomiam solvere urinae difficultatem. No

h. est unica curatio vna. oportet itaq; sic aphor. scribere. Difficul-
tatem urinae & vena sectio soluitur: quoniam hoc est unum de rem-
dijs solentibus. Difficultatem urinae. Nam ubi ab inflammatione mala
oriatur, vena sectio malum curat. S. quia praecipit secare vena in-
ternam, cum nihil referat eam quod in malleolis sunt internam
aut externam secare. siquidem ambae ab una oriuntur quae ad po-
pulem est, siue ad genu curvaturam, non facti in strachio, in quo
interna & externa non oriuntur ab una eademq;. Hoc voluit huius
quantis experimentis constet. ommissionem partium non partem in-
dicare ad curationem. cum a malleolis externis maiorem habeat con-
nexionem connationem quam internis. & is maior quam externis cum
intero, in malleolis ubi secamus utram internam malleolis, & in motu
hic videretur externam. Atq; ita fecimus et testis huius, ad co-
rredendum dolores dixit confesse missionem sanguinis de vena spha-
rica quae externa est. Et lib. 5. cap. 1. De phlebotomia dixit
et ratio quidem fuit oportere ut sphaerica & interna immixta esset
iuvamenti, sed experimentum fuit ut operatio sphaerica plurimum
conveniat docti sentia, sicut si hoc esset debitum. Quamvis tamen
contendat ratione, iuxta ex anatomico nihil reteste hanc autem
secare, & ob id Aphor. non esse. Atq; experimentum tamen docet non
esse parum cum rationi amovare neq; aphor. esse revocandum. Cum
v. unum tamen remedium nempe missionem sanguinis scripserit, & tamen
tamen sphaerica difficultatis urinae curare docuit parum interea. Cum autem
dixit interiores notissimam est quas fecit, cum vena secanda sit
in malleolis, laborantibus partibus infra secatur & nonnulla in poplite.

APHORISMI XXVIII.

Angina correpto si humor sit in collum bonum
foras enim morbus educatur.

Commentarius

Cum anginam patiuntur suffocationis cruciatum incurrit nisi
humor qui internos gutturis musculos occupat, exterius convertatur.

Quod fiet si in faucibus tumores aliqui affatu dignus appare-
at. tales enim anginae effi existeret. Inter, morbum longiorem oste-
dunt. Magis v. liberantur si fauces & cervix ruborem contraxe-
rit & ex ipis maxime quibus. peiora & cervix rubent. Docet hoc Hip.
l. 3. prognost. 16. Diuersi; Anginae a. grauiissima sunt ac celestima
interimunt quocumque nihil consuevit faciant in faucibus, neque in ce-
uice. plurimum v. dolorem inferunt atque orinopneum. hoc n. eodem
die strangulant. & secundo. & tertio. & quarto quocumque v. dolor
alioquin alteri simili modo inferunt. attolluntur a. & in faucibus. rub-
res efficiunt. vnde quidem leuiores ceterum precedentibus diuini-
ores. si magis fiat rubor. Quod v. fauces & cervix simul rubent. hoc
sunt diuturniores. & maxime ex ipsis liberantur. quod. cervix & pe-
rius ruborem traxerint. nisi facies ignis inito recurrat.

APHORISMI XXXVIII.

Quibus occulti cancri adsunt. non curare melius: cu-
rati enim citius intereunt; non curati v. longius vitam
trahunt.

Commentarij.

Cancros occultos non curare docet hac sententia, quia curati cito per-
eunt. & non curati longiore tempore durant. Cancro a. sunt tumo-
res ab humore atrabilario generati duri dolentes aut semper aut
per interualla, nigri, quique venulas quasdam nigras in circuitu habent.
meiandolico sanguine plenas, ita ut totus ipse tumor cum venis can-
crum & ipsis venis refertur. Sunt in aliquando in partibus internis
ut palato, aëto, intestinis. & moris anum, quidam in partibus externis
ut mammae, facie &c. Quod a. hi sunt aut ulcerati aut sine ulcere.
De internis potius curationem non esse tenendam. ut cum alere.
sive me u. sint. Quamvis n. oib. cancris leuia remedia uti mili-
tiora ut aduenda & putgatores aut sanguines missionees, hac-
oia potius praeservare. Dolorem sedare quam tumorem curare dice-
mus. In quem modum. internos cancras ulceratos aduere. & detergere
uiores aut saniem praecipimus. Si tamen cancri externi sint alio-

rati, detergi, & mitigari, & affemperari exposcunt: non dicat si
inter affemperari & mitigari delectant, utriusq; tñ mang specia corda
cō in eo loco sibi sibi de omni ferro, aut igne extirpasi cum idcirco
bus possint. Id quod, inturgis facere sapa fracioms cum felici
causa, potissimum si ulcerati non fuerint.

APHORISMI XXXIX

Convulsio fit vel a repletionē, vel ab inanitione
ita et singula.

Commentaria.

Constat hīc in convulsionem singulū duens utrumq; fieri
bituram ex repletionē vid. & inanitione. Quammodum n. nervi co
manantur ad originem novis natiuit. cum impletur humore, & cum
sicantur arescentes: ita ventriculi, aut humore in fibris eius inia
do aut iustitia atroxia, concutitur ad causā nocentem expellendam.
Ita, singula est tñ tertia quōdam spēs quae consensu fit quā n
est de nī quatum sipp. habuit mentionem, quae primo genia sunt ef
fatione & nervis in essentia laborant. sed his punctis aut comotis
Quas convulsio fit qis qui vitem portaceam vomunt aut erugunt
aut aures velluntur. Tres igit sunt & convulsionis & singulū
species.

APHORISMI XL

Uisq; ad hypochondrium dolor est: sine inflamma
tione: qis febris superueniens dolorem soluit.

Commentaria.

Dolor circa hypochondrium, ut & alij fit ab intemperie cum hu
more, aut sine ipso, & a solutione continuitatis. Causa v. genitor
aut est flata, aut humor: atq; is aut facit tumorem aut non do
lor falsq; ab intemperie calida non sanat febre superueniente, jana
tur tamen qui fit ab intemperie frigida. Si humor atq; frigida iure
obstructionem faciat, iure non, atq; tumorem efficiens in hypochon
drio vel non febre superueniente, humor in affemperatur, coquitur,
& ducuntur. Itaq; quae a calore febrili dissipatur humor autem

calidus si morbum efficiat aut erysipelas aut inflammationem non curatur febre sapienter sed calor atque motus augens in inflammationis calor augetur, atque ob id dicitur absque inflammatione. Significat a. hoc loco phlegmone & inflammatione, omnem inflammationem adhuc numero carentem.

APHORISMI XLII.

Lubus in corpore pus non immotescit. ob crassitudinem sui aut loci, non se prodit.

Commentarius.

Dolens Medici pus in parte quapiam contentum factu dignoscere. fluctuat n. quodammodo digitis comprimentis cedens, quod dog. v. non agnoscitur factu (sicut alijs vis possit immotescere) & ratio sumitur aut a natura puris, aut a natura partis ipsam continentis. A natura puris quoniam crassum est, & ea ratio non fluctuat sed speciem praebet caloris ipsius partis laborantis. A natura partis quoniam pars dura est, cutis atque crassa, & ita factum occurrat puris notitiam. id v. magis eveniet si ambo conjungantur.

APHORISMI XLIII.

Aegio morbo laborantibus iecur durum fieri, malum.

Commentarius.

Morbus regis multis de causis fit. fit n. aliquando ob durum iecoris tumorem, quandoque iudicationis ratione. natura excremento excrementum ad cutem. hinc postrema ratio si eveniat morbus regis non est malum, si ab obstructione meatuum qui tendit a vesica coli ad intestina. vel ejus qui tendit a jecore in vesicam felis natura est. Verum magis malum est si eveniat ob iecoris duritiem quod dicitur vix est: aut n. redditur durum sine dolore, estque vis jointus, ad quem facile sequitur aqua intercutem. Si vero cum dolore fiat et crassa phlegmone, quae quantum adferat periculi non refert modo dicere.

APHORISMI XLIII.

Qui lienosi difficultate intestinarum corripuntur
is superuenientem longam dysenteriam, hydrops,
aut intestinarum laxitas excipit & moriuntur.

Commentarius.

Fit nonnquam natura valente ut is qui venis antiquum hu-
morem patitur, qui a Gal & Hipp lienosus de febre et mori-
entis sanguine transmissio ad intestina superuenit a difficultate
intestinarum non exquisita illa quae cum putre fit, sed alia que
euentia de id est quod apud 48 sequenti docet. Propterea a
causis intestinarum difficultas a perdit ad unum duorum malis
aut n. jecur compatiuntur, id est ex evacuatione languet & inde fit
et aqua intestinum, ut solet aut imbecillitas ex nimia fluxione
ad venit intestinis atque ventriculo, & inde sequitur labor intes-
tinalium. Ad quodvis tamen non morbum sequi facile est quoniam pos-
sit antiquum naturam, aliud non contemnendum sequitur.

APHORISMI XLIV.

Quia a tranquillitate deus superuenierit intra sep-
tem dies moriuntur, nisi febre superueniente copio-
sa urina fluxerit. Commentarius.

Quamvis Gal agnoscat causas stillidij urinae, & causas dei
xeris, atque abunde probaverit, Pleum cuius symptoma est facum
testis non euenire ab inflammatione vesicae. Non tamen ignoravit
Pleum posse fieri a crassius humoribus. Quod si crassi humores pos-
sint Pleum efficere, & illi occupantes vesicam efficiant quodvis
urinae stillidum, totus apud: erit verus atque a Gal: probe con-
stat: etiam si videatur dubitare an sit sic quia non admodum
prosaice putat Pleum fieri a crassius humoribus. Verum hoc concepo

ut Gal. greditur ad finem Com. vterq. videtur per aphor. & a nemine
 accusandus est Gal. qui eam movet enarrationem. quam quia
 sibi arrogat auctorem reprehendens. Ponam itaq. aliquem pati-
 urinam stercudum ob crassos humores. qui vesicam atq. ejusdem
 cavum occupant. quoru pars ad tenue intestinum transierat
 is simul patietur urinam stercudum & ileum. quem intra diem
 septimum moriturus ob morboru gravitatem & acutiem est existi-
 mandum. Si tamen febris superveniat spes salutis habetur. ubi
 urina abunde fluat. Quoniam febris crassos humores coquit &
 extenuat. & liquat. quos etiam per urinam abunde fluentem eu-
 cuare solet.

APHORISMI XLV.

Si ulcera annua aut etiam diuturniora fiant
 os abscedere est necesse et cicatrices cavas fieri.

Commentarius.

Non in omnib. ulcere annuis. aut longis durantijs. antequam
 curentur & cicatrix adducatur opus est os abscedere aut natura pel-
 lere qui arte ipsum radente. Nam in ulcerib. malignis quae fluxione
 praeor succore habent adiacentiam aut malam temperatam ex pro-
 cedentib. fluxionib. contrahunt in carne. id non est necessarium. id
 opus est fluxionem promovere. & carnem ipsam attemperare. Capsum
 hanc non sunt proprie ulcera. auctore Gal. in com. sed qualia herpes
 phagedena. & anthracis. Quando v. sine aliquo horum fit. ut ulcus
 annum attingat. medicis non delinquentib. neq. artis in curatione.
 os sui dispositionem. causam esse quam etiam emendare est opus. se-
 pui n. in ulcerib. quae adeo morogantur cicatrix adducitur. huiusq.
 scilicet. & illis redit. quo tempore defegere oportet os. & ipsum abducere
 liquidum qd eo manat sanies sive ichor. sui impedit ulceris integram
 sanationem. Dixi a. annua aut diuturniora ut certum acceret
 tempus. quod ante id tempus in quibusdam verum sit quod dixit.

APHORISMUS XLVI.

Qui gibbi ex asthmate vel fussi ante pubertatem fi-
unt, moriuntur. . . . . Commentarius.

Verberia laxantur extra, & qui nunc dispositionem patiuntur
gibbosi appellantur & dispositio gibbositas. Græci κωκυόεις, aut
ad interiora & appellatur repanditas, Græci λυγρόεις, aut ad latera
& δὲ διωρισμένο. Græci: κνωκωβόεις. Verum hæc iurationes quæ
dogg sunt à cæca manifesta, ut casu aut ictu quandoq; à caligine
internis ut tumoribus, & relaxationem effluentibus humoribus. Nam
gibbositas fit ubi duo tumores occupent membranas duas venteris
quæ non sunt immediatæ, tunc n. concussis membranis transiret di-
versis venteris ad se ipsas, & media retrorsum velutatur, & gibbositas
efficiunt. Hunc affectum comitatur difficilis spiratio quam vocat
asthma, & quandoq; fussis, si humor perquam aliquam partem à se
intrat in pulmonem. Nam si crassi ac tenaces fuerint humores ta-
mores effluentes, suppuratio non speratur, & non fusiunt aut iano.
Si tamen tenuiores fuerint, maturari possunt, & fusi in movent
tti sunt gibbi qui asthmate aut fussi fiunt, h. e. cum asthmate
aut fussi, aut simul utraq; Solet a morte adferte si ante puber-
tatem eveniat præsens affectus, siquidem cor & pulmo nondum in-
dunt perfectam magnitudinem, sed adhuc augentur; spina a non
augetur in prædictis autore Hipp. l. 3 de articulis attestante ex-
perimento. Quare si interea memoria augentur & externa non ne-
cessum est interna in loco angustiori concludi, & minime even-
tari, & inde graves oriri & cum difficili spiratione mittere.

APHORISMUS XLVII.

Lucus vera sectio aut purgatio potest. his vere
secunda vera est, aut purgatio imperanda.

Commentarius

Sunt plurimi in quibus hyeme pravi succi congeruntur. quos vacuare convenit bibulo purganti medicamento. ne vete incidunt in morbos quos ves solet adire. de quib. 2 aphor. 19 Quot morbi qui arias solent eos molestare. purgatione. admisto purganti medicamento non incidunt. sunt & aliis talis purgatio convenit. cum illud agnoscat nequam dispositionem. & preparationem ad eos morbos. quos gratia precaventes purgare cupiente vete. ne tales eveniant. quamvis in eos nunquam inciderint. Purgatio autem unicuique iuxta medicamentum quale debetur sumitior abundantior per iniquas species. Illud enim medicamentum debetur bili. & ei qui timer tertianam. aliudque melancholicis & timenti quartanam aut cancerum. Illud timenti anasarcam. aut icterum. oblietiam. aut quotidianam tertiam. Si tñ sanguinem bonum abundare intelligamus. quem diutius accedente veris calore est nece sum. ac perinde in morbos solitos mittere. Iuxta quod aliquando adstruimus. Iuxta non. iuxta sola vera sanguinem minorem qui vias caloris vete adveniente effunderit. & morbos a sanguine vitos faciet. Conveniet quoque eis qui multos humores per asperitatem aetvatur. autumno autem. purgare. timentes morbos. Quod nos eo tempore facere solent. extremas temporum temperaturas fugientes & morbos vitos precaventes. Ut n. dicit aphor. 55. Podagrici morbi vete & autumno magna ex parte moventur. Hic aut duo grā remedia quae magna vocantur. purgatio & sanguinis missio.

APHORISMUS XLVIII.

Lienosis difficultas intestinorum superveniens boni.

Commentarius.

apra omni 43 huius aphor. sententia a nobis exposita est.

APHORISMUS XLIX.

Quicunque podagrici morbi fiunt. sedata inflammatione intra dies quadraginta conquiescunt.

Commentarius

Quatuor modi sunt, angine ac pedum articulos - iuncte, aut solo, aut simul cum ore, aut pueris, aut utroque humore, raro etiam cum defectu melanchoiam. Humores qui occupant articulos & iuncturas ossis apertis, unde dyscrasione tendones & musculi pueros complerent, dolorem movent etiam eosdem non sentit in am- mabo, siquidem ubi inflammarentur, fieret ut quatuorq; convulsi- sequeceretur, quod non videmus. At cum dum inflammationes in- neri debeant dissolutio, sumate ut as faciente, humor a iunctis alio- leto hinc, tempore longo opo, erit ad dissolutionem. Quod fit de- munt 40 diem esse. Quod est terminus morborum acalor ex deciden- tia. Nisi loci natiua impeditur, ut in aem, finitru 14 die ou- ratione inflammatus, sicut in aliis inflammationibus fit in carne q- unt. natiua autem iniam diem 40, quemadmodum a morborum acutum terminum dicit diem 14, atq; et diu 14 non ita est ac- teris terminis, qui possint multi acuti ante ipsam finiri nam et q- terminis possint, ita ad 40 diem protrahantur podagici morbi, & alii acuti ex decedente, ita ut de humorum tenuitate, equi temperatam, temperis, & viciis ante se finiri valeant. Istos 40 di- es postrema terminis finiri fecerit a medico aut aegrotante. Vi- dunt a podagricos & arthricos plurimos supra 40 diem pro- ductos nullo errore commisso quoniam plurimi ac crassissimi in- erant humores quos nostra tempestas accendit homines quo- rumque, veneti ad ingluvie indulgentes, ad diu excubationis qre- admoventes.

APHORISMIUS L

Uirus interfectum est cerebrum. his febrem & vomitum aperire necesse est.

Commentarius

Quemadmodum causis praesentibus. solemus effectus futuros pra-

R

noscere & produere ita praesentis effectus agnoscimus a posteriori
 causas. Propterea vulnerato capite, ab effectu venimus an
 vultus ad cerebrum & eius membranas pervenerit an locus & n:
 hoc duo quae ab Hippo traduntur adfuerint vulnus ad membranas
 atq; ipsum cerebrum pervenisse. curandum est quomodo neq; id
 perpetuum. it. quando una effectus plures causas habere potest. Dicit
 a. producti effectus febris & bilis vomitibus. Consensit a: cerebro
 per communes arterias sensorietas, per quas cerebrum plus aqua
 meatu cens. tot in consensum dicit ac febrem adfert. Quod non
 eadem die semper evenit. sed tertio, quarto & sapig undecima.
 Consensit quoq; eidem ventricula per nervos a sexta conjugatione
 oculos atq; cerebro patiente inflammationem, vultu ac fetus n:
 mor ad ventriculum movetur. it. inde vomitus. Movetur a: vultu
 ad ventriculum per mesenterem, dolorem & timorem, atq; omnem
 subitam animi perturbationem. Aliud quoq; memoria dignum qd
 Hippo in praesenti aphor. non docet ex bilis vomitu de peste collige-
 re cerebri vulnus aut memoriam, quod faciunt nostri chirurgi. scilicet
 qd vulneratis febrem ac bilis vomitum sequi debere. Vidimus
 non paucos a capitis vulneribus. quae sciam carnem occupabant
 non vulnerato periclitatio, minime v. perforata aut dissecata
 varia, extremam partem, & omnem vomere, facia ab ictu, aut casu ce-
 rebri aut totius corporis concussione. Quod si cerebrum aut eius
 membranae vulnerata fuerint bilis vomitibus & febris necessario se-
 quentur quod dixit Hippo.

APHORISMUS LI.

Cui valentes capitis repente doloribus corripuntur,
 & protinus muhi sunt ac stertant, infra septem dies
 intereunt, nisi febris intervenierit.

Commentarius.

Vidimus non paucos alioquin sanos subito, nulla occasione
 cedente capitis dolore primum molestari, deinde comatejere.

quod sciat n̄ tñ vocem amittere ad omnem a voluntate m-
petio oram functionem. Deinde scire ad impotentiam mor-
di thoracem, & dilatandi laringem. Hos Gal. in com. dicit fort
apoplexia laborare. Tales a ob acutiem & vehementiam mor-
mtra similes morboꝝ petaculoꝝ mori contingit nisi febris super-
veniat. Salvo n̄ hac reasos & lenio. humores apoplexiam
efficientes coquere & discutere. At u. si verum est quod Gal
in com. dixit siq. videlicet loqui de magna apoplexia, non se-
ti. contrarius videtur qui adveniente febre vult eos revocari cum
tñ ubi sec. aphor. 42. dixerit Apoplexia fortis, nullo mo curari
possit. Si apoplexia levis est non habet s. febre. adveniente
quoniam apoplexia magnitudo ex respiratioꝝ spe agnoscitur, &
a grava admodum quæ cum s. febre fit. At vero si talis est,
qui fiet ut febre superveniente curetur? Nisi dixeris Hippoc.
non voluisse superveniente febre eos parari, sed non mori intra
seximum diem. Accedente n̄ febre aliquatens morboꝝ reddetur
levior, & ea ratiō facultas eundem dicitur fieri. Dixit enim sep-
tem dieb. pereant nisi febris superveniat. Hæc ratio est Hippo-
a. contradiotione salvare non a. Gal. qui in comm. dixit Hippo-
u. ito febris supervenire s. vult ~~deleatorem~~ dispositionem.
Debet tñ febrem hanc non esse levem quia talis nihil profici-
et ad raiſos admodum humores brevi extenuandos.

APHORISMI LII.

Ad in somnis etiam an de oculis aliquid subappare-
at. rectare oportet: nam si quid non exacte commu-
is patet de d. do appareat, modo non ex alibi pto.
Humor aut medicamenti portione accidat, malum sig-
num est: & valde perniciosum.

Commentarius.

Sensus huius aphor habetur etiam i. prog. i. his octois. Causa de iate etiam oportet suspiciones oculorum per somnam. Si aliquid ex albe subapparetur. non commissis palpebris non eboratur. Namque aut medicamenti portionem. vel non sic detinere aliquid. malum signum est & letale vultu. Ratio est quod saltem: quia omnis immodica evacuatio exsucat. & palpebre immodice exsiccata. non possunt integre claudere: exsiccantur autem manifeste ut ob magnam aliquam evacuationem. aut a febris vehementia. possimam u. palpebre quas ex natura sua sunt & pauci admodum caloris & humoris: Continetur etiam fieri ob potentia moventis inbecillitatem: & hoc duo ultima sententia censentur.

APHORISMI LIII.

Deliratio quæ cum risu fit. tutior: quæ veto cum studio. periculosa.

Commentarius.

Delirant ægri magis. quibusdam interius facultatibus. sententibus. oblati. quas gratia quæ non. unum. esse putantur. Has magis mutant vapores humorum. unusquisque pro sua natura. sanguine gratia presentat. atque inde risum movet. Melancholia reum tantum magis offert. Bilis flava aut atra etiam movent ægri furor. Propterea ex delirio specie periculum agnoscere docet. Huiusmodi quidem quando deliria sunt cum risu. moriens a sanguine origo raris. ac magis secus quoniam pendet a humore venarum ore. Quando uero cum studio. aut solitudine & pertinacia sunt deliria. videm flammam aut aridam. aut faciem ipsam sanguinis sive melancholicum humorem ostendunt. quod multo est deterius & cum maiori periculo fit. siquidem ab eis morbis minus liberantur ægri. & tardius. Si vultu alia fuerit causa minus liberantur. si merantur.

APHORISMI LIIII.

In morbis acutis cum febre suctuosa suspiria, mala.

Commentarius.

Diū respiratorum sequitur eam diversitatem diū quā in pulsis reperimus. In pulsibus a diū quaedam sunt systolicæ matius inæqualitates quæ in diversis contingunt pulsibus, quædam in uno tñ ita sunt. Sic etiam in respirationibus, quædam sunt inæqualitates in diversis distensionibus aut contractionibus thoracis à naturalibus & inter se dissidentes quædam in unitatantum inspiratione aut expiratione inæquales, & ex his quædam inter se, quæ Hipp. meminit. In præsentibus a phor. meminit ejus inspirationis quæ in medio est interita. De qua dixit Lactasius suspiria. Sunt n. hæ inspirationes interitæ quatenus surgentes putari præsertim medio tempore interitæ inspirationem, & tñ usque inspirandum redeunt. Talis a inspiratio aut scilicet vitium morositatem quæ nequeunt uno impetu thoracem elevare & respirationem ad finem perducere, aut instrumentorum duriciem vel a frigore vel a succitate tantam. Id acutis sane passionibus, quæ aut continuæ ferres sunt, aut eas adiunctas habent, non eveniet morbiditatem instrumenti a frigore, sed a succitate, quod malum fere est immendabile.

APHORISMI LV.

Dolores podagrici vere & autumno magna ex parte moventur.

Commentarius.

Hæc sententia de omnibus morbis articulis illigi debet. Siquidem vere & autumno magna ex parte eos fieri videmus. Vere enim sunt moti deficiis humoris qui concreti deficiuntur hyeme. Sic etiam a robur vitium pellentium ea aua aut quantitate gravata aut qualitate moventur, utriusque tñ quæ excrementa hyeme gravata vere autem pelluntur a novioribus in mino novius particulas quales

sunt articuli. Autumno item tales morbi moventur, huius ad articulos excrementis modis. quia aestate crescunt, autumno continentur. & ab ambiente frigida coarctantur. His quoque temporibus podagrici morbi moventur plerumque. si n. fieri ut etiam moventur alijs temporibus ut aestate aut hyeme.

APHORISMI LV.

In morbis melancholicis ad nas partes sunt decubitus periculosi: aut n. apoplexiam corporis, aut convulsionem, aut furorem, aut cecitatem significat.

Commentarius.

In morbis melancholicis hae solent perari. si morbi non ab solvantur omnino dissoluta & vacuata caa, sed fiat ejus in partem aliam transpositio: ut depe in longis morbis accidit. Transfertur a. humor aut a liene obstituit, aut inflammatio, aut a venis per quatuor febres. aut a capite ipso per melancholicam morbi. Succedunt autem morbi atque in periculosi, quoniam aut difficile aut nunquam sanantur. Aut a. transit in ventrem ceteri atque sanantur ipsi occupat melancholia. & fit apoplexia. Quamvis a pituita fere semper fiat aut sanguine vituato. Dicit a. apoplexiam corporis quasi dicit, totius corporis dissolutionem & relaxationem. Aut transponitur humor in nervos. & efficit convulsionem. Aut ad melancholicam actionem genita fuerit, in cerebro exultans malitiam temperamentum, quod est ad animam converti, & efficit furorem. Aut ad oculos convertitur, & efficit cecitatem ad meatus opticorum nervorum a eos obscurans efficit cecitatem. Notum a. est quod diffi- le curentur morbi a melancholia pendentes.

APHORISMI LVII.

Apoplexia autem fit maxime a 40 anno ad 60.

Commentarius.

Apoplexiam fieri ab humore melancholico fieri docuit aphorismi praecedenti: n. a quo aetatis anno accidit a 40. i. anno usque ad

In qua etate maxime viget humor melancholicus eadem emmota
tione qua inter anni tempora in autumno. Nam quemadmodum in
autumno humor uti-ione genitus. aestate combestit ab ambientis
frigiditate ne dissolvatur, ita humorem in iuventute genitum usui-
one ex flava bile. atq; à 40 anno sequens frigiditate sua servat.
ita abundant melanchorica à 40 anno ad usq; sexagesimum.

APHORISMI L VIII.

Si omentum exciderit necessario computrescit.

Commentarius.

Omentum gravis. in xlv est pars singuis mris spigactum
ive abdomen. Hæc villinatio addonine quandoq; excidit extra
vixit à iodem reuocatur. idq; plus aut minus pro ætati ambietis
temperatura. & pro ratione mori. Quod si refrigeratum omentum mi-
de liceat. aut denigrescat. non licet ipsam reducere antequam pars
ita mutata recedat. quoniam ut inquit necessum est ipsum putresce-
ri. & non mutetur adeo manifeste. ut multo dolorem modo dicto
non necessum est ut putrescat neq; partem aliquam eius secare o-
porbit. Nec est intelligenda hæc sententia ita sitate.

APHORISMI L IX.

Lutibus diuturno dolore ischiadico vexatis femoris
caput coxæ excidit. rursusq; recidit is mucosa eo lo-
ci mestr pūcta.

Commentarius.

Si quis coxenditis malum diuturnum patiarur ita ut coxa exci-
dat. & rursus incidat. signum est mucosæ eam partem relaxare. ita
ut facili or ligamentis laxitatem os femoris quod coxa continet
liber. excidat ex cavitate sua. ac rursus rursus educatur. Contra-
a. viscedum ac mucosum humorem in ea parte contentum posse
diuturno ligamenta relaxare. non viam. extenuatio namque uariad
os femoris excidentiam & remidentiam. Si boves iniente hyeme
ex vasta moria extenuati hanc luxatione patiuntur. Propterea mung
mior is malatib; agnoscit.

APHORISMI LX.

Quibz diuturno dolore isemadico vexatis, femo-
ris caput coxa excidit, is cruris confavescit & clau-
dicant si non urantur.

Commentarius.

Hic aphor: recte amectitur precedenti, loquitur n: in atroz
de malo diuturno coxendicis: in quo coxa idest os coxam motu
diens, excidit. Duo n: auctore Hippo mde sequuntur mala. alterum
est confavescere cruris, nam sum ob pituitae frigiditatem, tum ob
defectum exercitationis, alimentum non suggerat patti, & ob atro-
phiam confavescit. Alterum malum est claudicatio, siquidem nul-
lam habet os cruris similitatem, cum facile excidat. Quod si
uratur non ita claudicabit, quemam uestie maro-
res adjuvet, & cubem duram ac firmam reddet, quae
deinde non facile cedet ossis laxationi. Patet
etiam ad id casu laxitas quam maxime,
auctor Hippocrate libro primo de articulis,
quo libro eadem de causa humerum
docet urere.

APHORISMORUM HIPPOCRATIS
TIS SECTIONIS SEPTIMAE

APHORISMIUS 3.

In morbis acutis frigus partium extremarum malum.

Commentarius.

Lexis Aug aphor: considerat eam ille 4 aphor: 48. Non tantum
ob vigorem alicuius inflammationem contingit in acutis morbis ex-
tremas partes refrigerari: sed etiam ob nimiam caloris imbecil-
litatem, qui non videt extremas partes attingere, ut si febris ad sit.
Fit quoque ut extrema partes refrigerentur ob nimiam crassitudi-
nem & multitudinem humoris calorem opprimendum. Et fit quando
a doloris alium venementiam, eo quam videtur egros rigere
sem toto corpore amictu refrigerari. Sed quam malum sit
tum ex: Permet a: per tota hanc sectio ad pociendi artem.

APHORISMIUS II.

Propter os egrotans caro levida malum.

Commentarius.

Levidus color aut sciat internam inflammationem ob quam
extimas partes vivere contingit retracto calore, aut nativi cal-
oris extremam ferre imbecillitatem & mortificationem. Cum igit os eg-
rotat, si malum carni adeo quare communicatur, ut liveat
malum est. significat n: malum nasse osi putredinem, qua calore
nativum extinguat, aut quae ad ipsius extinctionem sequitur.

APHORISMIUS III.

A vomitu singultus & oculorum rubor malum.

Commentarius.

Si praecedente vomitu singultus maneat induratus & rubor oculorum

induat inflammationem ventriculi aut cerebri. Si n. singultus hu-
mores mordentes sequeret. vomitus cessasset si a nimio vom-
itu sicca intemperies manens singultum efficeret, oculus ruber, n.
efficeret. Propterea si duo ab istis dicta à vomitu adsint, n.
inflammatio erit in causa ventriculi aut cerebri. Nam ventriculi
inflammatio singultum adfert & oculorum laborem. Cerebri o. n.
inflammatio oculum rubent & ventriculi per conjugum singultus. Al-
lum q. est alteram hanc partem inflammati. Nec dubio saepe
fieri, post vomitum viscerum humorum moderationem, quos pars n.
potius vomitu regit, singultus maneat, & ob vehementiam morbi
& conatum ad vomendum, oculi ruberant, nec perinde adesse in-
flammationem alius ductus partium, esse necessarium. Ut a-
malum fuisse finem vomitum & aspectum non fuisse curatum.

APHORISMI II.

A sudore horror non bonum.

Commentarius.

Quemadmodum in aphor. 55. 1. 2. 3. 4. dicitur. Febricitans si in-
dor superveniat, sudor non deficiente malum; protogatur n. mor-
bus & multam scit humiditatem: ita modo notorem qui a sudore
sequitur dicit non esse bonum. Eadem n. est sententia. Causa namq.
ob quam malum esse dicit non defuisse febrem à sudore est. Sudor
significat magnam calorem, & vires non admodum valentes, & inde-
motu longitudinem. Decretoria siquidem quae non decernunt
difficiliter decernunt, & quaedam lethalia sunt. Ita etiam in su-
dore finitoeger horrore incipiat, indicium est imperfectum
fuisse judicationem, & multam adesse causam. Unde longum futu-
rum morbum quod bonum non est. Potuisset iure dicere malum.

APHORISMI II.

Si infans difficultas intestinorum, aut hydrops, aut ec-
stasis bonum.

Commentarius.

Sunt multos morborum alij morbi curatores. De quib. duos scri-
bit Hipp. qui furorem curant. Alter est difficultas mensuris, non
ea quæ proprie talis est cum intestinus ulcere, sed ea per quam
sanguis melancholicus per intestina deiectionem. Sanat a. maniam
revulsionis aut evacuationis ratione. Præterea aqua intercatem
liberat & furore translato humore in lienem & jecur. & deinde
intra ventris cavitates & peritonæum. Addit etiam Symptoma
quoddam, quo in meliorem statum transgreditur vasti fastidii.
Iste vero est exsorsio sive magna mentis perturbatio. Hæc in
maniam ea ratione fiat in melius mutati, quoniam iuxta indica-
tiones solent magna Symptomata supervenire, ac fieri paulo
post futuram sanitatem, aut in melius mutationem.

APHORISMI VI.

In morbo diuturno cibi fastidium & syncera
dejectiones, malum. Commentarius.

In morbis longis in quib. salus speratur, ciborum appetentia adeo-
scit, quoniam affectu frigoris est & frigiditas ventriculi appo-
situm ciborum movet, nisi forte ad modificationem naturæ calo-
ris & sensus magnam hebetudinem perducantur, quorum alterum
adesse significabitur ciborum inappetentia. Dejectiones item syn-
ceræ in morbo longo significant ventriculi, tandem tales deie-
ctiones non tamen non coquantur, sed intensam admodum cariti-
tem, aut vehementem frigus ostendunt. Tota n. vis ac syncera
assatione gubatur, assumpta natura humiditate, quæ in singulis
humorum est ipsorum solum, & nimia frigiditas inest syncera
pituita quæ nullam sit alterius humoris permissionem. Serum
autem ipsius nimia frigiditate exprimitur relictæ pituitæ crassiori.

APHORISMI VII

Ex multo potu rigor et delirium malum

Commentarius.

A multo potu vini de quo hactenus vult intelligendam sentiam delirare solent homines turbata mente. Non rigenti a nisi ad id mali perventum sit, ut vasa nimodum resqueant, & natata ferret abundantiam tudeat, quod in rigorib. fit. Aliamq. ideo significare dixit quoniam nimia oppressio per vini potationem, aut exim. honem natati caloris aut apoplexiam minatur.

APHORISMI VIII

A tuberculi intus rapture exolutio, vomitio, & animi defectio fit.

Commentarius.

Quia hoc loco significat tumorem omnem praeter naturam qui celestiter tendit in suppurationem. Hunc contingit intro rumpi ad ventriculum, quod significat vomitum in praesenti dictum ad hanc rapturam duo sequi solent, dissolutio & animi deliquium, quorum alterum ad vitalem, alterum ad animalem facultatem pertinet. In otario enim vitalis facultas fit, quia cor ventriculo compatitur & purus sanguis aut fortis vapor spiritum vitalem occupat. Deliquium animi fit consentiente animae acuitate modo solde, ac per nervos extra quatuor

APHORISMI IX

A sanguinis profluvio desipientia aut etiam convulsio malum.

Commentarius.

A sanguinis profluvio multa mala atq. mors ipsa sequi solent ut aphor. 16. dixerat. Sanguine n. nimodum effluente naturae calidus dissolvitur, universam corp. refrigeratur, & pulsa languet a deficiente animalis quoque facultas laborat, tum sentiens, tum loco movens. Sentiens sane quae interna est cum non habeat spiritum animalis copiam: non valet formas rerum componere, sed iniqua confun-

dens delirare cogitur. Cum minime constet ad aliquid componendum & agnoscendum. Laborante facultate quae loco movet. ob morpiam sanguinis & spig nervos convulsio fit, quae siccitatem sequitur. Delirium malum est sed quod per refectionem sanguinis facilius curatur. Convulsio majus malum est. Coniuncta autem amaximum est.

APHORISMI X

Ab Hec vomitus. & singultus. & convulsio. vel desipientia, malum.

Commentarius

Hec inflammatio est in intestino aeo, quae dispositio letalis est. & plurimae interimens. Affert a. quandoque sitiva symptomata de quib. est vomitus, conante nam causam moridentem, aut eam quae coctem efficit atq; inflammationem deorum pellere facta a. commotione quod deorum non cessat coactus suam repelli vomitione. Solet quandoque concitari singultus moridentis. exte mentis ad ventriculi ascendentis. Consistentie a. caetero. si malum facultatem animam letentem ostendat fiet delirium. si morientem convulsiones quandoque fient.

APHORISMI XI

A Pleuritide peripneumonia, malum.

Commentarius

De pulmonia supereminente morbo laterali dicitur malum esse ostendens eam esse copiam mali humoris morbum facientes, ut membranam lubricantem, aeras, atq; ipsum pulmonem occupet. Non enim loquitur Hippo de pulmonia quae sequitur pleuritidem quae caetera, sed de ea quae fit pleuritide ac tunc moriente. Quod si de ea pulmonia quae succederet loqueretur, vera quoque esset sententia. nam primum est pulmonia in evento pleuritide cessante, quoniam laborans pleuritide iam languida e morbo, difficile ferret alterum a quoniam pulmonia majus malum est pleuritide laetis

enim pleuritis cum dolore fiat, pulmonia v. sola graui sentatio-
ne, hanc citius hominem strangulat: & pulmonia v. pleuritis raro
sequitur. ob id, quod aut per spolum purgatur, aut hominem ci-
tius strangulat quam in pleuritidem mabetur. Quod si superveniat
malum quoque erit ut constat.

APHORISMIUS XII.

A Peripneumonia phrenitis malum.

Commentarius

Peripneumonia saepe delirare facit quoniam vapores igni-
dentes ab inflammatione pulmonis valent mentem interstare.
Quod ea ratione malum est quia magnitudinem sciat magis inflammationis
& cerebri per consensum irruptionem. Quod si de vera phrenitide io-
quatur haec mala est superveniens pulmonia, ut patet.

APHORISMIUS XIII.

Ab ardore vehementibus convulsio aut tetanus
malum.

Commentarius.

Ad vehementem calorem aut ardorem fortem non solent con-
vulsiones aut distensiones supervenire, nisi ob nimiam ariditatem.
talis autem dispositio aut immedicabilis est, aut difficile admi-
nim curatur & ita malum recte dicitur.

APHORISMIUS XIV.

A capitis ictu stupor aut desipientia malum.

Commentarius

Cum caput percussum fuerit valido ictu, lapide, aut ligno,
aut ferro contundente fortius quam sedente, aut homine ab alto
cadente, solent percussi mentis turbari, & affoniti manere per-
turbatum instar, animali facultate in totum soluta, & a suo mu-
nere cessante. Solent etiam ad se redeunte, delirare aliqua ex
parte restituta animali facultate, sunt quoque affoniti percussi

291

vulnere de memoratis & cerebrum ipsum penetrante. & calvaria fracta, atq. esse aliquo frusto comprimente cerebrum deorsum sorsum deprimuntur alto, & oculos claudunt. non omnes Almonii quoq. manere & toto corpore stupidi. ab magna cerebri concussione nem. sine vulnere etatu digno. Eund. ex alto loco cadentib. evenire conspeximus multoties, quos etiam non multo post restitutos viximus. quod non accidisset si vultus aut facies effata digna ipsos contigisset. sciens aut. in antequam in totum reclinantur daretur. Quapropter non opus est ad accidentia; cluissis in apertis colligere vultus calvariam penetrasse, aut cerebrum ipsum via laesa.

APHORISMIUS XVI.

A sanguinis sputo puris spatum. malum.

Commentarius.

Sanguis qui solet rupta vena quapiam in pulmone; puris v. spum ab inflammatione rupta aut alio modo generante. Quoniam v. per inflammationes sanguis non spumatur de eis non est aphor. sed de pulmone a quo primo manat sanguis resolutione aut vultu aut excretionem. Puris v. spatum significat non fuisse uris consolidatum sed opus esse defensione ulceris. & deinde consolidatione antequam phthisis fiat ead. malum esse constat.

APHORISMIUS XVII.

A puris sputo phthisis & fluxio: cum vero sputa reseruntur facit, moriuntur.

Commentarius.

Si sanguinis spatum, in spatum puris eat, a puris spato tabes speratur, nisi cito pus repurgetur. Nam ad pulmonis viscera totius corporis sequitur consumptio cum febre naturali. Sequitur quoque fluxio capillorum. aut fluxus ventris teste Gal: in com. diens uero cum uris aetherum notum signum esse, quia duo sup. ut signa in id traditum transferat s. aphor. 11 & 12. Quod si spatum totum.

atur morientur iane. Nam spuli purgatione servant respirati-
onem & vitam, tecto v. spulo stantulantur citius quam
aut ventis aut capillis fluentib. quamvis & ad hoc non longe
more sequatur.

APHORISMIUS XI^m.

Propter jecoris inflammationem singultus ma-
lam.

Commentarius.

Malum esse dicit si quis jecoris inflammatione laborans
singultuat, significat n. magnam esse inflammationem, quae secum
in conseruam ducat ventriculam per communes nervos sextae co-
jugationis. Hinc rationi Gal. addit dicitur ~~in~~ generationem
qua inflammatio jecore augetur, jecorisq. ad ventriculam mi-
sa mordens, singultum movet. Quemadmodum & ad magnitudi-
nem comprimens ventriculum singultum movere posse non est
dubium.

APHORISMIUS XVIII.

Propter vigiliam convulsio aut desipientia ma-
lam.

Commentarius.

Convulsio ad vigiliam sequens sicca est ac proinde ma-
la; & desipientia biliosos ostendit factos humores; siquidem
vigilia siccitat, & bilem auget.

APHORISMIUS XIX.

Ab ossis nudatione erysipelas.

Commentarius.

Aphorismus hic duum duorum significat, aut ab ossis nuda-
to erysipelas, quae passio carnis est: aut ab ossis nudato:
ubi sequatur erysipelas, malum significare. Hoc secundum
verum est quoniam malam significat grave, & quod os tunc
carne tegi non possit nisi curato erysipelate. Si praeveniat.

APHORISMI XX.

Si erysipelas putredo aut suppuratio malum.

Commentarius.

Magnam corruptionem significat adesse ubi cum erysipelas putredine aut putrefactionem v. sequi supputationem quandoque notum est. Putredinem a supputationem carnis quae erysipelas molestatur intelligendum est. Hae coniungi erysipelas videntur si phlegmonem conjunctam habeant: quod quidam patiuntur in facie & palpebris alij in fronte &c. Illi quoque qui cum ille commixtam habeant melancholicam phagedaenam & cancerum patiuntur, in quibus cum erysipelas adest putredo & puris effusio.

APHORISMI XXI.

A forti in ulceribus pulsus haemorrhagia malum.

Commentarius.

Ulcerata patiuntur aliquando inflammationem adeo magnam ut pulsus in ipsi sentiatu vehementer. Sentiri sane pulsus contingit quando ab astrictis comprimatur, ad quatum pulsus manifestus sit commotio pulsuum quae alioquin inflammationi ratione sunt obesse. Alium autem est partem ulceratam magna inflammatione verari, & inde ea parte vehementer pulsus sentiri. Sanguinis autem quod a pulso sequi quoque testatur haec autem est sanguinis fluxus ex nobis teste Galeni de morbo populi pulsus. Com. g. ducit. Vocat autem fluxus sanguinis a pulso ubi non discedit partem ex qua sanguis vacuatur sanguinis e contra fluxionem. Haec autem rursus sequitur ad vehementer pulsus in ulceribus quae nihil mali significat.

APHORISMI XXII.

Si diuturno pulsus ad ventis augmentum dolore suppuratio.

Commentarius.

In hoc aphorismo non tantum malum nullum supervenit diuturnus

dolorib. partium quas sunt circa ventrem scribit Hipp: id bonu
potius suppurationem dicens. Hic autem sequitur praedictos do-
res ubi a flatu non fiant, neq; ab acib. humorib. sed ab inflam-
matione. Perseverante enim dolore. si mors non praeveniat suppu-
ratio fiet. Colliges q. dolorem cum ab inflammatione fieri, si ad-
hibitis remedijs opportune non curretur ad temperamento aut disso-
lutione. Attemperamento n: curatur intemperies, dissolutione v:
flatus, & tumor qui dissolventib. cedat, qui vero non cedit. & a ca-
lidis humorib. dolorem facientibz p. inflammationem facit, quae
suppurabitur non praeviente morte suppurationem.

APHORISMI XXIII

A Sincera Dejectione Dysenteria.

Commentarius.

Dejectiones Sincerae quoniam sint supra aphor: 6 dictum est
pariunt quoq; melancholicas aut biliosas tales asseunt. Verum ta-
les Sincerae cum fuerint: & humiditate privatae intestina defet-
gentes & abradentes dysenteriam facere inducent.

APHORISMI XXIV

Ab ossis vulnere delirium si in vacuum usq; penetr-
verit.

Commentarius.

Fieri sane potest ut discessio ossis capitis, de qua praefatus est Seti-
mo ut vult Gal: ad caliditatem perveniat, neq; tamen eget delirio.
quod saepe fieri videmus adhuc memorana ipsa data causa. Verum
siq; quod magna ex parte fieri videtur id docuit.

APHORISMI XXV

Ex medicamenti purgantis potu convulsio lethalis.

Commentarius.

Huius aphor: gratior est primo sect: s. quoniam hic de convulsione
sequente purgatione a quovis medicamento purgante faciam, illo

245
de sola ea quæ ab eleboro fit scribitur. Utique tamen magnæ
evacuaciones & convulsiones afferunt: quæ fere immedicabi-
les sunt. **APHORISMUS XXVI.**

Propter vehementem dolorem partium ad ventrem
extremam refrigeratio malum.

Commentarius.

Dolor omnis naturam commovet, ipsa v. sanguinem & spiritum
dolentem partem transmittit veluti copias auxiliares. interim ta-
men cum hæc partes alias debeat necesse est ipsas refrigerari.
Dolentibus itaque partibus quæ ad ventrem sunt extrema ut-
manus, pedes, caput & ceteris universa frigida relinquuntur. Sed
ut partes extremae refrigerentur ut caloris naturæ langua-
rent, & nimiam ejusdem oppressionem, & ob animi deliquium ad
obscurem cuius inflammationem, de qua primo aphor: huius
secundum dicitur.

APHORISMUS XXVII.

Mulierem gravida si tenesmus supervenerit abortum facit.

Commentarius.

Si Mulierem dolo ob recti intestini inflammationem & causa
doloris in vanum conatur expellere, ex vehementi labore ad mas-
partes compresso ventre fiet ut facta quoque expellatur ex impulsu.

APHORISMUS XXVIII.

Sive os. Sive castrogo. Sive nervus laceratus fuerit in
corpore neque augetur neque coalescit.

Commentarius.

Huius aphorismi expositus est abunde aphor: 19 secundo.

APHORISMUS XXIX.

Si ei qui ab alba pisuita molestatur venemens —

diarrhœa superueniat soluit morbum.

Commentarius

Quod fluxus ventris quem diarrhœam vocant, seu catharrum sanet ut in hoc narratur aphor. atq; omnem maioris succorum reduntantiam, notissimum est: verum quod in hoc aphor. speciatim significare voluit, id est non tantam diarrhœam esse conuenientem ad curationem eius speciei hydropis, sed vehementem esse debere siue diuturnam. Quoniam adeo magnam abundantiam ut possit unum verum corpus in tumorem admodum eleuare non nisi magna vacatio sanare valeat.

APHORISMI XXX.

Quibus per diarrhœas spumosa sunt albi excrementa ipsa a capite fit defluxio

Commentarius

Spumosa deiectiones fiunt ubi in ventre spuma generatur aut a vasis ad ipsum transfundatur aut a capite descendat. Quare cum spumosa deiectiones fiant à pluribus causis recte dixit gal. morbo continete loquutum fuisse hippocratem. Nec saluat ipsum quod quidam dixit aphor. esse de his quae plerumq; eueniunt. Nam spumosa deiectiones maiori ex parte sunt à calore ventris aut ventris agentium in lentam pituitam. Quoniam à generatio mola fit, ut in parientio. epistemon, & mali ventris agitato. Fit etiam à calore subiecta pituita, ut in colico morbo deiectiones appateri, & in rebus pituitosis, & ebullitibus effervescentio. Succus. Amba causae coniunguntur in equis ex cerei causa. Spumosa a pulmone in ventrem defluere posse gal. in Com. docet, & in 6. de locis part. c. 4 de pulmonis adiectione.

APHORISMI XXXI.

Quibus per febres in urinis sedimenta crassiorem furina reperiunt longum morbum fore denuntiant.

Commentarius

Sedimentum referens speciem farinae crassioris damnatui in diti-
e ptoen in hanc longitudinem morbi significare dicitur illi mala
sive mortem. In quibus enim facultas valida est & quae morbum ferre
possit. protogabatur morbus, quoniam crassus humor, quavis qui se-
dimentum praedictum facit non nisi longo tempore vincitur, ut a-
get liberetur à morbo languentis. q. vici morbo cito timeatur &
de marum. Alorbus itaq; ad salutem & ad mortem n. eundem habet
testimonium.

APHORISMI XXXII

Quibus in urinis biliosa sedimenta sed supra tenuia
apparuerint, acutum morbum significant.

Commentarius.

Sensus huius aphorismi facilis ac usq; est, quo docet si post
contenta tenuia supernatantia sequantur hypostasem biliosa
morbum acutum significati, quatenus biliosi acuti sunt, & maxime
si ex crudi coeli iam appareant. Parta illi sunt locum superiore
quo continentur contentum tenue id est aquosum, quo ibidem ap-
parente urina cietur aquosa & tuta, quae non significaret acu-
tum morbum sed longum. Supra etiam temporis diuturnam signifi-
casse potest ob quam hypostasem primam omnes apparent, & postea
biliosa acutum morbum significantes quod verum est.

APHORISMI XXXIII

Quibus diuersa sunt urinae, q. vehemens est in
corpore turbatio

Commentarius.

Magna turbatio atq; confusio adspicitur in corpore, quibus quo-
dam humores coquit ac superat natura: alios superare non valet.
Quod ostendunt urinae dydymas, colores vid. substantia aut con-
tento diuersa: Differentes humores ostendentes temperatuta, ac

substantia. sine quoq; morbi longitudinem prædicere licet, siquidem temporis longo spatio citius opus si natura omnes eos ad unam formam & speciem reducere debeat, & quoniam interm cum multis est pugnatura.

APHORISMI XXVIII.

Lutibus in urinis bullæ supernatant nephriticum & longam fore inueterudinem significant.

Commentarius.

In morbis renum pendens. a crassis humoribus bullæ solent in urinis supernatare, generationem quidem habentes a crasso humore, præteritum tenaci & viscido, qui a calore in sudas vertitur intercluso statu. Supernatant a. ob levitatem, quoniam a flatu subleuantur. Crassi a. humores quique frigidi sunt, longam efficiunt morbum, tales etenim sunt omnes morbi qui a simili pendet causa.

APHORISMI XXXV.

Lutibus in urina adipalis superficies est et confectura. is nephriticum & acutum morbum adesse sciat.

Commentarius.

Si in urinis appareat pinguedo notum est ipsam esse supernatantem, ex pinguedinis natura, utrum si hoc sensum descendat, quod fieri ubi febris aliqua vehementer interitibus pinguedinem caligaverit, aut morbus est, sed non renalis. Cum a. accumulatum pingue descendit de vitium renum est. atq; acutum. Ping. nomen 35 lib. colligant. onem dixit significare urinam cui supernatant pinguedinos araneorum telis similes.

APHORISMI XXXVI.

Lutibus autem nephriticis præter supra dicta signa, dolores etiam circa spina musculos sunt, siquidem ad loca exteriora vergant, abscessum extrinsecus fu-

turum, si vero magis q̄ interiora accessum m̄torius
potius futurum expecta.

Commentarius

Si apparuerint signa in precedentibz aphor. duobz enarrata
accesserit praeterea dolor muscularum dorsum, abscessus fu-
turos expectare docet, sed cum distinctione quae de locum patie-
tem petimet. Sunt enim muscoli dorsales quidam interni qui ad re-
nes pertinent, quidam externi sive extra dorsum. In qua parte u-
dolor fuerit in ea abscessus sperandus est. Si et n̄ per commu-
nes uenas sanum & lumborum humor in eos musculos transgredi-
t̄ & a renibus distracti in partem aliquam de ductis in qua absces-
sum facit. Id u. magna ex parte dixit fieri. Sate n̄ accidet
qui salis patiuntur cohererit a morbo renali, humore per urinam
excreto aut n̄ de re dissoluto.

APHORISMI XXXVII.

Qui sanguinem vomunt, si absq̄ febre sanari. Si
cum febre malum: curatur autem refrigerantibus &
adstringentibus.

Commentarius

Partis huius aphor. prima est prognostica, altera curativa. In
prima docet sanguinis vomitum sine febre esse bonum, cum fe-
bre uero malum. Verum cum aphor. 36 dicitur, sanguinem aequalem
cumq̄ supra malum esse & id alia distinctione ductum sit: reli-
quam est ut bonum sive sanabile idem sit, quod minus malum.
Nam minz periclitantur qui sine febre sanguinem vomunt, atq̄
piures ab ea dispositione liberantur, cum qua febris non iungitur:
quamvis cum febre & sine febre sanguinem vomat, sit malum. Do-
cet autem alias ventriculi curare ubi cum febre non fiat quia id
non habet coniunctam inflammationem, adstringentibz & refrige-
rantibz, facia n̄: consolidant ulcera & sanguinis fluxum compescunt.

APHORISMI XXXVIII.

Destillationes in superiorem ventrem suppurant
infra dies viginti. Commentarius.

Terminum praefinit quo suppurari solent destillationes quae
sunt ad pulmonem & thoracem. Cavitas enim thoracis huius
superior ventris appellatur. Quod v. tumores. & humorum collecti-
ones quae destillatione sunt ad thoracem, in 20 diebus suppu-
rantur. Ideo fit, quia locus calidus est. & morbus eorum locorum
acutus, terminus vero dies 14 ex his quae ab Hippocrate di-
cta sunt. Est autem 14 terminus interius morborum acutus; exterius
autem viginti est, infra quem finem solent suppurari tu-
mores qui morbos faciunt acutos quales sunt qui ad superiorem
ventrem spectant.

APHORISMI XXXIX.

Si quis sanguinem aut grumos mecat, aut urinam
quistam emittat, dolore ad perinaeum, aut hypogastri-
um seu pectinem pertinente, ad vesicam loca laborant.

Commentarius.

Huiusdem est cum 20 sectionis quartae aphorismo.

APHORISMI XL.

Si de repente lingua incontinenti fiat, aut aliqua cor-
poris pars affondata stupeat, signum est melancholicum.

Commentarius.

Suditam incontinentiam limae & partium alicuius resolutione
dicit significare melancholicum humorem. Quod si crassum hu-
morem in causa dixeret esse in universum vera esset sententia.
Nam in temperies sudor non evenit & tenues humores non solent

obstructiones effluere, a quibus incontinentia fit lingua. & patitur
 cuius advenit resolutio, nisi inflammationem efficiant. Sed
 hac non fit repente. Crassi v. humores quidam fieri solent quidam
 humidi: utriusque facere possunt inordinatas passiones: nam pituita
 non tantum solet subito facere linguam incontinentiam, qualem
 affectam eriguntur sed & resolutiones & apoplexias.
 Res hac plana est. Humorem v. melancholicum hanc eadem fa-
 cere posse non est dudum, sed pituita frequentius efficit.

APHORISMI XL I.

Si febribus supra modum purgatis singultus accidat
 non bonum.

Commentarius.

Quamvis Hipp: apho: 4 sect: 1. dixerit malum esse ex su-
 per-purgatione advenire convulsionem aut singultum. hoc in
 loco non immerito repetit sententiam de super singultu ferum.
 ibidem etiam dixit malum hic vero non bonum. Nam etiam in
 universum malum fit singultum purgationi immodica super-
 veniente: febribus tamen non est adeo malum, qui naturali tem-
 peratura fieri solent & malum sequens immodica purgationes
 rursus sentiunt. Adeoque cum non admodum malum fit, uti in
 alijs etatibus, in quibus tardius ad ariditatem quae singultum
 adducat pervenitur, recte non bonum esse dicit, & semum
 perturbationem meretur.

APHORISMI XL II.

Si febris non a bile fuerit, multa aqua calida capiti
 superfusa febrem solvit.

Commentarius.

Gal: in huius apho: Com: conatur uti solet veram facere Hipp:
 sententiam, qua docet in febribus alijs ab ijs quae a bile fiunt

multam aquam calidam capiti perfusam curare febrem quod
 de balneo in universam intelligit. Convenit enim febribus hec
 eis quibus non est conjuncta inflammatio. aut alteram febrium ge-
 neris & febribus diutius quae sunt ex lassitudine, obstructione, re-
 frigeratione, aut exustione: non convenit tamen eis quae à bile pu-
 triscente sunt. siue flava siue atra fuerit, nisi opportune adhi-
 beatur costis nemoribus, atq; pro maiori parte purgatis. Hippo-
 crates sine hac distinctione absolute loquitur. Neq; contradi-
 ctum sententia, quod febribus oris à inflammatione iecoris & li-
 enis, pulmonis & similis balneum nexum sit. Nam cum Hip-
 pocrates in febribus, solas eas intellexit quae non sunt aliis morbis
 symptomata siue febres accidentales quales sunt quae sequuntur
 partium inflammationes. Febres à sanguinis putredine or-
 tas, iam quodammodo biliosas esse recte quis affirmabit. In
 his & quae à pituita putrescente sunt non videtur aphor. veli,
 nisi pituitam quocq; putrescentem in bilem verti dixerit, quod n-
 placet. Sicut neq; illud quod docuit lib. 6. de morb. pot. pati-
 s. cum inquit Elaeorum videntem citis purgare si velis laba-
 re atq; comere. Cui sententia iudicabit Gal. in Com. dicens.
 Quo itaq; modo quibus est sanguis crassus loti, his sanguinem
 detrah. praecipit. ita & quos purgaturi sumus, lavatis esse utendū,
 ut tum citius. tum citius molestiam magis propageretur. Placet
 tunc lavare eos qui crassis humoribus abundant non tamen multo
 sed ipsi alia ratione frig. attenuatis. & magis parte purgatis. la-
 vanda à Hippo. eos qui multos & crassos humores coagulant quos
 adducit ad eam quae per Elaeorum purgationem praeparabat. Hic
 nostram sententiam comprobat Gal. in ea comm. 4. dicens Neq;
 unum, neq; balneum sollicita pertholica dispositio, & infra & vero nu-
 titudo parit recte quidem venae utentis sectione: non recte autem
 lavandis & unum debent.

APHORISMI XLIII

Mulier non sit atrox.

Commentarius.

Mares feminis in omni gre sunt astidiores ac robustiores. Quare & si robur utrius ad eise hominis tantum. ut ambas manus dectas habeant. & ut ambobus manibz uti ad operationes & vana: & chiones liberaliter & facili valeant. non proprios ad idem valent. Camina quoqz mollior est mulierum constructio. & paucior calor naturalis cum ipis tum virali tum animati. Experimentum quoqz comprobat oppositam veritatem.

APHORISMI XLII.

Emphy qui arundit aut fecantur. si purum & album pus effluat. quodunt. si vero subterventum feculentumqz & fetidum. perunt.

Commentarius.

Aphor: hic secuti neqz qd veri & docet an emphy secuti aut illi debeant. neqz qua parte. docuerat autem id deinde mirum passionibz dicens. Si tamen pus in pectus erumpit. qua parte sibi videtur significare. ea utens aut secuti dectate parum mirum. docet qd illi ex pulis natura & quidem conditione prodire an reger. sicut an moti doceat. & enim pus album & purum. id est amg forma fuerit. non ex doctis naturis constructum liberabit. Quod si pur fuerit. sicut motum colore. carnosum sibi. candidum dectate morietur. Proquam i. ultimo id. nquit pus spiritum album effluat. debet. aequale. leve. minimeqz. fetidum. si vero maxime coctatum pessimum est.

APHORISMI XLI.

Ludus parulenti recur aduritur. si purum pus effluat.

& album salui fiunt. in tunica enim ipsis pus contemetur
si vero qualis amurea profluat infestant.

Commentarius.

Exemplo docet quod aphor. 44 dixerat; recit enim si inflamma-
tionem patiatur & suppuretur ubi recetatur, aut uratur; quod ta-
to facere convenit nisi pus rumpatur & pes infra petibonorum sta-
tuerit si pus album effluerit & purum. validam significat cocti-
onem facultatem jecoris, & pus at inquit. quod in membrana conti-
nere, neque substantiam jecoris laxasse id vero parata est. Quod
si canosum effluerit & amurea humore morientur, quoniam in-
validam significat facultatem coctivam jecoris, & pus ipsa jam
substantiam penetrasse & putrefecisse.

APHORISMI XLVI.

Dolores oculorum post meraci vini potum & aquae
calentis balneum, venae sectione curantur.

Commentarius.

Hic aphorismus b. 31. Alala autem docet curare dolores ocu-
lorum primum meraci potu & balneo, deinde sectione venae,
si enim adfuerit humor copia in corpore, balneum & meraci po-
tio non convenient ad nutum; si vero ea non abundet, jan-
guinis missio non conveniet.

APHORISMI XLVII.

Si hydropicum tussis habeat de periculis est.

Commentarius.

Hic aphorismus idem est cum b. aphor. 35.

APHORISMI XLVIII.

Stranguriam & dysuriam inotexis & vena sectio salu.

Commentarius

In Comment: 30. sectionis 6. hunc aphor. exposuimus quantum attine-
ret ad venarum sectionem. Quod v. de omni potu meracione dicit, ad nonnul-
las vitia destituciones & mingendi difficultates velut ad eas sempe
que sunt a calidis aut frigidis humoribus, aut a spiritu flatuoso aut
frigida intemperie.

APHORISMIUS XLIX

Ab angina defenso tumor & rubor in pectore superve-
niens bonum: foras enim morbus vergit

Commentarius

Huius aphorismi exposita fuit Commentatio 30. sectionis 6.

APHORISMIUS L

Quibus cerebrum sphacelo corrumpitur, infra tres dies mi-
tereunt. si vero hos superaverint sanantur.

Commentarius

Σφαικλιόμος de corruptione dicitur, qualis quæ sequitur
gangrenam, & de ea corruptione quæ adhuc corrigi potest, sed est
velut incipiens corruptio quæ modo in a. Hipp. accipitur. Talem enim
corruptionem, qualis in demortuis partibus invenitur, quæ assecione
& actione agent non discesset in cerebrum fieri & posse sanari ubi res-
tum excoisset diem. Quando igitur cerebrum mortificationi similem ca-
titur suppositionem, ob morbi magnitudinem & venementiam ~~est~~ ci-
tissime mors sequetur aut demum salus sperabitur, tanquam ab a-
cutissimo morbo, cuius terminus est dies quarta. Quod si festum ha-
buerit aget, vires habere vacantes est, coniucendum & salus speran-
da à sphacelo.

APHORISMIUS LI

Sternutamentum cietur ex capite cerebro excofacto
aut per humectato spatio in capite inani: aer enim in

contentus. foras erumpit: strepit autem quia per angustum ipsi est exitus.

Commentarius.

Galienus hunc aphor. abunde declarat in ipsi **Commentario** quo lo-
torem remittit. Inferius dubium mihi videtur quod Gal. de **Humoribus**
tamento dicit copiam humoris in cerebro retentionem non facere
nisi in flatuum spiritum convertatur, argumento sumpto ab ijs
qui multum humorem a capite purgant, non tamen necessitas retine-
rant. Cum enim nates intus perma utuntur, tenuitatio sequitur:
non tamen quoties id facimus convertimus humorem in flatum.
Praeterea si humor aliquis actis internam narum memoriam me-
moreretur, tenuitatio commoveretur etiam si nulla commoveretur fla-
tus. Quid vero ad excretionis tempus attinet, in quo flatus a
pulmone sursum fertur, & a capite autem excrebitur. dicimus flatum
excerni per nates & os. Urinum is totus a pulmone patet in partem
magno per nates & palatum mittitur, a parte eius calvariam pen-
trat, per palatum & per nates, qui exiens secum detrahunt humorem
qui caput grauat, atque cum qui mordet.

APHORISMI LII.

Quibus hepar vehementer dolet, ijs febris super-
ueniens soluit dolorem.

Commentarius.

Cum dolor aliquis vehemens jecur vexaretur, ijs autem ab in-
flammatione procedet, aut a flatu. Si ab inflammatione febris
habetur conjunctam, ut proinde Hipp. non loquitur de eo dolore cu-
doretis febrem superuenire. Dolores autem a flatu febres
perueniunt, nec tamen soluit dolorem vehementem, quia flatus a
calore febris dissolvitur.

APHORISMI LIII.

Quibus sanguinem e venis detrahere conducit, ijs vere

Secunda est vena

Commentaria

in apertis verbis continetur 44. sectione 6.

SPHORISILLIS LII

Quibus inter ventriculam et septum transversum pectus concinditur, et dolorem adfert, in alterutrum ventrem viam non habens. qd per Venas in vesicam vesicae pectus. mater fit solutio.

Commentaria

Hac parte docet Hipp. unum de naturae miraculis. ubi enim pectus concinditur inter septum transversum & ventrem quae pars inter personarum est. & vii dolorem epiciat. moris, diuisionem tie & posse dicit translata pectus in vesicam. Id sane difficultatem videretur nulla enim est via cognita, qua humor contentus intra personarum transiret in vesicam. ~~per~~ per in venas transiret, etiam ut qd in com. inquit: Veneri naa non est impos. vire moente cum materies & omnino per vias non natura tantum sed & personarum quoque Medullis inordinatis excrementa transmutat, & ossibus alimenta demandat. & excrementa ossium diffundit & evacuat. Quod v. de motu pop. patet. s. ita scripte Hip: Natura per se impet. motionesq. circa intellectum repetit ut fumigare. & ea quae sua lingua paterit, & quavis aia somnia, modica exiit natura & circa disciplinam oportet facit. Sic mirabilia in nobis sunt multa. Exemp. hanc in nobis multumotum motus. quos mouem. ut memora qd nites moueam. Nullo prius docere nos. aut eos miraculos aut corundem. quum ad motum corporis. & inias ad vii trahendum ex manibus s. arm. natus mouet linguam & aia numquam eius rei doctas. Et mirum est imperium animae rationis imperantis motum secundum locum cuiusvis partis, ipsa vero s. arm. modum voluntatis imperio. As.

APHORISMI LII

Luibus hepat aqua refectum eruperit in omentum.
his venter aqua repleretur et moriantur.

Commentarius.

Vidima saepe jecur non in nobis tantum sed etiam in animalibus
oculis pium aqua. quoniam in memoria ipsam obvolvente
continetur. plures efficiens vesicas. Ha quoque rumpuntur & a
qua desinit intra peritonaeum. cui omentum est adhaerens. In
ratione aqua interitum quae ascites dicitur generatur. Impleti aut
venter dicitur. id est eam cavitationem quae intra abdomen est. continet
jecur. lienem ventriculum. intestina. uterum vesicam. renes. In
hoc affectu dicitur motu agros. lethalem scribens affectum per quem
multi. quoniam & pueri. moriuntur. quoniam multi quoque liberentur
purgatione & urinae provocatione & ipsis quae humorem resolvunt.

APHORISMI LVI.

Anxietudo. oscitatio. horror. Unum pati aqua pot
ione ebrium. solvit morbum.

Commentarius

Anxietatem patiuntur aegri quandoque ob humorem aliquem qui
gravat & molestat os ventriculi & quandoque ob febrem malignita
tem. quando videlicet humor malignus est qui febrem facit. Exempla
est lib 3 de morbis populi par 4 in historia. Anxietatem ebriatio pot
tu. Cum n. Hipp. dixit ebriatio dicitur a anxia Gal in dom inquit. let
bum anxia. malignitatis febris est indicium. Significat etiam angus
ta. infirmitatem facultatis. quam ostendunt languentes nimiam pot
si vacuationem sanantur qui quieti manere nequeunt. sed se a capite
in pedes lecti procurrunt ab ossium pondere arabitur musculus ipsique
tentantibus motum figuram. & cum minori vires moriente. Unum a
motu temperatum valet abluens & dissolvens malum humorem ves

triaculi. Aliquis febribus obest. & causas attemperat ab aqua m-
tionem. & vires languentes post vacationem nullo modo repa-
Oscitatio praeterea a. f. f. f. musculis temporalibus & ijs qui
maxillas movent. in isto: nunc dissolvit omni polus. Hic est sic a
gravis succie cutem attingentibus. & ipsam mordentibus cum levi quo-
dam motu. Vinum o. modice attemperatum. quia omnia est. exco-
menta dissolvit: quia vero aquam deiecit causa acrimoniam cor-
ripit & attemperat.

APHORISMUS LVII.

Lividus in meatu urinario generatur tuberculum sup-
purato eo & rupto dolore solvitur.

Commentarius.

In apertis: fuit gr. sectionis quavis. ibidemque explicari.

APHORISMUS LVIII.

Lividus occasione aliqua cerebrum fuerit vehemen-
ter concussus. multos proinde fieri est necesse.

Commentarius.

A causa manifesta cerebrum concussus. ut casu. ictu. signi. a-
pides contundentis potius quam secaris. Ex tunc concussione cere-
brum commotum patitur devolutionem spirituum. & quidam ani-
malis facultatis turbationem. ob quam veluti perterrita se ipsam col-
ligit ante instrumenta motus & sensus facultate animae privan-
tur. quod est multos fieri. & quasi toto corpore stupentes ut gal-
en. com. doct. Accidit quoque & magis sub. cerebrum pro calum-
nia amplitudine est earum. aut etatis ratione maturi ut seniores.
Quod si praeterea fortia aliqua memoriarum cerebri fuerit avaria
aut disrupta. aut nervus aliquis qui a cerebro nascitur effusus
extra repente & majori cum incrementum fieri. His subj. ter-
ordinaria experientia.

APHORISMUS LX.

Corporibus humida carne prædatis perfectenda fa-
mes est. nam fames siccatur corpora.

Commentarius.

Quemadmodum cibas quæ cibis est numerat quoniam reficit
inedia ita corpora siccatur ex accidenti & quoniam non numerat.
Notum autem est omnem abundantiam ad rationem emendatam & contra-
riorum contraria esse remedia & ita humiditas calidum remedium
est exsiccatio quæ fame dicta perficitur. Calor præterea aptior per
alimenti motum actior reddatur. Calor quodammodo auget & pitui-
tam absorbet. quæ possit coctione & sua propria natura citius aut
humidas reddere aut humidas servare. Calor autem caret aucta itaq;
actior reddatur per modicam carnes ipsas siccitate dissolvit ita humidi-
tas ac removere possit aqua & pituosa. Hæc de moderata fame
dicta sunt. nam major hæc mobilitas naturam calorem & venti-
calum magis perficitur.

APHORISMUS LX.

libi toto corpore mutationes & corpus refrigerat
vicissimq; calefit. aut colorem alium ex alio nutrit
longitudinem morbi significat.

Commentarius.

Hunc exposuimus 4° aphor. 40.

APHORISMUS LXI.

Sudor multus calidus frigidusve semper fluens in
robusto quidem sapientie. inbecillio vero infirmitati
meditatem vacuandam esse demonstrat.

Commentarius.

Hic est aphor. 41. sect. 4. quo docuit sudorem plurimum sive
calidum sive frigidum in acuta morbo & acutum minorem &

291
breuiorem, frigidum majorem & longiorem. Ex affectione v. g. quia
vix esse concluditur praesens aphor. Non enim semper verum est
humorum abundantiam quam sudor ostendit, si robustus esse bo-
mitu curandam, & in languida pot. videri inferiorem. Nam
sunt multi valentes quibus non conuenit vomit, aut ob compositione,
nam aut quia ipsum difficile ferunt, aut quoniam nam humoris pec-
cantis potius exposcit ventris purgationem.

APHORISMI LXXII

Febres non intermittentes si festina quaque die exacer-
vantur periculosa; quoque autem modo intermiserint, pe-
riculum abesse significatur.

Commentarius.

Hic aphorismus est etiam 43 sectionis 4.

APHORISMI LXXIII

Quibus febres longa ipsae aut tubercula ad articulos
aut laeues sunt. Commentarius.

Hic est aphorismus 44 sectionis 4.

APHORISMI LXXIV

Quibus longa tubercula aut ad articulos labore
a febre sunt, hi copiosiore cibo utantur.

Commentarius.

Hic est aphorismus 45 sectionis quarta.

APHORISMI LXXV

Quibus febricitanti cibum praebet sano quidem o-
mni, & agrotanti vero morosus.

Commentarius.

Quamvis Galeno hic aphor. videatur spuris, mihi tamen non
videtur falsus. Est autem eius sententia talis. Si quis cibum ob-

rulerit febricitati ita ei morbum adiuiceret at sano homini ad-
iueret robur. Ut enim sanis robur praestat cibg, ita acrius seu
febricitantibus augeat moroi causam. & inde morbum: siquidem no-
tura corpora quo magis nutries eo magis laedes.

APHORISMI LXVI.

Qua per vesicam excernuntur spectare oportet, an
salia sint qualia per sanitatem subeant nam qua-
litas minime sunt similia, in aliubriota qua cetero sanis
similia non in salubria

Commenclatio

Cum igitur intelligeret veram esse hanc sententiam ea esse sa-
na quae talia sunt. qualia sanis eveniunt, & ea acria quae sa-
nis recedunt, & pessima quae sanis maxime contraria sunt. De-
crevit formam duendi reprehendere, siquidem inquit. cum dixit
Qua enim quae minime similia sunt haec sunt morbosiora, dicens
esset morbosissima: eo enim aliquid magis morbosum est quo mi-
nus est sanis simile & quod minime simile est etiam morbosissimu.

Præterum ego autem sentio. Nam cum aphor: verus sit sequendi-
modus non est multiplicatg. Differt n: non solum aliquid dici maxime
contrarium sano, & esse ei minime simile. Urina enim quae
a naturali differt colore, substantia & contento, quoniam ruffa
& crassa & contentum habet rubeum, & non iuvans minime si-
milis est sanis. Uræ v. nigra cum contento nigro est maxime
contraria. Urina quidem urina morboza est non morbosissima.
Secunda vero ut maxime contraria ita & morbosissima.

APHORISMI LXVII.

Et quibus dejectiones si stare permiseris. nec move-
ri subsistant veluti. Argumenta quae si pauca sint.
parva morbus est. si v. multa magnus. In alvum in-

terne purgati conducat: nam si non te purgata alibi
 forotiones dederis. quanto plures dabis. tanto ma-
 gis laedes

Commentarius.

Hic aphor. purgatio est ut fuisse probat Gal: in Com. Negen
 recte de dejectionibus dicitur. si stare permittens & non mo-
 vetur. nam id ad urinas inspiciendas solent precipere falsum est
 ut purgationem convenire. ex quo dejectiones tamentum est
 Quater id quod eadem forotiones dare non est malum

APHORISMI LXVIII.

Excretiones in febrilibus non intermittentibus. livi-
 dae, cruentae, biliosae, & foetidae omnes malae com-
 mode tamen si prodeant bonae: per album etiam &
 vesicam, & undecumque prodeat aliquid si non pur-
 gatum resisterit malum.

Commentarius.

Hic est 4 aphor. 49. ubi explicatus fuit.

APHORISMI LXIX.

Corpora cum quis purgare valuerit oportet rui-
 da facere & si quidem supra velis albus siccando, si
 vero infra laxanda.

Commentarius.

Prima huius sententiae pars est 4 aphor. 50. quod additur si
 fuisse ventrem scire & si deorsum fluidum facere ventrem
 primum non convenit ventrem scire id vomendum eundem
 autem quamvis facere conveniat non est 5. quod si intendit cu-
 dare fluida corpora facere. vid. ventrem humere. rate. sed magis om-
 nes acriores reddere & humores purificatos ut dicitur in
 loco citato.

APHORISMI LXX

Somnus et vigilia modum si excesserint moris

Commentariis

Hic aphor. est tertius sectionis secundae

APHORISMI LXXI.

In febribus non intermittentiis. si externa frigant. interna urantur & febris adfit. lethale.

Commentarius.

Hic est aphor. 48 sect. 4. ubi in hoc pars illa & febrem habeant abundet. dixerat enim in febribus non intermittentiis.

APHORISMI LXXII.

In febre non intermittente si labrum aut nasus aut oculus. aut superciliū pervertatur si non videat, si non audiat. quicquid horum ægro debili acciderit. in proximoque mors.

Commentarius.

Fuit hic aphorismus 49 sectionis quartae.

APHORISMI LXXIII.

Albæ pituitæ aqua intercus supervenit

Commentariis

Hoc unum docet Hipp. in hoc aphor. albam pituitam in venis acervatam aliquando leucophlegmatiam adferre posse.

APHORISMI LXXIV.

A diarrhæa difficultas intestinorum.

Commentariis

Non omnis diarrhæa adfert dysenteriam sed ea quæ fit a humore toto humore intestinorum facultatem rade-di & ulcerandi. non videtur.

APHORISMI LXXV.

Dysenteria supervenit saepe intestinorum.

Commentarius

Hic aphor. explicatus est +3 sectionis sextae

APHORISMI LXXVI.

4 Sphacelismo ossis auſcessus.

Commentarius

Si os corruptatur carnem proximam abscedere docet aut quoniam secedet ab osse. aut quoniam abscessum patietur corruptos ichores recipiens.

APHORISMI LXXVII.

Qualia quae per urinas & album ſubeunt. & quae per carnes adeunt & si aſſet corpus à natura recedat inspicere oportet. nam si parum patiens est: morbus si multum magnus, si valde multum letale hoc est.

Commentarius

Hic aphorismus quavis quidam doceat quae veta sint non videtur tamen Hippocratis ſcriptura imitari. docet autem considerare urinas deiectiones & sudores et praeterea quantum ab his quae ſecundum naturam ſunt distent. Nam si parum parvus est morbus: si multum magnus: si valde multum letalem esse affectum dicit.

F I N I S.

Handwritten text in a large, cursive script, likely a historical document or manuscript. The text is arranged in several paragraphs, with some lines indented. The script is somewhat faded and difficult to read, but appears to be a formal or official document. The page is framed by a double-line border.

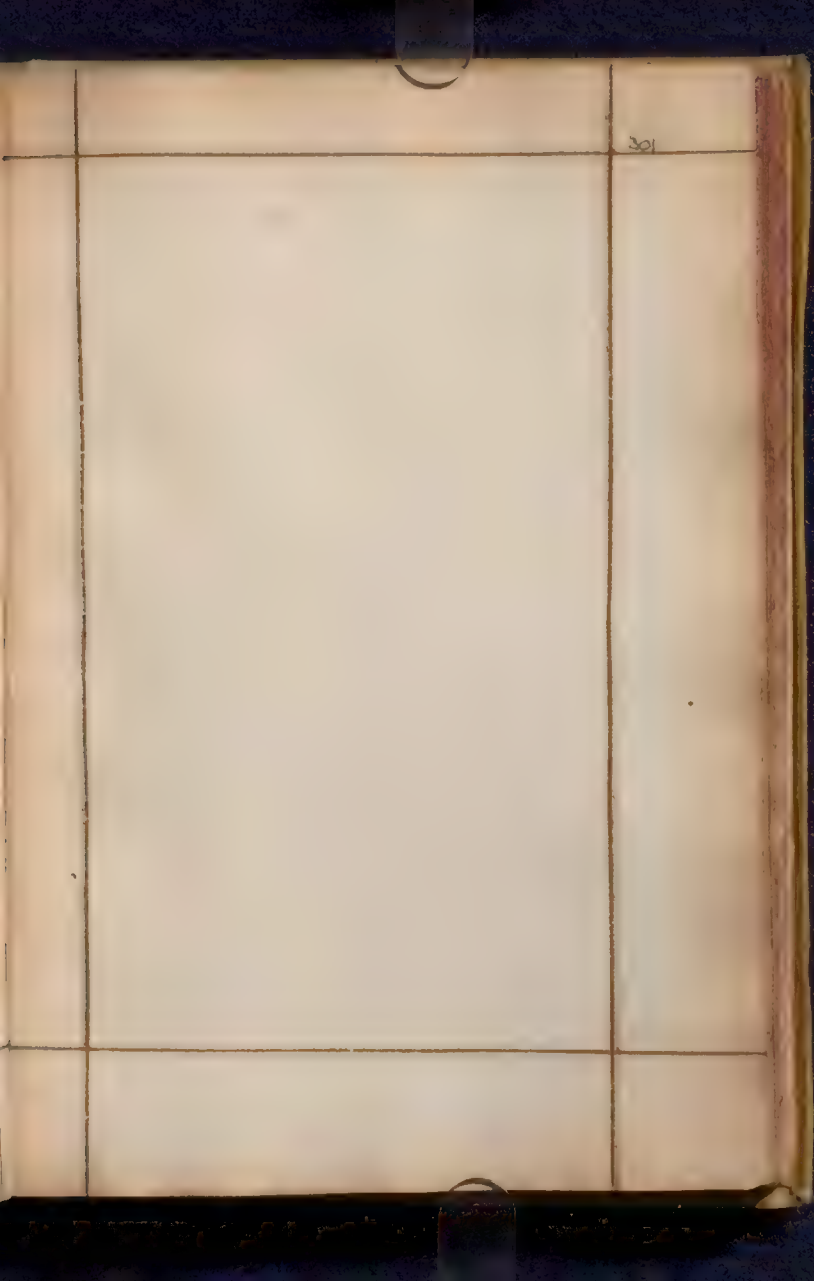
247

299

311

302

5-1

RATIO COMPOSITIO PULVE-
rem Alari Cornacchini quo omnis huma-
ni corporis affectiones ab humoribus cor-
pia vel qualitate peccantibus genita
tuto cito & iacunde curantur.

Uemadmodum fabulosi Poetae Cerberum lucipitem
frangebant, inferorum custodem, Cerberumq; appellabant
quasi Κέρβερος x carnem vorantem: Ita nos pulverem
nostrum Cerberum quoquo pacto rancupare poterimus, quā-
doquidem ex tribus constat, & humana corpora custodit hu-
moralesq; illorum morbos depascitur, ac depopulatur: Con-
stat igitur (sed quare ne ceu pueri voces, quae ad finem
proponuntur, timent, ita viriles animi nominibus, res, qui-
bus pulvis confuitat, ignifciant, auditis terreamur) sca-
moneo, seu scammonia ab omnib; sic dicta, nec non Anti-
monio sic à nostris, sicut a grecis, Stibium à latinis ap-
pellato, & deniq; vni fece Italicae gromma di botte pra-
parata, quae postmodum cremor seu sal tartari vocatur.
Et quamvis tria haec ad huius pulveris compositionem concu-
rant, basis tamen in Scammonio & Antimonio posita est.
Tartarum v. additur propter rationes quas paulo infra ex-
hiip: & Gal: adferemus. Tam v. quid sit Scammonia, quā
Antimonium, quid vni fax lippis atq; tonitrib; notiss: est.

4 Reg. 9.

ea propter in te tam clara atq; aperta duntaxat immorari
non est necesse: Verum enim si dicere volumus, Scammo-
nia jam inde ab Hip: tempore usq; ad hæc nostra tempe-
in frequentissimo fuit usu. Annonium patet veteres
non latuit: quidem non modo à Dioscoride & Galeno & ab
iis qui post ipsos floruerunt, illius mentio fit, verum etiam
à Spru S. in sacra pagina; eo enim potissimum mulieres ut-
tebantur ad venustatem sibi conciliandam, præcipue secunda
oculos, aufert enim ex iis sordes, & supercilia demorat.
Tartarum similiter notissimum existit præcipue mulieribus,
quæ ad ratilandum capillum eo utuntur, & ad maculas delens-
das, gutta olei ex ipso extracti diluta ex aqua; efficacissi-
me enim abstergit faciem. Tulleniûs quoq; in aperto, & in
propatulo existit, utpote quod ad præparandas varias coloz
infectiones Tartarum hæc adhibeant. At diu quispiam-
si hæc medicamenta usurpatissima semper fuerunt, ad quod
igitur pulverem hunc ex ipsis conflatum, tanquam novum
aliquod pharmacum, tot tantiq; iudiciis, ac plausu ad-
dera usq; celebrare ac tollere. Certe negare non possumus,
quæ pulveris compositionem ingrediuntur, unicuiq; nota
non esse, & in medicinali usu jam diu posita, et diversis præ-
parandi & usurpandi modus est, qui non solum novitatem
verum etiam mutationem secundum substantiam huius reme-
dio affert. Nam quod ad ScammONIam pertinet, ipsa adhuc
usq; nostra tempora parata est, per decoctionem in fur-
no, ex cydonio, vel permixta cum ejusdem cydonij succo;

& si parata non quidem substantiam, vel qualitatem addam, sed dumtaxat nomen mutat, dicitur enim a grecis διακνιδιον, a Latinis vero modo diacnidium, modo diagydium, modo v. diadagydium. Jam v. Scammonia ex qua pulvis noster conficitur, sulphuris fumo accommodatur hanc in modum.

Accipitur Scammonij electiformi certa quaedam quantitas eagg. crassiuscule trita supra chartam exurgentem appositam, extenditur: mox sulphure super ignitas prunas injecto, super fumum, qui ex sulphure affluitur, charta dicta eo usq. definetur, quousq. Scammonium liquari, & charta adherere incipiat: nam tunc statim a fumo charta remouenda est; alias, si diutius ibi permaneret, um ex toto amitteret.

At, si ut dictum est paratur, medicamentum redditur sine odore, ac sapore efficacissimum quidem ad buem, ceterosq. calidos ac tenues humores biande, placide & absq. caliditate ac molestia contra ac faciat scammonium communiter paratum! educendos. quemadmodum in fine Veris proxime praeteriti, tota hac aestate, & Autumnum, & per Hyemem felicissime in excentis fere & totantibz sum expellus. Antimonium v. alia arte, & alijs ingenijs paratur, quam huc usq. paratu fuisse. Na Accipiuntur Antimonij optimi pars una v. g. ℥ij. Salis vero niri si nuncupati partes duae, v. g. ℥ij. Simul no-

gligenter ficuturantur: mox in vase testaceo (crucibula
 vocant) supra carbones ignitos collocato, ponuntur ad co-
 burnendum, seu ut dicunt ad calcinandum. Sed notandum-
 ne talis calcinatio fiat igne admodum vehementi. Hoc-
 facto iterum tantundem salis nitri, scilicet ad ℥ij ponitur
 & denuo comburuntur. Tertio denique rursus tantundem
 salis nitri superadditur, videlicet ad ℥ij & comburuntur.
 Quoniam v. secunda ac tertia vice difficulter admodum co-
 bustio, seu calcinatio sequitur; ea propter, ut vis ignis
 quoque versus penetrare possit, ferro, seu carbone ignito
 continuus res dictae sunt verandae, donec ex aequo unde-
 quaque penitus combustae sint; id quod ex colore cognosci-
 tur, nam vel subalbae, vel subflavae redduntur; & quod
 si super ignitos carbones iterum ponantur, non amplius
 crepitum vel fumum emittant. Insuper idem Antimonij
 pondus, vel parum excedens, quod ante calcinationem ac-
 ceptum fuerat, post calcinationem remanere debet.
 Hoc facto Antimonium preparatum mutatur secundum
 substantiam quia auctore Gal. 8. Simpl. 15. 3. de temperam.
 secundum substantiam. (quicquid nonnulli dicant) mu-
 tantur, & quemadmodum infra suo loco demonstrabimus
 nullam adipiscitur caliditatem; & copiose quidem, sed in-
 cunde non enim molestiam inferit. Suaviter, non enim-
 praeco odore, non sapore praedita est. Corpus nostrum a
 frigidis & crassis humoribus soluti decem mensium spatio

Sum expertus) purgat sine ulla fete virium iactura, n
aliter, ac aurum omni admixtione liberum, ac puru abiq;
proprie substantiae diminutione ejusdem Antimonij be:
neficio redditur: id quod metallici, aurifices, & alij oes
qui aurum tractant, in eo defacando, mundando, & de:
purando bene notunt. Antimonium v. quomocungq;
aliter paratum, efficacis quidem (negari non potest)
vacuat, at quanta cum molestia, & quanto cum pericu:
lo, miseri illi, qui tale medicamentum sumpserunt, —
quiq; hos miseros videntur, referre possunt. Quod v.
ad vini faciem spectat, haec ut fiat cremor, seu sai
cum pulvere nostro permiscendus, hac arte uti debent.
Accipiantur ex factato albo, crasso modo pulverisa:
to, & multiplici aquarum ablutione repurgato, donec
clarissimum euadat, librae quinq; vel sex: Indantq;
in patinam ferream vitrealam, inde aquam asun:
de claram fontanam, ut quinq; aut sex digitos ma:
teriam supernatet, & bulliant in vase per spatium du:
arum horarum: posito dem vase in loco frigido in su:
persuie concreset cremor crystallinus, quem separa:
bis cum cochleari perforato: reiterata saspig eadem ex:
pulsionem, post materiae refrigerationem semper cremor
adornatur, qui in frigido coagulabitur, & fac ut exsice:
tur in aere & usete.

Caret hoc quoque omni odore ac ferè omni sapore,
ita, ut medicamentum nulla ratione ingratum
reddere valeat. Et quamvis eximia huius celeberrimi
pulveris vis & potestas in duobus dumtaxat primis
medicamentis versetur; nihil tamen minus quia ex
præcepto Hipp: & Gal: 4. acut: 11. 8. catatop: 3 de
ijs quos, quando purgare convenit in fine. Non solum
non malum, sed maxime utile est permiscere cum me-
dicamentis purgantibus aliquid eorum, quæ aut boni
odoris sunt, ne sola siceragis ipsorum virtus os vè-
tris tangat, quod maxime cum nervosum tum sensile
existit, sed aliqua ex parte refundatur; vel ut allo-
nuate, & mädere valeant, vel ut crassos humores se-
cate, vel ut vias, per quas educi debent, aperire &
patrefacere possint: Hoc tertium medicamentum si
non propter primam rationem, saltem propter alias
huic pulveri addendum, ac permiscendum est. Et re-
centiores omnes qui de huiusmodi cremoris seu fa-
lis Tartari viribus pertractant, tales illi præcise
tribuunt virtutes, nimirum incidendi humores cras-
sos & tartareos, meatusq; obstructos apertendi.

ANIMADVERSIONES PRO RECTO

PULVERIS USU.

Hic pulvis sine venæ missione, vel alteris medica

menti siue lenientis siue solventis usu humores
vocatas aggritudines, humores qui illas excitant, bla-
de per album educendo & lenire & finire experien-
tia teste potest.

Conuenit hic pulvis in omnibz ijs humani corporis morbis
in quibz humores peccant vel simplices vel compositi, ca-
lidi, vel frigidi, tenues vel crassi, vel soli vel cum flatibz
ac uernibz, vel cum tumoribz præter naturam, vel sine iisde.
Pulvis inquam noscet tollit quidem intemperies illas quæ
ab humoribz pendent quod ablata causa sæpe numero &
effectus tollantur.

11 Tempus quo commodissime hic pulvis exhibetur est uer-
num, si scilicet præseruationis gratia defuit. Si præser-
uationis & curationis ratione æstiuo etiam tempore eo uti
licebit. Siquidem hoc medicamentum non sternit vires,
quandoquidem & iactantes & mulieres grauidas absq; noxa
pluries eo uti vidim. Autumali & hyberno tempore ex-
hiberi potest non aliter ac alia medicamenta ubi neces-
tas urgeat. Ea notâ potissimè assumatur quâ humo-
res moveri incipiunt veluti fit in fluxionum & accessio-
num ipsarum febrium initijs. Cæteris autem paribz notâ
matutina seligenda, tum quia ventriculus à cibo vacuus
est, tum quia longe distat à noua cibi oblatione. Et habet
mus Hipp: monentem 4. acut. 14. 15. vel proximus ab acce-
pto pharmaco sorbendum, non in media purgatione, at 11

ubi purgatio deperit tunc sorbitio defuit. Propter
eandem quoque rationem fit, ut facilius munus suum-
pulis absolvas, si in plenilunijs, vel novilunijs, vel-
quartis perigatur, quam si interlunijs, quia in istis hu-
mores potius quiescunt, in illis contra potius cidentur.
In principio inquam tam ipsius morbi, quam accessionis
hic pulvis opportune exhibebitur. Nec obstat 1. aphor.
11. & 19 ubi dicitur In accessionibus abstinere oportet, illa n.
de alimento non de pharmaco ibi dicuntur.

111

Quantitatem quod attinet novius & experti sumus scia-
monij, modo quo dictum est parati, & quod ferues cari-
dosque humores educere dicimus, dosim esse a granis sex
ad sedecim usque vel 18. & 20. in ijs qui difficulter pur-
gantur. Antimonij vero ut dictum est parati a granis
quatuor ad duodecim usque vel 14. & 16. in ijs qui difficul-
ter purgantur. Ubi v. ex aequo uterque abundet humori-
tunc dimidia dicti scammonij dosis scilicet grana 8 vel decem,
& dimidia pariter Antimonij, scilicet grana vi vel viii simul
accipienda est. Tandem ubi alter alterum superet, tunc p-
ratione humoris superabundantis, medicamenti quoque ipsum
respuentis quantitas augenda est ut e.g. si bilis praevalet
vel succum melancholicum superet, dentur scammonij gra-
na duodecim, antimonij vero grana iiii vel quinq. Quod
v. ad Tartari dosim pertinet haec proportione respondere de-
bet jam dictis scilicet a granis duobus ad 4, vel 5, vel sex.

Puerulis trium mensium febre acuta correptis Scammoni
grana iij. & Antimonij duo simul dedit Illust. Comes.
Nos v. grandioribus qui annum jam acceperunt. Scammoni
grana quatuor Antimonij tria, ac Tartari duo exhibui-
mus, & purgatio optime cecit. Notandum praeterea si
affectus (sit v. g. febris aliqua ex humoralibus) sumpto
semel pulvere non cesset, quando iterum affectus reperi-
et, & nos rursus pulverem secundo ducimus; si tertio adhuc
affectus revertatur, & quarto, & quinto, pulverem exhibe-
bimus pariter, tertio, quarto, & quinto, dosim semper sin-
gula quaque vice minuendo: propterea quod in primis die-
bus humores beneficio pulveris moventur, & agitantur,
quo fit ut à qualibet postea vel exigua ejusdem pulve-
ris quantitate facile fortas trahantur: Quod si forte
pulvis prima vice exhibitus parum vel nihil effectum dignu
eduxerit, quando pulverem secundo exhibebimus, dosim
tantum augere debemus, quantum necessarium sit ad ali-
um solvendum. Verum emmvero licet (si casus expostu-
los) fortius tuto repeti possit: nos tamen ex eo tempore
quo pulvere uti cepimus, nunquam contigit ut ultra ter-
tiam exhibitionem ad quartam vel quintam devenire co-
acti fuerimus; nam plerumque semel tantum accepto pulvere,
alij die, perpauci tertio convalescunt.

19. Quo ad modum. Si vera sint, quemadmodum verissima

21
Sunt quæ magis. Hic: 4. aphor. 9. Scripsit Corpora
mimum cum quis purgare voluerit. oportet fluida fa-
cere, & quæ Gal: in penult: comment: 1. aphor: quod —
quando purgantibg medicamentis usuri sumus, occasionem
arripimus parandi humores ad fluxum, & aperire fora-
mina, per quæ debet purgatio fieri. Et quis est qui non
videat utile fore ante pulveris exhibitionem hæc omnia
respicere. Et sumpto una vice pulvere si affectus adhuc
perseveraverit, interquiescere expedit, & interim humores
majori studio, ac diligentia præparare, & victus ratione, &
medicamentis appropriatis, Sympis mimimum (dummodo na-
team non adferant) vel aquis seu decoctis, apotematis, juri-
bus alteratis vocatis, & antidotis. Quibg pro occasione per-
actis ad pulveris exhibitionem tali forma deveniendum e:
Puerulis trium mensium cum lacte propinetur, is qui po-
ne in aqua decocto utuntur, in primo panate. ut dicunt
cochleari, adultis cum jure; Febricitantib. in accessione
quidem cum aqua hordeacea modico, extra accessione veto
cum psilana, quemadmodum veteres hellebog, Epithimum,
Polypodium &c. exhibebant; Sunt qui cum aquis affectui
destinatis, alij cum vino; is qui conseruis vocatis dele-
stantur dñi poterit cum conserva ex acido citri vel violæ;
is qui aliquo laborant alij fluxu cum saccharo rosaceo;
is quibg a capite vel artibg trahere in animo est cum pi-
lulis affectui destinatis media portione, & dimidia istius —

pulveris; ijs deniq; quib; à rebus, iecore, utero, cum
cassa pulpa, alijs aliter utcunq; . Eua in re cetera om-
nia pharmaca operare videtur, quæ usq; adeo iniuvia sūt
ut nec pueri nec grandiores, præsertim qui delicati sunt, ea
nedum deglutire, verum neq; cinere possunt, neq; recordari
patiantur: contra v. pulverem nostrum, adq; ulla difficul-
tate sorbent.

V. Pharmaco autem assumpto per horam quiescendum, in qua
si somnus obrepat, dormiendum, inde vigilandum; & si quo
opere medicamentum facilius & facilius munere suo funga-
tus iuxta Hipp: decreta & apor: 4. 15. moveat. Itum
vero non nisi celerata purgatione capiat, quod eodem auto-
re r. acut. 14. 13. ad assumpto pharmaco, & in media erā
purgatione neq; potandum neq; sorbendum sit. Quod si pul-
vis non eam excrementorū copiam eduxerit quæ opus esset,
altera die cūstet aliquis injici posse, veluti fit de alijs
medicinis, vel itero pulvis accipi in maiore doſi.

VI. De contraindicationib; quæ pulveris nostri usum remota-
tut, nulla aua præte: unum prostrationem min; sepe offeſt.
nec enim feste Galeno & metho: 10. de off: testa r. cui-
omnes consentiunt, neutram fest vacationem. Nec mirum;
quandoquidem quibus vires depeditæ sūt, iam desperari, ut
et noi, alius desperata est, teste Gal: 11. meth: 9. 1 apor: 8.
r. apor: 29. agendum non est ne mitigamentur præſidia, quæ
munitis fuerunt & futura sūt salutis. Cetera vero quæ alio

rum remedium vacuum, tum chirurgicorum, tum
pharmaceuticorum prohibent usum, hui pulveri haud quāq.
repugnant.

CONTRAINDICATIONES

remedium vacuum quæ sint, eaq;
non impedire pulveris exhibitionem
demonstratur.

- I. Aetas quæ non admittit sanguinis missionem est a 14 anno
infra, neq; ultra 70. teste Gal. 11. meth. 14. 15 de curand. rat.
per sang. miss. 13. 4. de val. tu. 4. 2. catatop. 1. Nec medica-
menta solventia quæ lac fugit.
Omnis aetas pulveri nostro locum dat. Neq; obstat locus Hip.
5. 6. Epid. 35. & Galeni, quia loquuntur de Thymalo, Scam-
monio veteri elaterio, quæ sunt validissima: pulvis autem
noster mitis est.
- II. Anni tempus tum æstivum, tum hyemale sanguinis missio-
nem, & pharmaci assumptionem prohibent. 4. acut. 19. 1. ad
glauco. 14. 1. aphor. 13. 6. aphor. 4. 4. aphor. 5.
Pulverem vero admittit quia non exarscit, & vias ex se a-
perit.
- III. Gravitas non fess sanguinis missionem 5. aphor. 31. neq;
pharmacum 4. aphor. 1.
Pulverem vero primis mensibus facile tolerare vidimus.
- IV. Alii fluxus & vomitus in febribus, utramq; vacuam phidat
1. ad glauco. 14.
Pulvis noster vacuus humores vomitum & fluxum con-

citantes, usumq; affectum suprimunt; nec mirum posteaqua
vomitus vomitum 1. aphor. 15. & fluxus fluxum. eodem cu
ret, quemadmodum rhabarbarum costum & aquae thermales
saisae.

V. Si utrasque vacationem respuit: de curandi ratione p
sang: miss: 11. metho: 1. aphor: 22. Non autem pulverem ob
Anfimonium quod humores crudos facilius educit

VI. Morbus frigidus neutram fore vacationem 3. de loc: aff: 4.
Pulvis a. noster ex Anfimonio cum Taltharo (cummodo talis
morbus ab humoribus pendeat) ipsum troscilicat.

VII. Vitiati humores in primis viis venae periculi repugnant & de
vac: tu: 5. de cur: p sang: miss: at comode p pulvere educuntur.

VIII. Timiditas saepe impedit quo minus vena tuncatris & de vac:
tuen: 4. Pulveris v. assumptionem nemo formidat.

Quos quidem hunc in modum se naventibus non mirum si gal:
1. acut: 11. purgationem per medicamentum, sanguinis missio
omni comparans, illam dixerit majorem certe utilitatem adfer
re, hanc vero securiorem esse: Et rursus si loco sangui
nis missionis substituerit largam alvi subductionem.

Quamobrem si pericula quae à pharmoni sumpti
one impendent, auferantur, quae auferuntur

si pulvis pateretur eo modo quo dictum est,

& si servatis servandis exhiberetur.

medicamentum per quam maxime

utile, tutum nec iniquave in ma

nous nudoq;

RATIO SOLVENDI AURUM.

- I. R^o Vitrioli Ungarici coerulei lib. 25, has in duabus cucur-
bitis maioribz depnlegmato atqz calcinato usqz dum Spiritus
ascendere deprenendes. & primum perfecisti opus quod e simplex.
- II. Calcinatum hoc vitriolum imponatur in cucurbita terrea vel
alio vase terreo vitreato, cuius de super fundendo abstractum
inde pnlegma adaptato alembus caeco. bene lutato digerantur,
& vitriolum rubicundo purpureum induet colorem: Hac digestio
per quatuordecim instituatut dies. noqz tempore peracto, ignis-
sensim augetur & ex libris xxv. Vx xvj. aut xvj libras
destillando capies, & hoc q^o secundo operato observa.
- III. R^o Huic vitrioli sic calcinati ac digesti lib. .i. ei superjunde
in vitro capaci acetum destillatum ad extrahendam e vitriolo
tincturam, hoc toties repeste, novo scilicet aceto superjundendo,
usqz dum omnis color ex uora vitrioli sit extractus, in eun-
demqz modum cum reliquis libris xv. vel xvij vitrioli calina-
ti procedendo perge, & tertiam perfecisti operationem.
- IV. Omne jam acetum coloratum in B. M. destilla ad cuticulam
supernatantem, hacqz ammadversa crystallos in cella parietes p-
mitte, veluti proceditur in reliquor^{um} metallor^{um} vitrioli extractione:
Hi crystalli sunt coloris smaragdi ac rubicundi, hos a farabz-
diligenter separabis, atqz in tanta quantitate preparabis, quantum
volueris vel in vitriolo testate videbis: Notabis autem q^o emul
in cella reponeris crystallosqz pellucidos collegeris. tum rurs-
us acetum depnlegmato ad cuticulam, ac reponito, ut iterum crys-
tallifetur. id continua donec omnes ex vitriolo conceperis, quos

rectificare artificiosissime poteris si placuerit. Hanc opera-
tionem puta esse quartam.

V. H^{oc} Horum crystallorum quantum vis, infunde cum spiritu vi-
ni, & destilla inde ipsum quatuor vicibus per B. Al. ut tota
phlegma cum spiritu recedat: Posthac per retortam vitream
locatam pelle, applicato (phlegmate neglecto) recipiente in
formam uti alias describitur oleum vitrioli. Sic tandem transibit
tinctura rutilunda, pulcherrima, ac dulcis instar sacchari, mul-
tis ac varijs dotata virtutibz & opus V. absolvisti.

VI. Ultimum laborem sic institues. Habeas ad manus auri calcii-
nati 3ss vel integram: huic de hac tinctura superunde digito-
eysensifica, & circula & habes auri solutionem admirabilem.

De Crystallis insuper hoc notabis si quando jam cum refo ex-
tremi sunt, a faciebz recte separantur & accommodantur de-
stillationi artificiosissima per aliquot cohobia, demum in vitru-
sissimum aveunt spiritum, qui ex calce Lunae auruleam tinctu-
ram trahit, & si digeratur cum eo aliquantisper, per Alembicu-
m abeat, qui liquor unitus maximus est secretum in ipso
ipsa, ac totius corporis affectibz.

Si illud DISTILLATUM est aurum dissolutum in quo menstruo
acuto & ac consistenteram liquoris peracidus, una manente aliqua
menstrui portione quarta pars deductum itaqz & pentus genui-
sto menstruo, reductio est ad naturam pristinam. Et ejusmodi
sunt & reliqua metalla cum euzqz cognata materia, exorta
proprietas menstrui reductionis & nationis radicalis &c.

In alto menstruum variat pro locis varijs. Soluitur in aqua
aria. Sed sua est forma in icum in istum est superflua. In quibus
autem. Quas facit est solutionem in struete per spiritum auri
aemna. vel auri tartarei. vel aquam mellis exasperatam feru
latam aere. vel cum immororum cum merle destillatum vel spi
ritum vitrioli &c.

Commendant plurimum eiusmodi auri vires in quatuordecim
moribus. Sed qui sunt natura ferunt. prout sunt auri quatuordecim
canonem. vel liquorem ex aere vel fimbria factum. qui sit meri auri
et adque omni peregrino. quanquam Paracelsus non videtur autum
idque committit.

Quis ita est aurum apprimo per spiritum auri sumer pra
paratum magis ameras vel fortis extenuatum soluitur per spiritum
no tantum in aqua. et cedant spiritus adhaerentes. Is autem spiritus
et aere tantum per delatium facti sufficit. modo ad purissimum sit
filtratus. Porrea in suo vitro affuso mensura ad unum digitum
fi aut etiam trium vel quatuor. clauso vase ad calorem fimi po
natur per mentem qui modo purum modo pauco. est dierum
prout cito vel tarde soluitur. Et citius procedit opus si aurum pri
us sit calcinatum. vel eius fimbria sumatur. Ubi solum des
prenderi hoc menstruum per adstramentum destillatione lenta. neg
totum. Sed reliqua parte qua liquiditatem oleosam prestare possit.
Ista solum quidem aurum est. Sed nondum attenuatum. Itaque no
no menstruo affuso digeritur. Ante priori per septendum. post
quod mutatur auro. et sic demum reperta opera quousque auri
substantia videtur ita attenuata. et cum menstruo coacta. et per
mutum eurgit. Ita in unum spiritum coniecta. et vultu. com
mittat ita praecipitationem ad fundum. Tunc sicut tota quantitas

mentum sua prae putationem adstrata est & reposita
seperti, unde videtur tandem lentissima & annua prolix. ne
satis de involutione autem exprobat.

officiis in eam partem populi testimonium in laudore mi-
scuo vix acceperat. Et tamen acutus iusto est periculum
in eam afflicta. In eadem acione per ea in eam iterum
repetito orationis more. potest mitigari. Et tunc ple-
num figurat. In oleo carum metallum clarum trans-
migrat.

JOSEPH J. JOSEPH

propter causam patris ad gratiam.

[illegible]

Servetur in opote no lo uen de mercurio. Vult Benedicere Deum
 aut deo ei succiant am. & substantia proprietatem eius nomen
 in nobis reuerate. in hac tunc auctoritates q' no oporuit aduocare
 conuidentes. Hec lapis est unus ana res. a qua sumus & mercuri
 us nos fecit elicitur: at quia in materia nostra huiusmodi natura deper
 it sua operationem quam combere non potuit sicut in mercurio
 est immunditiam. & non veram conjunctionem. Ideo nos artificum no
 sumus. igitur natura in hoc in mundo uenire & de uisione
 quod est in hoc mundo sine cetera ratione uenire ad ueram pro
 priam auctamur

Ad hoc opus nomine lapidem nostrum Benedicimus. Lapidem nona
 ratam lapidem aluolum & incombustibilem. Lapidem ab omni
 parte opus ad conditum. & uo parquos de scriptum no est ut
 quum totum exerceat in unum. ne est apud deum. nam sine ne
 omnes philosophi occurrerunt & diuersa & uaria de eo con
 sepuerunt. ne ab ingentibus & indignis tantum unum per
 petuit. Lapis igitur ex eo quantum tui puerit & quum pro se
 modo fere. postea in aliqua sua uisitate super cardones pone ad
 calcinandum solum. ut superflua humiditas exhaerent. & hoc rema
 nebit alium. & subactum. Aueni tamen ne materia impure
 quia multum amittetes de se. ut in hoc mundo. & hoc est al
 teratio uulgata. Deinde quum ad hanc remouens & totum tunc
 a minutissime. donec in puluerem impulsibilem rediatur. Hic
 peractis facies unam vocat sporam labatam & perferet. & in
 pone ei pulueres tuos ita p' non excedat hodie unus li
 & super fundendum in hoc baptisum tota remanet. sicut pau
 idem reuere & in nomine Domini neque de hoc mundo e
 ceptio iur. & de hoc mundo. ne am. & de hoc mundo.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

De MERCURIO.

Mercurius est tum in constitutione, tum in usu communis vegetabilis, animalis, mineralis, iuxta dictam lapidum aquam fluens, p[ro]p[ri]os sed in arte Alchymia non oportet se quicquam aliud intelligere quam metallicum.

In metallicis et lapis vegetabilis est Luna seu stercus, ut animalis sol, seu aurum, ut mineralis, aqua seu spiritus & aer, genus uerum ita est & de mercurio. Itaque qui ex auro est mercurius, est animalis, qui ex argento vegetabilis, qui ex hydragylo mineralis.

Præterea mercurius alius est crudus alius corpus, crudus est quem natura per se in minera generavit, quem appellant venenem struthionis in ferta natum. Et hic convenit cum aqua non madefaciente manus seu cum flume. Vocatur autem crudus quia calore matris ad maturitatem fixationemq[ue] nondum est seductus. Unde & oportet mercurio coagulato, qui est ipsi metallicum ac potissimum aurum, quod nihil est aliud quam p[ri]mo excoctus & elaboratus mercurius. Ille mercurius corpus p[ri]mo est metallicum ipsum coagulatum: ut dictum est, quāq[ue] una sit, ipsius proportionale. Deinde ex metallico corpore deducitur quot mercuriis. Notandum tamen est metallicum ipsum & ipsum etiam aliquando mercurius nominatur eo placum & contentiam mercuriam tamen p[ro]p[ri]e mercurium n[on] esse. Præterea antequam coaguletur in sua minera, item mercurius d[icitur] Solto & mercurius vulgaris & obvio op[er]is potissimum in artificio lapidis occurrunt. Sicut op[er]is a voce idem quem leonem videm aquam p[ri]mo, ipsam & artificium præparatum dante. Præterea mercurii sunt inquit Rosati Alchymici rudis sublimatus, magnificus, & unctuosus, tametsi alias sit & præcipitatus & diaphoreticus, virg, occisus, &c. nomina enim accipit

230
a preparationum varietate. Quis ex his sit philosophus
examinari potest: Non crudus ut patet ex præced: Nec insulma-
tus, quanquam vox interdum accipitur pro exaltato seu nobilita-
to per altem. Magneſiam nuncupant corpus perfectum, & nomina-
tim unum plenam suæ vius est: cuius imaginis. cuius tra-
mercurig est mercurius argenti philosophorum, quod lunam no-
minant: ad argenteo vulgi differt. Tandem est mercurius uniuersus:
Sic autem ex binario fit unio per tertium ut sic ternarius
efficiatur & circulus. Mercurig ergo philosophorum est uniuersus.

Mercurig philosophorum est analogia scilicet metallum mercuria-
le versutum, quod se facile accommodat metallis alijs, eorumque
naturam assumit, vagum iteni, & varium. Metalla autem nobis
considera in natura foris, sed in arte. In hac cum quodvis est
preparatum, tunc vocatur per lunam, mercurig &c. Inter erat
dumtaxat aurum, argentum, hydrargyrius vulgaria omnia. In-
telligo itaque philosophorum metalla distare à metallis vulgi, quod
nec ad artis requis non sunt facta astutus illa sunt facta.

Mercurig nec corpus est, nec aliud quid coagulum, sed as-
qua quæ sit liquida & fluens. Ave verò lympham aut perſpi-
cuam intelligas: Symptra quidem est, & speculi purissimi aut
caeli sereni instar elucet, sed non pellucet. Nuncupant etiam
vaporem uniuersum & spiritum, sed nec hæc in actu suo sunt
accipienda, sed potius vel potentia vel retate.

Ut ad definitionem veniamus ponamus liquorem metallum
e. re. Nam omnino debet participare metallicam naturam, ali-
am non imitat aurum philosophicum. Modis mineralia, pri-
us animalia ad preparando quidem aut depurandum aliquid
vaient, sed substantia artis non sunt. Isti quidem liquores
metallicus, Verum non eliquatum metallum, aut aqua pellu-
cida calicem metulorum, aut extractum metallorum per desit,
aut aleum metulorum, aut metallum potabile quod vocant, quæ
autem oleo philosophorum in hac arte valde e affinis. Sed est

liquor metallicus unctuosus, adhaerens intus metallicis
 etiamque naturalis quidens, quoniam & regegens peritissimam eorum
 claustra unde fit ut solus gignat prius spiritum cupreum, &
 usque totum opus perficiat simplex & amplexibus ductus, cum
 totus unctuosus est immoacrus ita ut nihil alicui nec a mi-
 rat nec in eo deprehendi possit. Haec & vel totus in igne ma-
 net, vel fugit prout est elavosatus. Sumitur e natura mi-
 qua datur quidem sed imperfectus. Haec cumtaxat materia
 eius inde est, quae tamen non vocatur primo oporis mercurius
 sed liquor auratus in minis terra cretens, censens quia
 & terra cum proxima metallorum potentia. Sedque mercurio
 vulgi similis quidem sed non idem. Nam Alecurius vulgi e
 leprosus totus & excorsus ex minis. Sic vero per se quis e
 a principio.

Haec materia ubi minera metallicis cognoscitur, sunt divites met-
 allis nominatum in fovea sua, vel acura mortis, inde nam
 utitur interdum praesent cum iuris aut mercurio testatum pro-
 gressu. Eundem cum venantur immo vel sano madido mine-
 ris nistrato. Ex istis enim inde colligitur. Aliquando ex
 admia tractata exhibet liberaliter. Haec est materia met-
 curij, incipientem qua transit in istum ipsum, dum sit auratus
 per alicuius rei. Et tunc primam accipit perfectionem.
 Preparatur autem diversis modis. Aliqui cum mercurio metallicum
 & pura vitriolo, & sale lixecto aceto miscens, quod maneat
 dissolutumque reducunt per stillatum & calcem. Reducit ad
 iunctum vobis res, iterumque dissolvant & reducunt ut ante, idque
 repetunt septies donec plane purissima & mistissima, calidus
 sed quidamtenus asperum evadat. Observandum tamen ubi
 reductione semper fitietur & aida mura voluitur, & ut eis
 tuolum, al, aletum, inf quon purissima, teni arte ny-
 mica preparata.

Mercurius philosophicus compositus est ex mercurio crudo & mercurio corporum, unione infima & inseparabili, ut aqua simpliciter aquae simplicis affusa separari nequit. Hic per eundem intellige cum quem hactenus ex liquore minerali paravimus qui crudus nominatur reperiatur maturi & coagulati in corpore perfectis cum quo est unendus.

DE LAUDANO

Indica domi opij sunt quod sit valde amara. Inquam addunt substantiam varij coloris punctatam constantem odoremque habet fortem nec placentem.

Opj vis narcotica tollitur tribus modis. I. Opium tritum cum certis ambudam & convenientibus aromatis. Indag addunt cum aromatis in massam cum jure edonior. II. Ita in eis hoc oia malo edonio prius evacuato. Scilicet denique circumducto malo cum pasta coquitur in fornace ut panis et cum facti coctum fuerit extrahitur malum, & ei melius teruntur in pulverem quem mendant in conveniente liquorem puta vitrioli quum ad extrahendam tincturam.

II. Alij opium fundunt in tenellas aminas. ac postea reponunt in acubum fixorum, aut in lamina ferrea, & cum igne lento evadunt ejus insipit, nates prope sunt avetenda ad hoc fumo acrio. Indam v. prius evadunt opum paulo acrio ro acrio. ac postea illud natura tam diu nocent donec liqueat mistar acrio. Scilicet denique extendunt hanc consuetudinem supra laminam ferream donec omnis fumus exhalaverit, probeq; cavendo ne ma viatur. Hic nudus videtur optima.

III. Alij denique dissolunt opium in conveniente liqore acris postea sunt indigestione, scilicet denique ebulliunt leniter semper desumando spuma n. e. sulphur n. e. opij.

...aqua purificata ut dictum est extrahitur com-
modissime aceto vel alio aliquo liquore acti. Cum
enim in puluerem contritum imponitur convenienti cucurbitu-
ra vitrea vel matrasio. & affundatur un uncia Opii.
aceti. aliunde liquoris convenientis ℥viij ad minimum
Deinde vas bene lutatum in calore balnei maris mo-
derati, aut fornacis relinquitur pro digestionē ad 30
vel 40 dies; Interea hoc tempus perungitur remittit acru-
miniam suam perlimacem. Absoluta digestionē, Intus
Opi postea separatur facile a crassiore inclinatione act
distillatione: quicquid essentia postea facile reducitur ad
debitam consistentiam evaporando sub menstruum m℥℥.

LAURANUM PARSCELIS.

℞ Opi Theb. ℥i. Succi pomi aurant. succi Citron. a ℥ij
Cinnamo. garropi. a ℥ss. Corculi per quam ostium simul
omnia murtage ponantur in vitrum cum suo cooperatorio aceto
digerantur in O vel fimo per mensem postmodum exprimi
et imponantur iterum cum seq:
℞ Moschi ℥ss. Anili. q. s. Succi Oxi. ℥ss. Succi corali.
iragui. benia. a ℥ss. Commice. postque digestionē
eorum uno mense jacueri. Adde gumma essent. auri ℥ss.
que permixta ceteris anodynum. Specificum est ad dufes-
tendam quosunque dolores extetnos & intetnos ut nullum
torquere vel accipiat mem. rum. aruit.

LAURANUM OLIVERIANI.

℞ Succi auri a succi dissolvente per B. vaporatur: ex-
trahe ℥ss. Succi croci cum aq. limo exprai. ℥i. Ha-

Dux essentia confundantur inuicem in paruo q^{uo} in va-
 culo ardentio. h^{ic} adde gemmar^{um}. Maquet. Hyemynay &
 Corallor^{um}. a ziss. terra sigil^{is} vera zj. pulueri Be. oar^{is}. vci
 Unioem. Amira qui: a zj. si pulueri sufficiunt ad bona
 consuetudinem laudano induendam: miscendo & agitando oia
 confusio ad unum tantum donec ex ma^g frigefacta pilula
 formari possint. Sufficit exmori de hoc laudano nagnius
 dmo piperis q^{uo} d^{icitur} in ianes ac suppuentes peripies nung
 anodum enu^{er} quod te spe tua nunquam mutavit. nam con-
 fecti citia moriamur & erecti vitam h^{ab}enturionem. adu^{er}
 sui omnis generis dolores a suauitate sua suuorlos contra
 omnes adu^{er}siatias in quacunq^{ue} corporis parte fuerint:
 contra oes defluxiones & fluores ventris dysentericos, he-
 paticos, ventricos &c. & ad adducendam gratiam tranquilli-
 tatem in paruo ardentissimo in quocunq^{ue} rationis senas
 idcirco & in p^{re}sentem in aget verum de adit^{ur}.

LAUDANUM COLLE vnde sua Basil. p. 254.

NESINTHES ANZELI SALLA.

R^{ecipe} Sient: opij per p^{er}ur: aceti indig^{is} extracti ziiiij
 tincturae hoci mole succetani extracti zj. capion Beum.
 Regij. seu auri pulu^{is}imi mole spagitorum purpurat^{is}.
 & in veram medunam cardiacam redacti zj. resma ligni
 flos Amira qui: opt. a zj. Incolporentur nec pro-
 se in paruo vase vitreo & postea solventur ad usum.

LAUDANUM JOH: HARTMANNI

R^{ecipe} opij cum p^{re}ta vni extracti zvj: cui adde seq^uentes
 duram. R^{ecipe} zivij zj. Gramo: nuc. myrist: garyoph^{is}mac:
 torment. Lodoaria, vult^{is}: a ziss. garing. angel. 22.
 a zj. flos cord. a q^{uo} pulueris: oia subtiliter. & cum

aqua. amos q. s. fiat extract. & mixce cum supradict. opo.
 Tunc adde osu de corde cervi corall. alb. & rubi. præp. succi.
 albi. cornu unic. lapid. Bezoar. ligni aives. solut. perclarum
 A. 3ij. Santal. alb. & citr. A. 3j. fol. auri pulveri. 3ß.
 terra lemnia vetera q. s. p. m. Amora. q. s. q. s. 3. dioscor.
 q. s. viij. omnia opt. pulver. & subtrahis. p. m. in gmo.
 adde olei amig. gut. xij. olei nuc. m. m. gut. viij. Olei
 immamo. gut. ij. Dosis a q. iij. ad v. cum cornu unic.
 & lapid. Bezoar. A. 3j. q. & conl. ros. tubi. 3j. cum ity.
 cubitum.

LABDANUM PRÆSTANTISS. D. BOHALL.

Ad opij. Theb. aminatum conficisci & postea expicari 3ß.
 gummi hyose. 3ij. sem. hysc. albi 3j. Mumia 3j. jat.
 rosm. immamo. a 3j. rad. levis. calam. aromati.
 gallanae 3ß. a 3j. Cactos. pipet. nigri. Carpe. ior. cra.
 i. Syncori. a 3j. Liadan. bo. rom. a 3j. pulv. pulv.
 & ponantur omnia in vitro angust. orificij cum spiritu vin.
 opt. q. suff. ita ut quatuor digitos supereminet, ac bene
 claudatur. ter quaterve in die agitanda dum tincturam mi.
 quam obtineat. deinde tinctura effundatur & novu. pintg.
 addantur donec tota virtus sit extracta tum in 3. h. fiat
 evaporatio S. A. dum ad extracti consis. etiam perveniat.
 fiatq. Labdanum approbatum & subtilissimum.
 usus huius est in cavis dolorum molaria. v. m. d. d. d. m.
 utpote. o. l. u. s. p. d. a. a. u. s. a. r. t. h. r. i. t. i. d. i. s. n. e. u. r. i. t. i. c. i. s. s. t. o. m. a. c. h.
 cu. ne. p. r. i. t. i. u. s. sem in vigilijs defluxionib. hæmorr. &.

CAUTIO:
P. est. tamen & semel. quilibet etiam vires vel dolores per
ictia vel morbi magnitudinis prostrati sunt. non contem
Quod si pulvis strenuus sit & vehemens appareat. me per
culo atque periculo.

TRACTATIO GENERALIS HYOSCAMI.
R. Corticis rad. hyoscyami in menle Mart. vel Septembris
circa plenitudo collect. et mactetur in umbrâ postea per
gentur & coactundantur optime & in va. e vitreo & cum q.
vini albi archis. includantur. cum in B. M. coque per 12
horas vel amig. & succundam moventes tincturam, quâ
expries & radus. potest. Denique omnem hunc liquorem
per chartam filtratam evaporato super carbonem vios do
nec tinctura remaneat instat mens.

BALSAMUM PRO RECENTI

VULNERE.

R. Olei tumoricor. rosarum, aa. ℥j. Hyperici
℥ij. Imponatur in digestionem cum radus anchusæ
℥ij. pro balsamo vulnerario.

OLEUM CONDUCENS VUL neribus antiquis.

R. Olei rosar. aquæ calis vivæ, tutinæ (a q. suff.
Al. fiat unguentum.

ALIA CALCIS SIC FIT.

R. Calis vivæ quantum placet dissolvatur in aqua
commun. quæ per filtum depuretur.

EMPLASTRUM PRO OMNIBUS * seu pro
tunc zu
GENERIS APOSTEMATIBUS.

℞ Olei Suisini: ℥ij. Colophon: ℥ssⁿ Cera: ℥ss.
Mylrrha ad pondus omnium, fiat unguentū & Emplastrū.

℞. Die Öle das gelbste Wundt gemacht mit
neuer Öle i. y. Numa ℥ij. Eyer öin, und ℥j.
gelbwal, heße n^o uben drey wasser in ein
glas oder kuchen pfanne, und rühr n^o alle
zeit bis das dar gelbste mit die Öle mact
porist nur, die Öle wird klutz wagt werden
und dann alle incorporiert ist last n^o rühren
und n^o wird aufheben gleich als ob n^o Eyp:
macum worden, und dreyen n^o n^o wasser auf.

PULVIS CONTRA FLATULS.

℞ Seminum anisi ℥ss. Cicuti ℥j. feni. dulcis ℥ij.
glycyrra ℥ij. Limberis ℥ij. Olei anisi ℥ij. Sacchar
u. andi ad pondus omnium. Confundantur pro pulvere.
Tavante coctionem si sumatur paulo post sumptum
cibum quantum ut exapi solido Anacard.

PULVIS CONTRA CASUM UULAE.

℞ Balsamiores, albi graeci ℥ss. piperis cois ℥j.
℞. pro pulvere uulæ afflando.

UNGUENTUM CONTRA CONTUSIONES

℞ Oleor. rosar. Costini, absynthij (a ℥iij
Terbenthinae venetae, boli armena in alcohol
redacta, adipis caponis, pinguetudinis ex ægypto ver-
vecino, lana inter femora a ℥ij
Cera ℥iij. Al. & appone ad ignem donec omnia
probe fuerint incorporata.

CONTRA UULN. CASUM.

℞ Succini bene pulverisati paucillum & carbombus
exceptum injectum ardentibg fumus exspiratur ore per m-
fundulum: repetere vii. tertio. mātis. Diebus. Item cum oleo
& mirta misce valet p. paxi. m. receptus.

CONTRA UULN. CASUM.

Aqua stillatitia lotum filia Angli (mo tunc, cum felle
camino si sit adolescens vel vir, catulmo si lactens, vel
catuli vel canis geminae puella & mulierculis exhibetur, ha-
bita semper ratione aetatis & anis & æqui. Medicamentum
hoc exhiberi debet duobz diaturn interposita quiete & restia
die resumendum: initium faciendo a primario decedentis
luna. Quibus duobz diebz infernalisibz si sit puer qui lac-
boret ei exhibetur pulvis corallina, quia forte vermes vel
licantes, tuncas inferiores hunc morbum causant. Doz aqua
filia est tunc coctatium cum uno zelle. Radix præterea
peronia collo appendatur.

contra pustulas & quicq. phagedonica oris.
Alumen ustum & jaxua usta in tritum proportionem sing
ad aliud bene & tuto madetur ejusmodi ulcoribz.

PRO EDUCENDIS SECUNDARIIS.

R. *Stannæ calabræ electæ* ℥iſſ. *Boracis vulgæ* (Hyssocola
dictæ) Croi oporini ℥. ʒj. Vno albo dissolvantur quantitate
℥iij. Detur pro potu.

R. *Herbarum emollientium* ℥. M. j. *Flor. Chamom.* cum
herba M. y. Decoque cum sufficiente quantitate aquæ
una cum pedibus vitulini: Fiat injectio cum hac decoditione
bis tertio singulis diebus.

CONTRA SERPIGINES.

Tomentetur pars affecta postea ex aceto & lacte confecta.
Deinde munge inapi carefacto.

CONTRA INFLAMMATIONES.

Collocatæ nigum in aqua torrens medetur inflammationi-
bus tam us quæ sunt cum solutione continui quam sine ea.

CONTRA ORIS ULCERA.

R. *Uccu omphacini pomor. silvestrium* lib. j. *Mellis optimi* ℥iij.
℥. u. nris ʒj. *Salvia siccatæ* in umbra patris M. *Bulliant* leui-
ter deinde colatum seruetur pro usu.

ERRATA APOPHLEGMATICA.

R. *Suppuror. p. iſſ.* *Besoni: Salv. hyssop. humilitatum avo-*
duæ ℥. p. j. *Bulliant* omnia in aqua lib. j. usq. ad con-
sumptionem dimidia partis. *Eger* velato capite jejuna iuvet
narius interatus viciis vortea per dimidiam totam mat. pi-
ridam effluere aperto ore.

ALIMENTA EXPECTANTES

Optime vngari poterunt *hera Logadij* ℥. ʒss ad ʒj.

LINGUENTUM VIRIDI.

℞ Olei olivaz. resina, terebint. veneta. a ℥ij. Cera plaut.
adipis apri, adipis ovilli. a ℥ij. Olivam ℥ss. Etingnis cu potig
vini: aiii ℥ij. Contundenda retantur & liquores bulliant. postea immi-
ceantur pulveres & probe incorporantur.

PRO THYMIS ET TICUBUS.

℞ Sublimati quantunvis. maceretur aceto ac deinde in marmore te-
natur cum reticulo stameo donec separetur ℥. Liquor residuus erit
instat olei quo mungantur thymi.

CONTRA CALCULUM.

℞ Silicem alrum omnimodo maculis albis vel fulis carentem. ℔ssij
qui sint excutiantur. Deinde duas comone pilas luteas luto rubro sumo
quas alteri impone dunt silicem. postea tege silicem altera pila & ex
duabus dunt pili compone unam frequenti manu contrahatone. Deinde ap-
ponatur igni ita ut lutum probe acetur sine fumis. Et deinde cum
probe fuerit excutata imponatur iam vel tota vel reuolubij ad hanc usq
6 vel 8. Quibz elapsu sine refuacati & deinde silicem exire aufer-
cillime resitur in pulverem alrum. ℞ Huic pulveris gr. vii. viij. vel
exhibe in convenienti liquore.

AD CANCRUM.

℞ Aseni: prepar: radicem Aaroni a p. a. farnacis pars remedium
certissimum est. Arsenicum autem sic preparatur. Primo in vase uoli-
tationis sublimatur. Deinde coautur per duas horas in aceto albo. Sic
cum nigredo tollitur. & aquis quidam farina corrosiva. Deinde iter
sublima cum squama apis qua pars terrestrior venenosa retinetur.
Tandem vis aut ter cum sale communi preparato sublima, tum in aqua
dulci educora perfecte. Huic arsenici dari possunt secus etiam inter:
ne tra: viij. Venenosa expurgat.

AD ULCERA CRURUM INVETERATA

Primo laventur ulcera hac aqua colutoris. ℞ campho ℥i
Vitrioli albi ℥iij. Calcinentur ita tamen ut campheta sit in cin:

cibuli fundo. Post calcinationem adde oleus Armeni probe confusa
 ℞. Huius pulveris ℞. ad sextarios aquae lymphidae datus
 sua facientur crura & ulcera. Postea impone unguenta sequens.
 ℞. Plumbi albi ℞. oleus Armeni ℞. Plumbi tincti ℞.
 confundantur omnia probe & in tribus extatibus olei distillant do-
 nec veniat ad consistentiam ceroti. Cui panis mietae & po-
 stea vice emplastri impone affecto cruri.

EPULOTICA: UNGUEN: NUTRITA.

℞. Olei Rosae optimi a coactata q. s. Licharagii auri
 cedemur unum bulliant simul semper miscendo donec misceantur.
 Postea inde compone emplastia epulotica.

CONTRA OBSTRUCTIONES LIENIS ET JEJ.

℞. Uvae corinae bene purgatae & solae. Confusae rosae
 a ℞. Seminum carui. Sceniculi. arthemii. pulverisati a ℞.
 Emmanomi. malis a ℞. Chabli. praeprati. Cui omnia continue
 persistent donec pereire sint mixta. Huius olei singulis tempo-
 ribus matutinis ℞. postea valide se exerceat pater, potig a ℞. 34)
 Alius adstricta axanda vel enemate vel supposito

AD ANUS. B. II.

℞. Opi Thebaici parvi a. iii. Mithrid quatuor pisi. Olei terebin-
 thae p. M. etc. duabus pilulis parare unam da dato.
 Dat. Opium in oleo a praeprati. Nunc opium in oleo gallici
 quantitate una munda ad ℞. cum nunc terebinthi. daturam in q.
 in oleum aut nunc gallici trahit. und. Gallico ad uxor datur
 nunc dat. Gallicum. Gallicum in nunc. Huius in an. in.
 dat. y. Opi dat. du. ad. Opi. Huius. Huius. Huius. Huius.
 postea ad in. an. in. und. Opi. ad. Huius. Huius. Huius. Huius.
 Gallicum. uxor. datur. nunc. dat. Gallicum. Opi. dat. Opium

gantz und gar mit miltz gawult, und zimmitz gawult
miltz gawult; Darnach laß es widerum zu einem Aho:
hol vulten und gawult ab als omz gawultes ist.

CONTRA HERPETEM. gal: VERTE.

℞ Vini albi, aqua. lymphida a lib. j. Salvia rubra, semic: rub:
Periclymen a M. j. Hyssopi M. j. foliorum lauri sic exp. Hb
gemens of life romy, and a pemet of rock allum; Bulliant sic
mal & post dimidia hora bullitionem sine refrigerescere; Valet ad
Herpetem recentem si ea decoctione manz fomentetur aliquoties. Si
v. fuerit mali moris sine bullite in suprac: decoct: & sublim: a pen:
rest: Quod si nodum aut varicum sit adde denovo & sublim: tantam.
Bulliant omnia ad consumptionem medietatis.

CONTRA SUFFUSIONES.

℞ Cinis ex uirido atris M. j. Aletris a pappemet. aliz quantiq:
re nucis iustardis. Conunde omnia prope & re cusa in pice marmo:
rea. Affecto oculo dextro sinistra manus pului alligetur aliquid de
hac compositione. sinistro vero oculo dexterae manus pului; Sic fiat
duo in die donec bene se habeat.

CONTRA CANCERUM ORIS.

℞ Ala fortis vini albi a lib. j. aqua. torrens lib. j. a pemet
alumini rocha. a pemet of life romy, Periclymen: j. salis rub: semic:
ruba: a M. j. foliorum lauri sic exp. Bulliant ad consumptionem dimi:
diatis in aqua. gura; Hac aqua solue or.

CONTRA GONORRHEAM ET DYSURIAM.

℞ Lactis vaccini rubra quod est ultima emulsionis lib. j. ac. a. hoc
quo caricia auris calore sic non siccitio sed nat: eo melior: auri:
and. pulverisuti farina triticea tenerima a coactat. j. Hb &
ex hoc iteretur hic potus bi. tertio.

CONTRA HERETICAM RECTAM.

℞ Aceti optimi scyphum appone carbonibz calcigandum deinde
atmatis ei parum aliquod conineum semper voluendo donec optimi
mibutum sit aceto ac demz calide applicato ubi est descensus intestini.

habeas & aliam cutellam paratam in qua sit, lactis novi lib.
aqua: rosa. a permitt. dimidia mix. moscat. probe confusa. Deinde lei
immergas placent. rosar. rurar. donec optime mbeat: & sic. ut
debent fieri supra prunas: & semper placent. carice appone no.
ticulo inflato, & liga ut motus est.

CONTRA DIGITI ALIUM VULGO FELLON.

℞ Aceti opti. lib. ℥. i. + ur. uris. M. j. Bulliant simul donec ve-
niant ad consistentiam putis: Appone digito singulis diebus huius pol-
tis aliquam posturam donec pervenerit ad maturitatem.

Deinde applicato sequens medicamentum quod ℞ saponis nigri, terebin-
venete ℥. q. ovi. lardi rancui parum. Ruta M. j. Linaces ℞. i.
ij vel iiii. Confunde hac oia simul, & bis in die appone digito
male affecto usq; ad abscessum curationem.

CONTRA TUMORES CRURUM.

℞ facum ala quant. suff: farinae avenaceae vulgo sativae lib.
be confusa M. j. Bulliant simul donec veniant ad consistentiam
spissam. Deinde calide admodum applicato tumorib; crurum.

ALIUD.

℞ Urinae patientis lib. ℥. i. sibi apti ij permitt. Bulliant donec
veniant ad formam unguenti, quo mungat partem affectam quotidie
antequam eat cibum.

CONTRA HÆMORRHOIDES.

℞ Adipis apti q. plac. quo munge hæmorrhoides postea cali-
de tegantur. vasso quadrupliato.

CONTRA VULNUS RECENS.

℞ Hyssopi M. j. butiri recentis ℥. iij. sacchari q. suff. conun-
de omnia simul donec perveniant ad formam unguenti. Deinde
lavato vulg; aqua vite vel vino. ac postea impone ex hac con-
positione q. suff. singulis diebus bis.

CONTRA TINIAM.

R^o Butiri recentis q. vis. frixetur in sartagine donec sit in
guum milar. p^uis: sine refrigerare postea munge tinea hoc ung:

CONTRA PEDICULOS ET SCABIEM PUEROR.

R^o Butiri recentis ℥ij. Peti q. permitt minutissimè confusi in
alechil. Al. Hoc immixto munge caput & tēgo caldè argu ita
me ad tres dies sine ulla detractione. Verū hoc ung: non est
sine suspitione noxæ quia plerumq; causat vomitum.

CONTRA LUMBROS.

R^o Olei sabinae, absinthij, ruta ℥ij. Al. munge umbilicum.

ALIUD.

R^o Olei sabinae ʒss. Flores ciotti: q. suff: ad faciendam unguet:
quod erientes super alutam & appones pueri umbilico.

PRÆPARATIO PRÆCIPITATI PRO PILULIS mercurialibus.

R^o ʒ præcipitati ʒss. Ebulliat quater aut quinque semper &
fusa aqua nouam affundendo. Deinde exsiccat præcipitatu &
funde sptam vini quem accendes & flamma consumes. Hoc op^o
retera quinque.

DE MERCURIALIBUS.

R^o ʒ præcipitati ut supra præparati ʒss. Zinib^u ʒss. ʒ op^o
Compendatur in pilularum massam.

ʒ pilulæ istius præparatione corporis ad lictum in
diar^u p^ocedendo singulis diebus mane pilulam unam sub
diem conducitur. Prima die forte non mouebit aut parum
Secunda ʒ. dabit vomitus & aut 3. rufidemq; de actione
ʒ tota die plerumq; præcipitabit deiectiones
Quæ si min^u creuant merueriant hoc symptoma ceteris e
lacte cui contra eos minime munda nio tā ut otiū debet
Hydrargy^u corrigat ois uicidino vel uale nito

COLLYRIUM. B

℞ Sedum majus contunde in mortatio exprime succum
quem bullies in aqua rosarū & pauxulo aque vite.

CONTRA TUSSIM ET PULMONUM AFFECTUS

℞ Tubulum puto vel necotiana repletum vulgari ma-
do cui superfunde guttam sp̄s rosificationi postea ac-
censo puto hauri fumum ut moris est continuetur bis ter
ve singulis diebus ad dies tres aut quatuor.

CONTRA HÆMORRHOÏD. B

℞ Diasulfuris Rubani ℞ Dissolve in olei. lini ꝑ. q.
cui mixtionem nimis pipem probe confusi & creberrati pro
lubita ex hac compositione petie inquinata loco affe. tu
imponantur.

IN EXCORIATIONE SEATIS URINÆ

Fiat injectio aquae colocathinae. Atque datus vel
tritus diebus ℞ Aquae plantaginis ℞ij Sacchari barani
a. x. M. probe mixce.

PRO QUAVIS TUSSI. (vel syr. rosarū)

℞ Pomum unum excavatum cui infunde mellis rosati
q. s. hinc rotam adu. ignem donec pomum prorsus induratus
induratum sit. ac deniqz tussierit cubum eunti dendum
natura. Repete eandem exhibitionem quatuor diebus do-
ne exierit a tussi prorsus ut meratus quæ p̄sumunt
vitalium quinqz aut sex diebus.

PRO RUSSI SUAVIS B.

R^o Rhabarbari ʒi. gummi tragacanth. Ites florentinae
 liquitibus mundatis & in alcohol redacta Gutta pendij
 (a. ʒij. Olei anis. denarios duos Anglicanos; Sacchari
 optimi lib. 1s. Solvatur gummi tragacanthi in sex co-
 chlearibus aquae rosae opt: Deinde omnia liquefacto
 Sanguate immiscantur probe & redigantur in formam paste
 ex qua componantur trochisci.

Portus Aetetica in lue & mve-
 terata B.

R^o Liquiritia. co. ʒij. (a. ʒi. Deminum anisi ʒij
 Impone in digestionem ad 12. horas. in vase probe clauso
 cum (item rasura ligni guajaci ʒij) cum m^o aquae
 communis amphoras anglicanae ex Deinde bulliant ad
 horas duodecim leniore igne. Huic agerumat mane
 rosae ʒij, deinde rosa 10. tantundem idem repe-
 tentum inquit diebus augendo vel diminuendo dosim
 pro ratione operationis meriti si necesse sit
 Reliquos semper superant aquae communis amphoras
 quatuor & bulliat ut supra dicta tamen alia ʒ
 liquiritia; atq. sic per aquae portus communis

Laxaplasma in doloribus arthriticis.

R^o Succi omphacini pomori sylvestriam lib. ʒi. fac
 cum cerevisia ʒij farina hordei, fufures tritici
 (a. manij. ʒij. Misce probe deinde bulliant simul &

calide applicetur parti dolore affecta, qua tamen
frigida munda est et o. eo aliquo aperitivo quale est ma-
riatum magistrale libanatus dictum.

*Pulvis Inguularis in curatione qua
rumus febrium & calentura, imò ad præcavendū
variolas easq; curandas cum iam prodierunt; impedit emm
earum proventum & nihilominus curat ægrum. in calen-
da juvenute præservandis oculis & prævertenda tabe.*

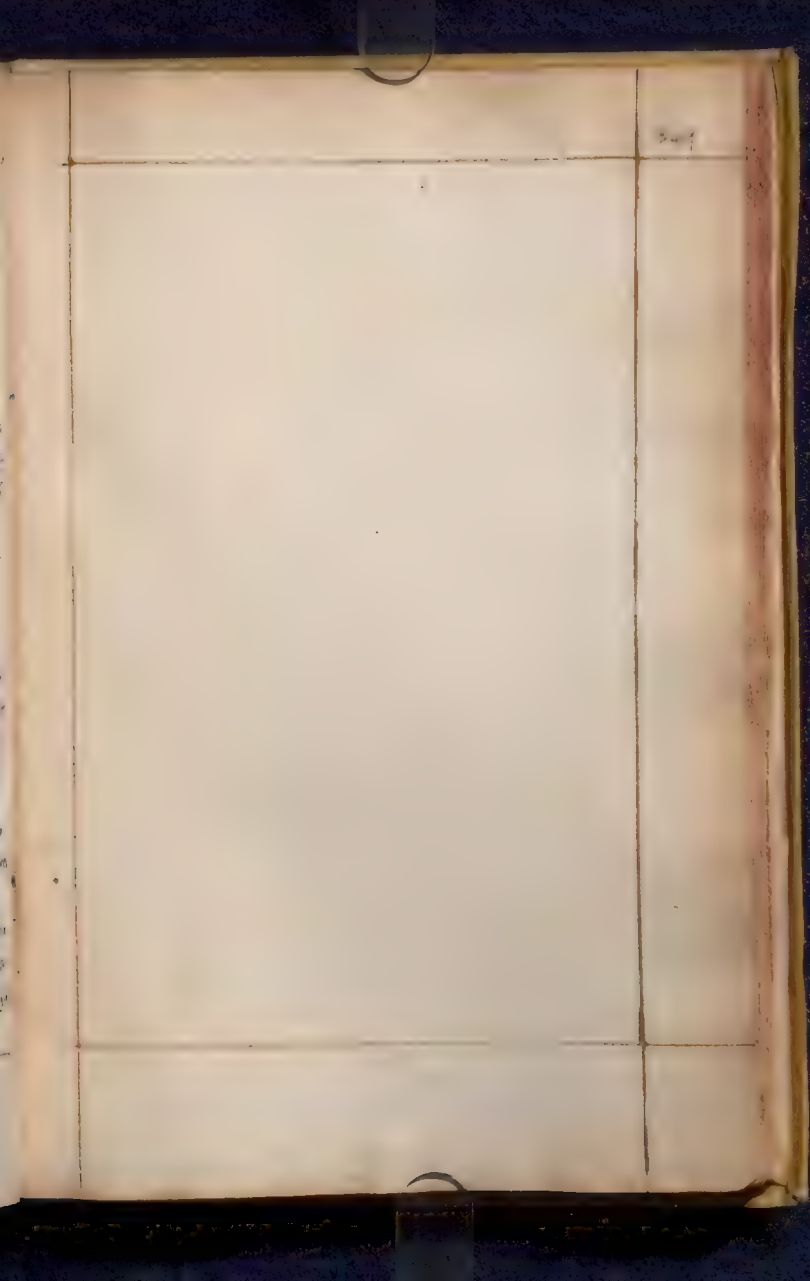
*℞ Pulverum perlarum, oculorū cancri, coralli rubri,
rasuræ cornu cervi, succini albi ʒ. p. ʒq. Pulveris unguis
seicte cubiti: r̄a ad pondus omnium. præcipu enim
agentis fungitur munere in hoc medicamento. Deinde forma
moe pilulas cum gēatima cornu cervi ingratuata tinctura
croci, quas sine indurascere. Dosis a granis quinq; ad ʒ.
exhibenda in liquore appropriato in quibus diebus per se
timanam integram vel ter in hebdomade. Curantium p
horam integram sumpto medicamento. Post um v. ma
ti vel vespere ad introitum lecti.*

Pulveris nūus q̄as valet

*In præcavendi variolæ, tabe, curandis febrib. acutis.
periodicis, peste & omniq; venenis, & passionib; cardiacis
operatur sine ulla violentia imò in febrib; periodicis
aliquando insensibiliter. Nec sedes nec vomitum causat
gustum, nec olfactum, nec ventriculum offendit.*

*Exhibendum ē hoc medicamentum statim post sumptum
venenum vel invasionem pestis, vel ad minimum anteq
febris vel pestis violentes aggrediatur cor.*

*In febrib. intermittētib; exhibeatur dosis unica hora
ante paroxysmum plus vel minus; quosdam tñ viciu
rates assumpto medicamento in medio paroxysmi frigidi.*

207

356

37

358

СЕМЕНТА ЧУМЧА СЪЩА

10/11/1918

... ..

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

1. *Thymus* *serpyllifolius* L.
 2. *Thymus* *maritima* L.

[illegible][illegible]

* ad omnia
vulnera.

in oleum utrumque per menem. torculari exprimatut omnis liquet ab
eo. Item extrahatur aqua epaetiae & deinde in fundo magisterium con
fice. quod mirum & proportionatum cum terebinthina, myrra aloe
& cera pastiglia ad remanendum unguentum mirabile fiet. cum ista
ignitata. oleo preparato oleo maris pulveri myrris & rosino.
quod in oleo soluto fortissimo productum in oleum cataplasma satis ad
tra venas & omnes virtutes generis. mirum remedium.

Item in juncu equino. *Ascanum consolida.* hoc radium con
solida q. s. contunde addendo tantundem panis. fiatq; pasta quae ven
it perina mirabilis & in juncu equino calido per aliquot dies rena
scat. magis utraque die masticando. fiet inde magis quidam rostra
postea panis intat. aut ment. tunc tunc diligenter ne durius panis
est. nam est per extrahere a. uccum panis exprime. cui plus panis ad
dico. a pane cere. immo u. pasta. toties repetens donec panis & rari
peritus expressa. tunc uccum tunc viscosum pullescat iterum
per se in vitro suo tempore. Postea distilla in cineribus totum. & ab
eo quod descendit. collige pingua per Balneum. *Ascanum* hoc ad ulcera
omnia externa interna manentia ocula mortua, viva, in quacumq;
corpore parte ex parte potentissimum remedium; *Ufus est* ut huius succi
diminuetur. o. quae cum vino aut aqua distillata ex herbis vul
nerariis ducens totis inter uccum mane & jero.

CONDITIO est distillatio. repetitio cum haec iterum in
jere. quae inter uccum. distillat. a. uccum. & uccum distillat.
Ascanum *Utriusque*. & *Utriusque* *Utriusque* lib. x. contunde & aquam
omnem extrahere uccum bene luto. Aquam hanc facilius trahi
aperte & distilla tam s. u. donec a. sumpta sit omnis humiditas. Postea
hoc uccum terreo optime luto cum oleo reuivente uccum amplius per
concussum extrahere mundum omne facilius diebus & noctibus continuis
ione. anima aperto & reuivente aqua communi dissolutis per caput
um a. extrahere & uccum. hoc humido distillato per retortam lutoissima

est quam aduices aliam per arenam in retorta distilla ep-
ties aut cecis. si cum repetitione distillationis et potenter
etiam eundem ad eadem materia cuncta n. in uorem
in coloris. Hinc si pars aliqua iungatur cum materia et op-
tationum contra ueterem.

V Distillatio fit vel per ascensum vel

Summa essentia rei illi. si quis uultas si fuit cum
semper si fieri potest. Hinc si quis uultas si fuit cum
quodammodo. Deinde apparet quod si quis uultas si fuit cum
re aperto utaq. Hinc si quis uultas si fuit cum
cum aqua. Deinde ab aqua uale extrahitur uenter separatus in
uam si uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum
deinde uale aqua uale. et distilla equam. Deinde uale aqua uale
etiam in coloris. Hinc si quis uultas si fuit cum.

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum
in distillata. Deinde uale aqua uale. Hinc si quis uultas si fuit cum
quodammodo.

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

De per. si quis uultas si fuit cum. Hinc si quis uultas si fuit cum

Arcanum medicina fixæ p. & singulorum Tincti
 Supradescrpti. arcani virtuti supra descrpti & 3i. Deinde
 ad e. huius arca. & sentia etia. & medicino in fine can-
 na vel merem. decurritur. ut in aere per dies tres. hoc
 in phatmacum vertetur quod de fixum quia ha. medimen-
 to. manent humana corpora in amatori. longitatem. sine re-
 pelli complexionum, qualitatum, aut virtutum.

Distillatio præterea comprehendit exhalationem ma-
 terie superflui aut impuri humores a loco & puro evaporationis
 in quo differt a distillatione, in qua vapores extrahuntur & re-
 vertuntur per congelationem spirituum. ut:

Essentia etia. & Troci orientalis q. s. tete & imbioe-
 quadrupla aqua vitæ supra descrptæ, sigillato optimo vase
 parte gat in fumo per tres menses. Deinde torculari totam
 extraneam substantiam a qua separata aquam exhalare re-
 ui. & servetur oleum; Huius gutta in aqua radis altitæ cum
 3i. aqua rubeoventana uno die. & stranguria dolores
 sedat.

VI.

COAGULATIO est eam per se & sua conditum
 ut arte solidatæ compactio ut:

Arcanum & & Plumbi 3ij liquefiat pulminetur & 3i.
 & amigama. totum reponatur in stercula aurea. quæ superantur in
 medio magni aurius vasis repleti aëre. Deinde adhibeatur sufficienter
 quantitas aqua vitæ optimæ. & reurgatur ab omni phlegmate. in-
 cendatur donec sit consumpta. recens aqua adhibeatur. & toties donec
 omnis materia convertatur in oleaginosa substantiam. semper moven-
 do & cauendo ne aëtem calculet. quod si fiat mutandum & iterum.

frigidum adhibendum & si sit album & cuius usus est ad
 uas potissimum & ad quous uera si cum unguento miscetur.
 Coagulatione habet juu se condensationem quae est rei
 liquida in solidum ut

Secretum Antimoni. & Aceti distillati lib. x. aqua rose
 tr lib. x. alius vice lib. qd. si & additis generis vitum
 lib. iij. bulliat per mediam horam igne leui. deinde per plurimum
 aquae purum ad impurum. tunc & Antimoni uolubilis lib.
 lib. iij. huius aqua lib. iij. bulliant inus donec aqua ite
 lorata. nam exara seu maturatione cum quadam pinoedne us
 pernatante. recentem ariam infunde & coque donec coloretur.
 enorata ut supra repata. & recentem adde donec non coloretur
 amplius. Quod si aliquid superfuert aqua, adde recens tuta
 antimonium. & fac ut supra. Collecta aqua igne rem cinere
 bulliat. & exaleat. & antimonij spiritus condensatur in corpus
 leuissimi ponderis coloris purpurei a quo omnis acrimonia per
 aquam dulcem iterata distillatione exaranda est. tunc erit secre
 tum ad omnes affectus matius. epinephiam, paralyum. hydropem pod
 gr. iij. ad viij. cum conserua aut electuario conueniente.

Et aductionem suae est duplex Prima est corporum in
 unam massam inueniens compositio & adjunctio ut
 Secretum Diuini Embriastu. & Galbani. ammoniaci apoposari
 idellu a zing preparantur ut supra in ariano gummi durum est
 & de olei o uary lib. q. cera & aue recentis lib. i. fundatur adde
 benagari inueniet tunc lib. i. apidu calaminari zing paratissim
 per miscende & aquando demum adijunge gummi supra parati ad

quantitatem nucis avelanae singulis vicibus donec omnia sint in
 corporata. Postremo adde myrrham, turis masnas, annua a 3j
 aloe repatue 3ij. rhenocymbriae li. s. corallorum rubrorum 3j
 Olei hyperici 3ij. f. empiurum & ziva contra canthum. angu per
 sicum, furias, ulcera omnia corrodentia & depurantia in cunctis
 apostematis, contusionibus mirabile remedium.

Secunda est attractio mae in uricam frām redintegratio.
 Arcanum Christi. So. Innotati 3ij. Salis ammoniaci 3ij
 ambo tenuissime pulverizata series sumuntur & equatum rari-
 per via amouendo & citando. Deinde So. nuni elevati 3ij. in ca-
 luum, inter, ine distillatione a 3ij. digerantur 2. h. aut tunc
 deumo q. i. Deinde distillantur tam diu donec omnis constantia evaleat
 & acciderit distillatum idud accipit a resoluatur in loco humido deinde
 igne lento coaguetur; iterum postremo resolvatur loco humido deinde
 ad calcem, arenam, lapidem aduicungit sit diuinum remedium cum 3j
 aqua vici optime, & rei viciu gustu q. i. hoc prole, su omnes gemme
 & preuor lapides preparari possunt in aqua arcana & arcana. Apri
 mirra, iacinti, rugini. In ruginem ex aqua corrodatur per
 peritum in ians iterum in aquam reduntur. Iterum autem aluminis
 & niri ine distillatione in fluit; Deuaria miteretur cum raphani
 recentioris 3ij. & confunduntur deinde loco humido resolvuntur in
 aquam suam per guttum cautianda est.

VII. Inctura est Mediana emans corpora in perfectam et
 constantem unitatem. Triq. Duplex Mediana de qua
 hic nunc. et Medicinalis cuius virtutes perfecte opelan-
 tur in conseruatione & praeseruatione corporis humani
 So. iduorum auri, aruenti. a 3ij. Linte essentia Armonij
 3ij. Anarog rari in viciu 3ij. Anarog dignis, campior

37

216

2478

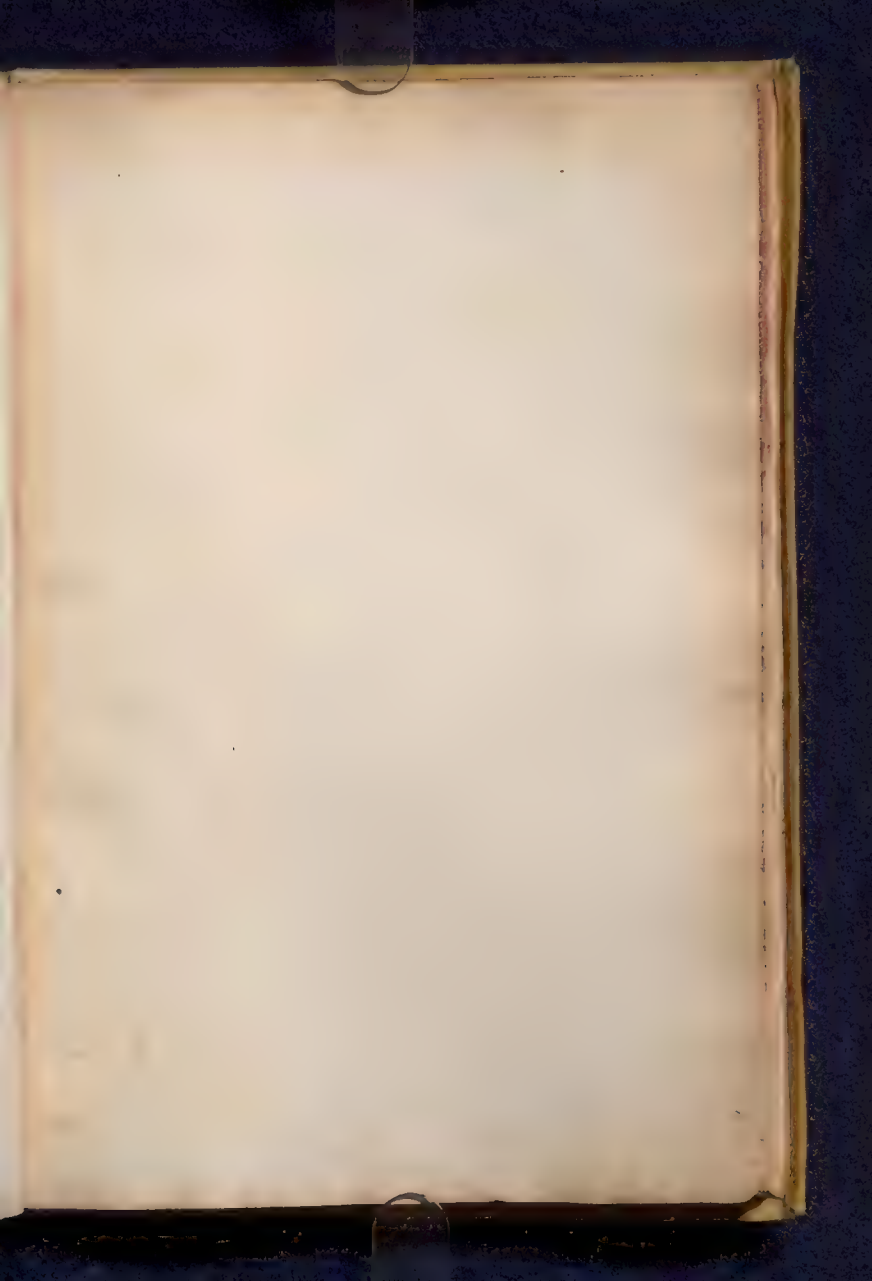

880

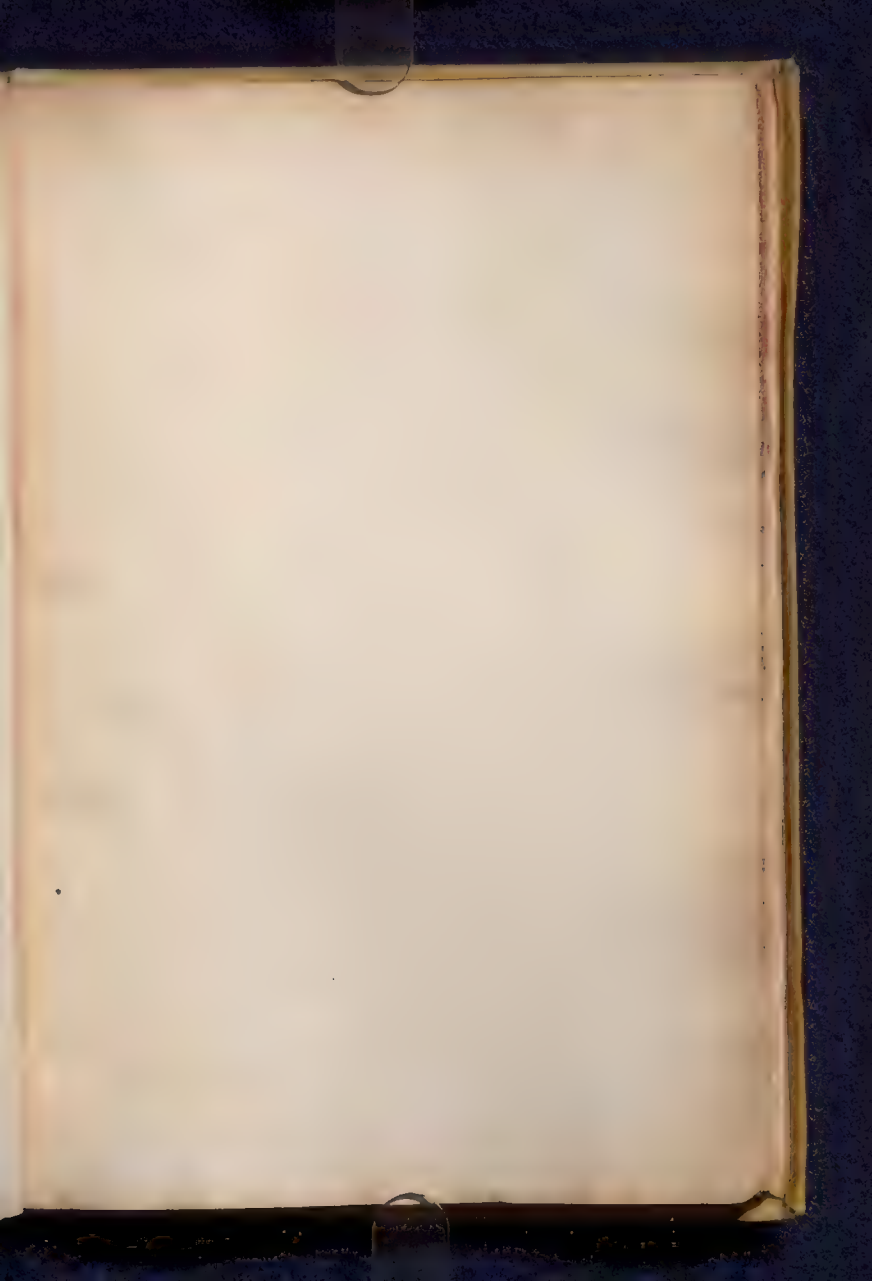

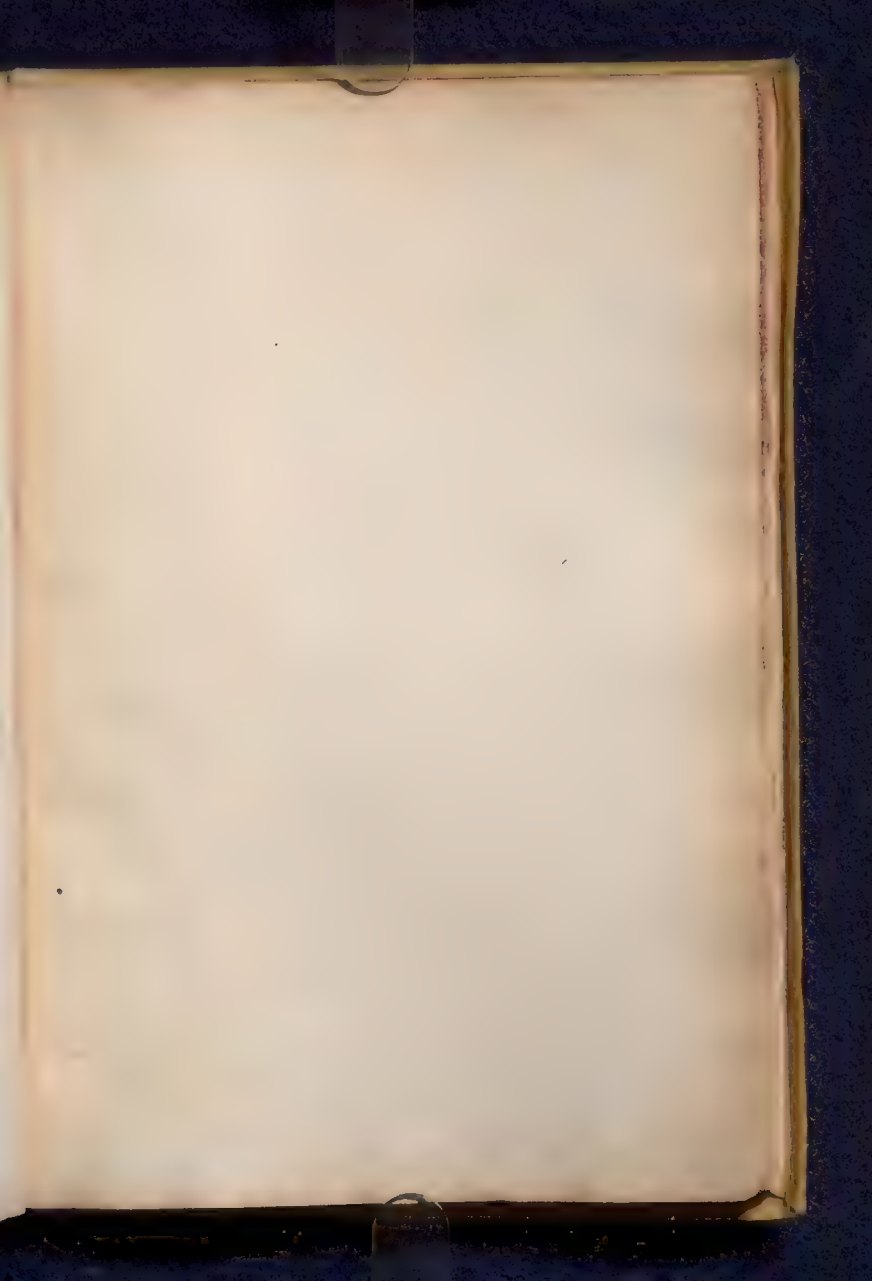

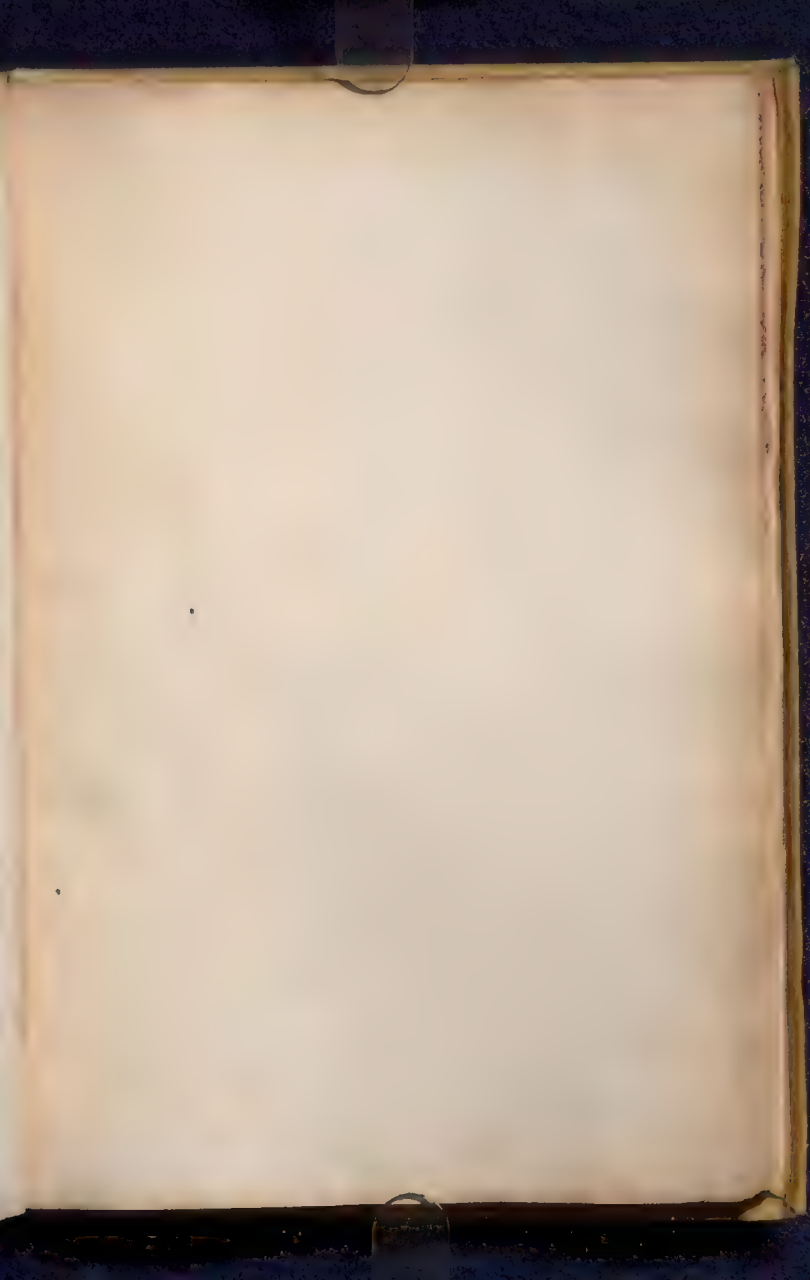

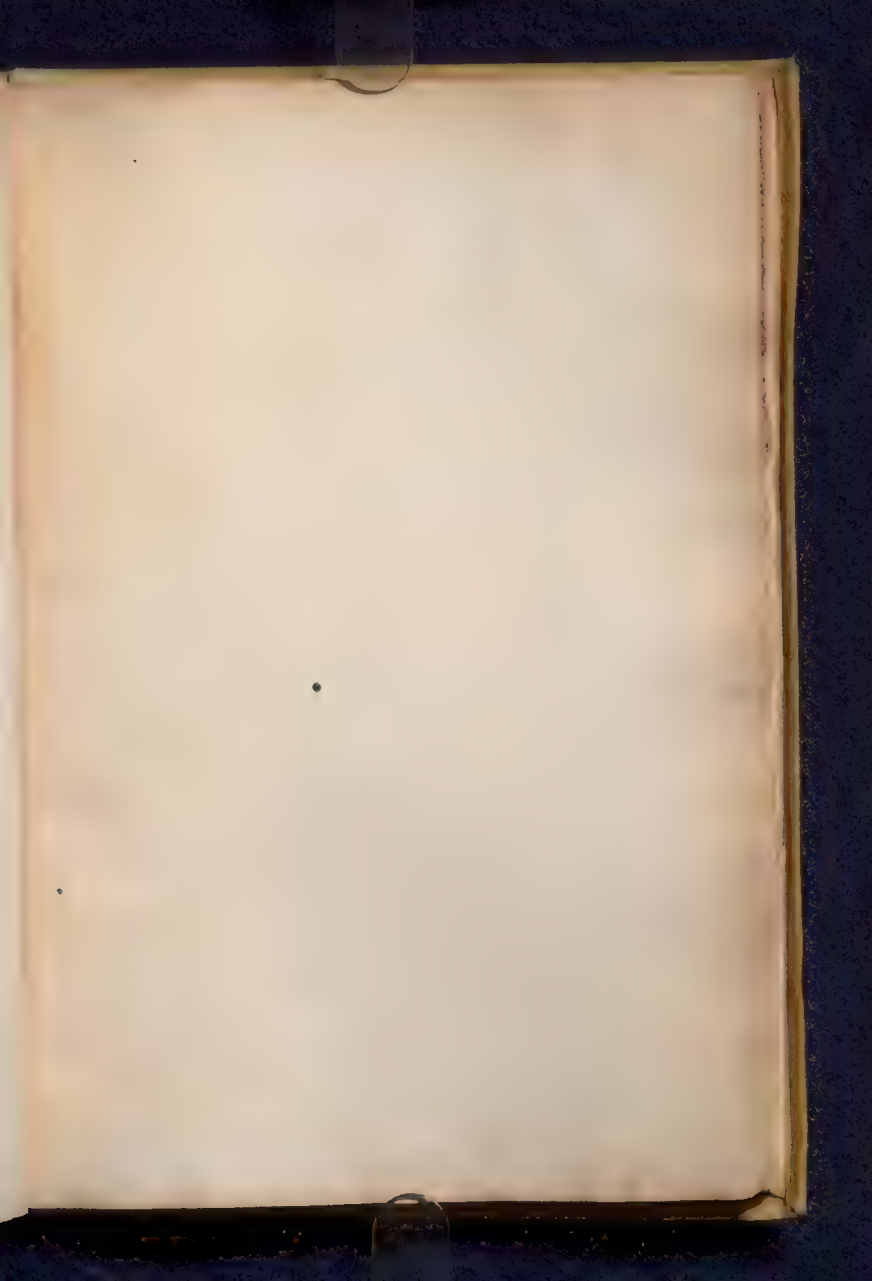
344

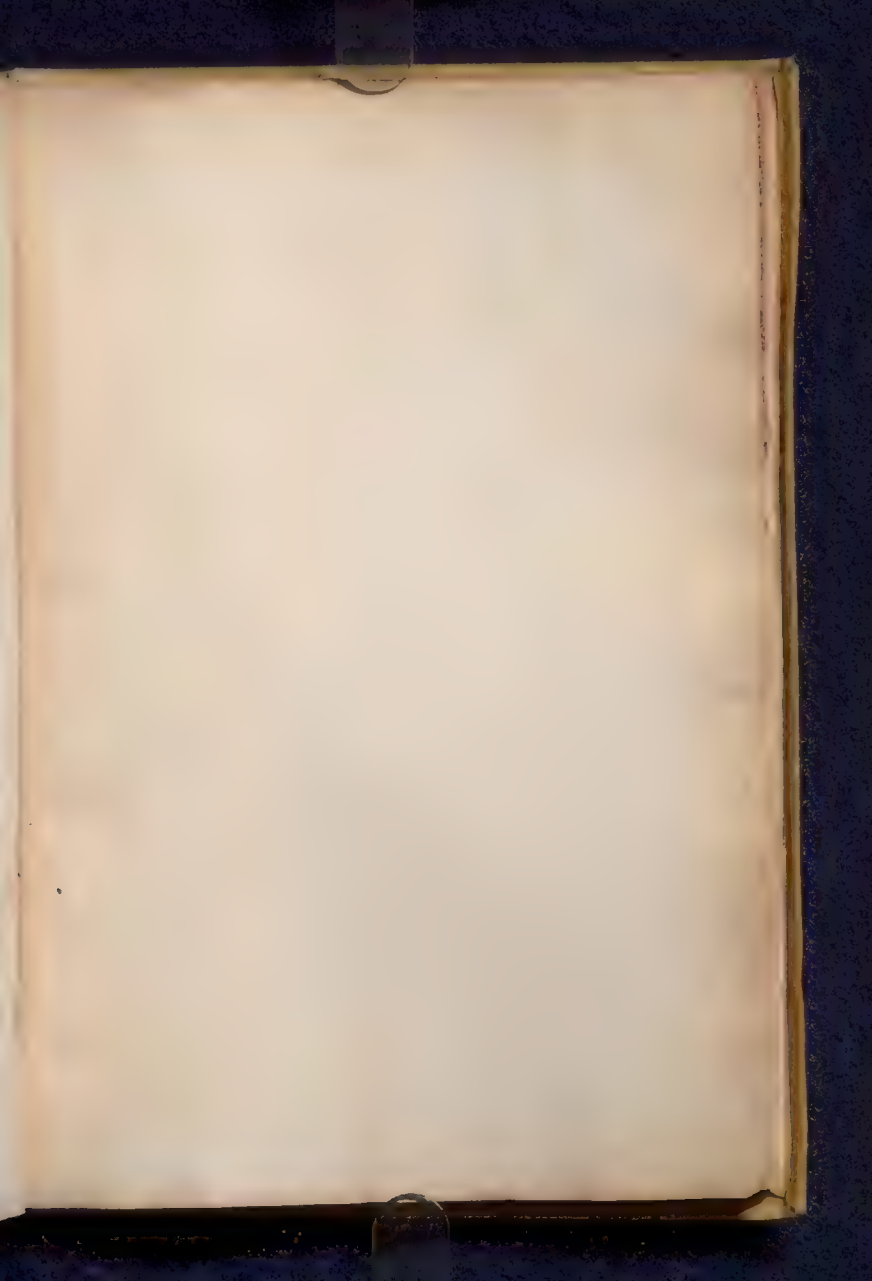

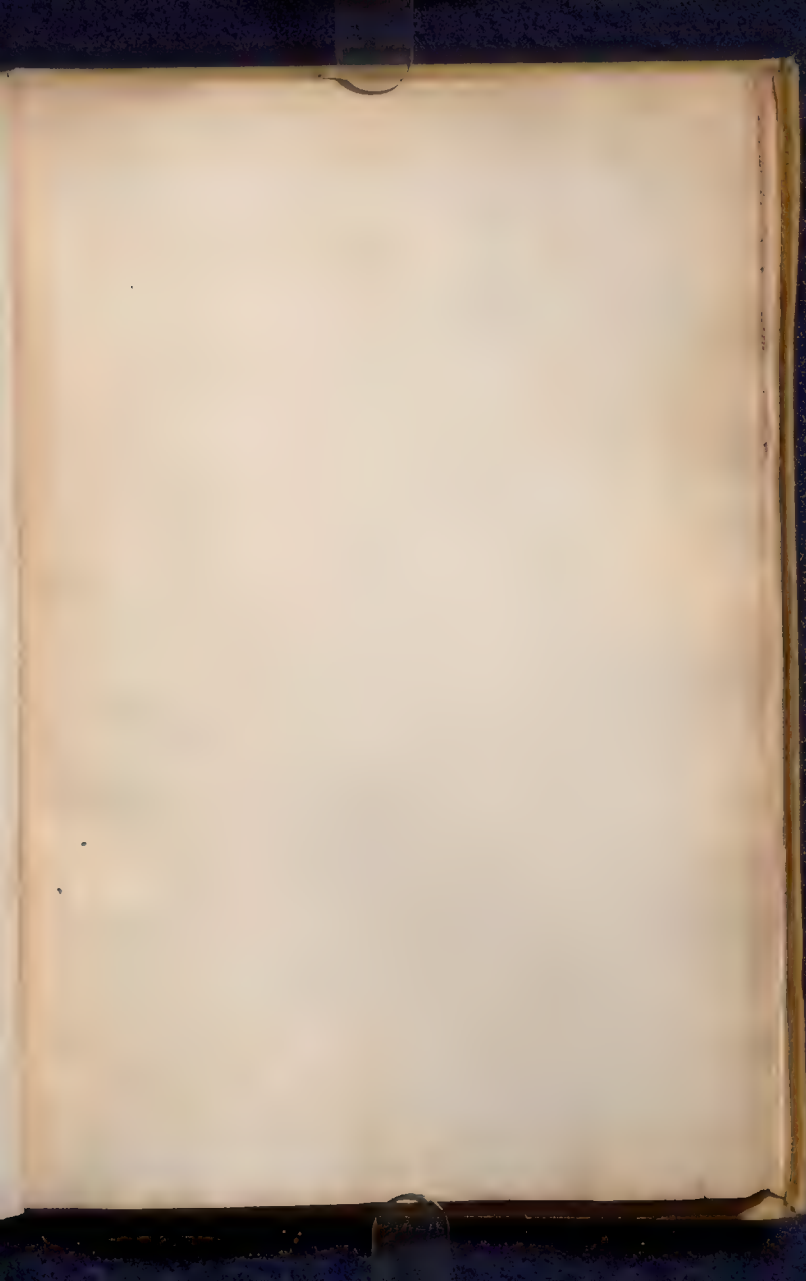

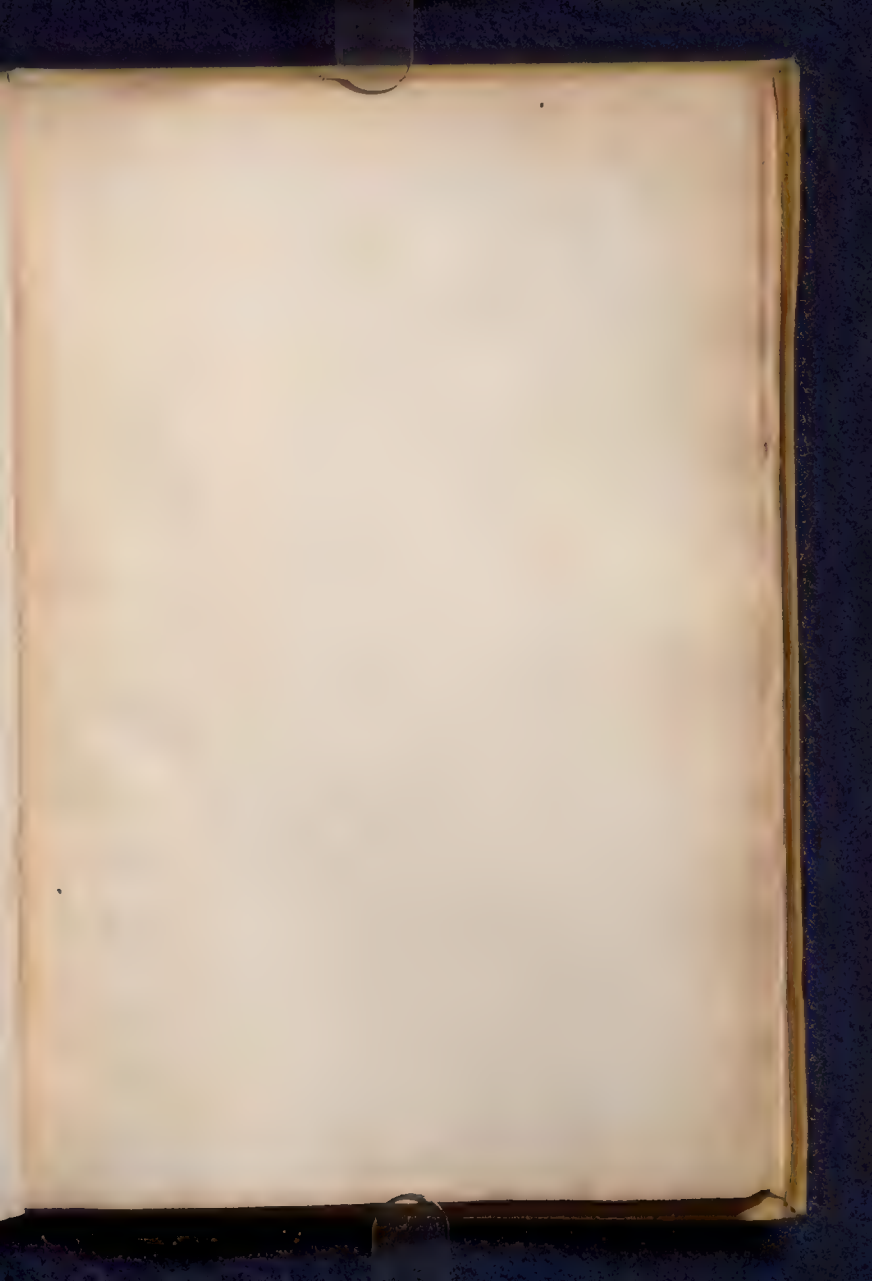

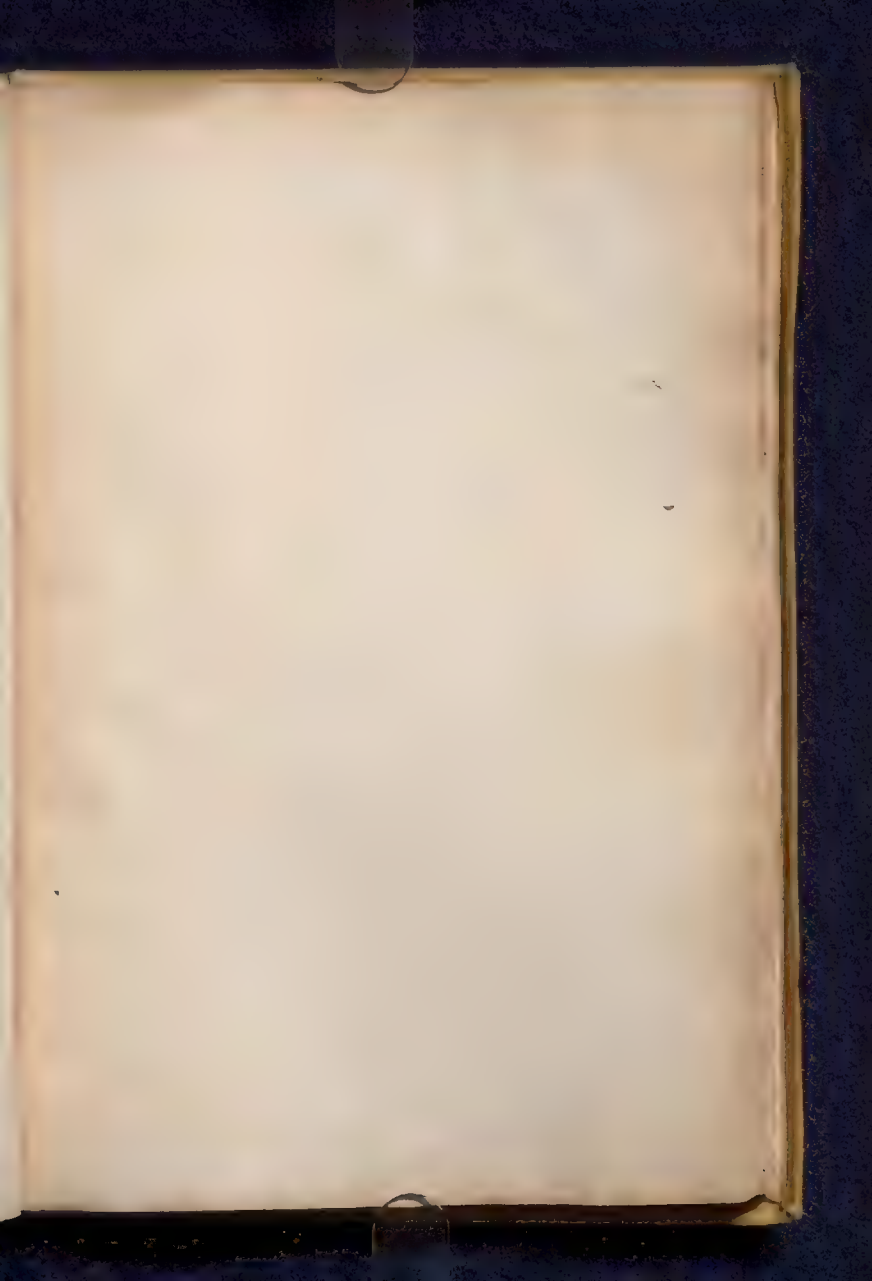

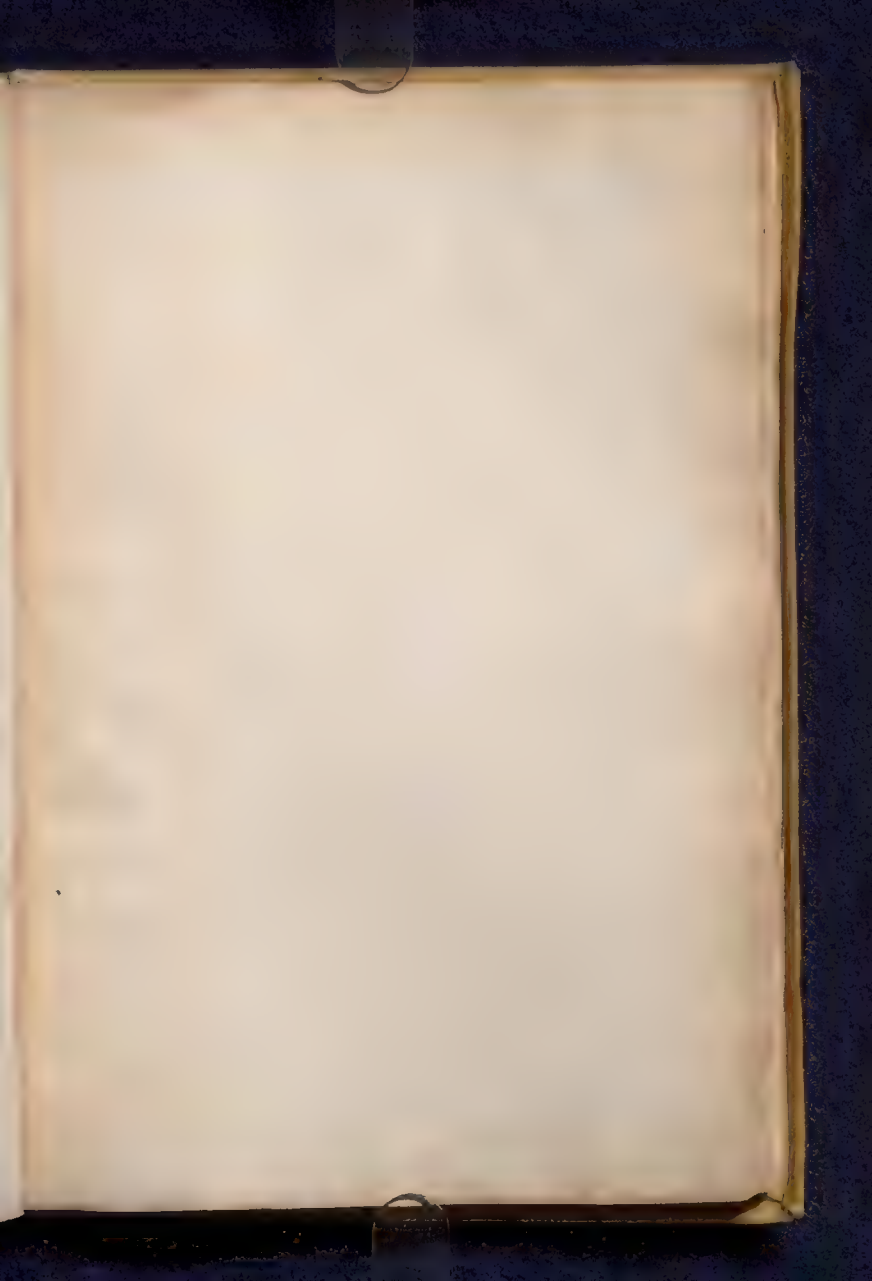

400

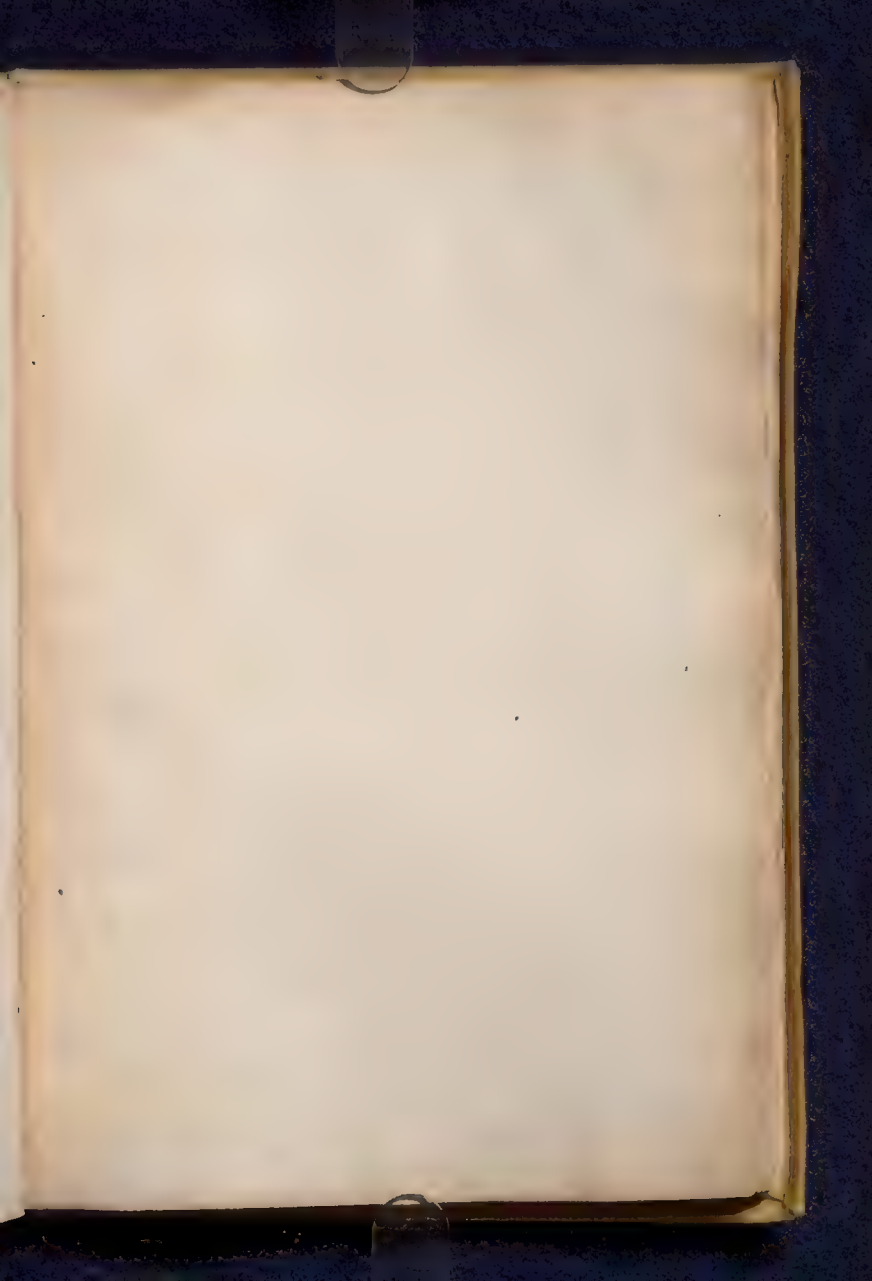

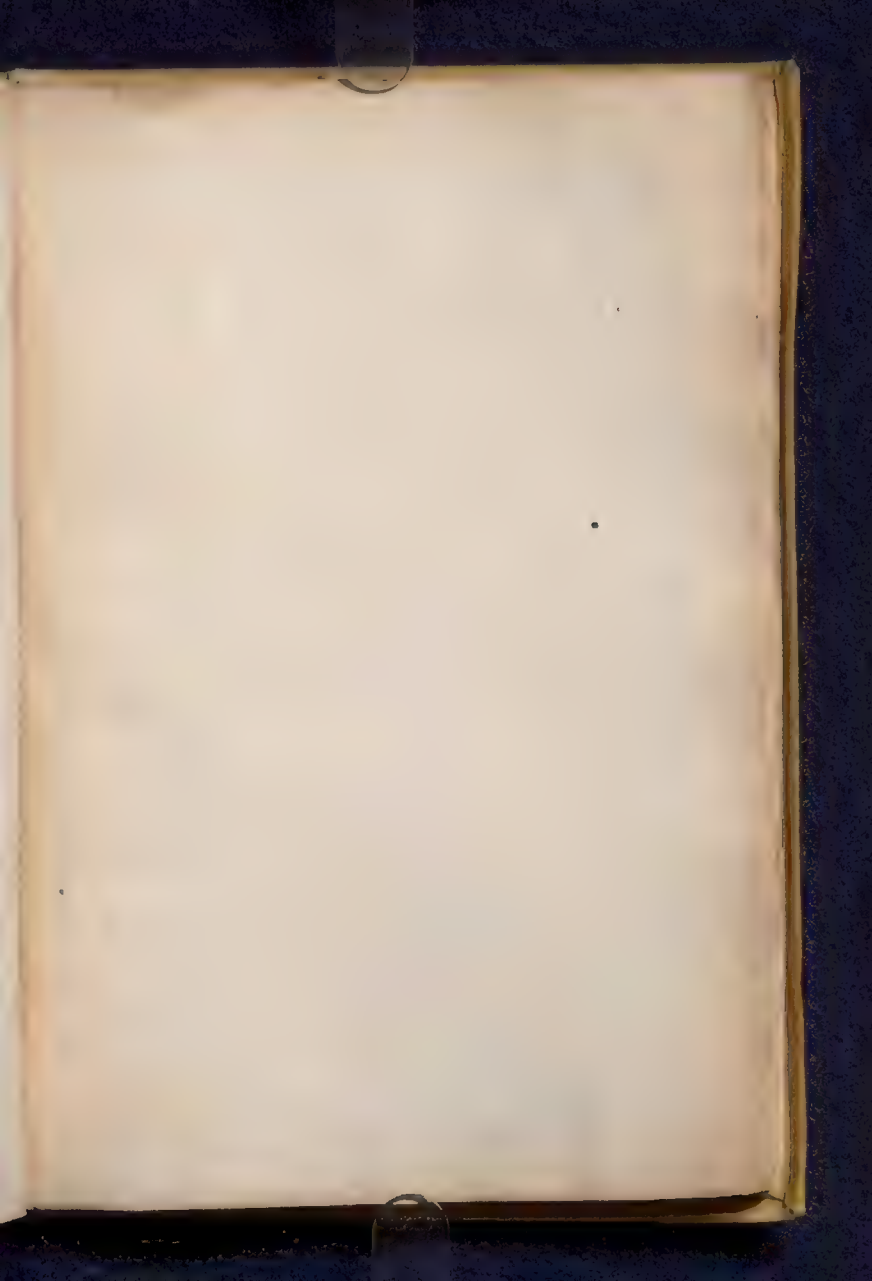

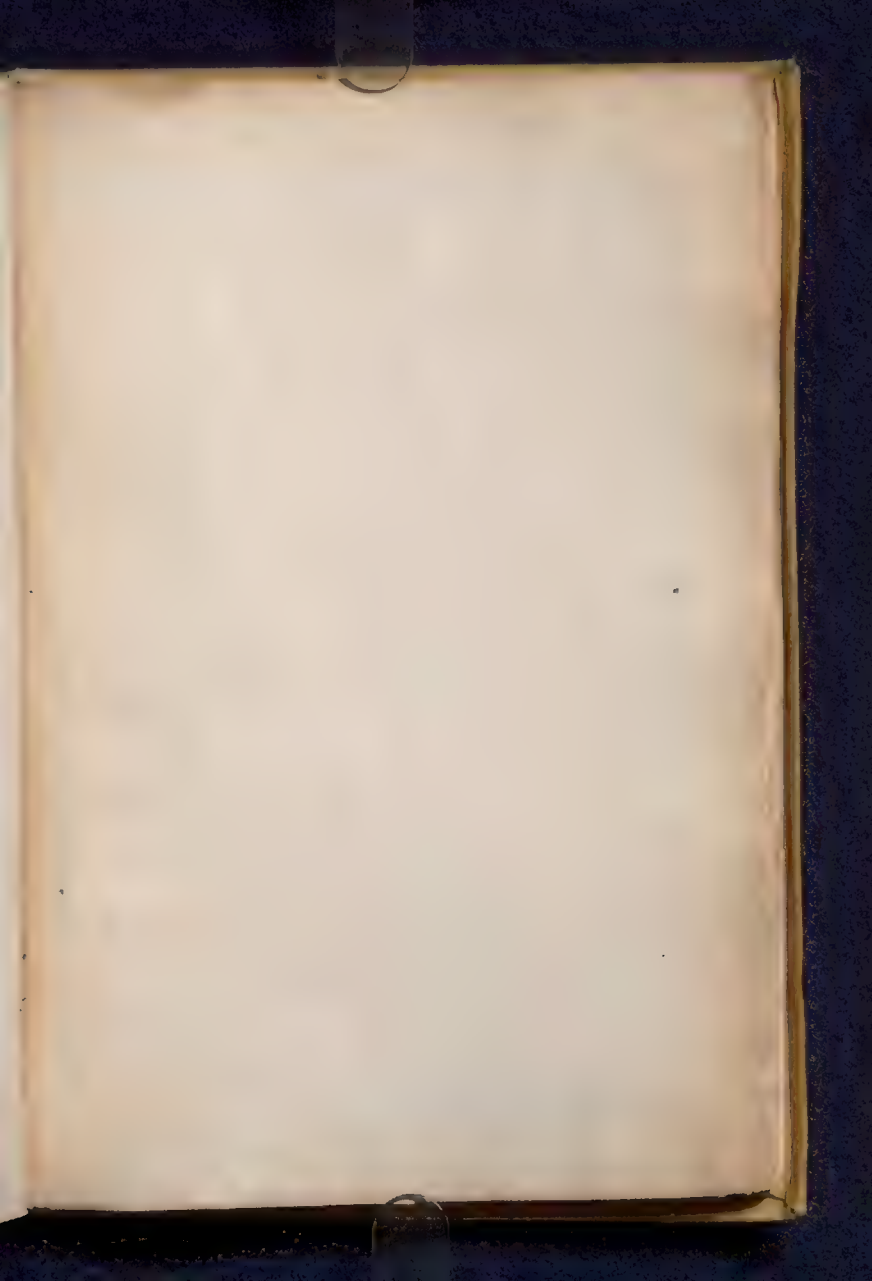

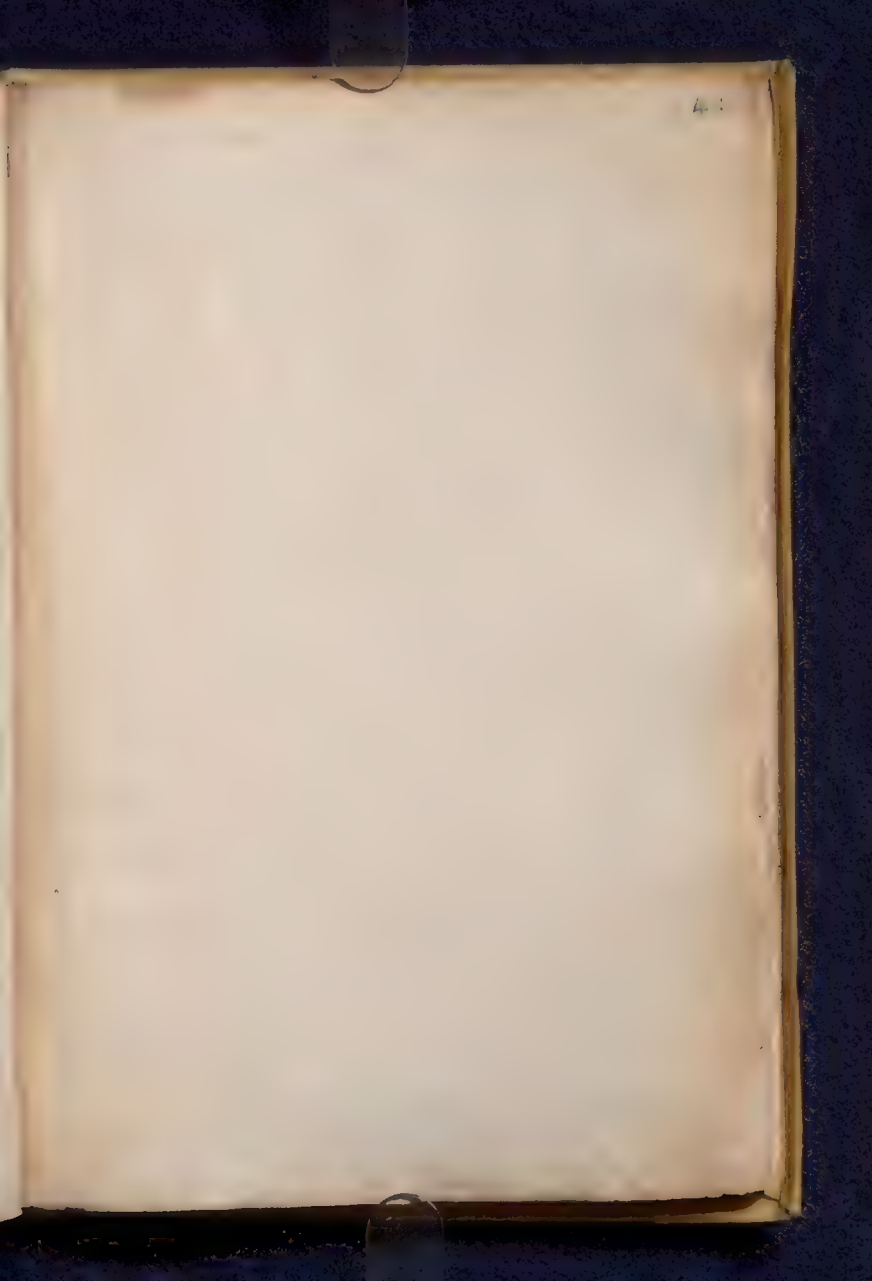

Bave (Samuel)

Miscellanea Genealogica et
Heraldica, Howard
vol. 1. p. 167 etc.

Dr Guidott speaks of Bave in his 'The Hot Waters of Bath', 1725. Several other inscriptions relating to the family, which were on walls of Bath A.S. in Antony Wood's time, were jotted down by him.

Guidott says Bave was the oldest physician practicing in Bath when he went there. He was born at Colen in Germany in 1588, & had come to England through Paris [where he was a student in 1620]. His coming brought about through introduction he had received to the English Ambassador at Paris, Sir Thomas Edmonds, to whose son Bave became tutor. He went to Ch. Ch. & graduated in 1628. Selected Gloucester to practice, & whilst there

Ch. Ch. & graduated in 1628
Reluctant Gloucester, to promote in 1628. 1628

married Hester, daughter of a wealthy citizen
Robinson, by profession 'Councillor-at-Law'.
He left Gloucester in 1640, & went to Bath,
where he had a wide connection, & continued
to practice till the time of his death on
Aug. 5. 1668.

Wood in his 'Fasti' (ed. Bliss i, 442) has
entry under year 1628.

July 8 'Sann. Bave or Bave of Ch. Ch. This
person who was the son of Franc. Bave of
Colen in Germany, became eminent for his
practice first in the city of Gloucester, &
afterwards in Bath, where dying in 1666
[sic] in error for 1668, aged 80, was ^{buried}
in the great church there dedicated to
S. Peter & S. Paul.

1510] in error for each of these
in the ground which
is the ground which
is the ground which
is the ground which

May therefore be inferred that Bave had taken
B.M. at some foreign university, was received
a B.M. at Oxford, or admitted to practice
just as if he had been incorporated.

Admission of entry in Dean's book reads:

"Dec. 16. Sam. Bave, Germany, Colon,
Gen. 30.)

2. 2

#82451134

4 Cawestlink Crst

29 May 14

Dear Sir William Osler.

The Rev. Dr. Barnard
has asked me to give you
some information about
Dr. Samuel Beves.

He was born at Blois
1580 - Came to England
and to Ch. Ch. 27 June 1620
- became a preacher 17 June 1621
removing to Gloucester
1628. after holding his M.A.
There he married Keston

Robinson of 4 could come
to Bath 1640 where he
lived until 1668 with
such success that he
left "the best estate of any
physician that lived at
Bath" so says Pausott
He inhabited a fine
house on the Lower
Barrough Wall's afterwards
walled down when the

Albert Wing of the Royal
United Hospital was
 Erected 1864.

The pedigree of the Bruces
 & their connection with
 the Haringtons of Kelston
 is the subject of a paper
 by the late Revd J. Poynton
 father of Mr Poynton
 of University Coll.
 Dr Bruce was buried in

the Abbey near the tomb of Sir
William Wallace

In 1654 his worth was then
appreciated in a Satirical
Lilcecy on Bath

From an old German yclepp'd Bavie
Whose skill is not half so much as his

And to one will rather Kill'd than
Know'g
Good Mercury deliver me

Yours faithfully

C. C. Shickel

